

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

POLITIKOS IR MEDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

IEVA BAUBLYTĖ
II kurso studentė

**CHARIZMATIŠKO POLITINIO LYDERIO PORTRETAI LIETUVOJE:
KOKYBINĖ ANALIZĖ**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: Ieva Petronytė - Urbonavičienė

Vilnius, 2026

Magistro darbo vadovės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data) (v., pavardė) (parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data) (Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:
Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Baublytė I. Charizmatiško politinio lyderio portretai Lietuvoje: kokybinė analizė: Politikos ir medijų programos magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė: I. Petronytė - Urbonavičienė – V., 2026. – 232p.

Reikšminiai žodžiai: charizma, politinis lyderis.

Šiame darbe nagrinėjamas charizmatiškų politinių lyderių suvokimas Lietuvoje, siekiant atskleisti, kaip šie lyderiai yra vertinami skirtinguose istoriniuose ir kultūriniuose kontekstuose. Darbo tikslas – ištirti, kaip Lietuvoje suvokiami charizmatiški politiniai lyderiai ir įvertinti, ar šis suvokimas yra universalus ir vientisas, ar istoriškai sąlygotas. Tyrimui pasirinkta kokybinė metodologija – atlikta giluminių pusiau struktūruotų interviu analizė, apklausiant dvi informantų grupes: vieną, gimusią ir balsavimo amžių pasiekusią sovietmečiu, ir kitą – gimusią ir balsavimo amžių pasiekusią nepriklausomoje Lietuvoje.

Tyrimo analizė parodė, kad nemaža dalis charizmatiško politinio lyderio savybių yra vertinamos universaliai, nepriklausomai nuo informantų istorinės patirties. Vis dėlto išryškėjo reikšminga skirtis grupių viduje, išskiriant du pozityviai vertinamus charizmatiško politinio lyderio portretus – išraiškingą ir ramų. Tarpgrupinė analizė atskleidė, kad sovietmečiu užaugusių informantų suvokime išlieka didesnė distancija ir pagarba charizmatiškiems politiniams lyderiams, o nepriklausomybės laikotarpiu užaugę informantai šiuos lyderius dažniau suvokia kaip familiarius, artimus ir lygiaverčius. Tai leidžia svarstyti apie visuomenės laisvėjimą ir vykstančią vertybinę kaitą politinio lyderio ir pasekėjo santykiuose.

Išskirtiniu charizmatiškų politinių lyderių suvokimo elementu tapo jų gebėjimas kurti saugumo jausmą, kuris informantų vertinimu įgyja ypatingą reikšmę dabartiniame geopolitiniame kontekste. Šis aspektas atskleidžia, kad charizmatiško politinio lyderio suvokimas Lietuvoje yra ne tik istoriškai, bet ir situaciškai sąlygotas.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas „Charizmatiško politinio lyderio portretai Lietuvoje: kokybinė analizė“ yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.
4. Susipažino su rašto darbų metodiniais nurodymais ir žino, jog už rašto darbo plagijavimą baudžiama šalinimu iš universiteto.

Vardas, pavardė
Ieva Baublytė

Turinys

Įvadas	6
1. Teorinis pagrindas	8
1.1. Charizmos sąvokos ištakos.....	8
1.2. Charizmos interpretacijų ir vertinimo įvairovė	10
1.2.1. Charizmos interpretacijų įvairovė skirtingose šalyse ir kultūrose.....	10
1.2.2. Istorinis kontekstas charizmos suvokimo formavime	12
1.2.3. Charizma kaip savybių rinkinys	14
1.2.4. Autoritarinė charizma politinėje lyderystėje	16
1.2.5. Lytis kaip charizmatiško lyderio bruožas	17
1.3. Charizma kaip santykis.....	18
1.4. Teorinė schema.....	20
1.4.1. Lyderio dimensija	21
1.4.2. Pasekėjų dimensija	22
2. Metodologija.....	23
3. Analizė	26
3.1. Lyderio dimensija.....	29
3.1.1. Ideologinė kryptis / Tikslas.....	29
3.1.2. Būdo bruožai / kuriamas įvaizdis	31
3.1.3. Komunikacija	35
3.2. Pasekėjų dimensija.....	39
3.2.1. Emocijos	39
3.2.2. Vertinimas	42
3.2.3. Elgesys	45
3.3. Charizma ir lytis.....	47
3.4. Charizmatiškų politinių lyderių pavyzdžiai	49
Išvados	50
Literatūros sąrašas.....	55
Priedas 1	60
Priedas 2	62
Summary	231

Įvadas

Politinės lyderystės tema ilgą laiką domina tiek akademikus, tiek plačiąją visuomenę. Tarp įvairių lyderystei svarbių savybių ypatingą vietą užima charizma – sunkiai apibrėžiama, bet dažnai minima. Charizmos fenomenas sulaukia dėmesio ne tik sociologijoje ar politologijoje, bet ir psichologijoje bei komunikacijos moksluose. Šiuolaikinėje politinėje erdvėje charizma tampa neatsiejama lyderystės analizės dalimi.

Teorijoje, pirmasis charizmatiško lyderio tipą apibrėžė Max Weber, apibūdindamas tai kaip Dievo dovaną, antgamtišką galią.¹ Ilgainiui buvo atsisakyta charizmos tapatinimo su religiniu kontekstu ir atsirado įvairių kitų charizmai priskiriamų bruožų. Pavyzdžiui, įtikinanti iškalba ir stiprus ideologinis tikslas², tikėjimas judėjimo tikslu ir galimybė pasiekti išsikeltą tikslą³, pasitikėjimas savimi ir dominavimas⁴. Siekdami apibūdinti tokius lyderius, autoriai dažnai pasitelkia sinonimus, pavyzdžiui, vadina juos herojiškais lyderiais, kas reiškia tikėjimą lyderiu, jo gebėjimu įveikti krizes, vien dėl jo asmenybės, nepaisant patirties ar pozicijos.⁵

Nors ilgą laiką charizma buvo siejama su asmeninėmis savybėmis, teoriniai ir empiriniai tyrimai vis dažniau pabrėžia santykinį šio reiškinio pobūdį. Autoriai vardina tokius efektus kaip – lojalumas ir paklusnumas⁶, tikėjimas lyderiu ir jo prilyginimas herojui⁷, grupės mobilizacija⁸, įkvėpimas ir motyvacija⁹. Taigi, charizmos suvokimas matomas kaip dvidimensis procesas, kuriame yra lyderio signalizuojamas įvaizdis, būdo bruožai, ideologiniai tikslai ir, iš kitos pusės, pasekėjų efektai į gaunamus signalus, kurie realizuojasi emocijomis, vertinimu ir elgesiu. Būtent šis lyderio ir pasekėjo santykis leidžia atpažinti ir priskirti charizmos savybę politiniam lyderiui. Charizma neegzistuoja be auditorijos, kuri ją atpažįsta ir priskiria.

Ištyrus 25 skirtingas pasaulio šalis paaiškėjo, kad būtent charizmatiškumu ir vertybėmis grįsta lyderystė teigiamai vertinama visose šalyse.¹⁰ Nepaisant to, kad visose tirtose šalyse šis lyderystės tipas vertinamas pozityviai, tarp šalių yra reikšmingų skirtumų, kurie susiformavo dėl kitų regione esančių įsitikinimų ir vertybių.¹¹ Vakarų, Amerikos regionuose charizmos svarba vertinama

¹ Max Weber, *The essential Weber: A reader* (Psychology Press, 2004), 138-145.

² Carl J. Friedrich, „Political leadership and the problem of the charismatic power.” *The Journal of Politics* 23, No. 1 (1961): 13-24.

³ Robert C. Tucker, „The theory of charismatic leadership.” *Daedalus*, (1968): 749.

⁴ Robert J. House, „A 1976 Theory of Charismatic Leadership. Working Paper Series 76-06.” (1976): 10.

⁵ James MacGregor Burns, *Leadership* (New York: Open Road Media, 2012), 360.

⁶ Robert J. House, „A 1976 Theory of Charismatic Leadership. Working Paper Series 76-06.” (1976): 6-9.

⁷ Ann Ruth Willner, *The spellbinders: Charismatic political leadership* (Yale University Press, 1985), 8.

⁸ Robert C. Tucker, „The theory of charismatic leadership.” *Daedalus*, (1968): 731-739.

⁹ James MacGregor Burns, *Leadership* (New York: Open Road Media, 2012), 32-33.

¹⁰ Jagdeep Chhokar, Felix Brodbeck, and Robert House, *Culture and leadership across the world* (London: Psychology Press, 2007), 1094.

¹¹ Jagdeep Chhokar, Felix Brodbeck, and Robert House, *Culture and leadership across the world* (London: Psychology Press, 2007), 1039.

aukščiausiai, o Rytų, Azijos regionuose – žemiausiai. Įdomu, kad Rytų Europos regionų rezultatai stipriai išsisklaidę.¹² Tai tampa tarsi pereinamoji zona tarp charizmos vertinimo globaliame kontekste. Šiam nevienodumui galėjo turėti įtakos skirtingos istorinės patirtys. Kritiniais laikais, charizmatiškų lyderių paklausa išauga, o stabiliau laiku, kuomet siekiama išlaikyti *status quo* charizmatiški lyderiai turės mažesnę tikimybę būti išrinktais.¹³ Tokiu būdu charizma tampa socialiniu konstruktu, kuris realizuojasi lyderio ir pasekėjų santykiuose bei priklauso nuo kultūrinio, istorinio ir politinio konteksto.

Lietuva tampa įdomus ir svarbus atvejis tirti charizmos suvokimą. Jūratės Kavaliauskaitės tyrimas apie politinių savybių aktualumą Lietuvoje parodė, kad kai kuriais atvejais charizmos faktorius žmonėms yra vienas svarbiausių ir „nemaža dalis Lietuvos rinkėjų nepajėgūs atsispirti politinių lyderių charizmai“.¹⁴ Nepaisant to valstybės aukščiausias pareigas eina žmonės, kurie politologų vertinami kaip neturintys gerų lyderio savybių ar charizmos.¹⁵ Tiesa, esama ir labai charizmatiškų politikų kaip Laurynas Kaščiūnas arba Remigijus Žemaitaitis.¹⁶ Nors šios asmenybės yra labai skirtingos, jas vienija charizmos dėmuo.

Lietuva atgavo nepriklausomybę prieš 35 metus. Tai reiškia, jog kultūrinis ir istorinis kontekstas, kuriame užaugo žmonės ir šiuo metu priima balsavimo sprendimus yra labai skirtingas. Kadangi kontekstas formuoja lūkesčius politiniam lyderiui, istorinės permainos galėjo lemti kitoki charizmatiško politinio lyderio suvokimą tarp sovietmečių ir nepriklausomoje Lietuvoje užaugusių rinkėjų. Iš to kyla **tyrimo pagrindinis klausimas** – kokios savybės lemia politinių lyderių kaip charizmatiškų suvokimą Lietuvoje? Ir iš jo sekantis **antrinis tyrimo klausimas** – ar politinės charizmos suvokimas Lietuvoje yra universalus ir vientisas, ar istoriškai sąlygotas? Klausimui atsakyti pasirenkamos dvi informantų grupės. Vieni informantai yra gimę ir pasiekę balsavimo amžių sovietmečiu, o kiti gimę ir pasiekę balsavimo amžių nepriklausomoje Lietuvoje.

Taigi, matant charizmos suvokimo pokytį istoriškai, vertinimo skirtumus geografiniame kontekste ir istorinių aplinkybių įtaką šios savybės priskyrimui tampa aišku, kad svarbu ir vertinga tirti kaip charizma yra suvokiama. Ypač, tokios visuomenės, kuri patyrė reikšmingus istorinius pokyčius ir turime galimybę palyginti konteksto įtaką žmonių charizmos suvokimui.

¹² Jagdeep Chhokar, Felix Brodbeck, and Robert House, *Culture and leadership across the world* (London: Psychology Press, 2007), 1094.

¹³ James C. Davies, „Charisma in the 1952 Campaign.” *American Political Science Review* 48, No. 4 (1954): 1085.

¹⁴ Jūratė Kavaliauskaitė, „Asmenybės ar vertybės? Lietuvos partijų lyderiai rinkėjų akimis ir politikos personalizacijos ribos.” *Politologija* 1, No. 73 (2014): 148.

¹⁵ Goda Košinskytė, „Ar Lietuva išgyvena politinės lyderystės badą?“, Alfa.lt, žiūrėta 2025 m. vasario 18 d., https://www.alfa.lt/aktualijos/politika/ar-lietuva-isgyvena-politines-lyderystes-bada/242549/?utm_source=chatgpt.com.

¹⁶ Mažvydas Jastramskis, „Liberalai nori L. Kasčiūno?“, Bernardinai.lt, žiūrėta 2025 m. vasario 18 d., <https://www.bernardinai.lt/liberalai-nori-l-kasciuno/>.

Tokio tyrimo rezultatai galėtų būti naudingi akademinėi bendruomenei, išplečiant žinias apie charizmos suvokimą skirtingų kontekstų veikiamoje visuomenėje, politikos ir komunikacijos strategams bei patiems politikams, siekiantiems efektyviau valdyti savo įvaizdį visuomenėje.

Darbo tikslas. Nustatyti, kokie elementai lemia politinių lyderių kaip charizmatiškų suvokimą Lietuvoje ir kaip jie skiriasi tarp sovietmečiu ir nepriklausomoje Lietuvoje užaugusių žmonių.

Uždaviniai:

1. Suformuoti teorinį tyrimo pagrindą, sistemiškai apžvelgiant ir palyginant politinės charizmos sampratų turinį ir bruožus akademinėje literatūroje.
2. Parengti tyrimo metodologiją, apibrėžiant informantų atrankos kriterijus, pasirinktos imties struktūrą bei, remiantis teorine dalimi, sudaryti pusiau giluminių struktūruotų interviu gaires, orientuotas į politinės charizmos suvokimo aspektų įvairovę.
3. Atlikti kokybinį tyrimą, atliekant tyrimą su dviem grupių informantais ir fiksuojant jų išvalgas apie charizmatiškų politinių lyderių bruožus, išanalizuojant medžiagą remiantis teoriniu pagrindu ir siekiant identifikuoti pasikartojančias temas, reikšmines kategorijas bei interpretacijas. Atlikus kokybinį tyrimą atsakyti į pagrindinį tyrimo klausimą, išryškinant, kokios savybės abejose tiriamosiose grupėse lemia politinio lyderio suvokimą kaip charizmatiško.
4. Įvertinti gautų tyrimo rezultatų reikšmę platesniame politinės komunikacijos ir lyderystės teorijų kontekste, aptariant jų galimą pritaikymą praktikoje (pvz., politikų įvaizdžio formavime, viešųjų ryšių strategijose).

1. Teorinis pagrindas

1.1. Charizmos sąvokos ištakos

Siekiant suprasti kaip charizma įgijo dabartinį politinės lyderystės kontekstą, svarbu rekonstruoti jos istorinę raidą – nuo teologinių reikšmių iki sociologinių interpretacijų susiformavusių modernioje politinėje teorijoje. Kadangi žodžio apibrėžimas ir suvokimas keitėsi nuo itin dvasinio ir išskirtinio iki kasdienio ir dažno, svarbu apsibrėžti, kokia prieiga bus naudojama šio tyrimo rėmuose.

Istoriškai charizmos suvokimas labai keitėsi. Charizmos sąvokos ištakos siekia ankstyvąją krikščionybę. Naujajame Testamente Apaštalas Pauliaus savo laiškuose korintiečiams ir romiečiams (1 Kor 12:4–11; Rom 12:6–8) kalba apie „charizmas“ kaip Dievo malonės dovaną, suteiktą asmenims

bendruomenės labui.¹⁷ Gavęs charizmos dovaną ne tik įgauni galios, bet ir dieviškumo aspektą.¹⁸ Taigi, pirmoji charizmos reikšmė buvo teologinė – dvasinė dovana.

Remdamasis Rudolph Sohm Apaštalo Pauliaus laiškų interpretacija¹⁹, vokiečių sociologas Max Weber išskiria vieną iš trijų lyderio tipų – charizmatišką lyderį. Autorius charizmą apibrėžė kaip unikalią, ypatingą, Dievo suteiktą dovaną, mistišką savybę, kurios dėka pavyksta įkvėpti ir sutelkti žmones.²⁰ Charizmatinis lyderis, pasak M. Weber, kyla iš asmeninių savybių ir sekėjų tikėjimo lyderio išskirtinumu. Tokiam lyderiui būtina nuolat pagrįsti savo ypatingumą per sėkmes ar simbolinius „stebuklus“, o jo valdžios legitimumas priklauso nuo sekėjų pripažinimo ir įsitraukimo.

Carl Friedrich kritikavo M. Weber charizmatiškos lyderystės tipą dėl ryšio su religija.²¹ Autorius argumentavo savo kritiką dviem punktais. Pirmiausia, charizmatiškos lyderystės tipas atskiria su religija ir tikėjimu nesusijusius lyderius, o antra atsiranda erdvė identifikuoti charizmą pagal bažnytinę institucijos statusą (pavyzdžiui, popiežius galėtų būti laikomas charizmatiškas žmogus, dėl savo pozicijos ryšio su dvasingumu). C. Friedrich siūlo, kad charizmą politikoje būtų tikslingiau vartoti apibūdinti įtikinančią, gerą iškalbą turinčią asmenybę arba žmogų, kuris turi stiprią ideologinę kryptį.²²

Charizmos sąvokai praradus ryšį su religija ir patapus populiaria, sociologas Reinhard Bendix sukritikuoja charizmatiško lyderio sąvokos naudojimą, kaip per daug dažną ir taikomą visiems populiariems lyderiams pametant pačios charizmos reikšmę.²³ Tampa sudėtinga atskirti tikrąją charizmą nuo medijų sukurto geros iškalbos ir populiarumo įvaizdžio.

Skyriuje aptarti autoriai formavo charizmos sampratą, ją plėtojo ir kvestionavo. Aptariant religines ištakas, M. Weber suformuotą charizmatiško autoriteto tipą ir vėlesnes idėjas siekiant sekuliarizuoti bei tikslinti šią sąvoką, išryškėja, kad charizma nėra statiška ar vienareikšmė kategorija. Priešingai – tai konceptas, kurio interpretacijos ir priskyrimas nuolat kito. Nors charizmos sąvokos ištakos šią savybę sieja su antgamtiškumu ir Dievo dovana, konstruojant šio darbo teoriją bus remiamasi C. Friedrich kritika ir sekuliariu supratimu. Tačiau taip pat atsiribojant nuo masinio charizmos taikymo visiems populiariems politiniams lyderiams, pagal R. Bendix mintis. Siekiant išpildyti šią sąlygą interviu bus tikslinamasi ar informantai tikrai reflektuoja apie, jų suvokimu, charizmatišką politinį lyderį.

¹⁷ *Šventasis Raštas: Naujasis testamentas*, Biblija.lt, 1 Kor 12:4–11; Rom 12:6–8.

¹⁸ James DG Dunn, *Jesus and the Spirit: a study of the religious and charismatic experience of Jesus and the first Christians as reflected in the New Testament*. (Michigan: William B. Eerdmans Publishing, 1997): 324.

¹⁹ Paul Joosse, „Becoming a God: Max Weber and the social construction of charisma.” *Journal of Classical Sociology* 14, No. 3 (2014): 267.

²⁰ Max Weber, *The essential Weber: A reader* (Psychology Press, 2004), 138-145.

²¹ Jay A. Conger ir Rabindra N. Kanungo, „Toward a behavioral theory of charismatic leadership in organizational settings.” *Academy of management review* 12, No. 4 (1987): 637.

²² Carl J. Friedrich, „Political leadership and the problem of the charismatic power.” *The Journal of Politics* 23, No. 1 (1961): 13-24.

²³ Reinhard Bendix, „Reflections on charismatic leadership.” *Asian Survey* 7, No. 6 (1967): 341-344.

1.2. Charizmos interpretacijų ir vertinimo įvairovė

Charizmos sąvoka kito ne tik istoriniu požiūriu, bet ir įgavo skirtingas reikšmes įvairiuose kontekstuose. Ši sąvoka pasižymi dideliu interpretacijų spektru – ji varijuoja priklausomai nuo geografinės ir kultūrinės aplinkos, istorinio konteksto, teorinės prieigos, lyties dimensijos ir net vertinimo krypties, kai kalbama apie moralią arba amoralią charizmą. Tokia įvairovė rodo, kad charizma nėra nuosekliai suprantamas reiškiny, o daugialypė socialinė ir kultūrinė konstrukcija, kurios prasmė priklauso nuo analizuojamo konteksto.

Šiame poskyryje pristatomos charizmos interpretacijos, nagrinėjant jas per skirtingus tyrimui aktualius pjūvius. Analizuojant geografinį ir kultūrinį charizmos suvokimo skirtumą, galima įvertinti, kaip šios sąvokos prasmė kinta skirtingose kultūrose ir kaip Lietuvos atvejis dera pasauliniame kontekste. Aptariant istorinio konteksto įtaką, atskleidžiama, kad laikmetis formuoja charizmos suvokimą, suteikdamos pagrindą Lietuvos atvejo analizės kontekstui. Šios temos padeda apibrėžti tyrimui aktualų Lietuvos kontekstą ir pagrindžia informantų imties pasirinkimą.

Tolimesnės temos prisideda prie teorinės schemos formavimo ir interviu klausimyno parengimo. Charizmos kaip savybių rinkinio teorijų analizė sistemina įvairius apibrėžimus ir atskleidžia, kad literatūroje nėra vieningos nuomonės apie charizmos esmę. Autoritarinės charizmos analizė pabrėžia, kad charizmatiškumas savaime nėra laikomas teigiamas reiškiny, o lyčių skirtumų tyrimai parodo, jog net turint tas pačias savybes, politiniai lyderiai gali būti vertinami nevienodai dėl lyties, kaip ir dėl kultūrinio ar istorinio konteksto.

1.2.1. Charizmos interpretacijų įvairovė skirtingose šalyse ir kultūrose

Lyginant charizmos suvokimą tarp įvairių regionų ir šalių matomas skirtumas, kaip charizma yra suvokiama ir vertinama, kokios lyderio išraiškos yra priskiriamos prie charizmatiško lyderio paveikslo, o kurios ne. Šiam stebėtojo suvokimui daro įtaką regione vyraujančios kitos vertybės, įsitikinimai ir kultūrinis kontekstas.

Chhokar, Brodbeck ir House knyga „Culture and leadership across the world” pristato GLOBE projektą, kuris sukungia 25 šalių tyrimus apie kultūros poveikį lyderystės praktikoms, lūkesčiams ir efektyvumui. Tyrimo rezultatai atskleidžia, kad lyderystė, grindžiama charizma ir vertybėmis, visose šalyse vertinama teigiamai.²⁴ Nors vertinimas yra teigiamas, jis nėra vienodas. Autoriai pabrėžia, kad būtent regione esančios kitos vertybės ir jų darna su charizmos savybe nulemia charizmos svarbą, kas demonstruoja charizmos suvokimo įvairovę. Regionuose, kur yra ypatingai svarbu meistriškumas, rezultatai ir inovacijos, visuomenė dažniausiai ieško lyderių, kurie demonstruoja charizmatiškas

²⁴ Jagdeep Chhokar, Felix Brodbeck, and Robert House, *Culture and leadership across the world* (London: Psychology Press, 2007), 1094.

savybes.²⁵ Charizma didžiausią svarbą turi JAV, Australijos, Anglijos, Airijos, Kolumbijos šalims. Vidutinę svarbos vietą užima Šiaurės ir Vidurio Europos (Suomija, Švedija, Olandija, Šveicarija, Vokietija) regionuose ir Naujoje Zelandijoje. Mažiausią svarbą charizmai teikia Vidurio rytų, Azijos, Afrikos ir Pietų Europos regionai. Rytų Europos regiono vertinimas yra nenuoseklus – dalyje regiono charizmatiškumas kaip lyderio savybė yra itin svarbi, o kitoje dalyje vidutiniškai svarbi. Tiesa, ir pati regiono apibrėžtis tyrime yra labai kvestionuotina, nes kaip Rytų Europą apibrėžia ir tokios šalys kaip Rusija, Graikija, kur kultūrinis ir socialinis kontekstas yra itin skirtingas. Lietuva ir kitos Baltijos šalys tyrime neaptiriamos. Lietuvai kultūriškai artimiausia šalis tyrime yra Lenkija, tačiau ji neišskirta kaip viena iš 25 pagrindinių knygoje tiriamų šalių, o tik paminima kaip kontekstinė, kur rusų kalba vienu laikmečiu buvo oficiali. Apibendrinant, galime matyti, kad yra skirtumai tarp regionų ir šalių, Rytų Europa yra tarpinė zona tarp vakarietiško ir rytietiško charizmos vertinimo, tačiau regiono rezultatai per daug išsibarstę, kad būtų galima daryti aiškus išvadas.

GLOBE projekte regiono reprezentacijos stoką pastebėjusios Rita Toleikienė ir Irma Rybnikova, atliko tyrimą pasitelkdamos tokią pačią metodologiją su 300 Lietuvos studentų.²⁶ Tyrimas parodė, kad Lietuvos studentams idealus lyderis pirmiausia turi būti charizmatiškas.²⁷

Tiek analizuojant kultūriškai itin skirtingas šalis, tiek ir sąlyginai panašias – matome, kad skirtumai vis tiek egzistuoja. Tiriant prancūzų ir italų charizmos suvokimą per balsą buvo padaryta išvada, kad pirmieji charizmą dažniau priskiria aukštam tonui su trumpomis pauzėmis, o antrieji – žemam tonui su ilgomis pauzėmis.²⁸ Kiti tyrimai rodo, kad švedai aukštą toną vertina kaip charizmatiškesnį nei amerikiečiai, o amerikiečiai greitesnį kalbėjimo tempą vertina charizmatiškiau nei palestiniečiai.²⁹

Taigi, kultūriniai skirtumai daro įtaką ne tik bendram charizmatiško lyderio vertinimui, bet ir itin mažų išraiškos ir lingvistikos signalų priskyrimui arba nepriskyrimui prie charizmatiško lyderio portreto. Tyrimuose užčiuopiami reikšmingi išskirtinimai reiškia, kad aktualu tirti charizmą ir jos suvokimą, tiek skirtingose, tiek sąlyginiai panašiose kultūrose. Remiantis GLOBE tyrimo replika Lietuvoje matoma, kad charizma yra pirminis faktorius vertinant idealų lyderį, tačiau vis dar nėra aišku, kaip charizmatiškumas suprantamas.

²⁵ Jagdeep Chhokar, Felix Brodbeck, and Robert House, *Culture and leadership across the world* (London: Psychology Press, 2007), 1039.

²⁶ Rita Toleikienė ir Irma Rybnikova, „What do Lithuanian students expect from leaders? First results of the GLOBE study in Lithuania.” *Socialiniai tyrimai* 30 Nr. 1 (2013): 52-63.

²⁷ Rita Toleikienė ir Irma Rybnikova, „What do Lithuanian students expect from leaders? First results of the GLOBE study in Lithuania.” *Socialiniai tyrimai* 30 Nr. 1 (2013): 57.

²⁸ Francesca Derrico et al., „The perception of charisma from voice: A cross-cultural study.” *2013 Humaine association conference on affective computing and intelligent interaction*, IEEE, (2013): 557.

²⁹ Fadi Biadisy et al., „A cross-cultural comparison of American, Palestinian, and Swedish perception of charismatic speech.” *Speech prosody*, Vol. 37 (2008): 582.

1.2.2. Istorinis kontekstas charizmos suvokimo formavime

Tiriant charizmos suvokimą tarp geografiškai skirtingų vietų jau buvo akcentuojama kitų tame regione esančių vertybių įtaka šios savybės vertinimui. Tad, kaip ir kultūrinės vertybės formuoja charizmos suvokimą skirtinguose regionuose, taip ir politinis bei istorinis kontekstas lemia, kokios lyderystės savybės laikomos vertingomis. Šį ryšį aiškiai pabrėžia Vilfredo Pareto teorija apie elito kaitą.

V. Pareto teigė, kad politinių lyderių pasirinkimas priklauso nuo konteksto ir savybių reikalingų priimti vienus ar kitus sprendimus konkrečiu laikmečiu. Autorius išskiria natūralią elito kaitą, kuomet ateina nauji lyderiai ir užima senųjų vietą. Ši kaita tiesiogiai siejasi su besikeičiančiomis aplinkybėmis. Remdamasis savo pirmtako Machivelli mintimis, V. Pareto išskiria „lapių“ ir „liūtų“ politinio elito tipus. „Lapės“ tinkamesnės klestėjimo laikams, tuomet yra vertingos jų diplomatinės, manipuliacinės savybės. Tuo tarpu sunkmečiu vertinga tampa „liūtų“ valdymo forma grįsta tradicijomis, jėga ir smurtu.³⁰ Krizės ar nestabilumo laikotarpiais išauga charizmatiškų lyderių poreikis, o stabilumo metu, kai visuomenė siekia išsaugoti esamą tvarką, tokių lyderių paklausa sumažėja.³¹ Sunkmečio laikai produkuoja atsako į krizes elgesį, kuris yra vizionieriškas ir identifikuojamas kaip charizma.³² Būtent charizmatiška lyderystė krizinėse situacijose stiprina ryšį tarp lyderio ir pasekėjų.³³ Tyrimai rodo, kad charizmatiško lyderio kalbos puoselėja kolektyvinį tapatumą, kuris gali būti reikšmingas išlaikant grupės atsparumą sunkmečiu.³⁴ Tačiau charizma negali būti ilgalaikės valdymo formos pagrindas, nes tokiu būdu ji rutinizuojama ir tampa tradicine valdymo forma prarasdama pačią charizmos galią.³⁵ R. Bendix nagrinėja būtent M. Weber charizmos apibrėžimą ir teigia, kad charizmatiška lyderystė yra trumpa ir nestabili autoriteto forma, kuri dažnai kyla ekstremaliomis sąlygomis (krizėmis, nepasitenkinimo laikotarpiais), kai siūloma alternatyva esamam *status quo*. Taigi,

Lietuvos istorinė raida suteikia ypač palankų kontekstą nagrinėti šį reiškinį. XX amžiaus antroje pusėje šalis patyrė esmines politines ir socialines transformacijas – nuo sovietinės okupacijos iki nepriklausomybės atkūrimo ir demokratinių institucijų kūrimo. Šios permainos formavo ne tik visuomenės vertybių sistemą, bet ir tai, kokios lyderystės savybės buvo laikomos pageidautinomis. Sovietmečio sunkmečiu augusių žmonių charizmatiško lyderio suvokimas gali būti labiau

³⁰ Mustafa Delican, „Elite theories of Pareto, Mosca and Michels.“ *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, No. 43-44 (2000): 323-326.

³¹ James C. Davies, „Charisma in the 1952 Campaign.“ *American Political Science Review* 48, No. 4 (1954): 1085.

³² Robert G. Lord ir Douglas J. Brown, *Leadership processes and follower self-identity* (London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 2004), 53.

³³ Tatjana D. Janovac ir S. Virijević Jovanović, „The effects of charismatic leadership of the Eastern European cultural cluster in crisis situations.“ *Kultura Polisa* 19, No. 3 (2022): 168.

³⁴ John Antonakis et al., „Just words? Just speeches?“ On the economic value of charismatic leadership.“ *Management Science* 68, No. 9 (2022): 34-35.

³⁵ Reinhard Bendix, „Reflections on charismatic leadership.“ *Asian Survey* 7, No. 6 (1967): 341-344.

asocijuojamas su V. Pareto apibūdinamu „liūtų“ tipo lyderyste. Kuomet reikėjo dominuojančio, stipraus, tradicijas puoselėjančio lyderio, kuris gebėtų atkurti tautos nepriklausomybę. Tuo tarpu postsovietinėje Lietuvoje galėtų ryškėti palankumas „lapių“ tipo politiniams lyderiams. Įsitvirtinant demokratinėms institucijoms, jų lankstumas ir gebėjimas derėtis - būtų palankūs. Kadangi kontekstas daro įtaką charizmos suvokimui, abu šie lyderių tipai galėtų būti laikomi charizmatiškais, tačiau skirtingų kontekstų veikiamuose laikmečiuose.

Nors šiandien visi gyvename tokiose pačiose aplinkybėse, tačiau būtent vaikystės, brendimo laiku patirtas kontekstas ryškiausiai formuoja žmogaus politinį vertinimą. Tyrimai rodo, kad subrendę vaikai iš pradžių atitolsta nuo tėvų politinių pažiūrų, tačiau vyresniame amžiuje sugrįžta prie jiems diegtų vertybių.³⁶ Taip pat vaikystėje patiriamas kontekstas nuo traumų (apimant žodinį, fizinį ir seksualinį smurtą) iki draugų skaičiaus, kuris supo vaiką, turi reikšmingos įtakos jo politinei ideologijai ir politiniam elgesiui vėliau gyvenime.³⁷ Galiausiai, vaikystėje patirtas nepriteklis turi įtakos suaugusio žmogaus politinio lyderio pasirinkimui – preferencija rodoma stipriam, dominuojančiam lyderiui.³⁸

Rasos Čepaitienės tyrimo išvalgos leidžia geriau suprasti, kaip istorinės sąlygos ir sovietmetis formavo lyderystės bei charizmos sampratą. Autorė pabrėžia, kad sovietmečiu susiformavę valdžios tinklai, elgesio normos ir vertybiniai orientyrai po nepriklausomybės atkūrimo nebuvo visiškai nutrūkę – jie transformavosi ir įgavo naujas formas, išlaikydami įtaką.³⁹ Tokiu būdu galima teigti, kad sovietinio laikotarpio patirtys nulėmė tam tikrą charizmos suvokimą, kuris turėjo tęstinumą ir po nepriklausomybės atkūrimo.

Panašias tendencijas galima pastebėti ir platesniame postsovietinių šalių kontekste. Tyrimai rodo, kad žlugus Sovietų Sąjungai iki 2000-ųjų, dominavo charizmatiškų lyderių populiarumas. Tarsi buvo išlaikytas tas pats lyderių suvokimas, vertinimas. Tik vėliau, laikui bėgant ši charizmatiško, iniciatyvaus vadovavimo forma pradėjo nykti ir jos vietą užėmė labiau struktūruotas, biurokratinis vadovavimo stilius.⁴⁰ Šios išvados sutampa su V. Pareto mintimis, kad pasikeitus laikmečiui, keičiasi ir vadovavimo stiliaus preferencijos. Galima teigti, kad ankstyvuoju postsovietiniu laikotarpiu charizmatiška lyderystė, buvo laikina adaptacijos forma, atspindėjusi visuomenės poreikius, kurie dar susiformavo sovietmečiu. Vėliau, kuomet užaugo naujos kartos, mažiau mačiusios sovietmečio ir

³⁶Richard G. Niemi ir M. Kent Jennings, „Issues and inheritance in the formation of party identification.” *American Journal of Political Science* 34, No. 4 (1991): 972.

³⁷Jan-Emmanuel De Neve, „Personality, childhood experience, and political ideology.” *Political Psychology* 36, No. 1 (2015): 7-8.

³⁸Lou Safra, et al., „Childhood harshness predicts long-lasting leader preferences.” *Evolution and Human Behavior* 38, No. 5 (2017): 646.

³⁹Rasa Čepaitienė, „Politinės lyderystės tęstinumo problema posovietinėje transformacijoje.” *Politologija* 4, No. 72 (2013): 150.

⁴⁰Dinara Tokbaeva, „The rise and fading away of Charisma. Leadership transition and managerial ethics in the post-Soviet media Holdings.” *Journal of Business Ethics* 174, No. 4 (2021): 857.

paveiktos kitokio konteksto, kitoks vadovavimo stilius įgavo populiarumą. Tačiau galbūt ne pati charizma neteko reikšmės, o charizmatiško politinio lyderio suvokimas pradėjo keistis ir įgavo kitokius, naujus portretus.

Remiantis teorija, kontekstas formuoja politinių lyderių vertinimą ir charizmatiškų politikų poreikį. Vienais laikais tas pats politinis lyderis gali būti itin teigiamai vertinamas, o kitais – būti laikomas netinkamu. Taigi ir charizma gali būti priskiriama skirtingus atributus ar savybes turintiems žmonėms, priklauso nuo to, kokiame kontekste susiformavo politinių lyderių vertinimas. Lietuvos atveju charizmos suvokimas galėjo būti istoriškai kintantis reiškinys, kurį formavo tiek politinės santvarkos pokyčiai, tiek vertybių transformacija pereinant iš autoritarinės į demokratinę visuomenę. Todėl šio tyrimo rėmuose svarbu vertinti, kad Lietuvoje gali vyrauti nevientisas charizmatiško lyderio portretas, o keli suvokimai, pagal tai kokiame istoriniame kontekste žmogus užaugo.

1.2.3. Charizma kaip savybių rinkinys

Kultūriniam ir istoriniam kontekstui darant įtaką charizmos suvokimui, ši sąvoka įgauna daugybę nevienodų apibrėžimų, tarp kurių esama net priešingų nuomonių, kas yra charizma, kas ne. Ši apibrėžimų įvairovė kuria akademinę diskusiją siekiant išgryninti aiškų savybių rinkinį nusakantį charizmos faktorių. Charizmą aptarinėja ir bando apibrėžti filosofai, sociologai, politologai ir organizacinės psichologijos atstovai.

Akademinėje diskusijoje, kurią pradėjo M. Weber ir C. Friedrich įsitraukia Rober Tucker, kuris apgina M. Weber charizmos sąvoką. Jis pripažįsta pasikeitusį kontekstą ir ne visiškai tikslų pritaikymą politikos laukui, bet vis dėlto mano, kad tai puiki pradžia kurti politinės charizmos suvokimą. Autorius akcentuoja, kad M. Weber charizmą sieja su judėjimu, pokyčiu, kurio link lyderis veda jį sekančius, tai autorius vadina charizmatišku judėjimu (*eng. charismatic movement*). Charizmatiškas lyderis atsiduria charizmatiškų judėjimų epicentre, o būtent lyderio asmeninės savybės mobilizuoja pasekėjus.⁴¹ R. Tucker taip pat įveda charizmatiško atsako (*eng. charismatic response*) sąvoką, kuri reiškia, kad charizmatiškas lyderis reaguoja skirtingai pagal esamą situaciją⁴², tačiau išskiria, kad įpratai charizmatiškas lyderis spinduliuoja pasitikėjimą judėjimo tikslu, galimybe pasiekti tikslą ir užtikrinti reikiamą lyderystę.⁴³ Apjungiant C. Friedrich ir R. Tucker apibrėžimus charizmatiškas lyderis yra stiprią ideologinę kryptį turintis žmogus, kuris tiki šio tikslo pasiekimu ir pasitelkdamas pasitikėjimą savimi bei įtaingą iškalbą mobilizuoja ir užtikrina reikiamą lyderystę jo pasekėjams vedant pokyčio link.

⁴¹ Robert C. Tucker, „The theory of charismatic leadership.” *Daedalus*, (1968): 731-739.

⁴² Robert C. Tucker, „The theory of charismatic leadership.” *Daedalus*, (1968): 743.

⁴³ Robert C. Tucker, „The theory of charismatic leadership.” *Daedalus*, (1968): 749.

Lyderystės modeliuose charizma išlieka vienas iš svarbių elementų. Politologas James MacGregor Burns išskiria dviejų tipų lyderystės modelį. Transakcinė lyderystė grįsta sandoriu, kuomet už balsus rinkėjams siūlomos kandidato iniciatyvos, žadami pokyčiai. Nors sandoriai sudaro didžiąją dalį lyderių ir pasekėjų santykių, dažniausiai jie yra paviršutiniški ir nesiekia atliepti rinkėjų vertybinio pagrindo. Transformacinė lyderystė grįsta gilesniu pasekėjų poreikių supratimu ir siekimu juos atliepti. Tai santykis skatinantis įkvėpimą, motyvaciją ir net turi įtakos rinkėjų mąstymui.⁴⁴ Autorius šį lyderystės tipą tiesiogiai sieja su charizmatiško lyderio poveikiu, tačiau svarbios ne tik lyderio savybės, bet ir santykis su auditorija, kuris turi būti grįstas moralia lyderyste. Morali lyderystė, tai lyderio ir pasekėjo santykis grįstas bendrais poreikiais ir vertybėmis, kuomet pasekėjas žino ir supranta kitų lyderių alternatyvas, o lyderis prisiima atsakomybę už savo pažadus ir siekia juos įgyvendinti.⁴⁵

Nors ne iš karto, bet 1980–1990-aisiais organizacinės elgsenos tyrėjai pasiskolina iš J.M. Burns transformacinės lyderystės sąvoką ir pradeda ją naudoti „apibūdinti lyderius, dalyvaujančius organizacinių pokyčių procesuose, kurie remiasi aukštesniu tikslu ir aktyviai siekia suteikti daugiau galios savo pavaldiniams“.⁴⁶ Greitai charizmatinė ir transformacinė lyderystė organizacinėje literatūroje tampa susipynusios sąvokos,⁴⁷ o šalia ir inspiruojanti, vizionieriška lyderystė.⁴⁸ Chhokar, Brodbeck ir House savo 25 šalių tyrime charizmą apibrėžė šiomis savybėmis: vizionieriškumas, įkvėpėjas, pasiaukojantis, sąžiningas, moralus, orientuotas į rezultatą.⁴⁹

Šiuolaikiniai organizacinės psichologijos autoriai, kaip John Antonakis ir kiti, kritikuoja anksčiau minėtus charizmos apibrėžimus, nes jie nėra nepriklausomi nuo kitų faktorių, dažnai galimi pritaikyti visiems lyderiams, neaiškūs ir sunkiai pamatuojami.⁵⁰ Autoriai siūlo charizmą sieti su vizija, ideologija, morale, misija, lyderio simbolika, komunikaciniais gebėjimais ir emociniu intelektu.⁵¹ Nors didžioji dalis šių sąvokų ar jų sinonimų yra užfiksuota kolegų straipsniuose, J. Antonakis ir kiti prideda reikšmingą emocinio intelekto aspektą, kuris anksčiau nebuvo paliestas.

Tyrimas apie tai kokios politinių lyderių charakterio savybės yra svarbios Lietuvoje parodė, kad šalia charizmatiškumo aukštas vietas užima pasitikėjimas savimi, aktyvumas, sąžiningumas ir

⁴⁴ James MacGregor Burns, *Leadership* (New York: Open Road Media, 2012), 32-33.

⁴⁵ James MacGregor Burns, *Leadership* (New York: Open Road Media, 2012), 13-14.

⁴⁶ Jay A. Conger ir Rabindra N. Kanungo, „Charismatic leadership in organizations: Perceived behavioral attributes and their measurement.“ *Journal of organizational behavior* 15, No. 5 (1994): 441.

⁴⁷ Jay A. Conger ir Rabindra N. Kanungo, „Charismatic leadership in organizations: Perceived behavioral attributes and their measurement.“ *Journal of organizational behavior* 15, No. 5 (1994): 441.

⁴⁸ Boas Shamir, Robert J. House ir Michael B. Arthur, „The motivational effects of charismatic leadership: A self-concept based theory.“ *Organization science* 4, No. 4 (1993): 577.

⁴⁹ Jagdeep Chhokar, Felix Brodbeck, and Robert House, *Culture and leadership across the world* (London: Psychology Press, 2007), 1038-1039.

⁵⁰ John Antonakis et al., „Charisma: An ill-defined and ill-measured gift.“ *Annual review of organizational psychology and organizational behavior* 3, No. 1 (2016): 301-303.

⁵¹ John Antonakis et al., „Charisma: An ill-defined and ill-measured gift.“ *Annual review of organizational psychology and organizational behavior* 3, No. 1 (2016): 303-305.

gebėjimas sutelkti žmones.⁵² Įdomu, kad būtent savybės kaip pasitikėjimas savimi, gebėjimas sutelkti žmones, moralė yra naudojamos apibūdinti charizmą ir visi šie komponentai išryškėja apklausos rezultatuose, kaip svarbūs lietuviams vertinant politinius lyderius. Susidaro įspūdis, kad pati charizma niekaip negali būti apibūdinta autentiškai atskirai nuo kitų būdo bruožų, o verčiau tai yra savybių rinkinys. Nors J. Antonakis ir kiti siekė atskirti charizmą nuo kitų faktorių, bet galbūt to padaryti negalime.

Apibendrinus, charizmos reikšmės diskusijos literatūroje yra aktualios įvairiuose laukuose (politologijoje, sociologijoje, psichologijoje, filosofijoje), tačiau vis tiek nėra pasiektas vienas aiškus konsensusas. Charizma yra maišoma su kitais modeliais, susilieja su transformacine lyderyste, tarsi nepavysta užfiksuoti pačios charizmos autentiškumo. Matomi pasikartojantys apibūdinimai – ideologinio tikslo siekimas (judėjimas link pokyčio), pasitikėjimas savimi, įkvepiantis ir mobilizuojantis pasekėjus, turintis įtaigingą iškalbą, remiasi moralia ir vizionieriška lyderyste.

Ši egzistuojančių charizmos, kaip savybių rinkinio, reikšmių analizė tyrimui aktuali ir svarbi siekiant sudaryti platų, įvairius požiūrius ir suvokimus apimanti interviu klausimą, kuris neuždarytų informantų į rėmus ar iš anksto numatytą apibrėžimą.

1.2.4. Autoritarinė charizma politinėje lyderystėje

Charizmą bandančiose apibrėžti teorijose pastebima daugiau pozityvių apibūdinimų, tačiau charizmatišku gali būti laikomas ir labai kontraversiškas ar kritiškai vertinamas politinis lyderis. Nuo pačio pirmojo M. Weber apibrėžimo Dieviškos dovanos išraiška nebūtinai yra susijusi su kunigo paveikslu. Šią dovaną gali turėti ir šamanai, kultų lyderiai.⁵³ Tačiau, net ir naudojant C. Friedrich bei R. Tucker apibrėžimus, kurie nesusiję su dieviškumu, galima rasti politikų, kurie turi įvardinamas savybes, bet vis tiek yra neigiamai vertinami visuomenės. Tokie lyderiai dažniausiai asocijuojami su grėsminga autoritarine lyderyste.⁵⁴

Politikai, kuriems priskiriama autoritarinė charizma pasitiki savimi, yra organizuoti, ryžtingi, bet dažnai egocentiški, šalti, keliantys baimę, nesąžiningi ir individualistai.⁵⁵ Lyginant su anksčiau aptartais charizmatiško lyderio atributais, esminis bruožas skiriantis autoritatinę charizmą – ar politikas remiasi moralia lyderyste. Jane M. Howell ir Bruce J. Avolio skirtį nurodo lyderystės etikoje ir siekyje tarnauti kitiems arba sau pačiam.⁵⁶ Neetiška charizmatiška lyderystė siekia galios

⁵² Evelina Šeštokaitė, „Politinės lyderystės problematika Lietuvos politinėse partijose XXI amžiuje.“ (Magistro darbas, Vytauto Didžiojo Universitetas, Politikos mokslų ir diplomatijos fakultetas, 2022), 47.

⁵³ Charles Lindholm, „Charisma, Shamanism and Cults: The Construction of Evil.“ *Open BU*, (2012): 3-4.

⁵⁴ Francesca Derrico et al., „The perception of charisma from voice: A cross-cultural study.“ *2013 Humaine association conference on affective computing and intelligent interaction*, IEEE, (2013): 553.

⁵⁵ Francesca Derrico et al., „The perception of charisma from voice: A cross-cultural study.“ *2013 Humaine association conference on affective computing and intelligent interaction*, IEEE, (2013): 553.

⁵⁶ Jane M. Howell ir Bruce J. Avolio, „The ethics of charismatic leadership: submission or liberation?“ *Academy of Management Perspectives* 6, No. 2 (1992): 44-45.

asmeniniams tikslams, fokusuojasi į savo tikslą, cenzūruoja oponuojančias nuomones, reikalauja, kad sprendimai nebūtų kvestionuojami. Tai vienkryptė komunikacija, kuomet nesiekama išgirsti pasekėjų poreikių. Taigi, pagrindinė autoritarinio charizmatiško lyderio skirtis tampa atstovaujami tikslai, moralumas ir etiškumas. Moralus charizmatiškas lyderis sieks vertybinio pagrindo su auditorija, tesės duodamus pažadus, sieks bendro tikslo. Tokiame santykiyje pasekėjai aiškiai žino ir mato, kitas lyderių alternatyvas, pagal kurias priima jam pačiam priimtinausią palaikymo sprendimą. Tuo tarpu, amoralus charizmatiškas lyderis sieks užtildyti, kitas politines idėjas, išlaikant pasekėjus ribotame informacijos lauke. Tokiu būdu siekdamas galios pozicijos asmeniniams tikslams. Apibendrinant galima teigti, kad būtent lyderio siekiai ir motyvai – nukreipti į asmeninę ar grupės gerovę – lemia, ar charizma pasireiškia kaip moralus, ar kaip amoralus reiškiny.

Siekiant išanalizuoti pilną charizmatiškų politinių lyderių portretų spektrą Lietuvoje, moralios ir amoralios charizmos skirtis tampa aktuali darbo teorijos dalis formuojant klausimyną ir užčiuopiant charizmatiškų lyderių įvairovę.

1.2.5. Lytis kaip charizmatiško lyderio bruožas

Analizuojant charizmos fenomeną, būtina pripažinti, kad šios sąvokos suvokimas nėra lyčiai neutralus. Nors teoriniai modeliai dažniausiai pateikia charizmą kaip universalią lyderio savybę, empiriniai tyrimai rodo, kad charizmos atpažinimas ir priskyrimas priklauso nuo socialinių lyčių normų. Lyderystės bruožai, tradiciškai siejami su charizma – tokie kaip pasitikėjimas savimi, dominavimas, ryžtingumas, užtikrinta komunikacija – dažniau atitinka visuomenėje įtvirtintas „vyriškas“ elgesio normas. Dėl to moterys, net demonstruodamos tuos pačius bruožus, ne visada yra atpažįstamos kaip charizmatiškos.

Giedrės Vaičekauskienės tyrime užfiksuotas moteriškos charizmos apibūdinimas buvo tai, jog politikė buvo „vienintelė moteris didžiuosiuose miestuose“.⁵⁷ Suprantama, kad būti vienintele lyties atstove kažkokiam profesiniame lauke dar nereiškia konkrečios charakterio savybės turėjimo. Tai rodo auditorijos ribotumą apibūdinti charizmatišką moterį. Tyrimas apie Marine Le Pen parodė, kad ši politikė turi daug charizmatiškumui priskiriamų savybių, kurios yra laikomos vyriškomis, tačiau ją charizmatiška politike būtent padaro šių savybių balansas su moteriškumui priskiriamomis savybėmis.⁵⁸ Jeigu moteris nesukuria balanso tarp socialiai lyčiai priskiriamų savybių, tuomet ji laikoma per daug vyriška ir patiria auditorijos atstūmimą.⁵⁹ Tai reiškia, kad charizma kaip vyrų ir moterų savybė yra matoma skirtingai. Tačiau taip pat, pati charizma nevienodai vertinama vyrų ir

⁵⁷ Giedrė Vaičekauskienė, „Lietuvos politinių lyderių retorikos savirefleksijos: 2015 metų tiesioginių merų rinkimų atvejis.“ *Regional formation and development studies* 19, No. 2 (2016): 149.

⁵⁸ Dorit Geva, „A double-headed hydra: Marine Le Pen's charisma, between political masculinity and political femininity.“ *Norma* 15, No. 1 (2020): 39.

⁵⁹ Sarah E. Saint-Michel, „Leader gender stereotypes and transformational leadership: Does leader sex make the difference?“ *M@n@gement* 21, No.3 (2018): 957.

moterų. Įdomu ir tai, kad vertinant charizmos faktorių, tyrime studentės moterys reikšmingai daugiau priskyrė šią savybę idealiam lyderiui nei studentai vyrai.⁶⁰

Apibendrinant, charizmos suvokimas lyčių atžvilgiu išlieka asimetriškas. Moterims neužtenka demonstruoti klasikinėse teorijose įvardintų charizmos bruožų – jų elgesys vertinamas per papildomą socialinių lūkesčių filtrą. Tai leidžia daryti prielaidą, kad charizmos suvokimas priklauso ne tik nuo anksčiau aptartų faktorių bet ir nuo lyties normų.

Nors lyties kaip charizmos bruožo aspektas nėra pagrindinis darbo tikslas, tačiau siekiant suformuoti išbaigtus ir pilnus charizmatiškų lyderių portretus, šis klausimas bus įtrauktas į empirinę tyrimo dalį.

1.3. Charizma kaip santykis

Apie charizmą dažniausiai kalbama kaip apie būdo savybę, kurią žmogus turi arba neturi. Tačiau jau aptartuose tekstuose išaiškėjo, kad šios savybės suvokimas ir priskirimas žmogui priklauso nuo regiono geografiškai, kultūrinio ir istorinio konteksto, žmogaus demonstruojamų intencijų ir net lyties. Pats lyderis neturi galios sau prisiskirti charizmos savybės, tik pasekėjai, veikiami visų įvardintų faktorių gali identifikuoti ir priskirti charizmos bruožą lyderiui. Tokiu būdu charizma realizuojasi per santykį.

Akademiniėje literatūroje minėti autoriai charizmą apibūdina per tam tikras savybes. Robert House apsuka veidrodį nuo lyderio į pasekėjus ir sako, kad charizmatiškas lyderis yra tas, kuris sukuria charizmos efektus – pasekėjų emocijas, kognityvines, ir elgesio reakcijas. Šie efektai realizuojasi pasekėjų nekvestionuojamu paklusimu, lojalumu ir atsidavimu.⁶¹ Lyderiai, kurie geba sukurti tokį efektą demonstruoja (bet nebūtinai taip jaučiasi iš tiesų) tris asmenines savybes: „itin didelį pasitikėjimą savimi, dominavimą ir tvirtą įsitikinimą savo moraliniu teisumu“.⁶² Šios savybės turi kelias lyderių elgesio išraiškas: tampa pavyzdžiu - veikia taip, kaip norėtų, jog elgtųsi pasekėjai; kuria kompetencijos ir sėkmės įvaizdį, kuriuo legitimuoja savo pripažinimą; aiškiai artikuliuoja ideologinį tikslą; demonstruoja didelius lūkesčius ir pasitikėjimą savimi, kuris kelia ir pasekėjų pasitikėjimą savimi, misijos motyvą bei pasiryžimą siekti tikslo.⁶³ Nors autorius stipriai remiasi M. Weber mintimis ir jo išskirtos pasitikėjimo savimi, ideologinio tikslo tikėjimo ir siekimo savybės sutampa su C. Friedrich ir R. Tucker mintimis, bet išskirtinė žinutė – pats žmogus nebūtinai yra lydimas sėkmės ar stipriai pasitiki savimi, o verčiau sukuria to paveikslą savo žiūrovams. Čia tampa

⁶⁰ Rita Toleikienė ir Irma Rybnikova, „What do Lithuanian students expect from leaders? First results of the GLOBE study in Lithuania.“ *Socialiniai tyrimai* 30 Nr. 1 (2013): 58.

⁶¹ Robert J. House, „A 1976 Theory of Charismatic Leadership. Working Paper Series 76-06.“ (1976): 6-9.

⁶² Robert J. House, „A 1976 Theory of Charismatic Leadership. Working Paper Series 76-06.“ (1976): 10.

⁶³ Robert J. House, „A 1976 Theory of Charismatic Leadership. Working Paper Series 76-06.“ (1976): 12-25.

svarbu ne tik žiūrėti į patį lyderį, bet ir į jį stebinčią grupę. Būtent vienas iš charizmatiško lyderio gebėjimų yra sutelkti grupę ir transformuoti asmens identitetą į kolektyvinį lygį,⁶⁴ o susiformavusią grupę įkvėpti ir motyvuoti.⁶⁵ Tampa itin svarbu ne tik vertinti pačio lyderio išraiškas, elgesį, iškalbą, bet ir analizuoti auditorijos reakcijas, emocijas, mąstymo pokyčius.

Ypač aiškų charizmos suvokimą per santykį suformuoja Ann Ruth Willner. Pasak autorės charizmatinė lyderystė - santykis tarp lyderio ir pasekėjų, kurie mato lyderį kaip herojų, akiai juo tiki, besąlygiškai laikosi nurodymų ir emociškai įsipareigoja. Charizmatinė politinė lyderystė reiškia šias savybes atitinkantį santykį tarp politinio lyderio ir jo pasekėjų.⁶⁶ Šis apibrėžimas dar kartą akcentuoja ir R. House mintį, jog charizmatiškas lyderis nėra apie konkrečių savybių turėjimą, o verčiau apie tai kaip žmonės mato lyderį. Tokią pačią mintį išsako J. C. Davies: „charizma nėra lyderių savybė, o santykis tarp lyderio ir pasekėjų“.⁶⁷ Tokiu būdu, charizma gali egzistuoti tik santykyje su žmonėmis ir tik žmonės lyderiui gali priskirti charizmos atributą, tai tampa socialiai sukonstruotu fenomenu.⁶⁸ Grupė suvoks lyderį kaip charizmatišką, jeigu santykio metu šis bus matomas kaip herojus, kuriuo galima besąlygiškai pasitikėti.

Giedrė Vaičekauskienė kelia charizmos autentiškumo klausimą remdamasi, kad „moderni charizma politikoje pradedama sieti su scenos valdymu bei reklama“.⁶⁹ Pasak autorės politikai naudojami ir manipuliuoja žiniasklaida, kad kartu su komunikacijos ir reklamos specialistais sukurtų charizmatišką viešąją nuomonę apie save. Tokiu būdu charizma yra lyderio spektaklio santykio su žmonėmis produktas. Šios išvados gali reikšti kelis dalykus. Pirmiausia, tai neigia J. M. Burns sąlygą, kad charizmatiško lyderio ir pasekėjų santykis turi būti grįstas moralia lyderyste. Kita vertus, galbūt tai yra būtent autokratiškos charizmos santykio su pasekėjais forma. Autokratiškas charizmatinis lyderis yra vedamas asmeninių tikslų, bet pasitelkdamas modernias komunikacijos priemones ir reklamą stengiasi šiuo spektakliu prisidengti ir įtikinti auditoriją, jog siūlo moralią lyderystę.

Apibendrinant, charizmos nebegalime sieti tik kaip asmeninės savybės, privalome atsigręžti į lyderio auditoriją ir analizuoti šių žmonių emocijas, supratimą, vertinimą ir charizmos priskyrimą. Charizmos kaip santykio teorinė prieiga tampa itin svarbi šio tyrimo rėmuose, nes tai reiškia, kad pats politinis lyderis tik dalinai gali prisidėti prie charizmos sukūrimo, kita šio faktoriaus priskyrimo dalis priklauso nuo auditorijos suvokimo ir vertinimo. Lietuvos atveju ši auditorija nėra vienoda. Skirtingos

⁶⁴ Robert G. Lord ir Douglas J. Brown, *Leadership processes and follower self-identity* (London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 2004), 47.

⁶⁵ Boas Shamir, Robert J. House ir Michael B. Arthur, „The motivational effects of charismatic leadership: A self-concept based theory.” *Organization science* 4, No. 4 (1993): 590-591.

⁶⁶ Ann Ruth Willner, *The spellbinders: Charismatic political leadership* (Yale University Press, 1985), 8.

⁶⁷ James C. Davies, „Charisma in the 1952 Campaign.” *American Political Science Review* 48, No. 4 (1954): 1083.

⁶⁸ Jane M. Howell ir Boas Shamir, „The role of followers in the charismatic leadership process: Relationships and their consequences.” *Academy of management review* 30, No. 1 (2005): 108.

⁶⁹ Giedrė Vaičekauskienė, „Lietuvos politinių lyderių retorikos savirefleksijos: 2015 metų tiesioginių merų rinkimų atvejis.” *Regional formation and development studies* 19, No. 2 (2016): 139.

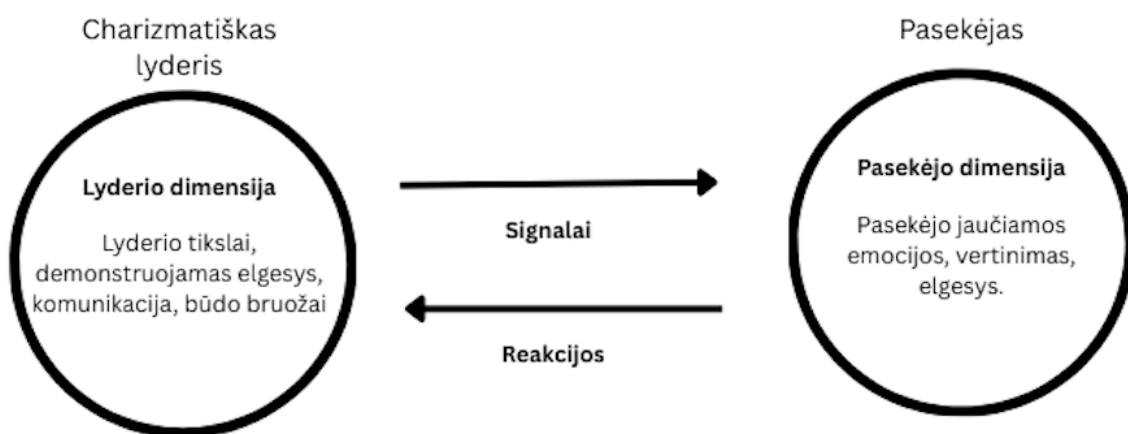
visuomenės grupės formavosi skirtingu istorinio konteksto laiku ir galėjo suformuoti skirtingus suvokimus. Tokiu būdu atsiranda darbo teorinės prieigos kompleksiskumas. Charizmos suvokimą formuoja tiek pats politinis lyderis, tiek pasekėjai.

1.4. Teorinė schema

Remiantis aptartomis teorijomis, šio tyrimo teorinis pagrindas siekia apibrėžti charizmatinio politinio lyderio ir pasekėjų santykį, kuris leistų suprasti kaip žmonės gali suvokti politiką ir priskirti jam charizmą. Pagal šią teorinę pagrindą bus kuriama empirinės darbo dalies struktūra – nuo klausimyno formavimo iki analizės, gautų atsakymų grupavimo ir sistemizavimo.

Tyrimas remsis dvejomis dimensijomis: **Lyderio dimensija** (ką politinis lyderis demonstruoja, ką mato pasekėjai, kokie lyderio signalai yra iškomunikuojami) ir **Pasekėjų dimensija** (ką pasekėjai jaučia, kaip jie reaguoja, kokį efektą jų refleksijai turi politinio lyderio signalai) (1 Schema). Ši prieiga leidžia tirti charizmą ne vien kaip politinio lyderio savybę, bet kaip fenomeną atsirandantį sąveikoje tarp politiko ir auditorijos. Svarbu paminėti, kad teoriniame įrankyje pateikiami signalai ir reakcijos yra tik galimos, bet nebaigtinės. Šios teorinės schemas tikslas yra suorganizuoti teorinę medžiagą ir suformuoti kryptis, kurios leistų konstruoti darbo metodologinę dalį ir ieškoti politinės charizmos suvokimo reikšmių Lietuvoje.

1 Schema. Teorinė schema: Charizmos suvokimo ir priskyrimo dvidimensė schema. Sudaryta autorės.

1.4.1. Lyderio dimensija

Lyderio dimensija apima politinio lyderio demonstruojamus signalus, kurie yra matomi pasekėjams ir lemia lyderio suvokimą kaip charizmatiško. Ši dimensija leidžia suprasti, kaip charizma yra konstruojama lyderio pusėje (nesvarbu autentiškai ar sąmoningai reprezentuojamų signalų).

Ši teorinio įrankio dimensija sukonstruota remiantis C. Friedrich, R. Tucker ir R. House mintimis. C. Friedrich charizmatišką asmenybę skiria pagal stiprią ideologinę kryptį ir įtaingą iškalbą.⁷⁰ R. Tucker charizmą sieja su judėjimu link pokyčio, kuris gali būti matomas kaip misija.⁷¹ Toks lyderis tiki tikslu ir galimybe jį pasiekti. R. House šią savybę siūlo sieti su pasitikėjimu savimi, dominavimu ir tvirtu įsitikinimu savo moraliniu teisumu.⁷² Toks lyderis kuria kompetencijos ir sėkmės įvaizdį, aiškiai artikuliuoja ideologinį tikslą.

Ideologinės krypties svarbą išskiria visi trys autoriai. Taigi, charizmatiškas lyderis galėtų būti identifikuojamas per aiškiai išartikuluotą ir stiprią ideologinę kryptį. Politikos realybėje tai tikriausiai labiau atsispindėtų per suformuluotą tikslą, kuris veda link pokyčio (nesiekama likti *status quo*). Šis tikslas gali įgauti misijos arba didesnio idealo statusą. Lyderis gali demonstruoti didelį tikėjimą tikslo motyvu ir galimybe jį pasiekti. Pasitikėjimas savimi – viena dažniausiai autorių minima būdo savybių apibūdinant charizmatiškus lyderius. Šalia jos dar minimas dominavimas ir tvirtas įsitikinimas moraliniu teisumu, kaip savybės, kurios gali kurti charizmatiško lyderio suvokimą. Galiausiai, literatūroje išskiriama, kad charizmatiškam lyderiui yra itin svarbus komunikacijos stilius. Jis įgalina tiek ideologinio tikslo artikuliaciją, tiek patvirtina demonstruojamus būdo bruožus. Tokia retorika paprastai yra įtikinama ir užtikrinta – ji padeda kurti lyderio kompetencijos bei sėkmės įvaizdį.

Apibendrinant, lyderio dimensiją galima išskirti į tris kategorijas, kuriomis galėtų būti suvokiamas charizmatiškas lyderis: ideologinė kryptis / tikslas; būdo bruožai / kuriamas įvaizdis; komunikacija (1 Lentelė).

1 Lentelė. Lyderio dimensijos kategorijos ir signalų pavyzdžiai. Sudaryta autorės remiantis C. Friedrich, R. Tucker ir R. House.

Kategorija	Signalų pavyzdžiai
Ideologinė kryptis / Tikslas	Stipriai ir aiškiai artikuliuojama ideologinė kryptis; Tikslas, kuris veda link pokyčio; Tikslo prilyginimas misijai, idealizavimas; Tikėjimas tikslu ir galimybe jį pasiekti.
Būdo bruožai / kuriamas įvaizdis	Didelis pasitikėjimas savimi; Dominavimas; Tvirtas įsitikinimas moraliniu teisumu; Kompetencijos ir sėkmės įvaizdis.
Komunikacija	Įtikinanti ir užtikrinta iškalba.

⁷⁰ Carl J. Friedrich, „Political leadership and the problem of the charismatic power.” *The Journal of Politics* 23, No. 1 (1961): 13-24.

⁷¹ Robert C. Tucker, „The theory of charismatic leadership.” *Daedalus*, (1968): 749.

⁷² Robert J. House, „A 1976 Theory of Charismatic Leadership. Working Paper Series 76-06.” (1976): 12-25.

1.4.2. Pasekėjų dimensija

Pasekėjų dimensija apima kaip charizmatiško lyderio artikuliuojami tikslai, demonstruojami būdo bruožai ir komunikacija daro įtaką auditorijai. Ši dimensija leidžia suprasti lyderio dimensijos efektus ir užfiksuoja santykio momentą, kuris lemia charizmos identifikaciją ir priskyrimą.

Ši teorinio įrankio dimensija sukonstruota remiantis A. R. Willner, R. House, R. Tucker ir J. M. Burns idėjomis. A. R. Willner kalba apie tai, kad charizmą priskiria žmonės, o be santykio ji neegzistuoja. Pasekėjai lyderį gali matyti kaip herojų, juo besąlygiškai tikėti, laikytis nurodymų ir būti jam emociškai įsipareigoję.⁷³ R. House papildomai apibrėžia charizmos efektus, kurie galėtų nusakyti reakcijas, veiksmus iš pasekėjų pusės – atsidavimas, lojalumas, paklusimas.⁷⁴ R. Tucker pažymi, kad charizmatiškas lyderis gali mobilizuoti pasekėjus⁷⁵, o J. M. Burns papildoma, kad toks lyderis gali įkvėpti, motyvuoti ir daryti įtaką rinkėjų mąstymui.⁷⁶

Gavę iš charizmatiško politinio lyderio stimulą pasekėjai gali jausti įvairias emocijas – įkvėpimą, motyvaciją, pasitikėjimą, emocinį įsipareigojimą. Auditorija gali ne tik emociškai jausti, bet ir kognityviškai vertinti lyderio signalus. Pasekėjai gali vertinti lyderį kaip herojų, tikėti jo tikslo motyvu ir galimybe jį pasiekti, tikėti jo moralumu bei kompetencija įgyvendinti užsibrėžtą tikslą. Toks vertinimas sutampa su pačio lyderio artikuliuomomis žinutėmis ir siekiu. Galiausiai, emocijos ir vertinimas gali realizuotis per pasekėjų elgesį. Grupė gali mobilizuotis, demonstruoti lojalumą, paklusnumą, atsidavimą, laikytis lyderio nurodymų. Charizmatiškas politinis lyderis net gali daryti įtaką pasekėjų mąstymui, ar tam tikrų reiškinų vertinimui.

Apibrėžiant pasekėjų dimensiją išryškėjo, kad kategorijos, kuriomis galima apibrėžti auditorijos vertinimą sutampa su klasikiniu Daniel Katz ABC požiūrio modeliu. Remiantis modeliu žmogaus požiūris susideda iš emocijų, elgesio ir kognityvinio vertinimo.⁷⁷ Tokie kategorijų išskyrimai pritaikyti ir šio darbo teorinio įrankio konstravime (2 Lentelė).

2 Lentelė. Pasekėjų dimensijos kategorijos ir reakcijų pavyzdžiai. Sudaryta autorės remiantis A. R. Willner, R. House, R. Tucker, J. M. Burns ir D. Katz.

Kategorija	Reakcijų pavyzdžiai
Emocijos	Įkvėpimas; Motyvacija; Pasitikėjimas; Emocinis įsipareigojimas.
Vertinimas	Lyderis matomas kaip herojus; Tikėjimas misijos motyvu ir pasiekimo galimybe; Tikėjimas lyderio moralumu ir kompetencija įgyvendinti užsibrėžtą tikslą.
Elgesys	Mobilizacija; Paklusnumas; Lojalumas; Atsidavimas; Keičiamas mąstymas

⁷³ Ann Ruth Willner, *The spellbinders: Charismatic political leadership* (Yale University Press, 1985), 8.

⁷⁴ Robert J. House, „A 1976 Theory of Charismatic Leadership. Working Paper Series 76-06.” (1976): 6-9.

⁷⁵ Robert C. Tucker, „The theory of charismatic leadership.” *Daedalus*, (1968): 731-739.

⁷⁶ James MacGregor Burns, *Leadership* (New York: Open Road Media, 2012), 32-33.

⁷⁷ Daniel Katz, „The functional approach to the study of attitudes.” *Public opinion quarterly* 24, No. 2 (1960): 168.

Tarp lyderio ir pasekėjo dimensijų yra glaudus ryšys. Kaip ir teorinėje schemoje nurodyta, šios dimensijos veikia viena kitą per santykį, todėl svarbu užfiksuoti esmines skirtis. Lyderio dimensija nėra objektyvus lyderio vaizdinys, tai lyderio portretas, kuris apdorojamas per auditorijos supratimo filtrą. Tai yra lyderio siunčiamų signalų auditorijai vaizdinys. Pasekėjo dimensija yra santykio grįžtamasis ryšys ir auditorijos emocijos, vertinimas bei elgesys. Pavyzdžiui, pasekėjas gali identifikuoti, kad politinis lyderis pasitiki savimi ir turi užtikrintą iškalbą – tai yra lyderio dimensijos vaizdinys. Tačiau pats pasekėjas nevertina lyderio kaip herojaus ir netiki jo kompetencija įgyvendinti užtikrintai artikuliuojamus aspektus – tai jau pasekėjo dimensijos vertinimas. Remiantis teorija, tikėtina, kad pilnai neišsipildžius šiam charizmos santykiui, pasekėjui bus sudėtinga įvardinti politiką kaip charizmatišką.

2. Metodologija

Tyrimui atlikti pasitelkiama kokybinė giluminių pusiau struktūruotų interviu analizė, kuri leis išsamiau atskleisti charizmos sąvokos kompleksiskumą ir jos suvokimą Lietuvos kontekste. Šis metodas taip pat suteikia galimybę suprasti, kaip informantai suvokia charizmatiškus politinius lyderius, analizuojant, kaip jų siunčiami signalai atsispindi pasekėjų refleksijose.⁷⁸ Kadangi tyrimo tikslas – atskleisti, kaip skirtingus istorinius kontekstus Lietuvoje patyrę žmonės suvokia politinę charizmą, pasirinktas kokybinis dizainas leidžia tyrinėti šį reiškinį per subjektyvias patirtis, reikšmių konstravimą ir emocinius vertinimus. Tokia prieiga suteikia galimybę atskleisti ne tik racionalius, bet ir emocinius bei kultūrinius charizmos suvokimo aspektus.

Siekiant atskleisti kaip charizmatiško politinio lyderio suvokimą Lietuvoje formavo kultūrinis ir istorinis kontekstas tiriamos dvi informantų grupės. Pirmoji apima žmones, kurie sulaukė pilnametystės sovietmečiu (tai reiškia gimę nuo 1941 m. iki 1972 m.). Tokia skirtis padaryta remiantis tuo, kad žmogus sovietiniame režime pasiekė pilnametystę, kuomet įgavo teisę balsuoti ir politinių lyderių vertinimas tapo aktualus jo sprendimų priėmimui. Grupė apibrėžiama Aidos Savickos kartų skirtimi, kad nuo 1941 m. prasideda pirmojo sovietmečio karta, o 1979 m. pasibaigia paskutinioji sovietmečio karta.⁷⁹ Bet šio tyrimo rėmuose grupė uždaroma kiek anksčiau (1972 m.) siekiant išpildyti pilnametystės pasiekimo sovietmečiu sąlygą. Tokiu būdu taip pat siekiama užčiuoti „gynosios kartos“ požiūrį vengiant tarpinės kartos užuominų. Antroji informantų grupė apima žmones gimusius ir pilnametystę pasiekusius nepriklausomoje Lietuvoje (tai reiškia gimę nuo 1990 m. iki 2007 m.). Ši žmonių grupė nebus tiesiogiai paveikta sovietinio laikotarpio. Tiesa, dalinis poveikis egzistuos dėl tautinės istorinės atminties ir augusių tėvų požiūrio perdavimo. Nepaisant to,

⁷⁸ Beth L. Leech, „Interview methods in political science.” *PS-WASHINGTON* 35, No. 4 (2002): 665.

⁷⁹ Aida Savicka, „Darbo ir laisvalaikio pusiausvyros paieškos iš kartų kaitos Lietuvos visuomenėje perspektyvos.” *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*. 26 (2023): 71.

patys grupės atstovai bus veikiami visiškai kitokio konteksto, kas būtent leis tyrinėti, kaip skirtingos istorinės aplinkybės formavo politinės charizmos suvokimą Lietuvoje. Tyrime sąmoningai nėra įtraukiama tarpinė 1973 – 1989 metais gimusių žmonių grupė siekiant turėti informantus, kurie subrendo sąlyginai panašiam kontekste nuo gimimo iki pilnametystės. Tiriant grupes, kurios užaugo arba sovietmečio, arba nepriklausomybės kontekste, galima palyginti ir pabandyti įžvelgti būtent konteksto įtaką charizmatiško politinio lyderio suvokimui Lietuvos istoriniame kontekste. Tarpinė grupė galėtų turėti mišrų suvokimą, kuris turi tiek pirmosios, tiek antrosios grupės elementų, tačiau neatspindėtų grynos vieno konteksto suvokimo formos. Ši grupė yra reikšminga ir aktuali tirti, siekiant užfiksuoti žmonių charizmatiškų politinių lyderių suvokimą kuomet išgyvenami konteksto pokyčiai paauglystėje, tačiau tai reikalautų atskiro tyrimo. Dėl šios priežasties, šiame darbe ši tarpinė grupė nėra įtraukiama.

Remiantis aptartomis teorijomis sovietmečiu užaugusi grupė galėtų suvokti charizmatiškus lyderius pagal jų „liūtiškas“ savybes, kurios aktualios sunkmečiu – dominavimą, tradicijų puoselėjimą. Tuo tarpu nepriklausomoje Lietuvoje užaugusi grupė galėtų labiau vertinti „lapių“ tipo lyderius, kurių savybės patrauklesnės klestėjimo laiku – diplomatiškumas. Tiesa, paskutiniais metais besikeičiantis geopolitinis fonas, kylančios įtampos, artima Rusijos invazija į Ukrainos teritoriją ir plataus masto karas vėl keičia kontekstą. Dėl šių priežasčių „liūtų“ tipo politinių lyderių patrauklumas ir poreikis gali būti vėl išaugęs. Analizuojant tyrimo medžiagą bus aktualu atsižvelgti į šiuos konteksto pokyčius.

Abi informantų imtys sukonstruotos remiantis maksimalios įvairovės principu. Sociodemografiniai skirtumai, per kuriuos buvo siekiama išpildyti abiejų grupių įvairovę yra lytis, amžius, gyvenamoji vieta, išsilavinimas, domėjimasis politika ir politinių pažiūrų kryptis. Tyrimo metu silpniausiai pavyko atspindėti išsilavinimo įvairovę, dominuoja aukštąjį išsilavinimą turintys informantai. Tačiau tai nėra kritinė darbo problema, nes tyrimui svarbiausi ir geriausiai išpildyti sociodemografiniai skirtumai yra gimimo metai ir politinės pažiūros. Šie bruožai leidžia palyginti suvokimą tarp skirtingu laikotarpiu užaugusių informantų ir turinčių skirtingus vertybinius įsitikinimus. Maksimalios įvairovės prieiga leis turėti turtingą, įvairių nuomonių perspektyvą,⁸⁰ tiek sovietmečiu pilnametystės sulaukusioje grupėje, tiek nepriklausomoje Lietuvoje gimusioje ir augusioje grupėje.

Informantų atrankai buvo pasiteliama asmeninė socialinių tinklų platforma ir pažintys, ieškant konkrečių asmenų pagal apsibrėžtas kategorijas ir siekiant maksimalios įvairovės, tačiau tuo pačiu

⁸⁰ Jodie Shaw, „Qualitative marketing research: The key sampling methods and factors to consider“, Quirk's, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 27 d., <https://www.quirks.com/articles/qualitative-marketing-research-the-key-sampling-methods-and-factors-to-consider#:~:text=and%20low%20representativeness.-,Maximum%20variation%20sampling,together%20are%20authentic%20and%20illuminating.>

paieškas vykdant skirtingomis kryptimis vengiant „sniego gniūžtės“ metodo. Tyrimo metu po 22 interviu (10 sovietmečio grupėje ir 12 nepriklausomybės grupėje) buvo pasiektas informacijos prisotinimas, kuomet kalbinant vis naujus pašnekovus nėra sužinoma daugiau naujos informacijos. Informantų sociodemografinės savybės pateiktos 3 lentelėje. Nurodytos politinės pažiūros yra pažymėtos taip, kaip įvardino pats informantas.

3 Lentelė. Informantų sociodemografinės savybės. Sudaryta autorės.

<i>Grupė</i>	<i>Nr.</i>	<i>Vardas (pakeistas)</i>	<i>Lytis</i>	<i>Gimimo metai</i>	<i>Gyvenamoji vieta</i>	<i>Išsilavinimas</i>	<i>Domėjimasis politika</i>	<i>Politinės pažiūros</i>
Sovietmečio grupė (SG)	1.	Stasys	Vyr.	1941 m.	Kaunas	Aukštasis	Taip	Socialistas
	2.	Violeta	Mot.	1943 m.	Kaunas	Aukštasis	Taip	Negali įvardinti (paskutiniuose rinkimuose balsavo už socialdemokratus)
	3.	Romas	Vyr.	1965 m.	Ariogala	Vidurinis	Kartais	Negali įvardinti
	4.	Nerijus	Vyr.	1966 m.	Šilalė	Aukštasis	Taip	Kairiosios
	5.	Inga	Mot.	1968 m.	Šiauliai	Aukštasis	Ne	Apolitiška
	6.	Evelina	Mot.	1968 m.	Vilnius	Vidurinis	Taip	Liberalios
	7.	Paulius	Vyr.	1971 m.	Raseiniai	Aukštasis	Taip	Centro dešnės (žavisi prorusiškais Youtube kanalais)
	8.	Brigita	Mot.	1971 m.	Druskininkai	Aukštasis	Kartais	Konservatyvi
	9.	Regina	Mot.	1972 m.	Palanga	Aukštasis	Taip	Apolitiška
	10.	Evaldas	Vyr.	1972 m.	Lentvaris	Aukštasis	Taip	Dešniosios
Nepriklausomybės grupė (NG)	1.	Arnas	Vyr.	1991 m.	Utena	Aukštasis	Taip	Centro kairė
	2.	Milda	Mot.	1994 m.	Bagaslaviškis	Aukštasis	Kartais	Negali įvardinti
	3.	Povilas	Vyr.	1996 m.	Vilnius	Vidurinis	Taip	Centristas
	4.	Vaiva	Mot.	1997 m.	Alytus	Vidurinis	Taip	Socialdemokrati- škos
	5.	Ugnius	Vyr.	1997 m.	Vilnius	Aukštasis	Taip	Kairiosios
	6.	Radvilė	Mot.	1997 m.	Ukmergė	Aukštasis	Ne	Liberalios
	7.	Tadas	Vyr.	1998 m.	Zarasai	Aukštasis	Kartais	Apolitiškas
	8.	Rapolas	Vyr.	1999 m.	Druskininkai	Aukštasis	Taip	Konservatyvios
	9.	Rūta	Mot.	2000 m.	Vilnius	Vidurinis	Kartais	Konservatyvios
	10.	Neringa	Mot.	2000 m.	Gargždai	Aukštasis	Kartais	Negali įvardinti
	11.	Edvinas	Vyr.	2000 m.	Šiauliai	Aukštasis	Taip	Kairiosios
	12.	Gintarė	Mot.	2000 m.	Vilnius	Vidurinis	Ne	Apolitiška

Klausimynas, kuris pateiktas darbo priede nr. 1. Tyrėja, būdama Lietuvos visuomenės narė ir turėdama tam tikras politines nuostatas, gali daryti įtaką klausimų formavimui. Siekiant sumažinti šią įtaką, klausimynas informantams buvo sudarytas atsižvelgiant į teorinio pagrindo prielaidas ir

sudarytą teorinę schemą, laikantis sąmoningo neutralumo principo ir vengiant vertinamų formuluočių interviu metu ar konkrečių politinių asmenų įvardinimo. Tokia prieiga yra pasirinkta tam, kad pašnekovai nebūtų lydimi atsakymo link ir leistų informantams patiems svarstyti ir kalbėti apie jų nuomone charizmatiškus politinius lyderius. Tokiu būdu siekiama informantų atsakymų neapriboti ir nenukreipti į vieno tipo charizmatiškų politinių lyderių portretą.

Tyrimas atliekamas laikantis TSPMI tyrimų etikos taisyklėmis. Kiekvienas pašnekovas informuojamas apie tyrimo tikslą, trukmę, eigą, tikėtiną naudą, konfidencialumo užtikrinimą ir galimybę bet kuriuo etapu pasitraukti iš tyrimo ir atsisakyti leisti naudoti pateiktus duomenis. Taip pat informantams buvo duotas tyrėjos kontaktas, kuriuo galės kreiptis kilus klausimams. Interviu pradedamas gavus žodinį sutikimą dalyvauti tyrime ir leisti naudoti duomenis moksliniais tikslais.

Interviu buvo atliekami gyvai arba skambučio metu įrašant garso medžiagą. Vidutiniškai interviu truko 20–30 minučių. Surinkta medžiaga buvo ištranskribuota, o tuomet iš koduota indukciniu principu – nuo pirminių kategorijų prie platesnių temų, leidžiančių atskleisti bendrus charizmos suvokimo bruožus. Analizės metu buvo ieškoma tiek tarpgrupinių panašumų, tiek skirtumų. Nors tyrimo metodas remiasi indukciniu principu, teorinis pagrindas suteikia struktūrą analizės rėmui ir medžiagos kodavimui. Balansas tarp teorinio pagrindo struktūros ir indukcinio tyrimo principo leidžia tiek pasiremti teorija, tiek formuoti naujiems, teorijoje dar neaptartiems, kodams ir atrasti autentiškas reikšmes.

Siekiant atsakyti į darbo klausimą ir vengiant užfiksuoti informantų refleksijas apie populiarius, bet nebūtinai charizmatiškus politinius lyderius interviu metu po išsamių pasakojimų, buvo perklausama, ar būtent šį apibūdinamą asmenį informantas laiko charizmatišku. Kuomet iš atsakymo nebuvo aišku, ar informanto mintis nepasimetė ir vis dar reflektuojama apie charizmatiškus politikus, šis klausimas taip pat buvo pakartojamas. Atliekant medžiagos analizę pasisakymai taip pat buvo atrenkami vertinanat, ar informantas užfiksuoja, jog kalbama apie charizmatiškus politinius lyderius, ar apie kitus politikus. Analizuojant tyrimo medžiagą buvo ieškoma šių atsakymų: kokias politinio lyderio savybes pašnekovai laiko charizmatiškomis; kaip patys informantai jaučiasi veikiami charizmatiško politinio lyderio; kaip keičiasi ar nesikeičia informantų vertinimas ir elgesys dėl charizmatiško politinio lyderio; ar įvardintos charizmatiško politinio lyderio savybės vienodai vertinamos nepaisant politiko lyties. Cituojant informantus siekiama laikytis maksimalaus tikslumo principo, neiškraipyti minties. Informantų kalba buvo minimaliai taisyta pašalinant pasikartojančius žodžius ar kalbines pauzių išraiškas. Interviu transkriptai pateikti darbo priede nr. 2.

3. Analizė

Šiame darbo skyriuje bus pateikta surinktų duomenų analizė remiantis darbo teorine schema. Aptariamas informantų suvokimas per dvi charizmos suvokimo dimensijas – lyderio (ideologinė

kryptis / tikslas, būdo bruožai / kūrimas įvaizdis, komunikacija) ir pasekėjo (emocijos, vertinimas, elgesys). Tuomet pateikiama lyties kaip charizmos savybės analizė iš informantų pasisakymų. Galiausiai, analizės pabaigoje pateikiami charizmatiškų politinių lyderių pavyzdžiai, kuriuos įvardino patys informantai.

Darbo klausimui atsakyti, buvo svarbu sukurti skirtą tarp populiariųjų politikų ir charizmatiškų politinių lyderių. Todėl, analizės pradžioje pateikiama pačių informantų refleksija konkrečiai apie charizmatiškų politinių lyderių svarbą jiems, visuomenei ir Lietuvai kaip valstybei.

Sovietmečio grupės (toliau SG) informantai vienbalsiškai įvardino, kad charizmatiško politinio lyderio (toliau CPL) turėjimas jiems yra labai svarbus: „*Dieve, kaip svarbu*“ (Stasys). Tokio lyderio buvimas politikoje gali užkirsti kelią destruktivumui: „*charizmatiškas teigiamas, tai su teigiamu labai didelę reikšmę turi. Man atrodo, kad labai didelę reikšmę. Gali net subyrėti daug kas*“ (Violeta). Nepriklausomybės grupė (toliau NG) informantai dalinosi skirtingomis mintimis apie CPL svarbą. Vieni teigė, kad jiems CPL neišsiskiria savo svarba iš kitų politinių lyderių: „*Man jisai kažko specifiško nereiškia.*“ (Rapolas); ar kad tai nėra prioritetas vertinant politiką: „*Man asmeniškai tai nebūtų kažkoks ryškus prioritetas. Ta prasme, politikas, jeigu taip žiūrint tarnystę valstybei ir tą teorinę perspektyvą, nu nėra apie tai iš tikrųjų.*“ (Edvinas). Kiti dalinosi, kad jiems charizma svarbu: „*Manau, kad svarbu, nes tai tada vis tiek žmogus, kuris buria aplink save žmones ir savo partiečius, kitus politikus, vis tiek charizma padeda sprendimus įgyvendinti ir priimant*“ (Vaiva); ar net vertino kaip esminę politinio lyderio savybę: „*Tai yra vienas svarbiausių aspektų, kuris yra pas lyderį, nes lyderis be charizmos yra ne lyderis*“ (Povilas). SG charizmatiškų politinių lyderių svarba buvo akcentuojama ryškiau nei NG, kurioje buvo galima išgirsti ir nuomonių, kad tai neturi išskirtinos reikšmės.

Kalbant apie CPL naudą ir svarbą visuomenei informantų nuomonės išsiskyrė. NG dalinosi požiūriu, kad nors visuomenė sako, jog charizma yra svarbu, tačiau retas, kuris apie tai susimąsto: „*didelė visuomenės dalis atsakytų, kad svarbu, bet iš tikrųjų, manau, nelabai kažkas apie tai mąsto.*“ (Rapolas). SG informantai taip pat įvardino, kad didžioji dalis visuomenės nemato CPL kaip svarbius: „*Nelabai tikiu, kad mūsų visuomenei taip jau labai svarbu. Aišku svarbu daliai kažkokiai, bet aišku daug pas mus tokių, kur visiems nuspjaut, kita dalis dar nesupranta*“ (Evelina). Kiti NG išskyrė tokio lyderio svarbą keliant pasitikėjimą, saugimo jausmą: „*Aš manau, tai yra labai svarbu visuomenei <...> geriau turėti kažkokį politiką, kuriuo didžioji dauguma labai pasitiki ir <...> jaučia tokį saugumo jausmą*“ (Gintarė); o taip pat ir būnant pavyzdžiais visai visuomenei: „*mums būtina reikia tokių žmonių nu sektino pavyzdžio, kuris tiesiog spinduliuotų tuo pasitikėjimu*“ (Milda). SG taip pat buvo reflektuojama, kad visuomenei CPL svarbus dėl keliamo pasitikėjimo ir ramybės jausmo: „*Ir kuo daugiau tas lyderis yra charizmatiškas, tuo visuomenė ramesnė, nes jie pasitiki, kad tai visuomenei vadovauja vadas, toksai, kad jisai yra empatiškas visuomenei ir visuomenė jam yra*

taikiau, ramiau, šilčiau visiems gyventam“ (Inga). Taigi, abeiose grupėse įvyko tokia pati skirtis vertinant kiek CPL yra svarbūs visuomenei. Vieni manė, kad visuomenė apie tai nemąsto, o kiti įvardino, kad tai ypač svarbu visuomenės saugumo ir pasitikėjimo jausmui.

Viena iš NG informančių svarstė apie CPL efektą mažiau išsilavinusiems žmonėms, kurie būtent dėl charizmos gali neteisingai suprasti politines žinutes: *“Mano nuomone, charizmatiškas lyderis yra blogai. <...> Todėl, kad tada nėra aiškumo. Ne visi žmonės turi išsilavinimą, ne visi žmonės apskritai turi kažkokį... Išprusimą. Ne visi gilinasi į politiką. Tai sakykime, jeigu žmogus, kuris visiškai nesigilina į politiką, pasižiūri žinias ir išgirsta charizmatiško politiko pranešimą, kuris tai kažką šiek tiek sarkastiškai, šiek tiek ironiškai, dar kažkaip tiesiog... Kai kurių žmonių intelektas gali ne taip visai išversti tą kalbą, tai žinutė gali būti visiškai neišgirsta. Tai kuo mažiau charizmos, tuo aiškesnė žinutė”* (Rūta). Tokia informantės refleksija buvo apie visus CPL, neišskiriant moralių ar amorių, jos vertinimu charizmatiškas žmogus gali klaidinti mažiau išsilavinusią visuomenės dalį.

Dalis pašnekovų mąstė apie charizmos įtaką platesniam kontekstui – visos valdžios įvaizdžiui, politinei jėgai ir valstybės galimybėms. NG informantai dalinosi: *„jeigu nėra charizmatiško žmogaus, kartais gali atrodyti, kad nu mūsų ten tuometinė išrinkta valdžia yra silpna”* (Radvilė); *„Aš manau, jeigu nori, kad pasisektų viskas toje politinėje jėgoje, tai be abejo svarbu turėti charizmatišką lyderį”* (Arnas); *„Aš manau, tokie teisingi, teisinga linkme einantys politikai charizmatai tie, oratoriai, jie gali šiek tiek toliau nuvesti valstybę, nei kiti”* (Tadas). Tai rodo, kad informantai mato CPL kaip gebantį daryti įtaką ypač didelę įtaką – telkti jėgą ir vesti visą valstybę link pokyčio. Tuo tarpu SG informantai išskyrė, kad CPL yra labai svarbūs valstybės atstovavimui: *„Man yra labai svarbu, kaip Lietuva bus atstovaujama”* (Evaldas); *„ypač užsienio reikalų ministras, tai aš manau, kad jis atstovaudamas Lietuvą, tiesiog irgi turėtų kaip pliusą savo charizmą”* (Brigita). Taigi, abiems grupėms CPL savybės atrodo svarbios ir vertingos atstovaujant Lietuvą ir vedant valstybę į priekį.

Apibendrinant, NG vyravo skirtingas suvokimas apie CPL svarbą. Pasisakymų spektras buvo itin platus, nuo charizmos įvardinamos kertine savybe, kuri kelia saugumo jausmą ir kuria politinę jėgą iki kvestionavimo, ar visuomenė iš viso mąsto apie šią savybę ir ar geba suprasti tokio lyderio komunikuojamas žinutes. SG vertinimas buvo nuoseklesnis, pašnekovai CPL įvardino kaip svarbius jiems patiems ir valstybės atstovavimui. Tiesa, visuomenės požiūrio suvokimas išsiskyrė – vieniems ji nėra svarbi, kitiems tai suteikia pasitikėjimo ir ramybės jausmą.

3.1. Lyderio dimensija

3.1.1. Ideologinė kryptis / Tikslas

NG informantai išskyrė, kad CPL turi turėti aiškų tikslą, kuris būtų susijęs su inovacijomis / pokyčiu, tikslas turi vesti bendro gėrio link. SG informantai taip pat dalinosi, kad CPL turi aiškų tikslą, tačiau svarbu, kad jis būtų realistiškas, netarnautų selektyviai grupei visuomenės. Abi grupės suvokia, kad CPL turi laikytis išsikeltos tikslo tiek žodžiais, tiek ir veiksmais.

NG pašnekovai išskyrė, kad būtent CPL stiprybė yra tai, kad jie aiškiai žino savo tikslą, planą: „stiprumas tų politikų, kad jie žino, kur jie einą, su kuriuo tikslu, tam tikru planu“ (Ugnius). Informantai išskyrė, kad jeigu politikas neturi aiškos politinės krypties, tuomet jis negali būti laikomas charizmatišku: „neturi daug šansų pasirodyti kaip charizmatiškas <...> neturintis labai konkrečios politinės linijos, kurią seka“ (Rapolas). Tačiau NG ne tik svarbu, kad politikas turėtų tikslus, bet ir aiškų veiksmų planą, kuomet susiduriama su problemomis ar iššūkiais: „jeigu yra problema ir politikas pavyzdžiui pateikia, o ta, ta, ta, taip padarysi. Tai, ir tu matai, kad logiškai jau galima taip, taip, taip tą pakeisti, ir automatiškai tu pradedi tikėti tuo žmogumi, kad jisai galės tai įgyvendinti“ (Ugnius). CPL tiksluose ir planuose, pasak informantų, turėtų atsispindėti: „inovacijos“ (Arnas); „Su pokyčiu, tobulėjimu, kaip sakyti, energija, nu tai kas pozityvu“ (Milda). Vienas iš informantų tai įvardino kaip lyderio ir visos jo pasekėjų grupės judėjimu: „Pasitikintis žmogus savimi, žinantis ką sako, niekada neieškantis žodžio kišenėje ir kaip pasakyti, judesys kartu ar žmonių grupės, ar žmonių su vienodu mąstymu grupės į kažkokią kryptį“ (Tadas). Taigi, NG charizmatiškas lyderis yra tas, kuris veda link pokyčio, tobulėjimo, o tie politikai, kurie vengia pokyčių yra matomi kaip necharizmatiški: „biurokratai tie žmonės, nu čia palyginimas, bet šiaip tie, kur yra turbūt labai tradicinių pažiūrų ir visiškai, kaip čia, nėra orientuoti į pokyčius“ (Milda).

SG informantai taip pat išskyrė aiškių tikslų išsikėlimą kaip vieną svarbiausių CPL atributų: „šalia charizmos turinys yra toksai privalomas, privalomas atributas per kurį tu gali toliau vystyti <...> kaip politikas tam tikras temas ir pasiekti tam tikrų labai apčiuopiamų tokių rezultatų <...> turinys dingsta ir pasirodo, kad ant charizmos vienos tu tiesiog negali išjoti“ (Evaldas). Įdomu tai, kad pašnekovas CPL tikslą išskiria šalia charizmos esantį elementą, tačiau ne pačią charizmą, tačiau be aiškaus tikslo charizma neturės savo efekto. Tačiau lygiai taip pat informantams buvo svarbu, jog tikslas būtų realistiškas: „iš biudžeto kažkokio ar ir ko stebuklo kažkokio nepadarysi, o kiti politikai pasisako, kad padarys kažkokius tai stebuklus“ (Romas). Nors abi grupės išskyrė, kad CPL turi turėti aiškų tikslą, tačiau akcentuojami buvo skirtingi aspektai. NG svarbu, jog tikslas vestų link pokyčio, tobulėjimo, buvo naudojamas inovacijų išsireiškimas. Tuo tarpu SG į politikų tikslus žvelgia labiau pamatuotai ir CPL laiko tais, kurie išsikelia realius tikslus. Negalima pasakyti, kad šios idėjos

prieštaringos, nes inovatyvus, į progresą orientuotas tikslas taip pat gali būti realistiškas, tačiau informantų refleksijos atskleidžia skirtingas pozicijas, iš kurių yra vertinami politikų tikslai.

NP svarbu, kad pokytis būtų ne vien dėl progreso, bet ir siektų bendro gėrio Lietuvos žmonėms: „*Labiausiai patiko, kad atsižvelgia vis dėlto į Lietuvos žmones, ne tik į save kaip politiko pozicija ir stengiasi, bent jau taip atrodo, kad stengiasi dėl valstybės, ne dėl kitokių paskatų*” (Neringa). Informantai pastebėjo ir politikų veiklą už politinės programos ribų: „*Geranoriška veikla kažkokia, kad savanoriauja, kad jis užsiima tom iniciatyvomis nu kažkaip va ta charizma <...> dalyvavimas visur ir ne dėl reklamos*” (Milda). Tai rodo, kad informantai visapusiškai stebi politiko vykdomus pokyčius ir veiksmus. Pasekėjams svarbu, kad politikas veiktų nuoširdžiai vardan Lietuvos žmonių.

Panašias tendencijas galima pastebėti ir SG atsakymuose. Informantams svarbu, kad visuomenė nebūtų skaldoma ir tarnaujama tik selektyviam sluoksniui: „*Būti atviras, sąžiningas ir nebūti tikrai vienam arba kitam sluoksniui, labiau artimas, neišskirti vieno arba kelių žmonių. Vienus prieš kitus nestatyti*“ (Nerijus). Taip pat buvo akcentuojama, kad politiniai siekiai turi būti grįsti vertybėmis: „*politiko aiškus pozicionavimas, ko jisai siekia, kuris siejasi su jo vidinėmis vertybėmis*“ (Evaldas). Taigi, abi informantų grupės suvokia, kad CPL tikslai turėtų būti grįsti vertybėmis ir siekti gerovės visai Lietuvos tautai. Tik NG ryškiau išskyrė tikslų siekimą dėl valstybės kaip bendro vieneto, o SG nuskambėjo akcentas, kad skirtingi sluoksniai neturėtų būti priešingi. Tai parodo pašnekovų skirtingus požiūrio taškus, pirmuoju atveju jaučiamas, kad pašnekovai jaučiasi bendrystėje su visais Lietuvos žmonėmis, o antruoju – tarsi pašnekovai yra mažiau ar prasčiau atstovaujamoje žmonių grupėje ir vertina, kad CPL turėtų visiems tarnauti vienodai.

NG išskyrė ir tai, kad CPL turi pats demonstruoti tikėjimą savo išsikeltais tikslais: „*politikas iš tikrųjų tikėtų nuoširdžiai savo politiniais tikslais <...> Jeigu politikas tiesiog ateina į darbą, nes reikia ateiti į darbą tai tada nėra tos charizmos kažkaip*“ (Rapolas). Vienas iš grupės svarbių CPL aspektų buvo tikslo pagrįstumas ir laikymasis plano nepaisant to, kad kiti gali su juo nesutikti: „*jeigu ateis kitas žmogus ar dar 10 žmonių, ir sakys ne yra taip ar kitaip jisai eis į diskusiją, jisai kalbės, jisai stovės ties savo ta idėją ir savo vertybėmis*“ (Radvilė). Jeigu politikas neišlaikys savo pozicijos ties keliamais tikslais, ar net kardinaliai keis savo nuomonę, prieštaras savo pačio išsakytiems argumentams, tuomet jis nebus laikomas charizmatišku: „*kartais netgi prieštarauja savo anksčiau išsakytiems nuomonei šito, aš niekada kažkaip nesuprasiu kaip kalba vienaip paskui susiklosto aplinkybės kitaip jau jo nuomonė pats sau prieštarauja*” (Neringa). Lygiai taip pat charizmatiškumo nebus, jeigu politiko komunikacijoje bus artikuliuojami vieni tikslai, tačiau juos sekantys veiksmai bus priešingi: „*Atrodo tas yra disonansas, nepasitikėjimas ir ta kalba <...> skamba, taip neatitinkančiai ir melagingai, ir būna melagingi, atrodo kažkas kaip AI sukurta*“ (Vaiva). Toks komunikuojamų tikslų ir veiksmų disonansas yra suprantamas kaip melavimas pasekėjams.

SG lygiai taip pat buvo akcentuojamas CPL tikslų laikymasis: „*turėjo savo nuostatas, kurių nepakeisi*“ (Nerijus), o ypač artikuliuojamų tikslų ir veiksmų po rinkimų suderinamums: „*Lygiai taip pat besielgintis ir po rinkimų*“ (Nerijus). Rinkiminė ir porinkiminė skirtis buvo ryškiai akcentuojama SG, buvo galima pajauti, kad informantai praeityje yra patikėję tuo metu atrodžiusiais charizmatiškais lyderiais rinkimų metu, o politikui gavus poziciją, nusivylė tikslų nesilaikymu. Informantai referavo į situacijas, kuomet politikas po rinkimų pradeda kalbėti kitaip: „*Jeigu vieną kartą pagauna liaudis, kad vienaip kalba, o kitą kartą pagauna, kad kitaip kalba. Tai staigiai gali viskas žūt*“ (Violeta), ir kai viduryje kadencijos yra pakeičiamos partijos: „*jeigu tu vidury pačios kadencijos pakeiti dvi, tris partijas <...> Tas mane iškart blokuoja ir kad ir koks jis būtų charizmatiškas, kad ir koks jis būtų tempiantis, paskui save tautą, jis man darosi atgrasus*“ (Nerijus). Taigi, abi apklaustos grupės suvokia, kad CPL turi būti nuoseklus tiek išlaikant išsikelto tikslą, tiek savo veiksmais vedant prie siekiamo pokyčio.

NG išskyrė, kad yra CPL, kurių tikslais jie netiki. Pagrindinė to įvardinta priežastis buvo politiko ir pačio pasekėjo vertybių nesuderinamumas: „*Tie politikai, kurių idėjoms aš nepritariu, jie laikosi kitokių vertybių ir iš esmės jie irgi yra... nu irgi turi tuos būdo bruožus, kad jie yra drąsūs, ekstravertiški, bendrauja su savo visa auditorija, tik jų vertybės man yra netinkamos*“ (Radvilė). Tokiais atvejais politikas nebūtinai vertinamas kaip amoralus, tačiau jau praranda pasekėjų palaikymą. Sovietmečio grupės informantai atsisakė komentuoti apie politikus, kuriems nepritaria.

Apibendrinus, abi grupės įvardino, kad CPL turi turėti aiškius tikslus, kurie siektų gero visai Lietuvai, šių tikslų turi laikytis ir atitinkamai siekti pokyčio veiksmais. NG labiau akcentavo tikslus, kurie veda link pokyčio, tobulėjimo, o SG išskyrė realistiškų tikslų svarbą.

3.1.2. Būdo bruožai / kuriamas įvaizdis

Kalbėdami apie CPL būdo bruožus ir kuriamą įvaizdį NG informantai išskyrė jų pasitikėjimą savimi, drąsą, žavesį, pozityvumą, natūralumą, žemiškumą, žinomumą, gerą reputaciją, kompetenciją. SG įvardino pasitikėjimą savimi, drąsą, nuoširdumą, atvirumą, empatiškumą, nuoširdumą, išprusimą, kultūringumą, gerą reputaciją, profesionalumą, pompastiką ir pasiaukojimą.

NG vienas iš svarbių informantams būdo bruožų buvo „*Pasitikėjimas savimi*“ (Gintarė). Ši savybė būtina tiek kandesniems CPL apibūdinimams, tiek ir ramiems – ji universaliai informantų suvokiama kaip reikalinga. Šalia pasitikėjimo savimi buvo minimas: „*ekstravertiškumas, vertybinis stuburas, tvirtumas ir drąsa*“ (Radvilė). Šias savybes pašnekovai pastebi, kai politikas: „*drąsiai, užtikrintai kalba ir dar labai dažnai kokius juokelius tokiose skoningose vietose įmeta. Atrodo, kad pats valdo pokalbį, ne žurnalistai ir ne konkurentai*“ (Vaiva). Drąsa ir tvirtumas atsispindi ne tik valdant pokalbį ar pajuokaujant, bet ir tuomet, kai esama nepritariančių nuomonių, tačiau laikomasi pozicijos: „*kąžkokiu kriziniu etapu kai pozicija gali susilaukti priešingos reakcijos, bet jis iš esmės*

eina drąsiai, jo nuomonė irgi nesikeičia kas savaitė, nu iš esmės jisai atstovaus savo poziciją yra drąsus“ (Radvilė). Šios informantų mintys koreliuoja ir su praeitame poskyryje aptartu tikslų išlaikymu, nepaisant esamų spaudimų juos pakeisti ar koreguoti.

SG lygiai taip pat išskyrė šią CPL savybę: „Turi charizmatiška asmenybė pasitikėti savimi. Jeigu žmogus nepasitiki savimi, jis pats savimi netiki, tai aš manau, kad jis ir kitų žmonių tikrai neįtikins niekuo“ (Brigita). Šalia pasitikėjimo savimi, informantai taip pat minėjo ir politikų drąsą įvardinant tam tikras nepatogias situacijas: „Brazauskas, labai taktiškai ir teigiamai, atsilepė apie kolektyvą <...> Nebijodamas, pasakė ministrui, kad labai daug priklausysi ir nuo ministerijos, kaip ministerija pati padės tą uždavinį spręsti“ (Stasys). Tačiau svarbu, kad pasitikėjimas savimi ir drąsa nepasirodytų dominuojanti, pašnekovė dalinasi, kad atgraso: „per didelis dominavimas“ (Brigita). Taigi, pasitikėjimas savimi ir drąsa buvo įvardintos kaip būtinos CPL savybės abiejų grupių.

NG žavesys ir patrauklumas buvo įvardinti kaip esminės charizmatiško lyderio savybės: „Charizma iš esmės yra apie patrauklumą ir žavesį“ (Edvinas). Pasekėjams buvo svarbu, kad politikas būtų: „empatišku kitų atžvilgiu, atviru“ (Edvinas), bei: „spinduliuojantis energija, pozityvumu“ (Milda). Tačiau lygiai taip pat šalia žavesio ir pozityvumo buvo itin ryškiai akcentuojamas natūralumas: „Jeigu tu nori būti charizmatiškas, tu turi elgtis natūraliai, šypsotis ir norėti bendrauti“ (Edvinas). Nors politikas yra tam tikroje galios pozicijoje, auditorija jį nori matyti kaip artimą, kaip sau lygų. Dėl to vertina šiltą, draugišką bendravimo būdą: „Kai politikas nekalba iš to, kad „oi, kaip aš aukščiau“, kalba kaip lygus su lygiais <...> Realiai matai kaip vos ne, kaip kokį draugą, pažįstamą, kažką, kuris dar labai daug žino ir labai daug daro, bet tai nėra kažkoks nepasiekiamas žmogus“ (Vaiva). Išsireikšdami informantai naudojo ir anglišką terminą „down to earth“ (Rapolas) (liet. žemiškas). Tai rodo, informantų suvokimą, kad CPL nedemonstruoja galios pozicijos, o kaip tik atvirkščiai mažina distanciją tarp lyderio ir pasekėjų. Su šiuo distancijos mažinimu, atsiranda poreikis matyti lyderį natūralų, žmogišką ir kartu pajuokaujantį: „toks, kuris sugeba pajuokauti. <...> toksai nepilnai visą laiką 100 % rimtas“ (Gintarė).

SG informantai naudojo tokius pačius ar sinonimiškas prasmes atitinkančius CPL apibūdinimus: „šiltas“ (Regina); „empatiškas“ (Inga); „patrauklus“ (Violeta) „atvirumas, nuoširdumas“ (Nerijus); „Tikslumas, kruopštumas, sąžiningumas“ (Romas). Tačiau pašnekovai visiškai nekalbėjo apie CPL natūralumą ar norą jaustis lygiais. Galima sakyti, kad priešingai, CPL buvo aukštinami ir net pačių informantų balso intonacija buvo kurianti distanciją tarp pašnekovo ir nupasakojamo žmogaus. Pokalbiuose buvo paminėti apibūdinimai: „protingas, kultūringas“ (Evelina); „išlaikytas“ (Evelina); „išsilavinęs žmogus“ (Regina); „kultūringas, išsilavinęs savo srities specialistas, įsiklausantis kitų, aiškiai reiškiantis savo nuomonę, suprantantis tiek vidaus Lietuvos, tiek išorinę politiką, suprantantis ekonomiką, turi žinių apie biznį, finansus“ (Inga). Abiejų grupių atsakymai rodo, kad CPL bendrai yra suvokiamas kaip žavus, šiltas, patrauklus ir atviras

žmogus. Ryški skirtis, kuri yra matoma tarp apklaustų grupių yra noras jaustis lygiu su politiku ir politiko įvaizdžio išaukštinimas kaip itin išprususio ir kultūringo žmogaus. NG informantai jaučia poreikį mažinti atotrūkį nuo valdančių žmonių, jiems tampa svarbu paprastumas, pajuokavimas, ryšys kaip su draugu – tai atliepia charizmatiški politikai. SG neišreiškia poreikio, jaustis bučiuliais su politiniais lyderiais, charizmatiškais mato tuos, kurie galbūt kaip tik turi atitinkamą distanciją dėl savo aukšto išsilavinimo ir išlaikyto būdo. Tiesa, tai nereiškia, kad politikas yra perdėtai rimtas, jis gali demonstruoti ir atitinkamą humoro jausmą: „humoro jausmas, gal sakyčiau, irgi labai svarbus“ (Brigita).

NG informantai CPL įvaizdį vertino ne tik asmeninėmis savybėmis, bet ir išvaizda, amžiumi. Pašnekovams buvo svarbu, kad politikas būtų: „tvarkingas“ (Rapolas) ir išvaizdus: „tie politikai, kurie yra gražesni, nu nori ar nenori tiesiog natūralu, kad jie tau pasirodys kažkokie fainesni, labiau charizmatiški <...> Ir veido bruožai, bet ir dalykai, kuriuos tu gali kontroliuoti tai nu kaip tu savo plaukus nešioji, kokius tu rūbus dėdiesi, aksesuarai, kaip moterys dažosi“ (Gintarė). Pašnekovė dalinosi, kad politiko išvaizdos pokytis net padarė įtakos jo kaip CPL vertinimui: „Žemaitaitis, kai dar nebuvo nusikirpęs tai tada labiau charizmatiškas atrodė <...> Aš manau, kad jo atveju iš esmės tai yra jo plaukai, nes dabar, kai jis nusikirpęs tai ne taip atrodo“ (Gintarė). Nors šiai pašnekovei įstrigo plaukai, kita minėjo akis: „Išraiškingų akių“ (Rūta). Informantams buvo svarbi ne tik politikų išvaizda, bet ir amžius, tačiau čia pašnekovų nuomonės išsiskyrė. Viena informantė įvardino, kad charizmatiškas politikas turėtų būti: „jaunas“ (Gintarė). Kita informantė, kaip tik sako, kad turi būti ne per jaunas: „Nelabai jaunas <...> nejaunesnis negu nežinau 40 metų“ (Milda). Tiek politiko išvaizda tiek amžiaus suvokimas gali būti labai subjektyvus nuo pačio pasekėjo. Kaip ir pateiktame pavyzdyje, 40 metų žmogus gali būti laikomas jaunas arba ne labai individualiai.

SG informantai taip pat reflektavo apie CPL išvaizdą: „Charizmatiškas žmogus man būtų sakykim, žmogus su tam tikra <...> patrauklia išvaizda, nors tai yra labai subjektyvus dalykas“ (Evaldas). Tiesa, išvaizdos aspektas šioje grupėje buvo minimas žymiai kukliau nei NG. Pašnekovas išskyrė CPL naudojamus išvaizdos akcentus ar detales, kurios tampa skiriamaisiais politiko simboliais: „kiekvienas žmogus turi <...> tokį įprastinį, išskirtinį daiktą, kurį labai dažnai naudoja arba, sakykim nešioja, tai gali būti netgi tam tikras atributas. Toksai skiriamasis ženklas“ (Evaldas). Taip pat kaip ir NG, buvo išskirtas pavyzdys su politiko šukuosena: „Pavyzdžiui, vienas iš tokių man charizmatiškiausių vat asmenų, nors iš tikrųjų kartais žmonėms sukeldavo kartais tokią ir šypseną, jo išvaizda, tai buvo tas britų premjeras Boris Džonsonas, kuris su tais plaukų ten kupeta <...> žiūrėdavau ir galvodavau nu, jo ar tu išdrįstum taip <...> jeigu tu iš Džonsono atimsi tą tam tikra išvaizda, tai tos charizmos ir nebeliks“ (Evaldas). Atsakymai rodo, kad abi grupės CPL vertiną pagal jo išvaizdą. Įdomu tai, kad abejose grupėse buvo konkrečiai išskirta šukuosena kaip kurianti

charizmatišką įvazdį, o be jos politikas nebeatrodytų charizmatiškas. Išskirtinai NG refelktavo apie politiko amžių, SG tai nebuvo aptariama.

Reflektuodami apie charizmatiško politiko įvaizdį NG informantai dalinosi, kad jiems svarbu, jog lyderis būtų matomas ir žinomas: „*partijų sąraše perskaitau pavardę ir pamatau, kad o aš nelabai kažkaip jį žinau ir tada pasidomėjus irgi neradau informacijos, man automatiškai norisi lipdyti etiketę, kad jis nėra charizmatiškas, nes kažkodėl charizmai atrodo, kad iš karto žmogus <...> sukuria priežasčių, kad apie jį plačiai žinotų*” (Radvilė). Matoma, kad žinomumas tampa vardikliu charizmos vertinime, tačiau tai turi būti teigiamas žinomumas, jį turi ne tik mėgti pasekėjai: „*Charizmatišką žmogų tikriausiai apibūdinau tokį, kuris yra mėgiamas daug žmonių*” (Gintarė), bet ir jį palaikyti: „*turi ten tą visuomenės palaikymą <...> turėtų būti matomas žmogus <...> populiarus, matomas*” (Milda). Politiko palaikymas glaudžiai susijęs su jo reputacija. NG informantai vertina, kad CPL neturi būti įsivėlęs į reputacijai kenkiančias situacijas: „*neturėtų tos blogos reputacijos, kad nebūtų ten, su kokiais čekiukais išgarsėjęs*” (Milda). Ištikus politiniam skandalui, gali būti paveiktas politiko kaip charizmatiško vertinimas: „*turėjo tą įgytą charizmą, bet galbūt šiuo atveju reputacija sugadino. Nu vat kaip svarbu, kad žmonės pasitikėtų*” (Milda). Taigi, lyderio dimensijoje rodoma gera reputacija pasekėjo dimensijoje kelia pasitikėjimą, jeigu reputacija bus paveikta skandalų, šis pasitikėjimas gali sugriūti. Tiesa, tai nėra vientisas požiūris tarp pašnekovų. Minėto Remigijaus Žemaitaičio atveju, jo asmenybė buvo susieta su daugybe įvairių skandalų, tačiau informantė minėjo, kad charizmatiškumą jos suvokimu jis prarado dėl pasikeitusios išvaizdos.

SG kokrečiai žinomumo neįvardino, tačiau išskyrė, kad tai turėtų būti žmogus, kuris turi pasitikinčius juo bendražygius: „*charizmuotas turi turėti aplink save dar būrelį, kurie jau tikrai juo pasitiki*” (Violeta). Tai rodo, kad informantai sieja CPL su grupės žmonių palaikymu, jis turi matytis ne vienas, o su komanda. Lygiai taip pat SG svarbu gera reputacija: „*jeigu reputacija bus su priekaištais automatiškai didelė charizmos dalis, bent jau mano požiūriu, nukris*” (Evaldas); „*neturėjus sandalų*” (Romas). Viena informantė tai įvardino iš religinės perspektyvos: „*Jis turi būti be nuodėmės*” (Violeta). Taigi, abi informantų grupės pasidalino, kad CPL turi palaikymą ir puikią reputaciją.

Galiausiai CPL, pasak NG informantų turi demonstruoti savo žinias aptariamoje temoje, kurti kompetencijos įvaizdį: „*žmogus turi žinoti, ką jis kalba. Jis turi būti įsigilinęs į tam tikrą temą, apsiskaitęs*” (Ugnius); „*kompetentingumas, specifiškai toje srityje, kurioje yra kalbama, arba problema, kurioje yra informuojama, arba bandoma spręsti*” (Povilas). Taigi, neužtenka turėti atitinkamas būdo savybes, žinomumą ir gerą reputaciją, pasekėjai taip pat vertina politiko kaip profesionalo demonstruojamas žinias ir kompetenciją.

SG atitinkamai įvardino, kad CPL yra profesionalus ir turi didelę patirtį: „*profesionalumas*” (Paulius); „*jis turėjo didžiulę patirtį*” (Stasys). Tai informantams indikuoja, kad politikas turi

atitinkamą informaciją klausimams spręsti ir gali ja pasiremti pozicijos argumentavime: „*charizmatiškas žmogus pirmiausia visada turi turėti gerą informaciją pagal kurią, jis galėtų išsakyti savo nuomonę*“ (Stasys). Lyderio profesionalumas ir informacijos žinojimas suteikia įrankius atitinkamai kontroliuoti situaciją: „*Valdyti situaciją, supratimas situacijos*“ (Paulius). Taigi, abiejų grupių informantai įvardino, kad CPL turi kompetencijas, profesionalumą ir žinias.

SG taip pat išskyrė du aspektus, kurie nebuvo minimi NG – pompastika ir pasiaukojimas. Pašnekovai dalinosi, kad charizmatiškumas gali atsispindėti per itin pompastiškus politiko poelgius, kurie neatitinka įprasto lyderio veikimo modelių: „*kodėl rinko Paksą. Vyriškas, lakūnas, skraido, praskrenda tiltą <...> Niekas nematė, nežiūrėjo kuo jis ištikrųjų kvėpuoja <...> [Zuokas] Taip labai charizmatiškas, bet kas vežė, vežė tankas, su tanku pervažiauta ne vietoje pastatyta mašina*“ (Evaldas). Taip pat grupėje buvo nuomonė, kad turėtų būti matomas politiko asmeninio gyvenimo paaaukijimas dėl valstybės: „*tikras charizmatiškas politikas, jis turi pasiaukoti eidamas į tą politiką <...> Paukoti galbūt ir savo asmeninį gyvenimą, kažkiek tai savo laisvės turi suvaržyti. Turi paukoti šeimą, gimines, artimuosius jeigu tu nori kažką tai padaryti*“ (Nerijus). Nei vienas iš šių aspektų nebuvo minimas NG informantų.

Apibendrinant, abiejų grupių suvokimas apie CPL yra pakankamai panašus. Pašnekovai išskyrė politikų pasitikėjimą savimi, drąsą, patrauklumą, nuoširdumą, pasekėjų / kolegų palaikymą, puikią reputaciją, reikalingų žinių turėjimą, charakteringą išvaizdą. Ryškiausias skirtumas suvokiant CPL būdą ir kuriamą įvaizdį buvo NG vertinamas artimas, žmogiškas ryšys, o SG politiko aukštinimas, pagerbimas už išsilaikytą būdą ir išprusimą. Išskirtinai NG atkreipė dėmesį į politiko amžių, o SG į lyderio pasiaukojimą ir pompastiškumą.

3.1.3 Komunikacija

Kiekvienas NG pašnekovas akcentavo, kad CPL itin reikalinga atitinkama komunikacija. Pati charizma net buvo laikoma kaip komunikacijos forma, kurios pagalba pateikiama informacija atrodo patraukiau: „*charizma tai yra būtent komunikacijos forma, būdas, kaip tu komunikuoji <...> turėdamas profesionalias idėjas, turėdamas profesionalo patirtį tu gali jas perteikti charizmatiškai ir jos atrodys galbūt netgi dar patraukliau*“ (Edvinas). Komunikacija CPL yra tokia svarbi, nes jam reikia ne tik „*mokėti bendrauti su įvairiais žmonėmis*“ (Neringa), bet ir „*prie to žmogaus susitapatinti, jam [pokalbį] padaryt įdomų*“ (Gintarė). Reflektuodami apie komunikaciją abiejų grupių informantai kalbėjo apie kalbos turinį, bendravimo stilių, balso tembrą, kūno kalbą, bendravimą su rinkėjais ir su kolegomis.

Pirmiausia, NG išskyrė, kad CPL komunikacijos turinys turi būti grįstas aiškiai išdėstomais argumentais: „*aiškiai išdėstomi argumentai - svarbiausias dalykas, kas prisideda prie to patikėjimo, nes be konkrečių argumentų ir tam tikrų faktų <...> sunku ir patikėti, kad ir koks charizmatiškas*

bebūty” (Arnas). Argumentai tampa ne tik komunikacijos pagrindu, bet ir prisideda prie anksčiau aptartų lyderio dimensijos kategorijų – aiškaus tikslo formulavimo ir kompetencijos įvaizdžio kūrimo. Jeigu argumentacija yra nerišli ir neaiški, tuomet informantai nemato politiko kaip charizmatiško: „jeigu minčių srautas kalbant yra kažkoks neaiškus, nu atrodo, kad labai, labai daug mąstyti reikia, kad vat pasakyti kažką, sakiniai ne vientisi“ (Gintarė). Matomas pašnekovės poreikis paprastai ir suprantamai informacijai, kurioje nebus perteklinis kiekis sudėtingų ar nežinomų sąvokų. Galiausiai, reflektuodami apie komunikacijos turinį informantai akcentavo, kad CPL: „Atsako už savo žodžius” (Neringa). Tai reiškia, kad pasakytų teiginių laikytųsi, juos gintų ir dėl jų kovotų. CPL komunikacijoje nepasimesta ir visuomet turi aiškų atsakymą: „Žmogus turi gebėti išsisukti iš bet kokios padėties” (Neringa). O būtent nepatogūs klausimai tampa patikrinimo vieta, ar politikas yra charizmatiškas: „jeigu užduodi nepatogius klausimus, susijusius su tam tikra tema <...> tada matosi, kad jiems jau darosi nepatogu kalbėti, nebesinori kalbėti ta tema ir bando nukreipti į kitą pusę” (Arnas). Taigi, NG informantai išskyrė, kad CPL komunikacijos turinys turi būti aiškiai argumentuojamas ir apginamas, net uždavus nepatogius klausimus. Jeigu vis dėlto politikas atsakymo neturi, informantai labiau palaiko nuoširdų prisipažinimą, negu bandymą išsisukti iš situacijos: „jeigu neturi to atsakymo, matyt, vis tiek sugeba į tą klausimą atsakyti ir net galbūt pakankamai atvirai, kad pavyzdžiui nežino atsakymo“ (Rapolas).

SG apie komunikacijos turinį reflektavo labai panašiai. Jiems buvo svarbu, jog kalba būtų logiškai argumentuota, paremta faktais: „Loginis situacijos minčių išdėstymas. Kažkokių tai politinių faktų pateikimas“ (Inga). Informantai išskyrė, kad kalbos turinys turi būti aiškus ir suprantamas: „mokėtų įtaigiai perduoti savo mintis, teiginius aiškiai, kad būtų kiek galima lengviau suprantamas“ (Stasys), kad neliktų vietos interpretacijoms: „nereikalinga analizuoti, kažką tai mastyti, interpretuoti nebūtinai. Tai, ką girdit, tai ir supranti. Žmogiška, paprasta, elementaru“ (Nerijus). Tai rodo tokį patį poreikį kaip ir NG, kad komunikuojama informacija būtų tiek pagrįsta, tiek aiškiai suprantama. Lygiai taip pat SG buvo svarbu, kad nebūtų: „Melo“ (Evaldas), kas NG buvo įvardinta kaip atsakymas už savo žodžius. SG minėjo, kad CPL nebėga nuo nepatogių klausimų: „nebėgti nuo nepatogių klausimų“ (Brigita). Tačiau atvirkščiai nei jaunesnei grupei, šie informantai dalinasi, kad turi būti atsakoma į kiekvieną klausimą, politikas negali pasirodyti nežinantis atsakymo: „turi tiesiog atsakyti į kiekvieną klausimą. Politikas negali atsakyti į klausimą aš nežinau, aš pasidomėsiu, tai na, nėra gero politiko, charizmatiško politiko atsakymas“ (Evaldas). Negebėjimas atsakyti į klausimus, išsisukinėjimas iš padėties sukuria virsmą pasekėjo vertinime ir politikas praranda charizmatiškumą: „kada tu jau matai, kad tai yra neužtikrinti atsakymai arba bandymai išsisukinėti va tada aš atsimenu labai gerai, kaip man įvyko, vis tik tai virsmas“ (Evaldas). Taigi, abi grupės labai panašiai reflektavo apie CPL komunikacijos turinį, jiems buvo svarbu, kad mintys būtų argumentuotos, pateikiamos paprastai ir aiškiai, kad neliktų vietos interpretacijoms. Pasak pašnekovų, CPL laikosi duoto žodžio,

nemeluoja. Nuomonės išsiskyrė ties sudėtingų klausimų atsakymais. Nors abi grupės minėjo, kad politikas neturėtų vengti nepatogių klausimų, tačiau SG buvo svarbu, kad politikas pateiktų atsakymą, o NG dalinosi, kad nežinantis atsakymo politikas gali nuoširdžiai pasakyti, kad tos informacijos neturi.

NG pašnekovams ne tik svarbu komunikuojamas turinys, bet ir kaip jis pateikiamas, koks politiko bendravimo stilius: „*Dažniausiai iš tokių pasisakymų man įstringa, kaip yra pateikta ta informacija*“ (Ugnius). Informantai įvardina, kad CPL turi: „*retorikos, oratorystės dovaną*“ (Rapolas). Svarstoma, kad net blogą idėją pateikus charizmatišku būdu, ji gali pasirodyti patraukli: „*Čia galėtų būti bet kuri idėja, bet jeigu tu tai apipavidalinsi į charizmos tokį, kaip, nežinau, apsiaustą, ta prasme, kaip tu tai pristatysi, tai net ir prasta idėja gali gerai atrodyti*“ (Edvinas). Informantai charizmatiškai komunikacijai suteikia ištis daug galios, tarsi ji galėtų maskuoti prastos idėjos netobulumus. Pasak pašnekovų, CPL retorika turi būti: „*Labai aiški, konkreti ir struktūrizuota, struktūrizuotas minčių dėstymas*“ (Rapolas). Kalba turėtų: „*sukaustyti klausytojų dėmesį*“ (Povilas). Pašnekovai taip pat pastebėjo, kad CPL kalba švaria, tvarkinga lietuvių kalba: „*Aš charizmatiškam politikui iškart noriu prirašyti taisyklingą kalbą <...> būtinai tvarkingai lietuviškai šnekės*“ (Radvilė). Jų kalboje buvo išskirtos pauzės: „*Daug pauzių, visada daug pauzių. Turbūt ar tas politikas teigiamas ar neigiamas, jie mėgsta tada daryti pauzės*“ (Rūta), tačiau pauzės neturėtų būti užpildomos minties pertraukimo išraiškomis: „*amm, mmm*“ (Tadas).

Kalbos stilių išskyrė ir SG informantai. Pašnekovai minėjo CPL kalbos įtaigą: „*Kokia įtaiga turi tas žmogus <...> Kiek aš juo patikiu, kaip jis pasako, ir galbūt koku būdu jis tai pasako*“ (Brigita). Vienas iš informantų tai įvardino, kaip: „*kasdienine kalba su tam tikru cinkeliu*“ (Evaldas). Tai rodo, kad nors politikas ir kalba aiškiai, suprantamai, tačiau turi kažkokį kalbos momentą, kuris yra išskirtinis, įtaigus. Kaip ir NG informantai minėjo, SG taip pat aktualus kalbos taisyklumas: „*kreipiu dėmesį į kirčius, kiek žmogaus yra intelektualinė kalba, kiek tarptautinių žodžių jisai panaudoja*“ (Evaldas). Nors SG pašnekovai nekalbėjo apie pauzes, tačiau išskyrė, kad CPL kalbos tembras yra nuoseklus, nešokinėjantis: „*kalba, kuri negaliu sakyti, kad jinai yra monotoniška. Ne, gink Dieve, bet jinai nėra šokinėjanti. Nuo labai žemų garsų iki labai aukštų, nėra spieigimo*“ (Nerijus). Taigi, abi grupės įvardino, kad CPL kalba įtaigiai, įtraukiančiai, naudoja taisyklingą lietuvių kalbą. NG minėjo, jog lyderis kalbėdamas daro daug pauzių, o SG išskyrė, kad jo balso tembras yra nuoseklus ir nešokinėjantis.

Kalbant apie politikų išraiškas, kūno kalbą informantų apibūdino kelis portretus – išraiškingą ir ramų. Vieni CPL supranta kaip: „*Išraiškingą, turiu omeny, tiek išraiškų, prasme, veido išraiškų, tiek intonacija, tiek ir visokį kitokį labai oratoriškos prigimties žmogų. Teatrališką gal net kažkiek*“ (Rūta). CPL kaip išraiškingus suprantantys informantai jų kūno kalboje išskiria: „*aktyvus gestikulėjimas, jeigu tai yra diskusija, ypač su politiniu oponentu, stiprus žiūrėjimas, jam į akis*“

(Rapolas). Tokių politikų pasisakymai yra kandesni: „*aštresni komentarai man palieka didesnę įspūdį. Pavyzdys, galbūt, Skvernelio koki išstojimai, ar Kaščiūno replikos*” (Arnas). Ir nevengia pašiepti kolegų: „*Gal tas kolegų ironizavimas, man visai jisai toks simpatiškas visada. Čia irgi nepriklausomai nuo to, ar tas politikas teigiamas ar neigiamas. Nesakau, kad tai yra gerai, paprasčiausiai tai įstringa*” (Rūta). Pašnekovai aštresnes replikas išskiria kaip įsimintinas, paliekančias įspūdį, o viena iš informančių įvardino kaip būtinas CPL: „*jeigu jis ateina su kažkokiu tai savo ten tikslu, tiesiog pasako informaciją, o ne referuoja į kolegas, ne kažką tai paneiginėja ar veliasi į kažkokį tai dialogą su kitu, tuomet tas žmogus nu negali būti laikomas charizmatišku*“ (Rūta). Pasak jos, jeigu politikas yra charizmatiškas, jam bendraujant su kolegomis net nenorint susiklosto konfliktinės situacijos: „*Aš manau, kad charizmatiškas žmogus politikoje pats iš savęs šioks toks konfliktas <...> net jeigu yra viduje nekonfliktinis, jis ateina su tą savo charizmą bandydamas pasakyti teisingai ir taip kaip yra, bet in the end [lt. gale dienos] jau tada užvažiuoja kažko. Nu, ta prasme, sutrikdo kitus politikus ir tada tampa pretekstu kitiems atsišaudyti*” (Rūta). Informantė CPL mato kaip konfliktą, kuris neišvengiamai replikuos, prieštaras, kovos už savo tiesą ir bet koku atveju atsidurs įtampų epicentre.

Kiti NG informantai CPL komunikaciją apibūdina visiškai priešingai. Suvokiama, kad tai turi būti laikomasi ramaus, šilto bendravimo būdo: „*Tylus, ramus tonas, šiltas tas veidas, šypsena <...> raminantis veidas, kad nebūtų tų ženklų, kaip sakant iš kūno kalbos, kad žmogus, tarkim, nesiblokuotų*” (Milda). Kaip pavyzdys buvo pateiktas Barack Obama: „*Jo būdas yra toks, kad jis visada besišypsantis, visada draugiškas, visada bendraujantis*” (Ugnius). Šio portreto CPL informantų vertinimu, turėtų: „*atsakyti į bet kokius iškilusius klausimus be jokio išsikėlimo, be pykčių*” (Neringa), bei laikytis ramios ir tvirtos pozicijos nenusileidžiant iki kolegų lygmens (kuris suponuojamas žemesnis): „*charizmatiškas asmuo, man va asocijuojasi su ta tokia ramybe ir tuo tvirtumu, kad ir atrodo, kad jis yra tiek tvirtas savo pozicijoje, kad jam net neverta kažkaip irgi remiantis iki to kito politiko lygio*” (Radvilė). Informantai išskiria, kad CPL turėtų nepasiduoti kitų politikų net ir asmeniškoms provokacijoms, išlaikydamas savo ramumą: „*išlikti ramiam netgi tada, kai yra bandoma arba ištraukti emocinę reakciją, arba juodinti patį asmenį*” (Povilas).

Ne tokia ryški grupės skirstis, bet vis tiek pastebima yra ir SG pašnekovų pasisakymuose. Vieni CPL išraiškas ir kūno kalbą įvardina: „*šaukiantis*“ (Regina); „*jis šneka garsiai, jis mėgsta rankom gertikuliuotu, vat taip va į šonus*“ (Violeta). Šis portretas atitinka su NG įvardintu išraiškinguoju CPL portretu. SG išskyrė, kad tai daugiau būdinga tuomet, kai CPL yra pozicijos atstovas: „*Paprastai opozicijos atstovai pasirenka labai ženkliai aštresnį toną, sakykime vaizdingus pasakymus, paryškintus tam tikrais epitetais*“ (Evaldas).

SG pašnekovai išskyrė ir nekonfliktuojančio, ramaus CPL portretą: „*niekada nekonfliktuoja su žmogumi, man tai čia yra menas. Nes politikai taip pjaunasi vienas su kitais. Tai, va, tas žmogus, kur*

sugebėdavo kažkaip taip apsukti, išsukti, kad nebūtų to konflikto, stengtis protingai“ (Evelina). Tokio politiko kūno kalba yra rami, jis nesimuisto: „*nesimalantis, nesimaskatuojantis, rami povyzų, šneka ramiai, dėsto mintis aiškiai, klausosi kaip kiti šneka*“ (Inga). Bendraujant su kolegomis šis CPL išklauso, gerbia kitų nuomonę, niekada neižeidinėja ir nesivelia į beprasmiškus konfliktus: „*Jis labai gerbė žmones <...> jis teigimai visada priimdavo kitų nuomonę*“ (Stasys); „*Man tai labai, čia yra didelė, va čia to žmogaus didybė yra, kai neižeidinėja kitus*“ (Evelina); „*nesivelti į bereikalingas diskusijas*“ (Nerijus); „*Nebūdavo, sakykim, agresyvus atsakydamas ar reaguodamas į vienus ar kitus žmonių išsireiškimus*“ (Stasys). Tačiau ramus būdas ir nekonfliktavimas nereiškia, kad nėra rodamos emocijos. Kaip tik pašnekovai išskyrė, kad CPL rodo kylančias emocijas, nes taip demonstruoja, kad jiems klausimas yra svarbus: „*Sako, tu žiūrėk, jis jaudinasi, tai gerai. Sako, jeigu tu nesijaudini, tai blogai <...> žmogus iš vidaus jaudinasi ir dėl to pakyla, reiškia, tonas*“ (Stasys).

Abejose informantų grupėse atsiranda skirtingas ir kardinaliai priešingas vertinimas. Vieni pašnekovai CPL mato kaip itin šiltus, ramius, pozityvius žmones, kurie komunikacijoje nerodo pykčio, gerbia kitų nuomonę, kiti pašnekovai priešingai sako, kad CPL pasižymi kandesniais pasisakymais, pakeltu balso tonu, gestikuliacija ir būtent jie palieka įspūdį, įstringa. Įdomu tai, kad ramus CPL portretas kai kurių informantų yra tarsi aukštinamas prieš išraiškingąjį CPL. Lyg pasidavimas, diskusijai ar artšesnė komunikacija būtų ne toks priimtas bendravimo būdas. Tačiau matome, kad kai kuriems informantams tai kaip tik yra įdomesnė ir įsimintinesnė komunikacijos forma.

Apibendrinus, abiejų grupių CPL suvokimas yra labai panašus. Informantai išskyrė, kad tokio politiko komunikacijos turinys yra pagrįstas aiškiai suprantamais argumentais, jis nevengia atsakyti į sudėtingus klausimus, kalba įtaigiai, taisyklinga lietuvių kalba. Abi grupės išskyrė ramaus ir išraiškingo CPL portretus. Komunikacijos kategorijoje atsakymai tarp grupių yra tokie patys, tačiau vyksta nuomonių skilimas kiekvienos grupės viduje. Sociodemografiniuose duomenyse konkretaus vardiklio tarp šios skirties negalima identifikuoti.

3.2. Pasekėjų dimensija

3.2.1. Emocijos

NG informantai daug reflektavo apie CPL sukeltas emocijas. Buvo pasidalinta, kad universaliai, nepaisant to ar politikas yra laikomas moraliu, ar amoraliu, iššaukiamos emocijos yra stiprios: „*kai kalba politikas, charizmatiškas politikas, kurio idėjos man patinka, tai tada kelia pozityvias emocijas, stiprias, labai iššaukia palaikymo jausmą. O kai kalba charizmatiškas, kuris nepatinka, irgi sukelia aštrias emocijas, tik ta emocija būna stiprus nepalaikymo jausmas. Bet ką noriu pasakyti, abu iššaukia stiprią emociją, tik viena neigima, kita teigiama*“ (Rapolas). Kalbėdami

apie moralius politikus NG išskyrė jaučiamą pasitikėjimą, įkvėpimą, ryšį, saugumą. Aptardami amoralius politikus informantai minėjo kylantį pyktį, baimę, nusivylimą. Universaliai tarp moralaus ir amoralaus CPL jaučiama savybė buvo juokas, tačiau jis kilo dėl skirtingų priežasčių. SG atstovai žymiai kukliau dalinosi jiems kylančiomis emocijomis klausantis CPL. Vienas iš pašnekovų dalinosi, kad taip giliai nesidomi, jog kiltų kažkokios emocijos: „*aš taip stipriai nelendu*“ (Paulius). Kita pašnekovė paklausta apie emocijas atsakė: „*tiesiog malonu žmogaus klausytis*“ (Regina). Pasidalinę apie kylančias emocijas informantai išskyrė moralių CPL keliamą pasitikėjimo, susidomėjimo politiku, saugumo ir pasididžiavimo jausmą. Kalbėdami apie amoralius politikus grupė išskyrė nusivylimo jausmą.

NG pašnekovai dalinosi, kad kalbant CPL jaučiamas pasitikėjimas jais: „*Sukuria pasitikėjimo jausmą tuo žmogumi. Tu tiki tai, ką jis pasakoja, kad tas pokalbis vyksta natūraliai, jįsai mandagus, ir tada automatiškai norėsi su juo bendrauti, suartėti*“ (Edvinas). Kalbant apie tai kas konkrečiai sukuria pasitikėjimo jausmą buvo išskirtas ne tik natūralus, mandagus bendravimas, bet aiški argumentacija: „*Svarbiausias dalykas, kas prisideda prie to patikėjimo, nes be konkrečių argumentų ir tam tikrų faktų <...> sunku ir patikėti, kad ir koks charizmatiškas bebūtų, bet jeigu tu šneki, kaip sakant, į lankas, tai tada nėra ko tikėti, kaip sakyt, tų tuščių pažadų*“ (Arnas). Pasitikėjimas CPL kyla ir iš pačio politiko pasitikėjimo savimi bei matomo kitų pasekėjų tikėjimu lyderiu: „*Žmogus, pasitikintis savimi ir žinantis, ką daro, kuris turi žmonių pasitikėjimą ir <...> spinduliuoja tuo pasitikėjimu kaip čia, kuris kelia žmonėms, pasitikėjimą*“ (Milda). Tai rodo, kad pasekėjų jaučiamas pasitikėjimas politiku formuojamas ne tik per pačio lyderio signalus, bet ir per kitų pasekėjų reakcijas. Šalia pasitikėjimo minimas ir įkvėpimo jausmas: „*Jaučiuosi tada ir pati labiau užtikrinta, nes matau žmogų, kuris pasitikėjimą sukelia ir tokį jaukumo jausmą <...> Toks ir saugumo, ir įkvėpimo jausmas*“ (Vaiva).

SG informantai taip pat išskyrė, kad jaučia pasitikėjimą tiek CPL, tiek valstybe: „*pasitikėjimo jausmą, politikų valstybe <...> sukurtų jausmą, tikėti politika, tikėti valstybę, tikėti valdžios institucijoms*“ (Nerijus); „*Pasitikėjimas valsybe*“ (Romas). Reflektuodami apie praeitį jaustą pasitikėjimą politiku vienas iš informantų minėjo, kad tikėjimas lyderiu buvo ryškesnis, negu argumentuotas žinojimas, kad šis politikas veda teisingu keliu: „*Žiūrint atgal tada gal daugiau buvo tikėjimas nei žinojimas*“ (Paulius). Tai rodo, kaip stipriai CPL gali sukelti pasitikėjimo ir tikėjimo jausmą, kuomet net patys pasekėjai negali įvardinti dėl ko tiki lyderiu. Tas pats pašnekovas dalinosi, kad sukurtas pasitikėjimo jausmas gali būti sukurtas apgaulingai: „*gali būt ir tikras jausmas ir tai gali būti apgaulingas jausmas <...> Siekiant sukurti kažkokių tai tikslų kurie nesutampa su visuma*“ (Paulius). Turėję apgaulingo CPL patirtis pašnekovai rodo nepasitikėjimą politikais, pokalbiuose buvo jaučiamas nepatiklumas, atsargumas, savęs saugojimas nuo galimo politinio melo ar apgaulės. Apibendrinus, abi grupės išskyrė pasitikėjimo jausmą kaip vieną iš pagrindinių kuriuos sukelia CPL.

Jau anksčiau minėtoje NG citatoje Edvinas užsimina apie norą suartėti su CPL. Vienas iš pašnekovų dalinasi, kad politiko signalai jau net ir kuria jaučiamą ryšį: „*tu prijauti tam politikui, bet tikriausiai jo tas charizmatiškumas ir yra tas momentas lemiantis tavo tą prijautimą tam politikui. Tu jautiesi su juo netgi gal turintis ryšį tam tikrą*“ (Rapolas). Tai rodo, kad CPL realiai nematydami, nediskutuodami su pasekėjais geba sukurti ryšio su jais jausmą, kuris auditorijai yra svarbus. Būtent šypsena ir šiltas bendravimo būdas kuria teigiamą lyderio ir pasekėjo jaučiamą ryšį: „*elementariai šypsena jų paperka <...> labiausiai, kai jie atrodo šiltai, bendrauja tiek su kitais debatų dalyviais, tiek su publika tas kažkaip suminkština širdį*“ (Neringa). Pašnekovės suminkštintos širdies išsireiškimas rodo ne tik pozityvų požiūrį į politiką, bet ir jaučiamą silpnę, familiarumą.

SG informantai neišskyrė konkrečiai jaučiamo ryšio su CPL, tačiau kalbėjo apie tai, kad jie patraukia dėmesį: „*tu jį klausai, tu jį girdi. Tau nenuobodu, tau gali jisai ilgesnį laiką šnekėti, bet tave pritraukia dėmesį, tau įdomu jo klausyti*“ (Inga). Tai rodo atitinkamai CPL kuriamą traukos momentą tarp jo ir pasekėjų. Viena iš pašnekovių šį momentą net įvardino kaip užburiantį: „*Politikas, tai charizmatiškas, tai toks užburia jisai. Jis kalba, jis žada, jis gestiloja su rankom, supranti. Ir nori, nenori, atkreipi dėmesį*“ (Violeta). Taigi, SG jaučia jog charizmatiškas politikas patraukia, užburia, labiau kaip stebėtoją, klausytoją. Tuo tarpu NG išskiria, kad jaučia turintys ryšį su CPL.

Išskirtinis minimas jausmas, kuris nėra aptartas teorinėje darbo dalyje buvo saugumas. NG vienas iš saugumo jausmą kuriančių aspektų yra užtikrintumas, kad CPL žinos kaip veikti krizės atveju: „*kai charizmatiški asmenys šneka toks saugumas, atrodo, kad jie žino, ką daro ir krizės atveju žinos, ką daryti ir kaip elgtis, kad mūsų valstybę išvestų iš krizinės situacijos*“ (Radvilė). Įdomu tai, kad informantai identifikavo, jog CPL keldami saugumo jausmą tuo pačiu reguliuoja ir pačio pasekėjo emocijas, kurios kyla dėl įvairių politinių veiksnių: „*Man suteikia suvokimo ir tuo pačiu neleidžia man pačiam, kaip klausytojui, įeiti iš karto į tą emocinės reakcijos pusę, kuri ir gali man, kaip besidominčiam politika žmogui, sukelti labai daug neteisingų jausmų arba ne taip netgi mane priversti suprasti situaciją. Tai dėl to aš džiaugiuosi, kad jie gali ramiai pateikti informaciją, kad aš galiu ramiai priimti ją vietoj didelių baimių, stresų ir sprogimų*“ (Povilas). SG informantai taip pat išskyrė, kad jiems CPL suteikia saugumo jausmą, tačiau tiek nedetalizavo kaip NG: „*kad sukurtų saugumo jausmą*“ (Nerijus). Nors konkrečiai saugumo jausmo literatūroje apie charizmatiškus lyderius nėra minima, tačiau tokios pašnekovų mintys rezonuoja su 1.2.2. poskyryje aptartomis idėjomis, kad kontekstas daro įtaką charizmos suvokimui. Dabartinis geopolitinis kontekstas, kuomet žiniasklaidoje gausu įvairių grėsmę keliančių pranešimų, saugumo jausmas iškyla kaip vienas iš identifikacinių faktorių priskiriant charizmą.

SG taip pat išskyrė, kad CPL jiems sukelia pasididžiavimo jausmą: „*Pasidžiaugdavai, kad sugeba žmogus taip elgtis, taip kalbėti, taip suvokti esmę*“ (Stasys). Šios savybės neisškyrė NG.

Konkrečiai pasididžiavimo jausmas gali būti siejamas su SG išskirtu CPL išprusimo ir kultūringumo kuriamu įvaizdžiu, kuris skatina jausti pasididžiavimą pasekėjus atstovaujančiu politiku.

Kalbėdami apie amoralius CPL jaunesni informantai išskyrė kylantį pyktį, baimę ir nusivylimą: „Kai yra politikas, kuris kalba klausimais, su kuriais aš nesutikčiau <...> aš elementariai jaučiu pyktį ir nusivylimą. Nes matau tokią grėsmę, kaip charizmatiškas žmogus gali aplink save sutraukti žmones“ (Vaiva). Įdomu tai, kad kylantis pyktis nukreiptas ne tik į pačius politikus, bet ir į jų rinkėjus: „populistai, kurie faktus netokius dėlioja <...> sukelia ir neigiamų emocijų, kad ir tie patys charizmatiški žmonės <...> dažniausiai, gal, pyktis būtų. <...> dažniausiai pykstu ne ant pačių tokių politikų, bet ant žmonių, kurie jais tiki <...> kad taip lengvai pasidavė manipuliacijai, turbūt taip būtų“ (Arnas). Tai dar kartą rodo, kad CPL keliamos emocijos yra itin stiprios ir gali turėti efektą ne tik į taip kaip pasekėjai suvokia juos pačius, bet ir jų rinkėjus. SG informantai taip pat įvardino nusivylimo jausmą: „Nusivilia kartais žmonės, ir dauguma nusivilia“ (Violeta).

Universali savybė tarp moralaus ir amoralaus CPL, kuri buvo įvardinta NG informantų buvo juokas, tačiau labai skirtinguose kontekstuose. Moralūs politikai iššaukia nuoširdų juoką, kuris kyla jiems pašiepiant oponentus: „Visada kažkaip vieną ir tą pačią emociją turiu tai juoką. Gal biškėlį sudėtinga suvokti dabar, bet aš visada turiu tą tokį linksną požiūrį į tai, ką šitie žmonės sako apie kitus politikus, kurie galbūt nusišneka, ar kalba ne į temą arba suklaidinti, kaip sakyti mažesnę grupę Lietuvos žmonių“ (Tadas). Kalbant apie amoralius CPL juokas tampa persimaišęs su pykčio jausmu: „Kurie yra linkę į labai stiprų populizmą ir naudoja savo charizmą gąsdinimo tikslais, tai mane juokina, o atvirai kalbant, pykdo“ (Povilas), tačiau ne visiems informantams. Viena pašnekovė dalinosi jai kylančiu nuoširdžiu juoku: „Linksmas darosi. Žiūri į politiką kaip į didelį teatrą. <...> Tokį iš Domino teatro. Ta prasme, man tikrai nebūna nei piktą nei liūdną, man labiau juokinga“ (Rūta). Tiesa, nors kalbėdama apie savo emocijas pašnekovė žiūri į politiką kaip į performansą, reflektuodama apie jo įtaką visuomenei, mato grėsmę ir galimą klaidinimą.

Apibendrinus, abi apklaustos grupės išskyrė, kad CPL sukelia pasitikėjimo ir saugumo jausmą. SG taip pat pasakojo, kad CPL turi užburiančių ir pasididžiavimą keliančių savybių. Bendrai, SG žymiai rezervuočiau dalinosi jiems kylančiomis emocijomis, o dalintis apie amoralius CPL didžioji dalis nenorėjo, išskyrė tik nusivylimo emociją. Tuo tarpu NG dalinosi jaučiantys ryšį su politiku. Jaunesnioji grupė refelktavo ir apie amoralius politikus, kurie kelia pykčio emociją. NG juoko emocija, kuri buvo minima kalbant tiek apie moralius, tiek apie amoralius CPL.

3.2.2. Vertinimas

NG išsiskyrė CPL vertinimas taip pat kaip ir juoko emocija per tai, ar lyderis yra matomas kaip moralus, ar kaip amoralus. Moralūs CPL buvo vertinami kaip autoritetai, moraliniai kodeksai, srities profesionalai, įtikinantys. Tuo tarpu amoralūs CPL vertino kaip manipulatorius, apgaulingus ir

siekiančius savo asmeninės gerovės. Nors SG informantai daug nereflektavo apie amoralius CPL keliamas emocijas, tačiau atskleidė savo vertinimą. Moralius politikus grupė vertino kaip tautos vedlius, kelrodes žvaigždės, o amoralius – diktatoriais ir siekiančiais asmeninės gerovės.

NG moralių CPL portretai buvo gretinami su autoriteto ir moralinio kodekso apibūdinimais. Pasakojimuose buvo minimas CPL autoritetas kaip savybė, kuri skatina esant poreikiui remtis lyderio žodžiais: „*tu pradedi žiūrėti labai autoritetingai į tą žmogų, nes nu iš esmės tu supranti, kad kiek jisai daro, kiek reikia drąsos eit ir tą daryt <...> net jeigu reikėtų tai atrodo galėčiau remtis to charizmatiško politiko žodžiais*“ (Radvilė). O pateiktas D. Grybauskaitės pavyzdys buvo įvardinamas kaip visos Lietuvos moralinis kodeksas: „*Dar iki šios dienos, kai apie ją prisimenam, tai iš karto kažkodėl vienybė, ji asocijavosi su vienybe. Ji yra kažkodėl lyg mūsų, lyg Lietuvos, nežinau, moralinis kodeksas kažkuria prasme*“ (Povilas). Tai rodo, kad CPL yra tam tikra prasme aukštinami, gerbiami, jų pozicija ir artikuliuojamos žinutės tampa pavyzdinės tiek pašnekovui, tiek visai visuomenei. Prisimenant būdo bruožų poskyryje aptartą žemiškumo aspektą svarbu paminėti, kad pasekėjai aukština CPL, tačiau patys lyderiai, informantų akimis, turėtų išlikti natūralūs ir bendrauti kaip lygus su lygiais.

SG taip pat išskyrė panašius vertinimo naratyvus, kaip tautos vedlio, kelrodės žvaigždės. Bendrai CPL sudaro gero politiko įvaizdį, kuris palieka didelį įspūdį: „*kelia tikrai didelį įspūdį <...> turinys ir argumentavimas ir pozicionavimas savo tos tiesos man nu, tikrai tiesiog sudaro gero politiko įspūdį*“ (Evaldas). Tačiau kai kuriems pašnekovams tai žymiai daugiau nei tik gero politiko portretas. CPL suprantami kaip tautos vedliai, kurie atstovauja ir veda visą Lietuvą paskui save: „*Imponavo jojo stotas, jojo gebėjimas, bent jau viešai, Lietuvą pristatyti, atstovauti Lietuvą, atstovauti darbo žmonėms, tai tas man imponavo labai*“ (Nerijus); „*vesdami Lietuvą paskui save. Ir vesdami, ne dalį kažkokią tai mažą, bet vesdami visą Lietuvą paskui save*“ (Nerijus). Pateikas A. Brazausko pavyzdys, buvo įvardintas kaip kelrodė žvaigždė: „*Jis man buvo, tas, kuris buvo kaip kelrodė žvaigždė*“ (Nerijus). Kaip ir NG, vyresni informantai taip pat minėjo, jog tokie politikai tampa pavyzdžiai visuomenei ir žmonės nori būti tokie kaip šie lyderiai: „*Ir visi nori būtent tokie būti, o ne kitokie*“ (Violeta). Taigi, abi informantų grupės įvardino aukštinantį moralaus CPL vertinimą, kuris tampa moraliniu kodeksu, tautos vedliu ir pavyzdžiu, kuriuo nori sekti.

Tai, kad moralūs CPL įtikina – identifikavo ne vienas iš pašnekovų. NG Edvinas įtaigų kalbėjimą išskiria kaip vieną pirminių CPL savybių: „*tai pirmiausiai prasideda nuo kalbos. Tai yra įtaigus kalbėjimas*“. Pašnekovai išskyrė informacijos pateikimo, kalbėjimo manieros aspektus, kurie sukuria įtikėjimą politiku: „*Greičiausiai jų kalba tiesiog įtikinamai moka pateikti informaciją <...> tiesiog jų išvaizda, galbūt netgi ir kalbėjimo pati maniera, kaip jie pateikia visą tą informaciją*“ (Neringa). Taip pat buvo minimas politikų bendravimo stilius ir atsidavimas politiniam klausimui: „*žmogus savo ir bendravimu, ir darbais, ir atsidavimu, ir visu rodymu, koks svarbus tas klausimas,*

yra tikrai mane įtikinę“ (Vaiva). Matoma, kad įtikėjimui politiku pasekėjų dimensijoje turi ypač reikšmingos įtakos komunikacija lyderio dimensijoje. Vienam iš pašnekovų buvo svarbu ne tik tai, kad jis pats tiki politiko idėjomis, tačiau ir tai, kad kiti patikėtų aptariamam politikui: „Ir nu aš tikiu tuo, ką jis daro ir norėčiau, kad kiti irgi patikėtų juo kartu“ (Tadas). Įtikėjimas politiku kuria ryšį su noru tai patirti bendruomenėje. Nors ryškių sąsajų negalima kontstatuoti, tačiau pasekėjo vertinime jau matomos jungiamosios užuomazgos su jo elgesiu ir noru vienyti politinę temą su kitais pasekėjais. SG taip pat buvo įvardinama, kad CPL vertinamas kaip įtikinantis: „aš jais tikiu, jeigu man atitinka mano nuostatas“ (Evelina). Taigi, abi grupės įvardino, kad CPL tiki, jis yra įtaigus. Pašnekovai minėjo, kad CPL yra būdinga įtaigi komunikacija, tačiau vertinimo dalyje tai svarbus momentas užfiksuoti, nes nurodo pačio pasekėjo tikėjimą politikui, jo tikslu. Šis vertinimas, kuriamas ne tik komunikacijos būdu, bet ir atliekamais darbais, demonstruojamu atsidavimu sprendžiamam klausimui.

Nors daugiau informantų dalinosi moralių CPL vertinimu, tačiau buvo pasidalinimų apie tai kaip vertinami amoralūs CPL. NG ryškiausiai minimas politikas buvo R. Žemaitaitis: „Žemaitaitis, nors jis yra charizmatiškas, bet jis yra tiesiog manipulatorius ir tiek charizmos. Jis naudoja tai, kaip ginklą nuostabiai, bet jis naudoja tai blogiems tikslams tiesiog“ (Povilas). Charizmą, kaip manipuliacinį įrankį išskiria ne vienas pašnekovas: „tam tikri politikai naudoja savo [charizmą], ir jeigu tu to nesuvoki, tau tiesiog tas žmogus gali patikti ir automatiškai charizma, tikėtina, gali būti kaip manipuliacinis tam tikras žingsnis, tau įtikti, gauti kažkokią naudą, arba tiesiog girdėti tai, ką tu nori girdėti“ (Ugnius). Kertinis politiko kaip amoralaus vertinimo dėmuo buvo jo tikslai, kurie pašnekovų buvo identifikuojami kaip siekiantys asmeninės gerovės, o ne tarnystės valstybei: „jis savo charizmą naudoja asmeniniams tikslams. Būdamas politiku, siekdamas posto ir pozicijos valstybėje, ir darbo kaip politiko, kurio pagrindinė tikslas yra tarnauti valstybei ir jos žmonėms, jis renkasi kelti suirutę ir naudoti savo charizmą tam, kad iškeltų save kaip politiką arba veikėją“ (Povilas). Amoralus CPL vertinamas kaip: „apgaulingas“ (Rūta).

SG informantai taip pat reflektavo apie amoralų CPL vertinimą. Pagrindinė skirtis tarp moralių ir amoralų politikų buvo įvardinta nuosekliai kaip ir NG – siekiamas tikslas: „Gėrio ir blogio skleidimas yra. Ar žmogus nori puošti pasaulį, nori, kad gėris būtų, nebūtų karo, kad ekonomika visų gera būtų, kad socialinės sritys būtų viskas gerai, vaikų gimstamumas būtų, gamtos šitą priežiūrą, o diktatorius tas neigiamas, tai jis gi nori arba užkariauti, kažką kankina ar žmones, ar gyvūnus. Nesirūpina aplamai į gamtą, nesirūpina žeme, iš principo rūpinasi tik savim ir bando kitus, kai vergus, tom savo mintim patraukti“ (Inga). Šios abiejų grupių informantų refleksijos sutampa su teorinėje dalyje aptarta moralaus ir amoralaus CPL skirtimi, kuomet būtent siekis asmeninės gerovės tampa amoralaus charizmatiško politiko identifikacinis vardiklis.

Apibendrinant, abiejų grupių CPL vertinimas buvo nuoseklus. CPL, kuris matomas kaip moralus yra laikomas tautos vedliu, pavyzdžiu, kuriuo norisi sekti, autoritetu, jis yra įtaigus. Tuo tarpu amoralus CPL vertinamas kaip manipulatorius, diktatorius ir siekiantis asmeninės gerovės.

3.2.3. Elgesys

Abiejų grupių informantai reflektuodami apie CPL daromą įtaką jų elgesiui išskyrė tris aspektus: paskatinimą domėtis, nuomonės pakeitimą, ir suvienijimą / mobilizaciją. Elgesio pokyčiai buvo reflektuojami tik kalbant apie moralius CPL.

Pirmiausia CPL, pasak NG informantų, paskatina juos domėtis temomis, kurios iš pradžių neatrodė aktualios ar svarbios: „atsimenu vieno *charizmatiško politiko pranešimą, po kurio irgi ta tema nu paskatino mane labiau pasidomėti*“ (Radvilė). Tai rodo, kad CPL gali susvarbinti tam tikras temas, išryškinti jų aktualumą ir padaryti pasekėjui aktualiomis. Atsiranda ne tik temos aktualumas pasekėjų gretose, bet ir paskatinimas atlikti aktyvų veiksmą, pačiam skirti laiko pasidomėti klausimu.

SG taip pat išskyrė, kad CPL skatina įsiklausyti ir sutelkti dėmesį: „*Pirmiausiai sukaupiu maksimaliai dėmesį ir stengiuosi suprasti, esmę minčių, kurias jie išsakinėja*“ (Stasys). Pasekėjų gretose atsiranda noras sekti kiekvieną dėstomą mintį: „*sekti jo visas mintis, viską, ką jisai pasako*“ (Regina). Tokiu būdu užsikrečiama politiko tema: „*užsikreti jo tema*“ (Violeta) ir atsiranda noras pačiam tuo domėtis: „*Norisi paskui juos eiti, norisi būti jo komandoj, norisi būti jo aplinkoj. Norisi, aš nežinau, net gal tokių žinių siekimo tave paskatina domėtis tuo, apie ką eina kalba*“ (Inga). Taigi, abi informantų grupės jaučia, kad CPL sutelkia jų dėmesį ir skatina domėtis artikuliuojama tema.

NG informantai taip pat dalinosi, kad yra pakeitę nuomonę dėl CPL. Nuomonės pakeitimui padarė įtaką keli veiksniai. Vienas iš jų lyderio kalbėjimo maniera, kas nurodo lyderio dimensijos komunikacijos įtaką: „*jų tiesiog pati kalbėjimo maniera <...> tiesiog pakeitė nuomonę mano*“ (Neringa). Kitas veiksnys buvo aiškiai išsakyti argumentai, kurie pasekėjams svarbūs ir lyderio dimensijos tikslų artikuliuojame: „*Pakeitęs nuomonę, taip esu. [Kas tai lėmė?] Aiškiai, išdėstyti argumentai. <...> Jeigu būtų netoks charizmatiškas žmogus, ar tu labai atkreiptum dėmesį į jo argumentus, tai turbūt, kad gal ne*“ (Arnas). Informantas išskiria, kad būtent CPL argumentai turi efektą nuomonės pakeitimui, tuo tarpu charizmos neturintis politikas neturėtų tokios pačios įtakos pasitelkęs argumentus. Tai svarbi pašnekovo refleksija, nes palygina, kaip pasitelkus tuos pačius signalus, rezultatai nulemia būtent charizmos dėmuo. Pakeitę nuomonę dėl CPL informantai vienkryptiškai minėjo įsitikinimų susigietinimą su lyderio išsakomomis mintimis: „*Jų nuomonę vertinti kaip priimtina arba pradėti vertinti situaciją taip, kaip vertina jie*“ (Milda). Nuomonės pakeitimas vyko ne tik kai pasekėjas nesidomėjo politiko komunikuojama tema, bet ir tais atvejais, kai tema buvo aktuali, bet nuomonė buvo prieštaraujanti: „*jie priverčia tave pergalvoti situaciją iš*

naujo ir galbūt patikėti tuo kam tu prieštaravai” (Milda). Tai rodo CPL efektą visiškai priešingai pakreipti pasekėjo mąstymą, net tuomet kai pirminės nuostatos nesutapo su politiko mintimis.

SG taip pat išskirta, kad nepritariant politiko mintims, CPL priverčia įsiklausyti ir pergaltuoti savo nuostatas sugretinant su politiko: *„jeigu ir nesutampa su tavo nuomone, tu įsiklausai į jo nuomonę ir tada galvoji, o galbūt jo nuomonė yra teisinga, o tavo klaidinga. Tada pradedi lyginti ir svarstyti, o iš tikrųjų kaip čia, kitaip. Ir gali tas, jo nuomonė, tavo nuomonę pakeisti“* (Inga). Taigi, abi grupės įvardina, kad dėl CPL yra iš naujo apgalvoję situaciją ir pakeitę savo nuomonę. Įdomu, kad patys pašnekovai reflektuodami apie CPL įtaką priskiria jam šį nuomonės pakeitimo nuopelną, tai rodo labai aiškų ir tikslų lūžio momentą, kurį pats pasekėjas užfiksavo savo nuomonės formavime. CPL mintys taip pat gali būti kaip pasekėjo nuomonės racionalizavimo įrankis padedantis taikyti logiškus argumentus pozicijos kristalizacijai.

Galiausiai jaunesniems informantams CPL turėjo įtakos suvienijimui ir mobilizacijai. Vienas iš ryškiai išskirtų atvejų buvo Lauryno Kaščiūno gebėjimas telkti ir motyvuoti: *„man tas charizmatiškas teigimas, politikas yra Kaščūnas, ir kadangi aš dirbu kariuomenėje, kai jis buvo ministru, tai pažiūrėjus jo interviu, tai kažkiek kartais gal net suveikdavo kaip motyvacinis momentas mano darbo atžvilgiu. <...> Jausdavosi [kolektyve], ir ne kartą esame aptarę, kad tuo metu ministras krašto apsaugos Kaščūnas turi telkiančių ir motyvuojančių savybių“* (Rapolas). Šis pavyzdys rodo ne tik pačio pašnekovo refleksiją apie politiko įtaką jo elgesiui, tačiau ir kolegų, su kuriais buvo aptariami politiko pasisakymai. Tai ryškus bendruomenės vienijimo pavyzdys, nes lyderis tampa ne tik tyliu telkiančiu veidlu, bet ir pačios bendruomenės pripažįstamu vedliu. Tarp visuomenę vienijančių CPL buvo paminėtas ir V. Zelenskis (Vaiva), kurio vienijančios savybės paveikė ne pačią pašnekovę, bet jos draugus ukrainiečius. Nors pati pašnekovė neišskyrė jaučianti šio lyderio suvienijimo gebėjimo, tačiau tai, kad pokalbio metu jai pasirodė svarbu paminėti ją supančios aplinkos patirtį, rodo kaip pasekėjų diskurse cirkuliuoja CPL įvardinimas ir išskyrimas kaip vienijančių figūrų.

SG itin daug dalinosi apie CPL telkiančias savybes. Visuomenės suvienijimas buvo įvardinta kaip pagrindinė politiko užduotis: *„Pagrindinis uždavinys arba politiko, arba vadovo turi būti, kad maksimaliai sujungti, apjungti žmones, pritraukti žmones savo tikslų vykdymui“* (Stasys). Tačiau CPL sutelkti žmonės gali kur kas greičiau, nei charizmos neturintys: *„gali sukurti ne tik charizmatiškas politikas, bet tam reikia daugiau laiko ir įdirbio turbūt, o jeigu yra charizmatiškas žmogus, tai aš manau, kad jis tą gali padaryti greičiau“* (Brigita). Vienas iš charizmatiškų telkiančių pavyzdžių buvo pateiktas V. Landsbergis: *„jis paskui save sugebėjo pakelti Lietuvą, pakelti tautą“* (Nerijus). Pasak pašnekovų, konkrečiai CPL geba telkti žmonės dėl gebėjimo matyti situaciją iš įvairių kampų ir žmonėms pateikti nuoseklų argumentavimą: *„situacijos suvokimas iš daug kampų, matymas, suliejimas visų tų kampų į vientisą ir pateikimas tos bendrystės. Ir tai nėra kategoriškai pateikta, o*

pateikta su loginiu paaiškinimu žmonėm“ (Inga). Pašnekovams ši CPL savybė tampa svarbi krizių valdymo metu: *„gebės vienaip arba kitaip, krizės atveju, reikalo atveju, apjungti skirtingas partijas, kryptis skirtingas, sroves, oficialias, neoficialias, gebės apjungti į bendram tikslui, bendrų problemų, sakykime, išsprendimui*“ (Nerijus). Būtent šią visuomenės suvienijimo ir sekimo paskui lyderį savybę pašnekovai įvardina kaip itin reikšmingą, be kurios gali atsirasti subyrėjimas: *„sugebėjimą paveikti kitus žmones, kad tie žmonės sektų, kad liaudis tikėtų. Jeigu liaudis netikės, nieko nebūs, žus, grius viskas*“ (Violeta). Taigi abi grupės išskyrė, kad CPL geba suvienyti ir telkti žmones, kad šie sektų paskui jį.

Apibendrinant, kalbėdami apie CPL paskatinamą elgesį abiejų grupių informantai įvardino domėjimąsi tema, nuomonės pakeitimą ir visuomenės sutelkimą. CPL geba paskatinti pašnekovus domėtis tema, kuri galbūt net visiškai nebuvo aktuali pasekėjui ir kreipti jo nuomonę, kad ši susitapatintų su politiko. Konkrečiai visuomenės vienijimo aspektas buvo žymiai ryškiau artikuliuojamas SG. Kadangi pasakojimuose buvo reflektuojama į praeitį, galima jausti stiprią CPL vienijimo reikšmę atgaunant Lietuvos nepriklausomybę.

3.3. Charizma ir lytis

Abiejų grupių informantai kalbėdami įvardino daug įvairių CPL tiek moterų, tiek vyrų. Kalbant apie skirtumus tarp jų, dalis informantų abejose grupėse įvardino, kad vertinant politikų charizmatiškumą svarbios tos pačios būdo savybės: *„per charizmos prizmę man sakyčiau tie vardikliai kažkaip vienodi ties vyrais ir ties moterim*“ (Rapolas); *„turėtų kažkokie vienodi bruožai būti*“ (Regina). Kiti net dalinosi, kad politikus vertina kaip nulytintus asmenis: *„Aš matau ar vyrą, ar moterį, aš vertinu ne ar vyras, ar moteris, ar kaip jie turėtų pateikti iš lytinės pusės, o labiau aš stebiu asmenį, o ne lytį, iš tos perspektyvos žiūriu*“ (Povilas); *„charizmatiškas politikas jis neturi skirtumų, neturi lyties. Politikas ar politikė koks skirtumas*“ (Paulius). Iš pateiktų citatų galima matyti, kad abejose grupėse buvo vienodų pozicijų, kad charizmos vertinimui lytis neturi įtakos.

Nepaisant to, analizuojant informantų pasakojimus ir CPL apibūdinimus išryškėja akcentuojamos skirtingos savybės, tarp vyrų ir moterų. Kalbant apie Barack Obama NG informantas išskyrė jo šypseną ir draugiškumą, o pasakojant apie Margaret Thatcher *„geležinės premjerės*“ (Ugnius) apibūdinimą. SG pašnekovas taip pat charizmatišką vyrą ir moterį apibūdino skirtingai, minėdamas Boris Johnson šukuoseną, kaip išskirtinę ir kiek šmaikščią *„kupeta*“ (Evaldas), o I. Degutienės tvarkingumą ir griežtumą: *„griežta, aiški, tvarkinga, tiksli*“ (Evaldas). Tokios apibūdinimų tendencijos vyravo ir kituose informantų pasisakymuose. Nors patys pašnekovai teigia nejaučiantys skirties tarp lyčių vertinant CPL, pateikti pavyzdžiai ir jų apibūdinimai rodo visiškai priešingų savybių išskyrimą. Tai rodo, kad lytis turi reikšmingą įtaką suvokiant charizmą.

Įdomi skirtis atsiranda analizuojant informantų pasisakymus, kurie galvoja, jog charizma skirtingai atsiskleidžia pagal politiko lytį. SG informantai dalinosi, kad politikai neturėtų būti nulytinti, nes pirmiausia į juos žiūrima pagal lytį: „*Nepadarysim, kad jie yra belyčiai. Tai pirmiausia, tu žiūri kaip į vyrą ir į moterį. Ir po to žiūri jų profesinius pasiekimus ir politinius. Tai jų net kalbos kitos būna. Moteris vienaip šneka, vyrai kitaip. Jų intonacijos kitos būna*“ (Inga). Todėl pirmiausia CPL turi gražiai atrodyti pagal lyčiai priimtinas normas: „*Negali moteris atsistoti kaip vyras, ten su kostiumu. Jie turi gražiai atrodyti estetiškai kaip vyras ir moteris*“ (Inga). Pasak informantų, moters charizma švelnesnė, o vyro racionalesnė: „*moteris dar ta charizma jos turbūt tokia švelnesnė, moteriškesnė, nu vyrai gal racionaliau šneka*“ (Evelina). Šie pasisakymai rodo, kad SG vertina charizmą pagal dominuojančias lyčių normas. Tuo tarpu viena iš NG informančių padarė visiškai kitokią skirtį: „*moteriai politikei galbūt ne tiek reikia to lengvabūdiškumo, kaip atvirkščiai <...> struktūros nu, kad būtų labai struktūruota kalba, kad nesijuokti per daug, kad gal rimtesnei atrodo tiesiog. <...> Aš manau taip yra dėl to, nes natūraliai, galbūt mes pripratę, kad stereotipiškai vyrai yra rimtesni, o moterys yra ne tokios rimtos. Tai galbūt kai tos rolės yra apkeistos labiau pasirodo ta charizma ir kad čia vat kažkas kitaip ir išskirtinio*“ (Gintarė). Ši NG pašnekovė pateikia visiškai priešingą vertinimą nei pastraipos pradžioje cituotos SG informantės. Reflektuojama, kad charizma suvokiama tam tikrame šių rolių apsivertime, kuomet rimtesnis vyro poveikslas tampa šmaikštus ir atsipalaidavęs, o moterys demonstruoja struktūrą ir rimtį. Analizuojant informantų pasisakymus ir anksčiau pateiktus pavyzdžius, nuoseklus lyčių rolių apsikeitimas matomas ir minėtuose pavyzdžiuose. Taigi, nors SG teigia, jog jiems svarbus tam tikras lyčių normų atitikimas priskiriant charizmą politikui, apibūdinant CPL pabrėžiamos jų lyties normai priešingos savybės. Darbo teorinėje dalyje buvo pastebėta, kad charizmatiška politikė moteris bus laikoma ta, kuri išlaiko balansą tarp socialiai priimto vyriškumo ir moteriškumo savybių. Remiantis informantų atsakymais, matomas tam tikras bandymas nupasakoti šį jaučiamą lyčių rolių santykį charizmatiškos politikės portrete. Tačiau atsiranda skirtis tarp to kaip bandoma apibūdinti šį balansą ir kokios savybės yra išskiriamos reflektuojant apie charizmatiškas politikes.

Moteris, net atitikusi šį lyties rolės apsivertimą, nebūtinai bus matoma teigiamai, o kartais gali būti vertinama net kaip grėsmė, tai minima abiejų informantų grupių: „*Vyrams, jeigu jisai charizmatiškas ir viską, tai jisai patiks ir moterims, ir vyrams, ir visiems <...> Moteris, jeigu jinai turi daugiau charizmos, daugiau to pasitikėjimo savimi, tai jinai dažniausiai labiau kaip kokia grėsmė <...> Iš moterų tikisi, kad jos bus nuosaikesnės, ramesnės, kad ir kalbės kitaip <...> Tada jau žiūri į tokius dar ir fizinius dalykus, elegancija ir išvaizda*“ (Vaiva); „*jai sunku yra politikoje tarp vyrų, kad ir tu charizmatiška vis tiek, tai tuo labiau, man atrodo, jai blogiau yra. <...> moteris su kiaušais, tai jau baisu, yra čia liaudiškai*“ (Evelina). Nors minimas charizmos kaip lyčių rolių apsivertimo

fenomenas, tačiau informantų atsakymai rodo, kad jis taip pat nėra visais atvejais vertinamas teigiamai, kuomet kalbama apie politikės moteris.

Įdomu tai, kad daugiau pašnekovų akcentavo, jog moterims politikoje yra sunkiau, ar jos turi įdėti daugiau pastangų, kad išsiskirtų: „*moteriai turbūt reikia vis dar, labai gaila, bet manau, kad vis dar jis tiek reikia daugiau pastangų, kad būtų matoma ir pastebima jos charizma*“ (Brigita), net reikia pademonstruoti tam tikrą „*pompastiką*“ (Milda). Tokį vertinimą gerai iliustruoja vieno iš pašnekovų komentaras apie tai, kad moters charizmatišką įvaizdį gali paveikti net gamtos veiksniai, kaip vėjas: „*jeigu vėjas pakils, tada šukuoseną suvels. Jinai turės tvarkytis, turės prisidengt, vyrui to nereikalinga, jis eis daug drąsiau, daug paprasčiau, daug laisviau šitoje vietoje, moteriai taip nebus*“ (Nerijus). Informanto mintis iliustruoja, koks trapus gali būti charizmatiškos moters portretas pasekėjų akimis. Svarbu paminėti, kad nei vienas iš apklaustųjų neišskyrė, jog CPL vyrai turi daugiau iššūkių nei moterys.

3.4. Charizmatiškų politinių lyderių pavyzdžiai

Abi informantų grupės įvardino nemažai CPL pavyzdžių, tarp kurių yra ir grupėms universalių, ir išskirtinių politinių figūrų.

NG kaip CPL buvo įvardinti (eilės tvarka neturi reikšmės): Ingrida Šimonytė, Laurynas Kaščiūnas, Dalia Grybauskaitė, Inga Ruginienė, Aušrinė Armonaitė, Gabrielius Landsbergis, Gintautas Paluckas, Eugenijus Gentvilas, Viktorija Čmilytė-Nilsen, Agnė Širinskienė, Živilė Pinckuvienė, Vitalijus Gailius, Dovilė Šakalienė (su klaustuku), Saulius Skvernelis (minimas turintis ir moralią ir amoralią charizmą), Remigijus Žemaitaitis (minimas kaip turintis amoralią charizmą), Algirdas Butkevičius (minimas kaip turintis amoralią charizmą). Buvo įvardijamos ir užsienio šalių politinės figūros: John F. Kennedy, Barack Obama, Margaret Thatcher, Karalienė Elžbieta II, Sanna Marin.

SG buvo įvardinti šios CPL (eilės tvarka neturi reikšmės): Ingrida Šimonytė, Viktorija Čmilytė-Nilsen, Valdas Adamkus, Dalia Grybauskaitė, Algirdas Brazauskas, Vytautas Landsbergis, Irena Degutienė, Eugenijus Gentvilas, Kazimiera Prunskienė, Rolandas Paksas, Romualdas Ozolas, Remigijus Žemaitaitis (minimas kaip turintis amoralią charizmą), Gabrielius Landsbergis (minimas kaip turintis amoralią charizmą). Ir šios užsienio figūros: Kaja Kallas, Boris Johnson, Ursula von der Leyen, Donald Trump.

Iš informantų pateiktų pavyzdžių galima daryti kelias reikšmingas išvagas. Pirmiausia, NG didžioji dauguma pateiktų pavyzdžių yra šiuo metu aktyvūs politikai arba buvę aktyvūs jau informantams gimus. Tai rodo, kad charizma dažniau priskiriama tais atvejais, kai pats pasekėjas gali patirti CPL veikimą. Tokia išvada sutaptų su teorinėje dalyje aptartu charizmos santykio fenomenu,

kuomet ši savybė jaučiama tik esant santykiui tarp lyderių ir pasekėjų. Kitas įdomus aspektas, tai kad dažniausiai minimas CPL tarp NG informantų buvo A. Brazauskas. Kartu su juo nemaža dalis paminėtų politikų buvo jau pabaigę savo politines karjeras, ypač, jeigu nežiūrėsime į persidengiančias politines figūras, kurios yra paminėtos abiejų grupių. Tai rodo itin didelį SG akcentą nepriklausomybės atgavimo laikotarpiu ir tuometinių figūrų suvokimą kaip charizmatiškų. Šis pastebėjimas sutampa su teorinėje dalyje aptartu poreikiu CPL kritiniu laikmečiu. Bendrai, reflektuojant apie SG grupės pasisakymus, jaučiamas tam tikras nusivylimas šiuometiniais politiniais lyderiais ir charizmos trūkumas, lyg informantai pasigestų šios savybės. Nors šio tyrimo rėmuose negalima daryti jokių išvadų, bet tampa įdomu, ar charizmos priskyrimas blėsta amžėjant ir ryškiausius CPL pasekėjai vertina jų pačių jaunystės ar darbingo amžiaus laikmečiu. Galiausiai, įdomus yra Gabrieliaus Landsbergio atvejis, kuomet NG jis įvardinamas kaip moralus CPL, o NG įvardinamas kaip amoralus. Šis pavyzdys parodo, kad skirtingu laikmečiu susiformavusioms grupėms, tas pats politinis lyderis gali turėti visiškai kaip vertinamą charizmatiškumą.

Išvados

Charizmos suvokimui ir vertinimui daro įtaką istorinis ir kultūrinis kontekstas, kuriame žmogus gyvena. Tarpkultūriniai tyrimai rodo, kad net itin panašiuose kontekstuose galima rasti charizmos priskyrimo skirtumų. Istorinis kontekstas taip pat formuoja politinio lyderio suvokimą pagal tai kokių savybių reikia valdyti konkrečiu laikmečiu. Lietuvos atvejis tampa unikalus tirti, nes galima apčiuopti skirtinguose kontekstuose užaugusių žmonių charizmos suvokimą. Iškeltas darbo tikslas buvo nustatyti, kokie elementai lemia politinių lyderių kaip charizmatiškų suvokimą Lietuvoje ir kaip jie skiriasi tarp sovietmečiu ir nepriklausomoje Lietuvoje užaugusių žmonių.

Klausimui atsakyti buvo pasirinkta giluminių interviu kokybinė analizė apklausiant dvi skirtingu laikmečiu užaugusias grupes – sovietmečiu ir nepriklausomoje Lietuvoje. Tyrimo metodas leido surinkti medžiagą, kuri atskleidžia tiek universalias charizmatiško politinio lyderio savybes, tiek ir tarpgrupinius skirtumus, kurie galėjo atsirasti dėl nevienodų laikmečių patirčių. Darbo teorinis pagrindas buvo sukonstruotas remiantis C. Friedrich, R. Tucker, R. House, A. R. Willner, J. M. Burns teorijomis, išskiriant dvidimensį charizmos modelį. Lyderio dimensija apibrėžia charizmatiško politiko tikslus, būdo bruožus / kuriamą įvaizdį ir komunikaciją. Pasekėjo dimensija talpina auditorijai kylančias emocijas, vertinimą ir elgesį, kuris yra paveiktas charizmatiško politinio lyderio. Šis charizmos modelis yra paremtas charizmos suvokimu kaip santykiu tarp lyderio ir pasekėjų, kuomet pati charizma neegzistuoja viena kaip charakterio savybė, bet yra priskiriama per santykį iš pasekėjo perspektyvos. Tyrimas buvo paremtas indukciniu principu, kuomet iš surinktos medžiagos

siekiama atsakyti į klausimą, tačiau teorinis darbo pagrindas buvo pasitelktas kaip įrankis klausimyno sudarymui ir analizės struktūrai.

Atlikus tyrimo giluminių interviu kokybinę analizę galima pastebėti ir išskirti nepriklausomybės ir sovietmečio grupių suvokimo panašumus ir skirtumus priskiriant politikui charizmos savybę. Tarpgrupiškai vientisas charizmatiškų lyderių suvokimas buvo, kad tokie politikai turi turėti aiškius tikslus, kuriais siekia gerovės Lietuvai. Iškelty tikslų turi būti laikomasi tiek apginant argumentais, tiek įgyvendinamais veiksmais. Charizmatiškas politikas yra pasitikintis savimi, drąsus, šiltas, patrauklus, atviras, turi pasekėjų palaikymą, puikią reputaciją, kompetencijas ir žinias. Jis atrodo tvarkingai ir turi išskirtinę išvaizdos skiriamąją detalę, kuri sukuria charakteringą įvaizdį. Charizmatiškas politikas komunikuoja argumentuotai, bet suprantamai ir aiškiai, kalba taisyklingą lietuvių kalba, nevengiama atsakyti į klausimus. Retorika yra įtaigi ir prikaustanti dėmesį. Toks politinis lyderis abiejų grupių informantams kelia pasitikėjimo ir saugumo jausmą. Pašnekovai charizmatišką politinį lyderį vertina kaip įtaigų, autoritetingą, tautos vedlį ir moralinį kompasą, kuriuo nori sekti. Charizmatiškas lyderis gali paskatinti informantus sutelkti dėmesį, domėtis aktualia tema, pakeisti savo nuomonę ir suvienyti pasekėjų gretas. Toks buvo ryškiausias ir vientisiausias charizmatiško lyderio portretas per abi informantų grupes, kuris išryškėjo konstruojant analizę pagal teorinės darbo dalies modelį. Išskirtinis aspektas, apčiuoptas šioje analizėje buvo pasekėjų jaučiamas saugumo jausmas. Šios emocijos svarbai gali turėti įtakos vykstantis Ukrainos ir Rusijos karas, dėl kurio valstybės saugumo klausimas pastaraisiais metais tapo ypač aktualus ir dažnai diskutuojamas tiek žiniasklaidoje, tiek pačių politikų. Tokia prielaida sutaptų su teorinėje dalyje aptarta konteksto įtaką charizmatiškų politinių lyderių suvokimui. Sukilus grėsmėms, pasekėjai charizmatišką lyderį vertina pagal jo gebėjimą suvaldyti situaciją ir suteikti siekiamą saugumo jausmą. Remiantis pašnekovų akcentu charizmatiškų politinių lyderių keliamu saugumo jausmu jiems, tiek jų vertinimu visuomenei, būtent šiuo metu esantis saugumo jausmo poreikis susvarbina charizmatiškų politinių lyderių turėjimą. Šio darbo kokybinės analizės tiesiogiai negalima lyginti su GLOBE atliktu kiekybiniu tyrimu, tačiau matomas charizmos, kaip svarbios savybės akcentas sukuria įspūdį, kad geografiniame kontekste Lietuvos vertinimas būtų arčiau Vakarų charizmos suvokimo.

Abi grupės vienodai skilo išskiriant charizmatiško politinio lyderio bendravimo būdą. Vieniems charizmatiškas bendravimo būdas reiškia ramia, kitus gerbiančia komunikaciją, kuomet nerodoma jokia agresija, nesiveliama į konfliktus. Kitiems charizmatiško politinio lyderio komunikacija yra kaip tik kandesnė, pašiepiami oponentai, intensyviau gestikuliuojama. Įdomu tai, kad abu šie portretai yra vertinami kaip moralūs, tik skirtingų žmonių. Tai rodo, kad Lietuvoje nėra vieno nuoseklaus moralaus charizmatiško politinio lyderio portreto, o jis skyla į bent du vienas kitam labai prieštaringsus paveikslus per politiko bendravimo stilių, kuriuos pavyko atskleisti šio tyrimo metu.

Tyrimė išryškėjo ir amoralaus charizmatiško lyderio portretas, kuris informantams kelia pyktį, nusivylimą, baimę. Toks politikas, informantų suvokimu, veikia vedamas asmeninių tikslų, o ne siekdamas teigiamo pokyčio valstybei. Šie tyrimo rezultatai sutampa su darbo teorinėje dalyje aptartu autokratišku charizmatiškumu.

Analizuojant tyrimo medžiagą išryškėjo sovietmečio ir nepriklausomybės grupių suvokimo skirtumai. Dalis sovietmečio grupės išskyrė, kad charizmatiško politinio lyderio tikslai yra realistiški, pats politikas yra itin kultūringas, išsilavinęs ir išlaikyto būdo žmogus, kuris užburia pasekėją ir sukelia pasididžiavimo jausmą. Jaučiamas atstumas tarp politiko ir pasekėjų, santūresnis santykis. Grupėje ryškiau buvo akcentuojama ir politiko tautą vienijančios savybės. Nepriklausomybės grupė išskyrė, kad charizmatiško politinio lyderio tikslas vesti link pokyčio, inovacijų. Patys pašnekovai jaučia turintys ryšį su charizmatiškais politikais, nori juos matyti natūralius, žmogiškus, pajuokaujančius, kalbančius kaip su sau lygiu. Šių informantų reflektuotos emocijos yra kur kas stipresnės ir platesnio spektro nuo pykčio iki juoko. Taigi, nepriklausomybės ir sovietmečio grupių suvokimas sutapo ties daug savybių, tačiau matomi ir ryškūs skirtumai. Nors sovietmečio grupės išskirti aspektai neatitinka teorinėje dalyje minėto „liūtų“ portreto, kuris aktualesnis sunkmečio laiku. Tačiau itin stipriai jaučiamas sovietmečio persmelktas rimties ir santūrumo naratyvas, kuris galimai per metus jau yra išblėsęs kažkada buvęs „liūtiškas“ portretas. Kuomet jėga ir smurtu grįstas „liūtų“ valdymas dabar sovietmečio grupės suvokiamas kaip aukštomis kompetencijomis, išprusimu ir atitinkama distancija grįsta valdžia. Sovietmečio grupės informantų rezervuotas pasakojimas apie savo emocijas, o ypač atsisakymas giliau reflektuoti apie amoralius charizmatiškus politikus taip pat neša sovietmečio kultūrinį šleifą, kuomet sukaustyti baimės žmonės nesidalino savo kritika bijodami režimo pasekmių, ši praktika galimai buvo išmokta ir įsitikinimai yra gabūs iki šių dienų. Nepriklausomybės grupėje šio susikaustymo nebuvo pastebėta, informantai ir neklausti dalinosi jiems kylančiomis mintimis tiek apie moralius, tiek apie amoralius politikus, įvardino ir konkrečias pavardes. Tokios refleksijos ir nepriklausomybės grupės išskirtas žmogiškumas rodo charizmatiško politinio lyderio suvokimo kaitą. Matomas, visuomenės laisvėjimas ir atsisakymas per daug nutolusių autoritetų – vyksta vertybinė kaitos tendencija. Tai atspindi ir drąsesnės refleksijos apie politikus, kuriomis pašnekovai jaučiasi visiškai galintys išaukštinti ir sumenkinti politikus. Ši pokyčio tendencija atspindi ir sovietmečio grupės jauniausių informantų drąsesniuose pasisakymuose. Taigi remiantis šio tyrimo analize galima daryti prielaidą charizmatiško politinio lyderio suvokimas darosi familiaresnis ir formuoja lygiavertiškesnį ryšį tarp lyderio ir pasekėjų.

Nepriklausomybės grupės išskirtas charizmatiškų politinių lyderių tikslų vedimas prie pokyčio, inovacijų taikymas demonstruoja tam tikrą klestėjimo momentą, kuomet iš esmės dabartinė valstybės situaciją yra tenkinama ir matoma erdvė tobulėjimui, nereikalingos didelės pastangos situacijos stabilizavimui. Teorinėje darbo dalyje buvo aptarta, kad klestėjimo laiku yra labiau vertinamos

„lapių“ lyderių savybės, kurios grįstos diplomatiškumu ir manipuliacija. Tačiau šios savybės nebuvo išryškintos nepriklausomybės grupės, nors refleksijos apie tikslą indikuoja klestėjimo laikotarpį. Tam įtakos galėtų turėti minėtas Rusijos ir Ukrainos karo kontekstas. Tarsi nepriklausomybės grupė norėtų charizmatiško politinio lyderio, kuris vestų prie tobulėjimo, inovacijų, nes jaučia esantį valstybės potencialą, tačiau tuo pačiu ieško, kas užtikrintų minėtą saugumo jausmą, dėl esančių geopolitinių įtampų. Įdomu, kiek skirtųsi informantų apmąstymai, jeigu šis karas nebūtų esamo konteksto dalis. Tai tampa reikšminga įžvalga charizmatikų politinių lyderių teorijai, kad net gretimai esančios politinės įtampos gali daryti įtaką charizmatiškų politinių lyderių vertinimui. Ypač karo atveju, saugumo jausmo sukūrimas, tampa vienas iš svarbių charizmatiško politinio lyderio suvokimo elementų.

Šiame tyrime buvo paliestas ir lyties reikšmės klausimas charizmatiško politinio lyderio vertinime. Tyrimo analizė parodo, kad sovietmečio grupė charizmatiškumą vertina pagal politiko socialinės lyties rolės atitikimą, nepriklausomybės grupė atvirkščiai svarsto, kad charizmatiškumas sukuriama apsivertus tradicinėms lyčiai priskirtoms normoms. Tyrimo metu paminėtų pavyzdžių analizė rodo reikšmingą išvadą, kad net pašnekovams teigiant, jog charizmą vertina vienodai tarp lyčių, realiai pateikia visiškai skirtingus charizmatiškos moters ir charizmatiško vyro politikoje apibūdinimus. Tai rodo, pasekėjų intencija tikėti universaliu vertinimu, nors aptariant pavyzdžius suvokimas skiriasi. Tai galėtų būti nuoroda į tai, kad šiuometiniame diskurse esama daug lyčių lygybės žinučių ir pašnekovai patys nori išartikuluoti prisidedantys prie lygybės tarp lyčių vertinimo ar net kūrimo, tačiau nepaisant to ilgai vyravę įsitikimai yra iššakinę pašnekovų suvokime ir charizmatiškų politikų vertinimas vis dar yra persmelktas socialinių lyčių gajomis normomis.

Tyrimo išvados suteikia reikšmingų įžvalgų praktinei politikų komunikacijai ir įvaizdžio formavimui. Charizma yra viena svarbiausių savybių lemiančių moralaus lyderio vertinimą, todėl įtraukti atitinkamas strategijas šiai savybei pabrėžti sukuria didesnę politiko patrauklumą pasekėjų vertinime. Kelios iš šių strategijų galėtų būti: siekimas labai aiškiai ir argumentuotai įvardinti savo politinį tikslą; pasitelkti išvaizdos skiriamąjį atributą; komunikuoti paprastai, aiškiai ir naudojant taisyklingą lietuvių kalbą; užtvirtinti bendravimo stilių kaip aiškiai išraiškingą arba atvirkščiai, kaip ramų, nesivieliantį į konfliktus; komunikuoti informaciją, kuri keltų saugumo jausmą (dabartiniame geopolitiniame kontekste); išlaikyti komunikacijos ir veiksmų vientisumą.

Ateityje tiriant charizmatiškų politinių lyderių suvokimą Lietuvoje būtų reikšminga galintis į tris klausimus. Pirmiausia, pagal surinktus sociodemografinius duomenis nebuvo galima padaryti aiškių išvadų, kodėl vienu informantų preferencija yra agresyviai charizmatiško politinio lyderio bendravimo stiliui, o kitiems atvirkščiai – ramiam ir pagarbiam. Kadangi ši skirtis buvo abejose informantų grupėse, aktualu ir reikšminga išsiaiškinti, kokie faktoriai lemia šį skirtingą vertinimą. Tuomet darbe buvo užfiksuota tendencija familiarizuoti charizmatiško politinio lyderio portretą, todėl

būtų reikšminga tirti tarpinę informantų grupę ir išsiaiškinti, ar matomas nuoseklus vertinimo pokytis. Galiausiai, lyties aspekto charizmos vertinime palietimas šiame tyrime parodė neatitikimą tarp informantų teigiamų nuostatų ir išskiriamų politikų savybių, todėl būtų aktualu ir reikšmingą nuodugniai gilintis į lyties kaip charizmos savybės klausimą.

Literatūros sąrašas

1. Antonakis, John, et al., „Charisma: An ill-defined and ill-measured gift.” *Annual review of organizational psychology and organizational behavior* 3, No. 1 (2016): 301-305.
2. Antonakis, John, et al., „„Just words? Just speeches?” On the economic value of charismatic leadership.” *Management Science* 68, No. 9 (2022): 34-35.
3. Bendix, Reinhard, „Reflections on charismatic leadership.” *Asian Survey* 7, No. 6 (1967): 341-344.
4. Biadys, Fadi, et al., „A cross-cultural comparison of American, Palestinian, and Swedish perception of charismatic speech.” *Speech prosody*, Vol. 37 (2008): 582.
5. Burns, James MacGregor, *Leadership* (New York: Open Road Media, 2012), 13-360.
6. Chhokar, Jagdeep, Felix Brodbeck, and Robert House, *Culture and leadership across the world* (London: Psychology Press, 2007), 1038-1094.
7. Conger, Jay A., ir Rabindra N. Kanungo, „Charismatic leadership in organizations: Perceived behavioral attributes and their measurement.” *Journal of organizational behavior* 15, No. 5 (1994): 441.
8. Conger, Jay A., ir Rabindra N. Kanungo, „Toward a behavioral theory of charismatic leadership in organizational settings.” *Academy of management review* 12, No. 4 (1987): 637.
9. Čepaitienė, Rasa, „Politinės lyderystės testinimo problema posovietinėje transformacijoje.” *Politologija* 4, No. 72 (2013): 150.
10. Davies, James C., „Charisma in the 1952 Campaign.” *American Political Science Review* 48, No. 4 (1954): 1083-1085.
11. Delican, Mustafa, „Elite theories of Pareto, Mosca and Michels.” *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, No. 43-44 (2000): 323-326.
12. De Neve, Jan-Emmanuel, „Personality, childhood experience, and political ideology.” *Political Psychology* 36, No. 1 (2015): 7-8.
13. Derrico, Francesca, et al., „The perception of charisma from voice: A cross-cultural study.” *2013 Humaine association conference on affective computing and intelligent interaction*, IEEE, (2013): 553-557.
14. Dunn, James DG, *Jesus and the Spirit: a study of the religious and charismatic experience of Jesus and the first Christians as reflected in the New Testament*. (Michigan: William B. Eerdmans Publishing, 1997): 324.
15. Friedrich, Carl J., „Political leadership and the problem of the charismatic power.” *The Journal of Politics* 23, No. 1 (1961): 13-24.

16. Geva, Dorit, „A double-headed hydra: Marine Le Pen’s charisma, between political masculinity and political femininity.” *Norma* 15, No. 1 (2020): 39.
17. House, Robert J., „A 1976 Theory of Charismatic Leadership. Working Paper Series 76-06.” (1976): 6-25.
18. Howell, Jane M. ir Boas Shamir, „The role of followers in the charismatic leadership process: Relationships and their consequences.” *Academy of management review* 30, No. 1 (2005): 108.
19. Howell, Jane M., ir Bruce J. Avolio, „The ethics of charismatic leadership: submission or liberation?” *Academy of Management Perspectives* 6, No. 2 (1992): 44-45.
20. Janovac, Tatjana D., ir S. Virijević Jovanović, „The effects of charismatic leadership of the Eastern European cultural cluster in crisis situations.” *Kultura Polisa* 19, No. 3 (2022): 168.
21. Jastramskis, Mažvydas, „Liberalai nori L. Kasčiūno?”, *Bernardinai.lt*, žiūrėta 2025 m. vasario 18 d., <https://www.bernardinai.lt/liberalai-nori-l-kasciuno/>.
22. Joosse, Paul, „Becoming a God: Max Weber and the social construction of charisma.” *Journal of Classical Sociology* 14, No. 3 (2014): 267.
23. Kavaliauskaitė, Jūratė, „Asmenybės ar vertybės? Lietuvos partijų lyderiai rinkėjų akimis ir politikos personalizacijos ribos.” *Politologija* 1, No. 73 (2014): 148.
24. Katz, Daniel, „The functional approach to the study of attitudes.” *Public opinion quarterly* 24, No. 2 (1960): 168.
25. Košinskytė, Goda, „Ar Lietuva išgyvena politinės lyderystės badą?”, *Alfa.lt*, žiūrėta 2025 m. vasario 18 d., https://www.alfa.lt/aktualijos/politika/ar-lietuva-isgyvena-politines-lyderystes-bada/242549/?utm_source=chatgpt.com.
26. Leech, Beth L., „Interview methods in political science.” *PS-WASHINGTON* 35, No. 4 (2002): 665.
27. Lindholm, Charles, „Charisma, Shamanism and Cults: The Construction of Evil.” *Open BU*, (2012): 3-4.
28. Lord, Robert G., ir Douglas J. Brown, *Leadership processes and follower self-identity* (London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 2004), 47-53.
29. Niemi, Richard G. ir M. Kent Jennings, „Issues and inheritance in the formation of party identification.” *American Journal of Political Science* 34, No. 4 (1991): 972.
30. Safra, Lou, et al., „Childhood harshness predicts long-lasting leader preferences.” *Evolution and Human Behavior* 38, No. 5 (2017): 646.
31. Saint-Michel, Sarah E., „Leader gender stereotypes and transformational leadership: Does leader sex make the difference?” *M@n@gement* 21, No.3 (2018): 957.

32. Savicka, Aida, „Darbo ir laisvalaikio pusiausvyros paieškos iš kartų kaitos Lietuvos visuomenėje perspektyvos.” *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*. 26 (2023): 71.
33. Shamir, Boas, Robert J. House ir Michael B. Arthur, „The motivational effects of charismatic leadership: A self-concept based theory.” *Organization science* 4, No. 4 (1993): 577-591.
34. Shaw, Jodie, „Qualitative marketing research: The key sampling methods and factors to consider”, Quirk’s, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 27 d.,
<https://www.quirks.com/articles/qualitative-marketing-research-the-key-sampling-methods-and-factors-to-consider#:~:text=and%20low%20representativeness.-,Maximum%20variation%20sampling,together%20are%20authentic%20and%20illuminating.>
35. Šeštokaitė, Evelina, „Politinės lyderystės problematika Lietuvos politinėse partijose XXI amžiuje.” (Magistro darbas, Vytauto Didžiojo Universitetas, Politikos mokslų ir diplomatijos fakultetas, 2022), 47.
36. *Šventasis Raštas: Naujasis testamentas*, Biblija.lt, 1 Kor 12:4–11; Rom 12:6–8.
37. Toleikienė, Rita ir Irma Rybnikova, „What do Lithuanian students expect from leaders? First results of the GLOBE study in Lithuania.” *Socialiniai tyrimai* 30 Nr. 1 (2013): 52-63.
38. Tokbaeva, Dinara, „The rise and fading away of Charisma. Leadership transition and managerial ethics in the post-Soviet media Holdings.” *Journal of Business Ethics* 174, No. 4 (2021): 857.
39. Tucker, Robert C., „The theory of charismatic leadership.” *Daedalus*, (1968): 731-749.
40. Vaičekauskienė, Giedrė, „Lietuvos politinių lyderių retorikos savirefleksijos: 2015 metų tiesioginių merų rinkimų atvejis.” *Regional formation and development studies* 19, No. 2 (2016): 139-149.
41. Weber, Max, *The essential Weber: A reader* (Psychology Press, 2004), 138-145.
42. Willner, Ann Ruth, *The spellbinders: Charismatic political leadership* (Yale University Press, 1985), 8.

DIRBTINIO INTELEKTO NAUDOJIMO DEKLARACIJA

Vardas, pavardė: Ieva Baublytė

Studento pažymėjimo numeris: 2315787

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punktams:

☐ Aš **ne naudoju** dirbtinio intelekto įrankių pateikiamame darbe.

X Aš **naudoju** vieną ar kelis dirbtinio intelekto įrankius pateikiamame darbe.

Jei taip, kokius? Chat GPT.....

Dirbtinio intelekto įrankius naudoju kritiškai, kaip pagalbinę priemonę. Prisiimu visą atsakomybę už darbe pateiktą informaciją, argumentus ir galutinius darbo rezultatus.

Ieva Baublytė (Parašas)

.....

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punktams bei paaiškinti, kaip naudojote dirbtinį intelektą:

Aš naudoju dirbtinio intelekto įrankius šiam/-iems tikslui/-ams:

1. ☐ **Idėjų generavimui** (pavyzdžiui: argumentų ar kontra-argumentų generavimui, struktūros plano sudarymui, galimų tyrimo klausimų generavimui)

Paaiškinkite:

2. X **Informacijos paieškai** (pavyzdžiui: papildomos literatūros ar kontekstinės informacijos paieškai)

Paaiškinkite: Prašiau pateikti panašios literatūros, pateikdama pavyzdžius, kokie tekstai man yra reikšmingi rašant darbą.....

3. ☐ **Kaip rašymo asistentą** (pavyzdžiui: gramatinių ar stiliaus klaidų taisymui, vertimui, pastraipų perstruktūravimui ir pan.)

Paaiškinkite:

4. ☐ **Vizualinės medžiagos kūrimui** (pavyzdžiui: naujo paveikslėlio, žemėlapių sukūrimui ar redagavimui)

Paaiškinkite:

5. X **Kaip mokymosi pagalbininką** (pavyzdžiui: papildomam medžiagos paaiškinimui paprastesne kalba, sąvokų ar teorinių koncepcijų palyginimui, žinių pasitikrinimo užduočių generavimui ir pan.)

Paašškinkite: Prašiau paašškinti sudėtingas tekstų dalis, išverti į lietuvių kalbą

6. ☐ **Duomenų analizei** (pavyzdžiui: skaičiavimui, kodavimui, kokybinių ar kiekybinių duomenų vizualizacijai, lentelės ar grafiko sukūrimui)

Paašškinkite:

7. ☐ **Efektyvumo didinimui** (pavyzdžiui: tekstų santraukų kūrimui, išnašų formatavimui ir pan.)

Paašškinkite:

8. ☐ **Kitu būdu.**

Paašškinkite:

9. **Kokių žingsnių ėmėtės siekdami sumažinti dirbtinio intelekto daromų klaidų ar neatsakingo naudojimo tikimybę?**

Paašškinkite: Visus pateiktus atsakymus tikrinau ir vertinau ar pateikiama informacija yra tiksli

Priedas 1

Interviu klausimynas

Ivadas ir etiniai klausimai

Sveiki, šio interviu tikslas – suprasti, kaip žmonės suvokia politinę charizmą ir charizmatiškus lyderius. Klausimai nėra susiję su konkrečiais politikais, svarbiausia yra jūsų asmeninė nuomonė. Šiuo darbu bus siekiama prisidėti prie akademinės diskusijos apie charizmos suvokimą įvairiuose kontekstuose. Mūsų pokalbis bus įrašomas ir turėtų trukti apie 30 – 40 minučių. Jūsų tapatybė tyrime bus konfidenciali, o jūsų pateikti atsakymai archyvuojami ir cituojami su numeriu arba pakeistu vardu. Bet kuriame tyrimo etape (ar pokalbio metu, ar vėliau jau po pokalbio) turite teisę atsisakyti dalyvauti tyrime ir neleisti naudoti surinktų duomenų. Kilus klausimams galite kreiptis į mane jums pateiktu kontaktiniu numeriu arba elektroniniu paštu. Ar galite patvirtinti, kad tyrimo tikslas, eiga, jūsų tapatybės konfidencialumas ir galimybė pasitraukti iš tyrimo bet kuriame etape yra aiški ir suprantama? < atsakymas > Ar sutinkate dalyvauti tyrime ir leisti naudoti duomenis moksliniams tikslams? < atsakymas > Ačiū, tuomet informuoju, kad pradedu įrašą ir nuo šiol jūsų atsakymai bus fiksuojami.

Apšilimo klausimai

- Ką jums reiškia žodis „charizma“? Kaip apibūdintumėte charizmatišką asmenį?
- Ar esate kada nors galvojęs, kad politikas / politikė yra charizmatiškas / charizmatiška? Kodėl? Ką tuo metu turėjote omenyje?
- Ar jūsų manymu charizma yra įgimta savybė, ar labiau atsiranda iš tam tikro elgesio, bendravimo būdo?

Lyderio ir Pasekėjų dimensijos

- Jeigu reiktų žmogui, kuris nežino Lietuvos politikų, apibūdinti kažkurį charizmatišką politiką / politikę, kaip jį / ją apsibūdintumėte? Kokie svarbiausi jo būdo bruožai?
- Galbūt galite prisiminti kaip jūsų akimis charizmatiškas politikas / politikė duoda pranešimą spaudai ar kalba per debatus. Kas jums įstrigo? Kas patiko? O galbūt kažkas kaip tik atgrasė?
- Kaip jaučiatės klausydami aptartų politikų pasisakymus? Kokios emocijos užplūsta? O kokios dar? Kas tai sukėlė?
- Kokios šių charizmatiškų politikų idėjos jus domina? Ar yra charizmatiškų lyderių idėjų, kurioms nepritariate?
- Kaip vertinate šias idėjas? Ar jos jums yra svarbios? Ar jomis tikite? Kokie dalykai priverčia patikėti politiko / politikės išsakytą misiją ar tikslais?

- Ar esate kada nors dėl politiko / politikės ar jo idėjų buvę labiau įsitraukę, aktyviau domėjęsi politika, gal net pakeitę nuomonę apie tam tikrus dalykus? Gal galite papasakoti plačiau?
- Kaip jums atrodo, ar politikas / politikė gali sukurti vienybės ar bendro tikslo jausmą? Ar esate tai patyrę? Gal galite papasakoti plačiau?
- Koks, jūsų manymu, politikas / politikė niekada nebus laikomas charizmatišku? Kodėl?
- Kaip manote, ar galima suvaidinti charizmą? Jeigu taip, kaip tai galima padaryti?

Žvilgsnis į lyčių aspektą charizmos suvokime

- Kalbėdamas apie charizmatiškus politikus, tikriausiai ne vieną įsivaizdavote. Ar galite pasidalinti, kokius politikus turėjote galvoje?
- Kai galvojate apie charizmatiškas politikas, kas ateina į galvą? Jei tokių nėra, kodėl, jūsų manymu, taip yra?
- Kaip, jūsų nuomone, galėtų skirtis charizmatiško vyro ir charizmatiškos moters politikoje suvokimas? Kuo panašūs?

Užbaigimas

- Ką jums apskritai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimas? Kaip manote, kiek tai svarbu visai visuomenei?
- Jei reikėtų įvardinti tris pagrindinius dalykus, kurie jums apibrėžia charizmatišką politiką / politikę, kas tai būtų?

Sociodemografiniai klausimai

- Kelintais metais gimėte?
- Kokiame mieste gyvenate? Kokiame mieste gyvenote sovietmečiu?
- Koks jūsų išsilavinimas?
- Ar domitės politika?
- Kaip įvardintumėte savo politines pažiūras, o galbūt esate apolitiškas?

Ačiū už pokalbį, informuoju, kad įrašą sustabdu.

Priedas 2

Sovietmečio grupės transkriptai

Stasys

Tyrėja:

Pirmiausia norėčiau paklausti, ką jums aplemai reiškia žodis charizma, kaip apibūdintumėte charizmatišką asmenį?

Stasys:

Sudėtingas klausimas. Aš bent įsivaizduoju taip: charizmatiškas žmogus pirmiausia visada turi turėti gerą informaciją pagal kurią, jis galėtų išsakyti savo nuomonę. Taip, vienas svarbiausių dalykų. Antras, kad jis mokėtų įtaigiai perduoti savo mintis, teiginius aiškiai, kad būtų kiek galima lengviau suprantamas. Trečia, kad jis sugebėtų paskui save, savo mintimis, savo veiksmais patraukti žmones, padaryti save, sukurti kolektyvą bendrą tikslui siekti.

Tyrėja:

O ar esate kada nors galvojęs, kad politikas / politikė yra charizmatiškas / charizmatiška?

Stasys:

Aš apie tai nesusimastydavau, turėjau savo vertinimus, bet ne tuo kampu, o bendrai, kaip vadovai žino esamą padėtį, kaip jie vertina tą padėtį ir kokie jo tolimesni veiksmai. Reiškia, kad visi reikalai judėtų į teigiamą, gerą pusę.

Tyrėja:

Ar jūsų manymu charizma yra įgimta savybė, ar labiau atsiranda iš tam tikro elgesio, bendravimo būdo?

Stasys:

Manau, didžioji dalis yra įgyntas, o toliau jau rezultatas bendravimo... Toliau antras pagal svarbą yra bendravimas ir supratimas.

Tyrėja:

O gal dabar galėtume įsivaizduoti kažkurį jūsų manymu charizmatišką politiką ar politikę ir tiesiog apibūdinti tą žmogų, kokie svarbiausi yra jo būdo bruožai, to charizmatiško politiko ar politikės?

Stasys:

O jeigu aš dabar pasakysiu, kad aš įsivaizduoju, kad man labiausia imponavo, tai Algirdas Brazauskas. Po nepriklausomos Lietuvos prezidentas. Jis, nu pirmiausia, kad jis turėjo didžiulę patirtį. Labai gerai pažinojo Lietuvą, bet tas pažinimas atėjo jam dirbant ankstesnėse pareigose. Jis labai gerbė žmones, įsiklausydavo, suvokdavo mintis, priimdavo. Kaip jis po to vertindavo, tai kitas klausimas. Bet jis teigimai visada priimdavo kitų nuomonę. Nebūdavo, sakykim, agresyvus atsakydamas ar reaguodamas į vienus ar kitus žmonių išsireiškimus. Tai va ko labiausiai dabar pasigendu, tai pagarbos kito žmogaus nuomonei.

Tyrėja:

O gal galite prisiminti, kaip jūsų akimis charizmatiškas politikas ar politikė, arba tas pats ir Brazauskas, kurį minėjote, duoda pranešimą spaudai arba kalba per debatus, na ar tiesiog kažkokį duoda komentarą žinioms. Kas labiausiai iš to pasisakymo įstrigo?

Stasys:

Nu, senokai buvo, turbūt, nelabai galiu pasakyti.

Tyrėja:

Viskas gerai. O gal prisimenate, kaip pats jautėtės klausydamas charizmatiško politiko ar politikės, ar ir to pačio Brazausko, ar kokio nors kito politiko, kurį laikote charizmatišku. Kai jisai kalba, kokios jums emocijos užplūsta, kokie jausmai?

Stasys:

Pirmiausiai sukaupiu maksimaliai dėmesį ir stengiuosi suprasti, esmę minčių, kurias jie išsakinėja.

Tyrėja:

Ar dar buvo kažkokių minčių, emocijų?

Stasys:

Na iš tų charizmatiškų tai būdavo kartais ir neigiamai, kad sureaguodavai. O daugumoj, žinoma, teigiamos būdavo mintys. Pasidžiaugdavai, kad sugeba žmogus taip elgtis, taip kalbėti, taip suvokti esmę.

Tyrėja:

O kokie tie buvo momentai, gal galite išsiplėsti, kuomet susiję su charizmatiškais politikais, kas vat nepatiko, kaip tik atgrasė? Minėjot, kad kažkokios neigiamos buvo emocijos.

Stasys:

Nenoriu apie tai tiesiog kalbėti.

Tyrėja:

Gera, tai tuomet norėjau kito dalyko paklausti. Kokie dalykai priverčia patikėti charizmatiško politiko ar politikės išsakytą misiją ar tikslais? Na, čia pirmiausia reikėtų paklausti ar aplanai yra tų charizmatiškų politikų ar politikų, kurių tikslais tikite ir jeigu taip tai tuomet, kas privertė patikėti?

Stasys:

Jeigu man reikėtų dabar taip kalbėti, tai kalbėčiau apie praeitį. Tai aš dabar net ir neatsimenu. Buvo, reiškia, sakysim, ministro pavaduotojas uždavė klausimą Brazauskui. Bet čia dar senose pareigose. Reiškia, uždavė klausimą, ar įstengs Šiaulių televizorių gamyklą pagaminti televizinę aparatūrą, kuri transliuotų Olimpiadą, Maskvos Olimpiadą 80-ai. Ir kaip Brazauskas, labai taktiškai ir teigiamai, atsilepė apie kolektyvą. Ir apie... Nebijodamas, pasakė ministrui, kad labai daug priklausys ir nuo ministerijos, kaip ministerija pati padės tą uždavinį spręsti. Tai vat man labai patiko Brazausko atakymas ir elgetys, kuris išiminė ilgesniam laikui.

Tyrėja:

Čia būtent, kad jis ir pakcentavo komandą, ir gražiai apie ją atsilepė. Ir toks, ne viena buvo visame tame klausime, ar būtent šitas dalykas įstrigo?

Stasys:

Ne, ten vyko posėdis, kuriame dalyvavo 20 žmonių. Ministras vedė tą pastarymą, o jis, kai dalyvavo kaip svečias, ir atstovaujantis Lietuvą, kaip Lietuvos vadovas.

Tyrėja:

O ar kada nors dėl politiko ar politikės įdėjų ar išsakytų minčių esate pakeitęs nuomonę apie tam tikrus dalykus?

Stasys:

Nu, ne. Nu, kažkaip jeigu aš net ir nesutinkau su kito nuomone, tas nieko nereiškia.

Tyrėja:

O kaip jums atrodo, ar politikas / politike gali sukurti vienybės ar bendro tikslo jausmą, ar pats esate taip patyręs?

Stasys:

Pagrindinis uždavinys. Pagrindinis uždavinys arba politiko, arba vadovo turi būti, kad maksimaliai sujungti, apjungti žmones, pritraukti žmones savo tikslų vykdymui, reiškia numatytų tikslų vykdymą. Tai yra pagrindinis, reiškia, vadovo ir politiko uždavinys.

Tyrėja:

O gal prisimenate, kas labiausiai yra per gyvenimą sukūręs tą vienybės bendro tikslo jausmą? Gal galėtumėte plačiau papasakoti, kaip prisimenate tą momentą?

Stasys:

Nu, čia yra ne momentas, o čia yra visa seka veiksmų, vienu veiksmu tokio dalyko nepadaryti. Man, reiškia, labiausiai įsimintinas yra Šiaulių televizorių gamyklos direktorius, kuris mokėdavo surinkti vadovaujančius darbuotojus ir sujungti bendram tikslui, kad visi vienodai galvotų ir vienu keliu eitų, ir vienus planus vykdytų. Ir man, būnant toje gamykoje, aš neradau nė vieno, kuris, sakysim, už nugaros būtų kalbėjęs, sakysim, kad vat jis nesutinka su Morkūno nuomone. Tai vat tas mane labai imponavo ir mano ateityje, reiškia, visuose tolimesniuose darbuose, ir buvo pagrindine apjungti maksimaliai kolektyvą, reiškia, vienam tikslui. Ir aš prisimenu, tas jau man buvo įstrigę ir anksčiau, aš dar būdamas studentu, reiškia, Kalėdienė tapo pasaulio rekordininkė, ietės metikė. Ir sporte jinai darė interviu ir jai užklausė, reiškia, jos užklausė, kaip galėjo būt, kad pasiekė tokį rezultatą. Ir vat man užstrigo jos atsakymas - aš sugebėjau į tą momentą ietės išmetimo sujungti visus savo raumenis ir protą. Ir už tai paiečiau šitą rekordą. Tai vat aš jau paskui, bet kokiam kolektyve būdamas, stengiausia kad kolektyve būtų bendra nuomonė ir bendri siekiai.

Tyrėja:

Kaip manote, koks politikas ar politikė niekada nebus laikomas charizmatišku? Na, kokios savybės niekaip negali būti siejamos su charizmatiškumu?

Stasys:

Nesiskaitymas su kitų nuomone.

Tyrėja:

Ar yra dar kažkokių?

Stasys:

Nu tai viena, agresyvi kalba, nesiskaitimas su kitų nuomonėmis, pasityčiojimas iš kitų nuomonės, aš manau, kad pakankamai.

Tyrėja:

O kai sakote agresyvi kalba. Kaip sakytumėte, ar emocionalus kalbėjimas gali būti laikomas charizmatiško žmogaus savybe, ar vis dėlto jums emocionalus kalbėjimas nesiasocijuoja su charizmatišku lyderiu?

Stasys:

Ne, aš nežinau. Agresyvus kalbėjimas skiriasi nuo, kaip tu čia sakai, reikia emocionalaus. Du skirtingi dalykai. Emocionus jis teigiamas yra, o agresyvus – neigiamas.

Tyrėja:

O kaip manote, ar galima suvaidinti charizmą?

Stasys:

Ne. Kurie vaidina, anksčiau ar vėliau išlystavo, kad tai vaidyba. Dabar dažnai išlenda valdininkų vaidyba.

Tyrėja:

O jeigu užfiksuoju, kad ten yra vaidyba, tai vis tiek reiškia, kažkoks būna iš pradžių momentas, kur kaip ir gal patikite, kad ten žmogus yra charizmatiškas, ir tu po to išlenda, kad čia yra vaidyba?

Stasys:

Aš nežinau, kaip kiti, bet aš pakankamai greitai pagaunu. Dar kol kas nebuvo apgavę iki šio laiko. Aš tikrai nesigiriu, kad iš tikrųjų taip. Jeigu atidžiai klausai, reiškia, su protu priimi, iš karto išlenda. Sako, tu žiūrėk, jis jaudinasi, tai gerai. Sako, jeigu tu nesiaudini, tai blogai. Tai va, čia ir yra tas klausimas. Kaip pagauni tą, kurjis žmogus iš vidaus jaudinasi ir dėl to pakyla, reiškia, tonas. Ir kada žmogus nori įgelti ir agresyviai pasakyti.

Tyrėja:

Dabar kalbėdamas apie charizmatiškus politinius lyderius, tikriausiai ir įsivaizdavote ne vieną. Paminėjote Brazauską. O kai galvojate apie charizmatiškas politikes, kas ateina į galvą? Ar ateina kažkas į galvą?

Stasys:

Ne.

Tyrėja:

Kaip manote, kodėl taip yra?

Stasys:

Nežinau, aš negaliu pasakyti. Aš sakau, ką aš jaučiau. Nu, neturiu šiuo metu charizmatiškos politikės.

Tyrėja:

O jeigu galvotume apie charizmatiško vyro ir charizmatiškos moters politikoje jūsų suvokimą, vertinimą. Ar sakytumėte, kad tos pačios būdo savybės, kurių ieškote pas charizmatiškus politikus...

Stasys:

Apsoliučiai, apsoliučiai jau tai tos pačios. Apsoliučiai tos pačios. Aš, reiškia, turėjau savo komandą. Turėjau, reiškia, moteris, kurios vedė atitinkamas dalis ir sudėtingas. Ir be tai jos, kas sakysim, organizacinių būdų ir ten visą kitą. Jos labai šauniai dirbdavo, bet kad paskui save trauktų, ką nors, to nebuvo rūpužė.

Tyrėja:

O vat jums, kai kalbate apie charizmatišką politiką, tai turi būti žmogus, kuris traukia kitus, veda kitus būtinai, taip?

Stasys:

Taip. Tai beabejo, jeigu jis netraukia ir neveda, tai jis nėra charizmatiškas. Tai įvertina, kad jis yra charizmatiškas. Gal gražiai atrodo, kaip dabar dažnai būna. O kodėl balsavai? Tai jaunas, gražus, aukštas – tai necharizmatiškas. Čia tik per išvaizdą gera, o charizmatiška visai kas kita.

Tyrėja:

O ką jums apskritai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimas? Kiek jums pačiam tai yra svarbu?

Stasys:

Pats svarbiausias dalykas, pats svarbiausias vadovui dalykas, kad jis būtų charizmatiškas. Tada jis patrauks paskui save, jis galės formuoti komandą, komanda eis paskui jį.

Tyrėja:

O kiek manote, tai yra svarbu visai visuomenei turėti tuos charizmatiškus lyderius politikoje?

Stasys:

Dieve, kaip svarbu. Dieve, kaip svarbu. Tai yra pats svarbiausias, pats svarbiausias kuris reikalingas vadovui, bet kurio lygio vadovui. Ar ten dešimt žmonių bus vadovas, turi būti charizmatiškas, ar šimtas, ar tūkstantis, ar Respublikai vadovauti turi.

Tyrėja:

Jeigu reikėtų apibendrinti ir įvardinti tris pagrindinius dalykus, kurie apibrėžia charizmatišką politiką ar politikę? Kas tie trys tokie pagrindiniai dalykai būtų?

Stasys:

Nu, aš pradžioje sakiau, kad turėtų tvirtą savo nuomonę, pagrįstą, kad sugebėtų žmones įtikinti, kad savo mintis perduoti kitiems, kurie patikėtų tą, ir kad sugebėtų patraukti paskui save, kad jį kiti palaikytų. O kad jį palaikytų, tai labai daugveiksnių, daug vektorių susideda į vieną vietą.

Tyrėja:

Ar kalbėdamas apie kažką pagalvojote, ką dar norėtumėte įvardinti, pasidalinti, pasakyti taip pat jau pabaigai, kas galbūt dar nebuvo išsakyta?

Stasys:

Nu kad dažniau mažiau viską pasakiau.

Tyrėja:

Puiku, tuomet ačiū už pokalbį, informuoju, kad įrašą sustabdu.

Violeta

Tyrėja:

Taip, pirmiausia, norėčiau paklausti, ką jums reiškia žodis charizma, kaip apibūdintumėte charizmatešką asmenį?

Violeta:

Charizmas. Žinau, kad charizmas yra iš graikų kalbos kilęs. Nu, čia tai žinau. Nu, ką, jis charizmas sako. Pas mus ...naudoja ir mes visi naudojame charizmą, yra toks žmogus. Nu, koks tai žmogus? Jis patrauklus. Jeigu jis turi savo charizmą, tai ir sakom, kad žavėsysis. Tiesiog gali nepažinti žmogaus visai, bet juos susižavi, jis kalba, jis gestikuliuoja toksai patrauklus labai... Net pradėti galvot kartais, jeigu jis įkvėptai kalba. Pradėti galvot, kad jis atsidavęs tam reikalui būtent. Ir tiesiog užsikreti jo tema ta. Reiškia, visą temą, kuris vyksta pokalbiu metu. Man tai taip pat rodo. Nu, o charizmatiški žmonės tai dažniausiai lyderiai būna. Jie lyderiai būna iki galo. Ar ne iki galo? Nu, tai čia sunku pasakyti. Čia priklausomai nuo žmogaus turbūt. Man taip pat rodo. Ir charizmatiškas žmogus, jis patraukia dėmesį. Gali nepažinti žmogaus, su kuriuo jis kalba. Bet jis įsijungia. Jis kalba, jis gestikuliuoja. Sakau, nu tokia... Ir bet yra baisiausia, kad būna charizmas dviejų rūšių. Jisai geras būna ir blogas. Jis būna negatyvus. Tai vat charizmas tas, kuris geras tai su laiku jis dar pagerėja bendraujant su žmonėmis. O tas, kas blogas, vat visiems kitiems, kurie klauso, kurie dalyvauja, pokalbyje. Tai aš galvoju, kad po kiek laiko, gal po mėnesio, gal po savaitės, gal po pusmečio, išlenda tas. Dažniausia charizmuoti žmonės išeina į lyderius. Mano nuomone. Bet turbūt tai yra iš tikrųjų charizmuoti žmonės. Nu, taip aš nežinau daugiau.

Tyrėja:

O ar kada nors esate pagalvojusi, kad politikas / politikė yra charizmatiškas / charizmatiška?

Violeta:

Jo, jo, nes matosi iš viso. Politikas, tai charizmatiškas, tai toks užburia jisai. Jis kalba, jis žada, jis gestiloja su rankom, supranti. Ir nori, nenori, atkreipi dėmesį. Tie žmonės, kurie turi kažkokį charizmą, didesnį, mažesnį, jie vis tiek būna lyderiais. Politikoje, versle, kur nors kitur, kur tik reikalingas vadovas, lyderis. Tai jis dažniausiai būna charizmatiškas. Aš skaitau taip. Po kiek laiko išaiškėja, aišku, apsimylia. Vat lyderiu, pavyzdžiui, apsimylia. Matai, kaip jis ten žadėjo, atsimeni. Tą, tą, ir aną... Aš nežinau, man atrodo taip. Bet lyderiui iš tikrųjų tai reikia charizmos. Jeigu jis atsistojęs, kaip prikaltas prie kryžiaus, pradės tik lelelele, tai žmonės nesidomi, jo neišklauso. O charizma, kas turi žmogus, jo dažniausiai išklauso. Arba jau jis, kaip sakant, ne į temą pradeda. Tai jau čia kitas reikalas. O taip išklauso, iš tikrųjų išklauso. Užtai, kad įdomu su juo. Taip, lyderis

turėtų būti, sakau, tik reikia žiūrėti, koks tas charizmas. Iš pirmojo pokalbio, iš pirmojo žvilksnio, vis teik tu nepasakysi, ar čia geras tas charizmas, ar blogas.

Tyrėja:

O kaip manote, kuo skiriasi gera charizma ir bloga charizma?

Violeta:

Nu, blogas charizmas, tai supranti, apsivilia žmones, daug nereikia. Jie pabendrauja metus, ir pats jau apsivilia, nes žadėjo tą tą, aną ir ir apsivilia. Jis kalba, kalba, pradeda daugiau kalbėti, negu praktiškai rodo. Nu, tai va, tau ir charizmas.... Būtinai lyderio reikia labai atidžiai klausyti ir praeities jo gyvenimą, klaidas ir ateities, ką žavi, nes jis gali būti charizmas, tas užkrečiantis geras ir gali būti ir blogas. Aš tai taip skaitau.

Tyrėja:

O tai, kaip sekant atpažinti, pastebėti, kad vis dėlto tai yra ta netikra?

Violeta:

Bendraujant, laikant kontaktą arba tiesiog skaitant literatūrą, vis tiek apie tą žmogų, kur lyderis jau pradeda rašinėti. Kaip iš pirmos šviesos, niekas nežino.

Tyrėja:

O kaip manote, charizma yra įgimta savybė ar labiau atsiranda iš tam tikro elgesio, bendravimo būdo?

Violeta:

Įgimtą negaliu pasakyti. Tu supranti, jeigu skaitant teologines knygas, va pavyzdžiui, tai būna taip, kad charizma turi taip pat, pavyzdžiui, kunigai, vyskupai, visokie.... Ir jie turi charizmą. Tai skaito, kad pas juos gal geresnė charizma, ir jie skaito, kad tai Dievo dovana. Supranti? O charizmas paprastas, tas kuris galbūt išugdomas, galbūt ta žmogus iš patmažens jau ugdo tą tokį įdomumą, tai genetika turbūt turi reikšmės. Bet man atrodo, kad tai turi būti truputėlį įgimta, kad visą laiką domėtusi to pačiu, ir tas charizmas turi augti. Ne, įtaka turi emocinė, va darom, darom, imam darom, supranti, ir gebėjimas įkvėpti žmones. Charizmatiškai žmonės kitus įkvėpia, necharizmatiškai neįkvėps niekada.

Tyrėja:

Ar jūs kažkada jautėtės įkvėpta charizmatiško politiko?

Violeta:

Politiko? Ne, įkvėpta ne, nes aš žiūriu iš šono, nedalyvau, nagrinėju tik tai, o supranti, o reikia dalyvauti, kad aš jauščiau, ar tai įkvėpia, ar ne. Nusivylia kartais žmonės, ir dauguma nusivylia... Oi koks jis buvo charizmatiškas, koks jis taip buvo. O dabar, žiūrėk, kalbą iš tuščio... kaip sako tenai... Tik, kad pakalbėt, pasirodyt, bet jis nieko nedaro.

Tyrėja:

O gal galite prisiminti, kaip jūsų akimis charizmatiškas politikas ar politikė duoda pranešimą spaudai arba kalba per debatus arba tiesiog duoda komentarą žinioms. Kas jums labiausiai įstrigo iš pasisakymo?

Violeta:

Na tai, iš to pasisakymo, kas... Kiekvienas žmogus, net ir charizmuotas turi turėti aplink save dar būrelį, kurie jau tikrai juo pasitiki, supranti, bet jeigu neturi to būrelio, jam vienam labai sunku bus, aš tai taip galvoju. Jis vienas gali šnekėt, šnekėt, pas mumi taip pat yra tokie, kurie daug šneka, šneka, šneka, o baige išbyrėti ten aplink esantieji. Nu tai aš skaitau, kad tai kažkas tai ne to. Jis ne visiškai... Pas jį yra galbūt kažkiek to charizmo, bet jis nėra tas, kuris turėtų būti... Arba jis politikoje daleiskime dirba, arba versle... Nu jis turi turėti ir įtaką savo emocinę. Jis turi turėti intuiciją įkvėpti kitus žmones.

Tyrėja:

O kaip šneka charizmatiškas politikas?

Violeta:

Nu, jis šneka garsiai, jis mėgsta rankom gertikuliuotu, vat taip va į šonus. Jis stengiasi šypsoti, jokių būtų nerimtas veidas būna, bet šypsena. Man tai toks atrodo.

Tyrėja:

O kaip jūs pati jaučiatės klausydama charizmatiškų politikų pasisakymus?

Violeta:

Kol gerai panagrinėji, tai aš teigiamai jaučiuosi. Galvoju, nu matai, nu va atsirado vienas va taip sako. Bet paskui, būtina panagrinėti. Palauki, palauki, praeina mėnesis, du... Todėl labai gerai, kai staigiai išskyla nepažįstamas žmogus laudžiai. Ir tik išskyla, ir jis jau į ministrus net kalasi. Nu tai tokia aš nežinau, ar verta juos rinkti ar ne. Gailia, kad tada nerenka, tada ne laudis renka, o ne patys renka. Aš tai taip galvoju, aš nežinau.

Tyrėja:

O kaip pasakytumėte, kokie dalykai priverčia patikėti politiko išsakytą misiją ar tikslais, ar kažkokiomis idėjomis? Kas priverčia juo patikėti?

Violeta:

Panagrinėjus praeitį. Kai ateina nepažįstami, tai jie ateina tik kalba, kalba, kalba, kalba, o praeities mes nežinome. Tai vat aš nelabai... Bet tų aplinkinių, kaip sakant, maža tauta, protinga, gabi tauta, gali būti darbinga tauta, bet mes vis tiek mažai žinom, kur iškyla. Šito pusmėčio, ar ten penkių mėnesių, ar ten dviejų mėnesių, neužtenka žmogu išnagrinėti. Atrodo taip gerai, bet dar nepatinka ne tik ateina nauji, bet man ir nepatinka va tie seniai, kurie labai nori, supranti, nu kaip pasakyt, nori nualinti tuos va jaunimus, kad nenorėtų. Nu kažkaip tai nežinau. Turi žmonės pažinti jau tas, kuris ateina verslas daleisim... Nu, versas, tai privatus gali būti, aš noriu būti verso lyderis ir būsiu, o politika, tai jau yra ne privati, ji yra visų. Tai reiškia, politikoje čia galima sprendimą padaryti tikslesnį ir atidesnį, bet kad mes nežinom, kas ten toj politikoje, kas tuose darosi atskiruose... Nu, nežinau, reikia gerai galvojant, reikia sakant gerai pagalvoti.

Tyrėja:

Gera, o ar esate kada nors dėl politiko, ar politikės išsakytų idėjų, buvusi labiau įsitraukusi į politiką, domėjusis politika, o gal net ir pakeitus nuomonę apie tam tikrus dalykus?

Violeta:

Nu, tai pagal situaciją būna, bet kažkaip tai kartais, ypatingai dabartinių laikų situacija yra sunki ir labai sunku pasakyti, ar jisai tas politikas turėjo būtent taip padaryti, ar čia jo išradimas padaryti, nežiūrint, ar gerai baigsis ar blogai.

Tyrėja:

Bet ar jūs esate turėjusi patirtį, kad politikas pakeitė jūsų nuomonę?

Violeta:

Nu, tai, žinai, kaip išrenki partiją, ir kaip pamatai, kad jinai eina visai ne taip, ne tuo keliu, kur galvojai, kad darys, užsiima visai ne taip, kaip galvojai, ne liaudymi, bet kažkaip... Tai labai nusivyli, aišku, kad nusivyli. Tai bendrai tai yra atvejų, kada politikas tas neišrendai į paviršių jau. Tai reikia būti aktyvesniam jaunimui. Turėtų domėtis, bet jį išrinka, sukuria tą viską, ir nutyla viskas, ir paskui iki kito rinkimo, ir vėl tas pats. Jau aktyvūs, jau dalyvauja viskas, išrenka ir vėl tylu, o turėtų su tais viskas vykti visą laiką aktyviai.

Tyrėja:

O kaip jums atrodo, ar politikas, politikė gali sukurti vienybės ar bendro tikslo jausmą? Ar pati esate, tai patyrusi?

Violeta:

Ne, ne.

Tyrėja:

Gera, tada man įdomu, ką jūs galvojate, koks politikas, politikė niekada nebus laikomas charizmatišku? Na, kokios savybės niekaip nėra suderinamos su charizmatiškumu?

Violeta:

Kokios savybės, nu... Jeigu vieną kartą pagauna liaudis, kad vienaip kalba, o kitą kartą pagauna, kad kitaip kalba. Tai staigiai gali viskas žūt. Jau pradėjai tą temą gvildinti ir gvildenk. Taip ir baigtis, ji savaime turi baigtis su visais minusais arba pliusais. Tik tai nekeitimo atveju. Man taip atrodo.

Tyrėja:

O kaip manote, ar galime suvaidinti charizmą?

Violeta:

Tik laikinai.

Tyrėja:

Kaip galima tą laikinai suvaidinti, kokiais būdais?

Violeta:

Per vieną rinkimą, susirinkimą, per kitą pavaidinti, per trečią, bet viskas išlenda. Jam pačiam nusibosta tam žmogui.

Tyrėja:

O ką, pavyzdžiui, tiesiog žmogui reikėtų daryti, kad suvaidinti tą charizmą? Jeigu aš norėčiau suvaidinti charizmą, ką reikėtų daryti, kad suvaidinti charizmą?

Violeta:

Nežinau, jisai tada kaip aktorius. Arba geras aktorius, arba blogas aktorius. Blogi išlenda, ir paskui jie neturi jau paklausos. O geri jie bujoja, ir viskas.

Tyrėja:

Kalbėdama apie charizmatiškus politikus, tikriausiai ne vieną ir įsivaizdavote. Ar galite pasidalinti, kokius charizmatiškus politikus turėjote galvoje?

Violeta:

Iš naujų?

Tyrėja:

Nesvarbu.

Violeta:

Nu atvirai tai nežinau... Pavardėm tai sakyti nenoriu...

Tyrėja:

Tai tada gerai, tai tada ir nereikia įvardinti. Galim tiesiog prie kito klausimą eiti. Kaip manote, ar skiriasi charizmatiško vyro ir charizmatiškos moters politikoje suvokimas?

Violeta:

Kažkuo skiriasi. Sunku pasakyti, čia jau studijuoti reikėtų. Moteris yra moteris, vyras yra vyras, kažkiek tai galbūt, kai kuriais klausimais politikoje.... Tikrai yra labai aštrių moterų su intuicija, su gebėjimais įkvėpti ir vyrus, ne tik savo moteris, ir viską daro labai gerai, taip kad čia nežinau.

Tyrėja:

Gerai, ką jums apskritai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimas, kaip manote, kiek tai yra svarbu visai visuomenei turėti tuos charizmatiškus lyderius?

Violeta:

Nu charizmatiškas teigiamas, tai su teigiamu labai didelę reikšmę turi. Man atrodo, kad labai didelę reikšmę. Gali net subyrėti daug kas. Nu man tai atrodo, man tai atrodo, aš nežinau. Tai dabar toli nesizvalgykim, kas darosi visame pasaulyje, pamatysime. Visame pasaulyje dabar kas darosi.

Tyrėja:

O kodėl visuomenei yra taip svarbu turėti charizmatiškus lyderius?

Violeta:

Tai kitas elgesys tada visos valstybės. Vis tiek jisai lyderis ne tik savo darbe, bet ir savo elgesy, nu visur. Jis yra lyderis, jis parodo kaip turi būti tikras žmogus, tikras lyderis, tikras vadovas. Geras charizmatiškas žmogus gauna labai daug tokių, kurie balsuoja už jį. Ir visi nori būtent tokie būti, o

ne kitokie. Ir beje kalba, tas lyderis, daleiskim jis miręs. Bet apie jį ilgai kalba, apie jį rašomos knygos, apie jį kalbama. Ir taip išnagrinėjimas tada ir charakterio visi bruožai. Nu jisai yra ne tik savo akiratyje, savo valstybės, bet jis yra ir planetoje visoj žinomas garsus lyderis.

Tyrėja:

Jeigu reikėtų apibendrinti tris pagrindinius dalykus, kurie apibrėžia tą charizmatišką politiką ar politikę? Kas tie esminiaitrys dalykai būtų?

Violeta:

Čia labai reikia susimąstyti. Nu kas? Jis turi būti be nuodėmės, turi turėti ypatingą patrauklumą, turi patraukti žmones. Turi turėti sugebėjimą paveikti kitus žmones, kad tie žmonės sektų, kad liaudis tikėtų. Jeigu liaudis netikės, nieko nebūs, žus, grius viskas. Anksčiau ar vėliau.

Tyrėja:

Ar buvo dar kažkokių minčių, kurios kirba galvoje, bet nepavyko šio pokalbio metu išsakyti ir dar vat norėtumėte pridėti?

Violeta:

Nu, visada būna, kai pabaigi kalbą, kai prašai kokią straipinį, kai pakalbi ir jau to lyderio pokalbio temos negali vysti, tu toliau pagalvoji, o kodėl nepasakai to, nepasakai to, kito. Tai garantuotai gal ir pas mane kiltų kokią emocijos, kodėl aš nepasakiau to ar to. Kiekvienam žmogui, čia žmogus, jis yra galvojantis. Reiškia, jeigu žmogus galvojantis, jis netgi visada apmąsto, kas vyko. Pokalbio tema taip pat vyksta. Tai gal aš taip pat apmąstysiu, kas vyks, kaip vyko, kodėl aš ano nepasakiau. Taip pat tikrai bus susimąstymo bus.

Tyrėja:

Gera, jeigu šiam momentui viskas pasakyta. Tai ačiū už pokalbį. Aš informuoju, kad įrašą sustabdau.

Romas

Tyrėja:

Pirmiausia, norėčiau paklausti, ką jums apilai reiškia žodis charizma, kaip apibūdintumėte charizmatišką asmenį?

Romas:

O, netgi, netgi, gal nežinau, netgi. Tai platus žodis yra, na, šiaip.

Tyrėja:

Galbūt pažįstate žmogų iš savo artimos aplinkos, šeimos narį ar draugą, kur laikytumėt charizmatišku žmogumi. Gal jį apibūdinant būtų lengviau nupasakot, kas yra ta charizma.

Romas:

Na, ką aš žinau. Ir pas mane šeimoj gerų žmonių - [vardas].

Tyrėja:

Ar sakytumėt, kad vat jina yra charizmatiška?

Romas:

Taip.

Tyrėja:

Dėl ko?

Romas:

Tiksli, darbšti, sąžininga.

Tyrėja:

Gera. O ar esate kada nors pagalvojęs, kad politikas ar politikė yra charizmatiškas charizmatiška?

Romas:

Eeeem, nežinau. Nebent Šimonytė gal nebent, vienintelė.

Tyrėja:

Jeigu reiktų žmogų, kuris visiškai nežino Lietuvos politikų, vat jums apibūdinti jūsų akimis charizmatišką politiką ar politikę, kaip apibūdintumėte? Nu, vat pavyzdžiui, sakot Šimonytę.

Romas:

Ilgametę politikę ir neturėjus sandalų.

Tyrėja:

Kokie jau svarbiausi būdo bruožai, ryškiausi būdo bruožai?

Romas:

Ai, nežinau. Nežinau, ką pasakyti.

Tyrėja:

Gera. Jūsų manymo ar charizma labiau yra įgimta savybė ar atsiranda iš tam tikro elgesio bendravimo būdo?

Romas:

Čia du viename gal.

Tyrėja:

Kodėl?

Romas:

Nu. Kažnau, nu ir iš to ir iš to gal. Jeigu nėra įgimta tai nelabai ką ir padarysi, o jeigu yra ir dar plus išsilavinimas tada viskas gimsta.

Tyrėja:

Galbūt galite prisiminti, kaip jūsų akimis charizmatiškas politikas ar politikė duoda pranešimas spaudai arba kalba per debatus ar duoda tiesiog kažkokį komentarą žinioms. Kas iš to pasisakymo jums įstrigo?

Romas:

Net nežinau dabar. Reikia pagalvoti. Jei labai skirtingai visi šneka. O ypač viena diena vienaip šneka, o kitą dieną kitaip. O Šimonytė turi tokių gal konkretesnių tikslų, nesimėto taip.

Tyrėja:

Ar yra kažkas charizmatiškų politikų kalbose, na va pavyzdžiui, kaip jūs sakot, jums charizmatiška Šimonytė. Ar yra kažkas jos kalboje, kas kaip tik atgraso, nepatinka?

Romas:

Nežinau.

Tyrėja:

Man dar įdomu, kaip jūs pats jaučiatės, klausydamas, vat, charizmatiškų politikų, vat, ar tos aptartos Šimonytės. Kai klausotės jų pasisakymų, kokios emocijos užplūsta, kokie jausmai?

Romas:

Jokie, nu tai tiesiog kaip protingai kalba žmogus, tai ir klausai. Bet aš kaip ir minėjau. Vieną dieną šneka vienaip, kitą dieną kitaip ir tik juokas ima iš jų. O vat Šimonytė tai kuri vat kažkokių tai va tikslų ir kur siekia to tikslo, nu nesimėto.

Tyrėja:

O gal galite pasidalinti, kokie dalykai priverčia patikėti politiko ar politikės išsakytą misiją, tikslais? Dėl kokių priežasčių įtikit tom sakomom idėjom.

Romas:

Dėl to, kad tarkim iš biudžeto kažkokio ar ir ko stebūklo kažkokio nepadarysi, o kiti politikai pasisako, kad padarys kažkokius tai stebuklus.

Tyrėja:

O ar kada nors esate dėl politiko ar politikės, ten pavyzdžiui, ar jo išsakomų idėjų ar minčių buvęs labiau įsitraukęs į politiką, domėsis politiką, o galint ir pakeitęs nuomonę apie tam tikrus dalykus?

Romas:

Ne.

Tyrėja:

Ar galėtumėt pasakyti, kad yra charizmatiškų politikų, kurių idėjoms kaip tik nepritarėte?

Romas:

Ne, nepasakysiu šito.

Tyrėja:

Kaip jums atrodo, ar politikas politikė gali sukurti vienybės ar bendro tikslo jausmą, ar pats esate tai patyręs?

Romas:

Politikai gali, bet atitinkamai pas mus tauta tokia... Didelė dalis tautos yra nematanti žmonių, politikų ką jisai klaba ir ar taip gali būti. Nu vat kaip Gražulis, Žemaitais - anikdotus pasakoja.

Tyrėja:

Tai ar jie sukelia tą vienybės jausmą?

Romas:

Nene, juoką man kelia, o kitiems gal ir sukelia vienybės jausmą, ką esu girdėjęs. Labai gaila, kad mūsų tautoj labai daug, tokių žmonių, kuriems tinka tokie va. Ir jie jais tiki.

Tyrėja:

O jūs pats ar esat patyręs tą vienybės ar bendro tikslo jausmą? Ar tik pastebėjęs pas kitus, kaip sakot?

Romas:

Patebėjęs gal.

Tyrėja:

Pats nesake jautęs?

Romas:

Ne.

Tyrėja:

Koks jūsų manymu politikas ar politikė niekada nebus laikomas charizmatišku? Na, kokias savybės turėdamas žmogus tiesiog niekaip negalėtų būti įvardinamas ir siejamas su charizmatiškumu?

Romas:

Antanas... Nu kaip jo pavardė nežinau... Klaunas... Jau antrą kartą seime.

Tyrėja:

O kodėl jis negalėtų būti laikomas charizmatišku?

Romas:

Dėl to kad jis negeba to darbo iš viso.. Kur jis yra papuolęs.

Tyrėja:

Ar yra dar kažkokie tai dalykai, ką pastebis, ar žiniasklaidos, ar iš kažkur dėl ko niekaip...

Romas:

Jo neveiksmumo visiškai.

Tyrėja:

O kaip manote, ar galima suvaidinti charizmą?

Romas:

Bando vaidinti, nu tai daug jų bando vaidinti politikų mūsų. Ir labai gaila, kad mūsų didelė dalis tautos tiki.

Tyrėja:

Tai o kokių būdu pavyzdžiu jiems pavyksta suvaidinti tą charizmą?

Romas:

Su gražiom kalbom ir pažadais nu, ir parodantys save nu. kalbom, nu.

Tyrėja:

Gera, kalbėdamas apie charizmatiškus politikus, tikriausiai ne viena ir įsivaizdavote, ar tik Šimonyte, ar vis dėl to buvo ir daugiau tų politikų, kurie atsirado galvoje bekalbant?

Romas:

Grybauskaitė, Landsbergis tas vyresnysis.

Tyrėja:

O jūsų nuomonė, ar skiriasi charizmatiško vyro ir charizmatiškos moters politikoje suvokimas? Ar galėtumėt tuos pačius būdo bruožus priskirti tiek vienai, tiek kitai lyčiai, kuomet mes kalbam apie charizmatiškus politikus?

Romas:

Ne, nesiskiria.

Tyrėja:

Ką jums apskritai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimas kaip piliečiui?

Romas:

Pasitikėjimas valsybe.

Tyrėja:

Būtent valstybė? Ar tuo politiko?

Romas:

Vyriausybė. Nu vienas lauke gi nieko nepadarys. Jeigu jų daugiau tokių būtų, tai vat atsirastų pasitikėjimas.

Tyrėja:

O kas būtent sukelia tą pasitikėjimą? Kodėl būtent charizmatiški politikai sukelia tą pasitikėjimą?

Romas:

Blavūs pasakymai realūs, ir poeilgiai ir veiksmai.

Tyrėja:

Ar yra kažkokie tai specifiniai, nu, va, veiksmai, kur kuriuos daro tik charizmatiški politikai?

Romas:

Nu, ta prasme, turėjau omeny, kad siekia realių tikslų.

Tyrėja:

Kaip manot, kiek svarbu charizmatiški politikai visai visuomenei?

Romas:

Labai svarbu.

Tyrėja:

Gera! daug čia visko paminėjot, bet jeigu reikėtų taip apibendrinti ir įvardinti tris dalykus, kurie jums apibrėžia charizmatišką politiką ar politikę, kas tie trys pagrindiniai dalykai būtų?

Romas:

Tikslumas, kruopštumas, sąžiningumas.

Tyrėja:

Ačiū labai už visus atsakymus, informuoju, kad įrašą sustabdu.

Nerijus

Tyrėja:

Tai pirmiausia, norėčiau paklausti, ką jums reiškia žodis charizma? Kaip apibūdintumėte charizmatišką asmenį?

Nerijus:

Tas, kuris turi savo šarmą.

Tyrėja:

O kas Jums yra tas šarmas?

Nerijus:

Tas, kuris turi savo nuomonę, kuris laikosi šito dalyko, kuris charizmatiškas. Jis yra asmenybė žmogus ir gyvenime, ir politikoje, ir visame kame. Jis yra toks, koks yra, ir jo nepakeisi. Teigiamas, neigiamas, bet jis yra toks, kuris susirenka savo auditoriją, kuris turi ratą sėkėjų. Ir ne dėl to, kad jis to siekė, bet tai gaunasi automatiškai, nesiekiant rinkti viso šito kontingento.

Tyrėja:

Ar esate kada nors galvojęs, kad politikas ar politikė yra charizmatiškas arba charizmatiška?

Nerijus:

Taip.

Tyrėja:

Kodėl taip galvojate apie tą žmogų?

Nergijus:

Kad jis imponavo, man jis patiko, turintis savo nuomonę, nesiblaškantis iš kairės į dešinę, į vidurį ar dar kažkur. Tai yra turinti savo nuomonę, savo nuostatas ir visada grindžiantis konkrečiais faktais tai, ką masto, ką galvoja. Konkrečiai apie Remigijų Žemaitį, jis nėra charizmatiškas, jis yra populistas.

Tyrėja:

Supratau. Ar jūsų manymu, charizma yra įgimta savybė ar labiau atsiranda iš tam tikro elgesio, bendravimo būdo?

Nerijus:

Aš manau, kad kažkiek tai turi būti ir įgimta. Labai daug duoda aplinka, kurioje politikas užauga ir būna. Ir, sakykime, ir sena aplinka, išsilavinimas ir visa kita.

Tyrėja:

Įsivaizduokite, kad bendravote su žmogumi, kuris nežino absoliučiai nieko apie Lietuvos politiką ar Lietuvos politikus. Ir, įsivaizduokite, vad kažkurį tai jums charizmatiška politiką ar politikę. Kaip tam žmogui, kuris visiškai nieko nežino, apibūdintumėte tą charizmatišką politiką ar politikę?

Nerijus:

Sudėtingas klausimas. Atviras, nuoširdus, sakantis tiesą, be išsidirginėjimų. Visada atviras, tvarkingas, turintis savo nuostatas, kaip einantis į rinkimus. Lygiai taip pat beselgintis ir po rinkimų, ir pasibaigus viskam. Jeigu, sakykim kaip apibūdinti, tai čia galbūt yra sudėtinga apibūdinti. Ir iš tokių charizmatiškiausių, galiu ir su vardu ir pavarde sakyti ar ne? Tai yra Adamkus, kuris buvo, yra ir bus kaip idealus politikas Lietuvoje.

Tyrėja:

O gal galite prisiminti, kaip vat jūsų akimis, charizmatiškas politikas ar politikė duoda pranešimą spaudai, arba kalba per debatus, arba tiesiog duoda kažkokį komentarą žinioms. Kas iš tos kalbos jums įstrigo?

Nerijus:

Būtent tas atvirumas, nuoširdumas ir gebėjimas netgi nesivelti į bereikalingas diskusijas. Jeigu, sakysime, pranešimas, tai aišku, bus konkrečiai apie kažką tai, kažkokį tai įvykį, kažkokį tai reiškinį, apie kažkokį tai procesą, kur yra trumpai aiškiai susakoma. Galbūt netgi be visų detalių, kurių tas politikas gali neišmanyti ir neišmano. Bet jisai apie tai ir nebandys visgindamas uodegos išsisukinėti ir pasakoti vieną arba kitą kažkokį tai variantą. Tai populistai mūsų kaip mėgsta žino viską, išmano viską, įsivaizduoja, kad jie yra charizmatiški, bet jie nėra tokie, jie yra populistai. Sakykime, prezidentas Adamkus, kai buvo, tai jis turėjo savo nuostatas. Nesikišo, galbūt, per daug į atskiras sritis, kurių jisai neišmanė. Jis todėl užsiimė, kiek žinau, kiek pamenu, tai būtent užsienio

politika, formuojant Lietuvos įvaizdį, formuojant santvarkos visos įvaizdį ir pateikdamas šitą visam plačiamjam pasauliui.

Tyrėja:

O galbūt, kaip prisimenat, kaip kalbacharizmatiškas politikas ar politikė, yra kažkas, kas jus kaip tik atgraisė, kaip tik nepatiko?

Nerijus:

Nu, sakyčiau, viskas gerai. Aišku, mes galime priimti, galime nepriimti, tas pats Lansbergis.

Tyrėja:

Čia vyresnysis ar jaunesnysis?

Nerijus:

Vyresnįjį. Jaunesnysis ne, tai populistas, bet vyresnysis, Vytautas Lansbergis. Jeigu paimti, jis turėjo savo nuostatas, kurių nepakeisi. Ir jis buvo, na, jo dėka, galim neigti, galim teikti. Čia, aišku, čia mano asmeninė nuomonė. Jis atvedė į tą nepriklausomybę, klojo tuos pamatus. Sažingai, nesažingai, nežinau, aš nebegaliu įlysti į jo mintis, į jo darbus ir visą kitą, nesu tiek analizavęs, nesu iš politologų. Bet jis charizmatiškas, jis paskui save sugebėjo pakelti Lietuvą, pakelti tautą. Jis sugebėjo tą, jis padarė ir jis tą darė, aš manau, nuoširdžiai ir atvirai.

Tyrėja:

Kokias, va, jeigu reikėtų apie Vytautą Landsbergį kalbant, ryškiausi būdo bruožai, kurie jums labiausiai išsiskiria?

Nerijus:

Tikėjimas savimi, pasitikėjimas ir tikėjimas jo... jis tikėjo, ką jis daro, atvirai.

Tyrėja:

Ar tai privertė ir jus patikėti ta žinutę?

Nerijus:

Praktiškai taip, 90-ieji taip, privertė patikėti šituo dalyku.

Tyrėja:

Gal galite prisiminti, kaip jūs pats jaučiatės, klausydamas aptartų charizmatiškų politikų pasisakymų, kokios Jums emocijos užplūsta?

Nerijus:

Smagu, ramu, be to galėtų... nereikalinga analizuoti, kažką tai mastyti, interpretuoti nebūtinai. Tai, ką girdit, tai ir suprant. Žmogiška, paprasta, elementaru.

Tyrėja:

Kas būtent sukelia tą ramybės jausmą?

Nerijus:

Irgi ta pati kalba. Irgi kalba, kuri negaliu sakyti, kad jinai yra monotoniška. Ne, gink Dieve, bet jinai nėra šokinėjanti. Nuo labai žemų garsų iki labai aukštų nėra spieigimo, nėra, gal negražiai sakysiu, nėra netgi pasimaivymo prieš kameras, prieš dar kažką tai. Ko negalėčiau pasakyti apie dabartinę premjerę. Jeigu sakykime apie tos du politikus, galima daugiau sakykim tu tokių politikų, charizmatiškų, kurie mano nuomonė buvo, jie nuosekliai sistemingai nekeisdami nei išvaizdos, nei tono. Jie ėjo link savo užsibrėžto tikslo ir vesdami Lietuvą paskui save. Ir vesdami, ne dalį kažkokią tai mažą, bet vesdami visą Lietuvą paskui save.

Tyrėja:

Ar yra charizmatiškų lyderių, kurių idėjoms Jūs nepritarėte?

Nerijus:

Yra. Jeigu konkrečiai, sakykime, netgi to paties Landsbergio vyresniojo, kai kurioms idėjoms nepritariu. Jos man nepriimtinos. Bet jis man vis tiek yra... gerbiamas už tą jo charizmatą, už tai, kad jis yra toks, koks yra. Sakykime, šitu buvo savo laiko Balčytis. Jis turėjo savo kairiąsias pažiūras, jis keliavo, jis darė kaip susisiekimo ministras, finansų ministras. Jis tikrai man imponavo labai. Galbūt ir aš jaunesnis buvau. Jis man buvo labai charizmatiškas, visą kitą. Bet kai prasidėjo bėgiojimas iš vienos politinės partijos jėgos į kitą, man iškart pradėjo blokuoti ir tai pradėjo nepatikti. Mano nuomone, jeigu tu nori keisti pažiūras, bet kuris iš mūsų, 18+, kurie galime būti jau politikais ar ne. Aš sutinku, kad gali per... po metų, po dviejų, po penkių iš kairės tu gali į dešinę nuėti, iš dešinės į kairę. Tu gali su centristais keliauti. Nėra skirtumo. Tu gali pasikeisti. Nes tai gali būti gyvenimas, tai gali būti aplinka, požiūris keičiasi į viską, gali būti. Bet mano nuomone, tu turi pasitraukti iš politikos bent vienam sezonui, vienai kadencijai, ir tu keliauk iš vienos pusės į kitą ir

tada būtų nuoširdu ir būtų teisinga. Bet jeigu tu vidury pačios kadencijos pakeitį dvi, tris partijas, tai jau yra... Tas mane iškart blokuoja ir kad ir koks jis būtų charizmatiškas, kad ir koks jis būtų tempiantis, paskui save tautą, jis man darosi atgrąsus. Man nepriimtini tokie. Tu turi savo liniją, tu keliauki. Sugalvojai apsisukti, tu apsisuk. Bet visada prieš apsisukdamas sustok, pagalvok ir tada tu eik. Bet ne taip, kad sukinėjuosi ten kur man asmeniškai yra geriau. Ne valstybei, ne kažkokiai srovei, kryptčiai geriau yra, bet tai yra man ir galbūt kažkokiai daliai mano aplinkos žmonių.

Tyrėja:

Bet vis tiek galėtumėt pasakyti, kad tie žmonės to charizmatiškumo kaip ir ne praranda, jie toliau yra charizmatiški, tik gal tuo metu nu kyla daugiau klausimų, kokios iš tikrųjų yra jų pažiūros, ar vis dėl to, kai matot, kad politikas taip keičia savo partijas, jau jis praranda tą charizmatiškumą?

Nerijus:

Praktiškai praranda. Praranda daugelio akyse. Nes tada atsiranda tie išlenda jau tada tie asmeniškumai. Ir tada aplinką pradeda blokuoti šitie dalykai. Ir tada prie jo pradeda šlietis tie, kurie mato, kad lygiai taip pat jiems gali būti naudinga. O charizmatiškas, tai jis nedaro to. Ką jau turi, tą turi. Ir su šituo keliauja į priekį. Kaip bebūtų, tikras charizmatiškas politikas, jis turi pasiaukoti eidamas į tą politiką. Tu turi aukotis šitoje vietoje. Paukoti galbūt ir savo asmeninį gyvenimą, kažkiek tai savo laisvės turi suvaržyti. Turi paukoti šeimą, gimines, artimuosius jeigu tu nori kažką tai padaryti. Man šitie politikai yra charizmatiški, o didžiąja dalim tai yra labai gaila. Aš suprantu, kad tai įstatymiškai, kaip ir teisėta buvo tie čekiukai visi. Bet kodėl tu taip elgiesi? Ne verta.

Tyrėja:

Praranda charizmą politikai kurie įsivelia?

Nerijus:

Taip, nes jie įsivelia. Netgi, sakykime, jeigu politikas pradeda vežioti dovanas, tušinukus, pieštukus, nu kažką, belekas ar ne, saldinius dalinti. Jeigu tu tos saldinius išdalinsi gatvėje vaikui, charizmatiškas, viskas faina. Sutinku, vaikui davei saldainį, vaikui tam, kuriam kad ir dešimt metų, viskas valio. Bet jeigu tu išdalini tuos saldinius vaikų tėvams, sorry, tai jau nebe charizma, tai yra papirkinėjimas.

Tyrėja:

Ar kada nors esate dėl tam tikro politiko ar politikės, ar jo idėjų, buvę labiau įsitraukę ir aktyviau domėjęsi politika? Gal net ir pakeitę tam tikrą nuomonę apie kažkokius tai dalykus?

Nerijus:

Praktiškai taip, sakykime dėl... Brazausko amžinatelsi. Jis man buvo, tas, kuris buvo kaip kelrodė žvaigždė, buvo aš tada jaunas, kai jis suspindo politikoje. Jis man atrodė labai charizmatiškas. Jis man toks ir buvo, kad ten šeimynės problemos, ten turėjo visų žinomų faktų. Visą kitą, tas man nebuvo už pagrindą. Tai galbūt buvo įskiepyta mano tėvų, mano aplinkoje buvo ir visada buvo atsiliepiama tik tai geru žodžiu. Imponavo jojo stotas, jojo gebėjimas, bent jau viešai, Lietuvą pristatyti, atstovauti Lietuvą, atstovauti darbo žmonėms, tai tas man imponavo labai. Kai pažiūriu, nors Vytautas Landsbergis, jis dešinioji, bet jis man imponavo kaip politikas. Su savo požiūriu, su savo idėjomis ir tai, kada atvedė tą pačią nepriklausomybę. Aš nebuvo už jį, bet jis charizmatiškas man kaip politikas buvo. Adamkų paėmus, jis buvo bendras visų ir jisai nedarė kažkokių tai, vienai pusei ar kitai, kažkokiu tai bent jau viešų, garsių, oficialių tokių nebuvo. Sakykim, jeigu iš tų didžiųjų politikų. Čia, aišku, ne rajoniniuose lygmenyse, ne regionuose, bet iš didžiųjų. O paimekime, visi kiti, kur yra. Labai gaila, apmaudu, kada, sakysim, kai dabar jau dvidešimtoji vyriausybė. Per tiek laiko tik šiandieną porą paskutiniųjų ministrų išsirinko. Šioje vyriausybėje nematau nė vieno charizmatiško. Nė vieno, netgi realaus, normalaus politiko nematau, kad jie galėtų būti.

Tyrėja:

Gera. Kaip jums atrodo, ar politikas, politikė gali sukurti vienybės ar bendro tikslo jausmą, ar pats esate tai patyręs?

Nerijus:

Manau, kad taip, gali. Pirmiausia, jis turi tikėti savimi, tai deklaruoti ir paskui save vesti žmones, rinkėjus, neapgaudinėti jų. Būti atviras, sąžiningas ir nebūti tikrai vienam arba kitam sluoksniui, labiau artimas, neišskirti vienų arba kitų žmonių. Vienus prieš kitus nestatyti. Kad nebūtų to skaldyk ir valdyk.

Tyrėja:

Taip. O koks jūsų manymu politikas ar politikė niekada nebus laikomas charizmatišku? Na, kokios savybės niekaip yra nesuderinamos su charizmatiškumu?

Nerijus:

Populizmas visų pirma. Čia yra vienašališkai. Tas, kuris turi bent kažkokių paslapčių, į kurias bijo atsakyti. Kaip bebūtų, kaip vienas mes vis tiek eidami savo gyvenimo keliu, esam pridare

gyvenimo klaidų. Nu, daug, mažai, čia sunku, aišku, pamatuoti, ar tai daug ar mažai, bet vis tiek mes tų klaidų esame padarę, vienokių arba kitokių. Ir jeigu tu padarei klaidą, bet kokią, ar tai būtų šeimoje, ar tai būtų darbe, ar tai būtų bet kuriam kitam ligmeny, drąsiai paimk ir pripažink. Taip, tai yra mano klaida. Aš padariau tokią ir kitokią, nes jinai, galbūt man ir netrodo klaida, bet jeigu visuomenėje tai yra klaida, tai yra nuodėmė, tu ją pripažink ir keliauk toliau į politiką. Ir aš manau, kad visa tavo charizma nežus, jinai vis tiek būsi viršūnėje šitoje vietoje, paskui tave eis. Bet jeigu tu nepripažįsti ir galų gale gali sakyti sorry, pajuokavau, nu tai čia jau yra, tai yra ne politikas. Gaila, bet sakykim šiandien dieną, jeigu Lietuvos politika, aš kaip suprantu, jeigu ta dar jauna šitoj vietoj, bet yra buvęs kažkada sovietų įkūrėjas Leninas Uljanov, jo buvo žodžiai ištarti, kad kiekviena melžėja gali vadovauti valstybei. Aš suprantu, kad gali, bet teoriškai gali, bet praktiškai ne. Šiandien dienai politika, nu bijau sakyt, 9 iš 10 ateina melžėja. Aš ne prieš melžėją gink Dieve, ne prieš darbininką kažkurį tai. Kiekvienas darbas yra gerbtinas, gerbiu, kiekvienas darome tai, ką mokame, ką galime, ką sugebame, bet tą pačią valstybę, visuose lygmenyse, pradedant rajono, regiono savivaldybe, vis tiek turi vadovauti ir užsimti politika, turi užsimti tikrieji politikai, kurie bent jau turi būti minimaliai tos politikos moksliaus baigę. Jie turi būti. O dabar jeigu kiekvienas, tai jis negali būti charizmatiškas šitoje vietoje, jis negali būti politikas.

Tyrėja:

Taip. Gerai. O kaip manote, ar galima suvaidinti charizmą?

Nerijus:

Manau, kad ne.

Tyrėja:

Visiškai ją įmanoma demaskuot net jeigu kažkas ir bandys, ar ne?

Nerijus:

Praktiškai taip. Įspūdį gali greitai padaryti. Jeigu turi iškalbą, esi išvaizdus, išvaizdi, pasirodei, išsakeis savo mintis priimtinas, tas viskas greitai pasklis, atrodo viskas yra valio gerai, bet labai greitai tas išryškės, kad tai nėra tiesa, kad tai yra dirbtinai viskas padaryta, sukelta, suvelta.

Tyrėja:

Kalbėdamas apie charizmatiškus politikus, tikriausiai ne vieną įsivaizdavote, ne viena jų ir paminėjote. Gal suklysiu, bet lygiai ir pasirodė, kad visi jie yra vyrai. Kai galvojate apie charizmatiškas politikas, kas ateina į galvą? O jeigu tokių nėra, tai kaip manote, kodėl tokių nėra?

Nerijus:

Yra. Kazimiera Prunskienė. Nežinau, kodėl, bet ji man visada buvo savotiškai charizmatiška. Ji turėjo savo šarmą, turėjo savo idėjas, savo tikslą ir paskui save vedė labai daug žmonių. Tai buvo printina. Prezidentė, Grybauskaitė. Ji gal man nėra idealas, nes ji kai kada irgi turėjo tokių, galbūt, man asmeniškai, tokių kaip ir nukrypimų kai kada iš šonus. Bet ji irgi, kaip moteris, daugiau mažiau buvo. Nebuvo tokiai labai charizmatiška, bet ji irgi turėjo savo to šarmo.

Tyrėja:

O kaip jūsų nuomonė skiriasi charizmatiško vyro ir charizmatiškos moters politikoje suvokimas? Ar jie skiriasi? Galbūt galime pritaikyti tuos pačius apibūdinimus ir vyrai, ir moteriai vienodai politikoje? Ar yra kažkoks skirtumas?

Nerijus:

Nu, kaip dabar teisingiau, tvarkingiau išsireikšti galvoju.. kaip dabar reikėtų pasakyti, vyras stovi rimčiau atsistojęs prieš kamerą, nei kad moteris. Būtent tas vizualinis įspūdis man daro. Ar tai paimkime netgi atskirų valstybių vadovus, prezidentus, kur dauguma yra vyrai. Ir jie išoriškai man atrodo įspūdingiau, nei kad moterys. Nes tai yra... vyrai, dėl ko sakykime, ypač jeigu nepažįsti, jeigu pažinočiau asmeniškai ir bendraučiau, galbūt man atrodytų, kad ta moteris labiau charizmatiška negu kad vyras. Bet tas pats vėjas, čia jau fizinis reiškinys, jeigu vėjas pakils, tada šukuoseną suvels. Jinai turės tvarkytis, turės prisidengti, vyrui to nereikalinga, jis eis daug drąsiau, daug paprasčiau, daug laisviau šitoje vietoje, moteriai taip nebus. Ir tas galbūt man, kaip stebėtoju iš šono, tas irgi duoda savo.

Tyrėja:

Bet kai įvardinot charizmatiškus politikus vyrus ir charizmatiškas politikas moteris. Ar tą charizmą jiems apibūdinti galima vienodai? Nes aš čia kaip suprantu įvardinat, kad vyrai na tiesiog to tokio griežtesnio, tvirtesnio tono turi, jiems lengviau tas gaunasi, bet kai kalbame apie jūsų tas įvardintas charizmatiškas politikas, Grybauskaitė, Prunskienė. Ar galėtumėt joms pritaikyti tuos pačius atributus, tuos pačius apibūdinimus, kaip ir charizmatiškiems politikams vyrams? Ar jų charizma yra tų moterų kažkokia kitokia?

Nerijus:

Ne, praktiškai tokia pat. Sakykime su amžinatelsį Alma Adamkiene. Negalima sakyti, kad buvo ta politikė oficialioji, bet ji politiką formavo labai didelę Lietuvoje. Labai ryškiai formavo šitoje

vietoje. Ji super šilta, nuoširdi bendraujanti ir turėjo tą savo charizmą. Su ja buvo malonu bendrauti. Ji nepuolė į žemės ūkį, nepuolė dar kažkur. Ji turėjo daugiau švietimą, knygas, bendravimas su vaikais, su švietėjais, galbūt labiau su kultūra. Kas jai buvo priimtina, kas buvo jai malonu, tai ji ir darė. Su ja buvau malonu. Ir paskui ją ėjo labai daug. Ir sakykime, kas su švietimo bendruomene tai taip. Jie tikėjo, pasitikėjo ir nebuvo skaitoma, kad tai yra prezidento žmona. Pats pasakiau ir pats pagalvojau, aš nesu girdėjęs tokio pasakymo. Adamkaus bibliotekoje, taip tai yra Adamkaus žmona, Alma Adamkienė. Bet bendraujant gyvai su žmonėmis, nėra man tekę girdėti, kad tai yra Valdo Adamkaus žmona. Tai Alma Adamkienė.

Tyrėja:

Jinai savo atskirą asmenybę turėjo ryškiai?

Nerijus:

Jo, savo atskirą tokią asmenybę, nors niekas neįsivaizduoja šitų dviejų žmonių ne kartu, jie kaip ir visada kartu, visada bendrai, bendri reikalai, bendri dalykai visi. Bet jinai buvo kaip atskira asmenybė visada. Bet čia kiek aš ja susidūręs. Kitoje aplinkoje galbūt kitaip kitas atsakytų.

Tyrėja:

Taip, taip. Gerai, o ką Jums apskritai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimas, kaip manote, kiek tai svarbu visai visuomeniai?

Nerijus:

Tai tik tai taip turėtų būti, nes visuomenei yra iš to pirmiausiai nauda, tai yra ramybė, tai yra pasitikėjimas, tai yra tikėjimas, tai yra pirmiausiai asmeninė ramybė, jeigu jau charizmatiškas patikimas politikas, kuriuo tu tiki, pasitiki, kuris laikosi savo žodžio, nepasives sau nepasives aplinkai, nepasives Lietuvos žmonėms. Kuris, jeigu padarys vieną tai kitą klaidą, kažkokį, kažkokį nuokrypį, bet jisai, jis gyvens žmonių visuomenės, nesvarbu, kad mintimis, bet vardant kitų žmonių gyvens. Gal tai ir populistiskai, dabar pasakiau skambiai taip, gyventi vardant kitų, bet tai turi būti vis tiek tas idealas, į ką privaloma visiems lygiuoti. Tai tas, kuris gebės vienaip arba kitaip, krizės atveju, reikalo atveju, apjungti skirtingas partijas, kryptis skirtingas, sroves, oficialias, neoficialias, gebės apjungti į bendram tikslui, bendrų problemų, sakykime, išsprendimui.

Tyrėja:

Taip. Na ir mūsų pokalbis jau visiškai prie pabaigos, labai daug įdomių minčių išsakėte. Ir jeigu

dabar reikėtų taip apibendrinti ir įvardinti tris pagrindinius dalykus, kurie jums apibrėžia charizmatišką politiką ar politikę, kas tie trys pagrindiniai dalykai būtų?

Nerijus:

Nuoširdumas, politiko atvirumas, ar politikės, ir, sunku pasakyti, atvirumas, nuoširdumas, saugumo jausmo, kaip jis, negaliu sakyti, sukūrimas, nu taip, galbūt taip sakykime, kad sukurtų saugumo jausmą, pasitikėjimo jausmą, politikų valstybe, nu kaip neužtikrintų, sukurtų jausmą, tikėti politika, tikėti valstybę, tikėti valdžios institucijoms.

Tyrėja:

Gera, tai ačiū labai už visus atsakymus. Gal dar pokalbio metu kirbėjo kažkokių minčių, kurių neišsakėt, bet norėtume dar išsakyti?

Nerijus:

Norėtusi tarp šitų politikų, kad ateitų daugiau jaunų, ne populistų, bet kad ateitų jaunoji karta, ir kad jaunoji karta, daug aš pažįstu jų. Nu vis tiek jau, teko gal ir girdėti, aš visą gyvenimą, švietimas, mokykla, vadovas, mokytojas, tikrai su švietimu dirbaujosi. Kas yra skaudu, kada jaunoji karta į politiką jeigu eiti, einame tik tai, bent jau regionuose taip yra, eina tiktai paskui populistus. Ir labai džiaugiuosi tie, kurie Vilniuje, Kaune sakykim, kažkiek Klaipėda, yra didžiuosiuose miestose jaunimas, kurie nėra abejingi politikai, ateina su savo rimtomis idėjomis, mintimis, nebijodami išsakyti savo nuomonę. Ir tikrai manau, kad čia už keleto metų atsiras jaunoji, naujoji politikų karta, kurie turės ne vieną tokį rimtą, charizmatišką politiką. Svarbiausia, kad nebijoti šitos politikos. Apsvils ne vienas sparnus į politiką atėjęs, bet kad iš politikos pasitrauktų tie, kuriems yra nepakeliui su politika, ir į politiką ateitų tie tikrieji politikai, tie, kurie domisi, kurie nėra abejingi politikai, ir kurie pirmiausiai nėra abejingi Lietuvos ateiviai. Nes kaip būtų, dar iki pensijos man yra tų metų likę, bet manau ir žinau, kad jaunoji karta, jūsų ta visa karta, savanaudiškai dabar pasakysiu, jūs turėsite uždirbti, jūsų karta visa, turės uždirbti man pensiją, kad aš galėčiau ramiai gyventi ar ne, tai jeigu nebus tų jaunų politikų, tai ką man alkanam gyventi reikės. Tai linkiu, kad ateitų jaunimas, mąstantis, savikritiškas, gyvenantis geromis idėjomis, ateitų į politiką ir jų jau būtų daugiau tokių.

Tyrėja:

Labai graži paskutinė mintis. Ačiū už pokalbį, informuoju, kad įrašą sustabdu.

Inga

Tyrėja:

Tai pirmiausia klausimas yra, ką jums reiškia žodis charizma, kaip apibūdintumėte charizmatišką asmenį?

Inga:

Tai toks asmuo, kurį pamatęs, supranti, kad jisai yra asmenybė, išsilavinęs, kultūringas, savo srities specialistas ir žinovas. Kartu jisai gali būti kaip ir vadovas grupės žmonių, kaip lyderis, valdantis auditoriją, sugebantis vadyti valdyti auditoriją ir būti auditorijos lyderiu, kompanijos lyderiu.

Tyrėja:

Ar esate, kad nors pagalvojusi, kad politikas ar politikė yra charizmatiškas, charizmatiška?

Inga:

Labai retais atvejais Lietuvoje, iš tikrųjų. Dažnai mūsų politikai charizmos neturi. Kas yra labai liūdna.

Tyrėja:

Tais atvejais, kuriais pagalvojate, kad charizmatiškas yra politikas, ar dėl tų visų asmenybės savybių, ką jūs įvardinote prieš tai, ar kažkokiu kitų dalykų?

Inga:

Taip, tai prezidentas Adamkus, prezidentė Gribauskaitė, tai žmonės, kurie turi savo charizmą. Juos pamačius ir išgirdus, supranti, kad jie yra lyderiai ir charizmatiški žmonės.

Tyrėja:

Ar manote, kad charizma yra įgimta savybė, ar labiau atsiranda iš tam tikro elgesio bendravimo būdo?

Inga:

Sunku pasakyti, bet greičiausiai aš manyčiau, kad asmenybės charizma yra įgimtas dalykas.

Tyrėja:

Gera, jeigu reikėtų žmogui, kuris visiškai nežino Lietuvos politikų, apibūdinti kažkurį charizmatišką politiką ar politikę. Kaip apibūdintumėte?

Inga:

Kaip ir apibrėžiau tą, ką aš įsivaizduoju, kad tai yra kultūringas, įsilavinęs savo strities specialistas, įsiklausantis kitų, aiškiai reiškinti savo nuomonę, suprantantis tiek vidaus Lietuvos, tiek išorinę politiką, suprantantis ekonomiką, turi žinių apie biznį, finansus, empatiškas žmogus, ne diktatorius, lyderis, bet ne diktatorius.

Tyrėja:

Gal galite prisiminti, kai pavyzdžiui jūsų akimis charizmatiškas politikas ar politikė šnekėjo viešai, tai davė arba pranešimą spaudai, arba kalbėjo per debatus, arba tiesiog per žiniasklaidoje. Kas įstrigo iš tos kalbos?

Inga:

Kad tu jį klausai, tu jį girdi. Tau nenobodu, tau gali jisai ilgesnį laiką šnekėti, bet tave pritraukia dėmesį, tau įdomu jo klausyti, jo kalba yra labai raiški, paprastai, bet kartu labai protingai dėsto mintis.

Tyrėja:

Ar buvo dalykų, kurie klausantis charizmatiško lyderio atgrąsė?

Inga:

Ne, ko gero yra ne, nes jeigu ir nesutampa su tavo nuomone, tu įsiklausai į jo nuomonę ir tada galvoji, o galbūt jo nuomonė... yra teisinga, o tavo klaidinga. Tada pradedi lyginti ir svarstyti, o iš tikrųjų kaip čia, kitaip. Ir gali tas jo nuomonė tavo nuomonę pakeisti. Arba nepakeisti, sakyti, kad aš priimu tai, mes galim turėti skirtingas nuomones, bet su pagarba viens kitam.

Tyrėja:

Kai klausotės charizmatiškų lyderių, kokios emocijos jus pačią aplanko, kokios kila emocijos, kokie jausmai?

Inga:

Norisi paskui juos eiti, norisi būti jo komandoj, norisi būti jo aplinkoj. Norisi, aš nežinau, net gal tokia žinių siekimo tave paskatina domėtis tuo, apie ką eina kalba.

Tyrėja:

Ar yra charizmatiškų lyderių idėjų, kuriems jūs nepritarėte?

Inga:

Negaliu pasakyti dabar to prasme, nu, neatsiminsiu vat taip va.

Tyrėja:

Bet tais klausimais, kai patikite idėją, kokie tie yra dalykai, kurie priverčia patikėti ta politiko ar politikės išsakytą mintimi ar tikslais?

Inga:

Loginis situacijos minčių išdėstymas. Kažkokių tai politinių faktų pateikimas.

Tyrėja:

Kaip jums atrodo, ar politikas, politikė gali sukurti vienybės ar bendro tikslo jausmą? Ar esate pati tai jautusi?

Inga:

Gali, žinoma, galu. Žinoma, ypač didieji lyderiai, kurie yra prezidentai, ministro pirmininkai. Taip, gali. Lygiai taip pat kaip ir skaldyti gali.

Tyrėja:

Kas konkrečiai, kokią konkrečiai jie turi savybę, kuri sukuria tą vienybės jausmą?

Inga:

Aš manau, kad situacijos suvokimas iš daug kampų, matymas, suliejimas visų tų kampų į vientisą ir pateikimas tos bendrystės. Ir tai nėra kategoriškai pateikta, o pateikta su loginiu paaiškinimu žmonėms.

Tyrėja:

Koks politikas ar politikė niekada nebus laikomas charizmatišku?

Inga:

Diktatorius man niekada nebus charizmatiškas, jis bus diktatorius. Nors jie gali būti ir charizmatiški, imant Hitlerį ten ar kažkas. Man, jis bus diktatorius, jis nebus charizmatiškas.

Tyrėja:

Ar negalėtumėte tuomet pasakyti, kad diktatoriaus tipo žmogus gali būti charizmatiškas, bet jis tada turi tokį neigiamą charizmatiškumą?

Inga:

Taip, taip. Jo, taip, tiesingai, jis turi tos charizmos, už tai jis gali mases vest paskui save. Nes necharizmatiškas žmogus niekada, mano nuomone, nepaves masių kartu su savim paskui save. Niekada. Vien tik ant diktato tu nesužaisi.

Tyrėja:

Koks aplanai žmogaus niekada negalėtumėte pasakyti, kad jis yra charizmatiškas. Kokias jisai savybės turintis, nu, negali būti, kad jis bus vadinamas charizmatišku?

Inga:

Nu, čia asmenybės savybė. Nu, ta prasme, pilkas žmogus, šneka aplinkui, nepasako nieko, būna dažnai tokie atvejai, tada jie būna savim pasitikintis, savim pasitikintis iniciatyvus durnius, toks dalykas yra.

Tyrėja:

Tai čia nebus charizmatiškas?

Inga:

Nebus charizmatiškas. Nors gali būti kitiems ir charizmatiškas. Charizmatiškas vėl, ko gero mes negalime pasakyti, kad šitas charizmatiškas ir jisai visiems charizmatiškas žmogus yra. Čia vėl priklauso nuo žmogus, nuo kito asmenybės, kuris žiūri tą asmenybę.

Tyrėja:

Tai užsiminėte apie charizmatiškus lyderius, kurie nuimponuoja ir tada yra tie charizmatiški, kur neimponuoja, ar ne. Nu, va, Hitlerį paminėjote, bet jų tikiu, kad yra begalės ir daugiau. Kokia yra

esminė skirtis tarp šitų charizmatiškų lyderių, tarp tų imponuojančių ir neimponuojančių? Kas konkrečiai skiria?

Inga:

Gerio ir blogio skleidimas yra. Ar žmogus nori puošti pasaulį, nori, kad gėris būtų, nebūtų karo, kad ekonomika visų gera būtų, kad socialinės srytys būtų viskas gerai, vaikų gimstamumas būtų, gamtos šitą priežiūrą, o diktatorius tas niegiamas, tai jisgi nori arba užkariauti, kažką kankina ar žmonės, ar gyvūnus. Nesirūpina aplamai į gamtą, nesirūpina žeme, iš principo rūpinasi tik savim ir bando kitus, kai vergus, tom savo mintim patraukti.

Tyrėja:

Gera, ar kaip manytumėte, ar įmanoma suvaidinti charizmą?

Inga:

Nemanau. Nu, gal trumpą laiką.

Tyrėja:

Bet po to vis tiek atsiskleistų, kad žmogus jūs neturi?

Inga:

Tikrai taip. Nes per pirmą pokalbį tikrai galime suvaidinti. Nu, kaip suvaidinti? Gali suklysti pagalvoti. Suvaidinti gal neįmanoma, bet gal tu gali suklysti pagalvoti, kad tai charizmatiškas, todėl kad tuo momentu kažkas rezonavo su jo pasisakymu. Ir tu galvoji, kad tai gali būti charizmatiškas, bet kitom aplinkybėm, prie kitų temų, tu supranti, kad žmogus tuščias yra ir jokios charizmos ten nėra.

Tyrėja:

Kokie tokie paprasti elementai gali besiklausančiam žmogui sudaryti įspūdį, kad gal čia yra charizmatiškas žmogus? Kas yra tos lengvos išduodamosios savybės, kur gali suklysti?

Inga:

Pirmiausia, žmogus gerai atrodo. Tai neina apie žmogus grožį. Žmogus, ką davė, tą mes turim, bet tai yra tvarkingas, švarus, kvepiantis žmogus, nesimalantis, nesimaskatuojantis, rami povyza, šneka ramiai, dėsto mintis aiškiai, klausosi kaip kiti šneka. Atsakinėja į klausimą tiesiogiai, o nenuaina nuo klausimo.

Tyrėja:

Tai kalbėjom čia apie tos charizmatiškus politikus ir tikriausiai ne viena įsivaizdavote dalį ir paminėjote pradžioj. Dar kalbant, buvo kažkokių konkrečių politikų, paveikslų, kurie iškilo galvojant apie charizmatiškus politikus?

Inga:

Realiai aš ta politika nelabai domiuosiu, tai sakykime taip, kad tą matai, kas patys didieji lyderiai yra, ar ne? Tai va, Gribauskaitė, Adamkus. Buvęs komunistų partijos, kas dabar linksniavo Brazauskas. Tai buvo asmenybė iš principo ir nieko kitaip. Jeigu verslininkų, tai yra daugiau tų tokių, kurie irgi tie verslininkai politikoje turi įtaką. Tai buvo Lubys verslininkas, amžinaatilsį, kuris irgi... Pagaliau, aš net nežinau, įmant taip, kad Avulis, kuris yra nekilnojamo turto magnatas statybos, jis taip pat yra charizmatiškas žmogus ir turi įtakos tiek Lietuvos politikai, tiek ekonomikai. Nors jis nesikiša tiesiogiai. Bet tai yra, yra keleta mūsų tikrai versininkų, kurie atstovauja Lietuva kaip Lietuvos didieji versininkai, tai jie irgi chrismatiškos asmenybės. Aš tai manau, kad kiekvienas daug pasiekęs žmogus. Jis vis tiek turi savo charizmą. Tai neina kalba apie Seimo narys, kad jis kažką pasiekęs, jis nieko nepasiekęs yra. Bet įmant lyderius, šalies lyderius, ekonomikos lyderius, tai žmonės jie visi būna su charizma.

Tyrėja:

Kai galvojate apie charizmatiškas politikas, minėjote, kad ateina į galvą Gribauskaitė. Ar yra pas mus dar tų politikų moterų charizmatiškų?

Inga:

Euro parlamente sėdi Juknevičienė. Sakykime taip, kad jinai Lietuvoje gal nebuvo su tokia didele charizma, dabar aš keletą jos intervių klausiau, tai jau žmogus darosi... Negaliu pasakyti, kad charizma, bet pasikeitė į tą gerą pusę, kur tu jau klausai kaip politiko. Tai matyti kažkokia ta charizma, nu gal net ir, nežinau... susikuria. Pasikeičia, nors aš sakiau, kad charizma, greičiausia, tai yra įgimtas dalykas, bet vat gal žmogus gavo tą sferą ir gali atskleisti jo ta charizmą. O šiaip Lietuvoje moterų... Degutienė buvo charizmatiška moteris irgi dabar jau pensijoje Seimo narė. Jinai man atrodo buvo pirmininkė, man atrodo ministrė pirmininkė. Irgi žmogus charizmatiškas, o šiaip tai problema Lietuvoje ir tiek su moterų, tiek su vyrų, kalbant apie politikus... Tai Dieve padėk.

Tyrėja:

Kai galvojate apie charizmatiškus vyrus ir charizmatiškas moteris politikės, ar galite jiems pritaikyti

tuos pačius būdo bruožus? Ar vis dėl to charizmatiškas moteris ir charizmatiškus vyrus politikoje vertinate ir suvokiate per skirtingą požiūrio kampą?

Inga:

Tai bent kaip lyti jau per skirtingą. Aš manau, kad vis tiek yra skirtumai ir vieno ir kito yra. Bet tu negali vieną sustatyti. Tu net į juos žiūri kitaip. Moteris politikė vienaip patrodo, o vyras politikas kitaip patrodo.

Tyrėja:

Kuo išskirtumėte, kuo skiriasi, kai vertinate, ar charizmatiškas yra šitas politikas ar politikė, ar ne? Kokie yra skirtingi atributai pritaikomi vyrams ir moterims?

Inga:

Ta prasme išvaizdos?

Tyrėja:

Būdo bruožų, nu ir panašiai, minėjote lyderystę, kad paskui lyderį turi sekti minia, daugiau dalykų paminėjote, bet ar lygiai tą patį, ką paminėjote, galėtumėte pritaikyti, kad ir moteriai reikia tų pačių savybių? Ar vis dėl to, kad pasakyti, jog moteris yra charizmatiška, mes ieškom kitokių savybių?

Inga:

Kitokių, nes tu ieškiai, kad moteris charizmatiška būtų ne tik taip kaip ono, bet kad būtų moteris charizmatiška. Ir po to politikė. Sutapatini. O vyrui tu irgi nenori, kad jisai stovėtų kaip boba, bet tu nori jo vyro. Pirmiausia, jie lygtis atstovauja. Kas jie yra? Nepadarysim, kad jie yra belyčiai. Tai pirmiausia, tu žiūri kaip į vyrą ir į moterį. Ir po to žiūri jų profesinius pasiekimus ir politinius. Tai jų net kalbos kitos būna. Moteris vienaip šneka, vyrai kitaip. Jų intonacijos kitos būna. Negali kad taip sutapatinti visiškai.

Tyrėja:

Ar galite būtent įvardinti kažkokius tai dalykus, kur jau ieškotume charizmatiškos moters politikės portrete?

Inga:

Europarlamentarė ta... Kaip jinai ta... Ursula. Nu, jinai charizmatiška moteris. O Merkel kur buvo ta vokiečių ministrė pirmininkė. Nu, man ji yra visiškai turgaus Gariūnų boba.

Tyrėja:

O ką Ursula turi tokio, ko Merkel neturi?

Inga:

Kalba, laikysena, aiškumas, tvirtumas, empatija. O Merkel kalbėdavo taip, kaip, nu nežinau, Gariūnose ant bačkos pastačius. Man tai čia taip atrodo. Ir veido išraiškos, kada šneka. Jos rodo, ar tu įsitikėjęs ir kaip tu skleidi tą žinią.

Tyrėja:

Ursula apibūdindama sakote tvirtumas, aiškumas, iškalba, empatija. Ar tokių pačių savybių reikia tada iš esmės ir charizmatiškam vyrui?

Inga:

Tai žinoma.

Tyrėja:

Ar yra kažkokios savybės, kurios išsiskiria? Ką galėtumėte vardinti? Kad charizmatiškai moteriai to kažko reikia.

Inga:

Tos pačios ko gero. Tik tai yra skirtingos lytis. Ir jos negali... Negali moteris atsistoti kaip vyras, ten su kostiumu. Ji turi gražiai atrodyti estetiškai kaip vyras ir moteris. Bet nesvarbu, kad jie abudu yra politikai.

Tyrėja:

Supratu. Gerai, mes judame prie paskutiniųjų kelių klausimų. Ką jums apskritai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimą? Kaip manote, ar tai yra svarbu visai visuomenei?

Inga:

Aš tai manau svarbu. Ir kuo daugiau tas lyderis yra charizmatiškas, tuo visuomenė ramesnė, nes jie pasitiki, kad tai visuomenei vadovauja vadas, toksai, kad jisai yra empatiškas visuomenei ir visuomenė jam yra taikiau, ramiau, šilčiau visiems gyventam.

Tyrėja:

Jeigu reikėtų viską apibendrinti, ką mes išnekėjom, kaip galėtumėte įvardinti tris pagrindinius dalykus, kurie jums apibrėžia charizmatišką politiką ar politikę? Kas tie trys esminiai poliai būtų?

Inga:

Profesionalas savo srities, kultūringas ir empatiškas.

Tyrėja:

Ar yra dar kažkas, kas šito pokalbio metu kirbėjo galvoje, bet nepasakėte ir dar norėtumėte kažką įvardinti?

Inga:

Kad trūksta charizmatiškų žmonių. Ypač mūsų politikoje.

Tyrėja:

Gera, ačiū iš pokalbį. Informuoju, kad įrašą sustabdau.

Evelina

Tyrėja:

Pirmiausia, norėčiau paklausti, ką jums apskritai reiškia žodis charizma, kaip apibūdintumėte charizmatišką asmenį?

Evelina:

Charizmatišką, jis labai matomas, tas žmogus yra, kur nori su juo šnekėti, būti šalia, išklaudyti. Nu, gal ten ne pastoviai būti, bet išklaudyti. Nu, turi tas lietuviškai sakant cinkelį tokį žmogus išprusęs, įdomus.

Tyrėja:

O ar esate kada nors galvojęs, kad politikas, politikė yra charizmatiškas, charizmatiška?

Evelina:

Nu, dar galvoju. Prisimint reikia. Nežinau, nu, turi jie, čia ne visai, kad charizmatiškas, bet tų savybių kažkokią dalelę tai turi, kad pritraukia žmonės turbūt. Taip galvoju.

Tyrėja:

O kaip galvojate, ar charizma yra įgimta savybė ar atsiranda iš tam tikro elgesio, bendravimo būdo?

Evelina:

Aš manau, kad daugiau įgimtą, bet jeigu tu jai padedi augti, tėvai padeda, mokslai, dar kažkas, tai jeigu tau duota, tai galima labai pakelti iki aukštumų tą charizmą. Bet aš manau, kad tai duotybė kažkokia žmogaus. Kad jis, nu, gimsta su tuo, turi, tik jai reikia sąlygų išeiti.

Tyrėja:

Jeigu reiktų žmogui, kuris visiškai nepažįsta Lietuvos politikų apibūdinti jūsų akimis charizmatišką politiką ar politikę, kaip apibūdintumėte tą žmogų?

Evelina:

Apibūdinti charizmatišką politiką. Klausimas geras. Ar aš turiu tokį charizmatišką politiką? Man ten yra kažkurie kur patinka, bet jie man protingi iš savęs. Man taip atrodo, bet, nu, kad charizmatiški. Nu, Adamkus, tai ten iš visų, be žodžių, žmogus ir inteligentiškas, aišku, ir charizmatiškas, protingas, kultūringas, nežinau kaip. Šimonytė.

Tyrėja:

Tai kaip apibūdintumėte tuos žmones, Adamkų ir Šimonytę? Kokie svarbiausi jų būdo bruožai ar ryškiausi būdo bruožai?

Evelina:

Adamkus tai yra išlaikytas žmogus, kultūringas, išklausk. Man tai labai, čia yra didelė, va čia to žmogaus didybė yra, kai neįžeidinėja kitus. Šimonytė biški to turi. Adamkus tai, aišku, to, nu, mano akim, aišku, neturi. Nu, kaip neturi? Nu, neturi. Neįžeidinėja, išlaikytas, man ten iš vis, viršūnių viršūnė Adamkus yra. Politiniu atžvilgiu kultūringas ir visame kame ir apsišvietęs, nu, charizmatiškas ir... O Šimonytė, nu... Šimonytė visais galais, kaip sakom, apsišvietęs žmogus, protingas. Už save pastovintis, nes įžeidinėjimų būna, aišku, krūvos ten. Belekaip, kaip moteriai, kaip politikai. Aš nežinau.

Tyrėja:

Gera. O gal galite prisiminti, kaip, na, jūsų, va, akimis tie charizmatiški politikai duoda pranešimą spaudai, ar kalba per debatus, ar tiesiog kažkokį duoda komentarą žinioms. Kas iš jų, va, pasisakymų yra įstrigę jums?

Evelina:

Nu, man tai tas, suprantat, sakau, va, ką aš minėjau, tai Adamkaus tai išlaikyta ta būseną, kad niekada nekonfliktuoja su žmogumi, man tai čia yra menas. Nes politikai taip jaunas vienas su kitais. Tai, va, tas žmogus, kur sugebėdavo kažkaip taip apsukti, išsukti, kad nebūtų to konflikto, stengtis protingai.

Tyrėja:

O gal, pavyzdžiui, atsimenat kažką, kas iš charizmatiškų politikų kalbėsenos, kaip tik jūs atgrąsė, kaip tik nepatiko?

Evelina:

Kalbos nepatiko. Tai dabar visus, kai išvardinčiau, tai... Čia pavardėm reikia?

Tyrėja:

Ne, ne. Turiu galvoje, kad iš kalbos kas nepatiko. Nu, va, pavyzdžiui...

Evelina:

Homofobai, įžeidinėjimas, negerbimas kito oponento, kai šnekama, kad nu vos nedurniai čia aplinkui, o jis protingiausias.

Tyrėja:

O pastebite, kad charizmatiškai politikai kalba ir toliais būdais?

Evelina:

Ai, ne, ne, ne. Aš kalbu, kad kiti, ne charizmatiški.

Tyrėja:

Gera! Kaip jūs pati jaučiatės klausydama tų aptartų charizmatiškų politikų? Kokios jums emocijos užplūsta tuo metu?

Evelina:

Žiūrint, kokia tema šneka aišku. Kokios emocijos... Tai visaip būna, būna, aišku, kad kartais ir nesutinka tos politinės pažiūros, kai kada. Nu neatsakysiu, net nežinau ką pasakyti.

Tyrėja:

Tai yra dalis charizmatiškų politikų minčių su kuriomis sutinkate, dalis su kuriomis nesutinkate. Gal galite prisiminti, kokie dalykai priverčia patikėti politiko ar politikės išsakyta misija, tikslais, idėjomis? Galite prisiminti ir jums patogius pavyzdžius, kuriuos minėjote - Šimonytė, Adamkus.

Evelina:

Nu, neatsiminsiu dabar, nu... Nu, kad taip konkrečiai tikrai nepasakysiu, žinokit. Čia tiek tų būna tų visų politinių, kad ta galva jau vienas atvejais baigėsi, kitas prasideda, dabar vėl nauja ta valdžia ir neatsakysiu.

Tyrėja:

Tai kažkokio ryškaus atvejo, kuomet labai patikėjote politiko idėją, tokio kažkokio ryškaus net ir nėra įstrigę, ar ne?

Evelina:

Nu, turbūt, ne, gal nežinau... Užmiršau, jeigu ką iš tikrųjų. Nu, tuo momentu pagalvojau, tuo ir baigėsi, turbūt, žinot kaip yra.

Tyrėja:

O kaip jums atrodo, ar politikas, politikė gali sukurti vienybės ar bendro tikslo jausmą? Ar pati esate tai patyrusi?

Evelina:

Vienas žmogus sukurti tą? Aišku, ne. Kad vienas, konkrečiai, politikas sukurti vienybės jausmą? Ne, aišku, ne. Jam turi padėti.

Tyrėja:

Ar charizmatiškumas kaip savybė, manot, kad padeda sukurti vienybės ir bendro tikslo jausmą? Ar čia neturi nieko bendro?

Evelina:

Žinok, padėda, aš manau, bet tik tai neaišku, į kokią pusę nueina tas charizmatiškumas. Gali į vieną pusę ir kitą vieną pusę. Man gali patikti, o kitam ne. Tai vat, žiūrim, kur nueit, nes tų žmonių, manau, yra nu, nemažai, bet tai nereiškia, kad jie visi patinka. Čia aš aišku šnekėjau apie tą Šimonytę, tą kur man patinka žmonės.

Tyrėja:

O gal galite išsiplėsti ties tais vat kur nepatinka? Kuo tie politikai pasižymi, kurie yra charizmatiški, bet jums nepatinka?

Evelina:

Jie moka šnekėti gražiai, kartais atrodo, kad net pašneka protingai. Bet paskui, kaip sakoma, pradeda įžeidinėti žmogų, jeigu tu jam neįtinki, tai vėl apsiverčia. Tas vienoji pusė būna, kaip ir mandagus, nu, kad iš jo eina, atrodo, kaip ir protingas. Paskui taip liaudiškai sakant, žiūrėk ir nusišneka lygioj vietoj. Na, čia iš mano, aišku, pozicijos.

Tyrėja:

Gera, o koks jūsų manymu politikas ar politikė niekada nebus laikomas charizmatišku? Na, kokių savybių tiesiog neįmanoma susėti su charizmatiškumu?

Evelina:

Nu, kukus, uždaras, visiek čia tu turi išėti, turėti iškalbą, nu, kartais protingi, neprotingi būna, bet tas turi iš tavęs, nu traukti gi žmonės. Charizma tai traukia, tai jeigu tie tyleniai, kuklūs, ten politikai sėdi užsidarę, nu, tai jeigu jie nešneka, aišku turi dar šnekėti taip, kad tu pritrauktum tą žmogų kažkuo tai, ta charizma savo. Suprasti tą žmogą, ašku ten būna pas politikus ir vaidybos daug, nu, nežinau, taip jau filosofiskai.

Tyrėja:

O sakot, kad reikia pritraukti kažkaip tą žmogų. Kas jus pritraukia politikuose?

Evelina:

Nu tai man įdomu, kaip jie valdo, kaip jie šneka, kokie įstatymai, tiktai žinot, čia atvirai, man pavyzdžiu, aš tik suprantu, kad aš klausau, klausau, ten gali debatuoti, bet kaip jiems reikės, taip jie ir priims, nu, tos beviltiškumas, žiūriu, tas politikų besiklausant. Bet šiaip įdomu sužinoti, kaip kas valdo, ką daro, žinai, kad truputuka bejėgis esi kažkaip tai toj situacijoje.

Tyrėja:

Ar įtraukia kažkokios politinės temos, situacijos, ar yra ir kažkokie tai asmenys, kurie įtraukia jus?

Evelina:

Dabar, tai aišku, ir asmenys, politinės partijos, nu ir temos tos, ne visos, bet kažkokios, tai traukia ir klausaisi, kas vyksta, kaip bus, kaip toj Lietuvoj gyvensim, kokia ateitis.

Tyrėja:

O jau ir pati užsiminėte apie tą vaidybą, tai man įdomu paklausti, kaip jums atrodo, ar galima suvaidinti charizmą?

Evelina:

Nu man atrodo ne, nu vis tiek tu turi iš prigimties turėti tą šnekėjimą, drąsą, šnekėti beleką, belekaip. Užjausti, pritraukti tom kalbom žmones, čia iškalbingumas, nu, aš galvoju, dar, nu, reikia labai mokėt šnekėt.

Tyrėja:

O vat kol ir kalbėjome įvadinote keletą politikų, Adamkų ir Šimonytę. Kaip jūsų nuomone, ar skiriasi, ar jums pačiai skiriasi charizmatiško vyro ir charizmatiškos moters politikoje vertinimas? Ar galime tas pačias savybes taikyti tike vienai tiek kitai lyčiai?

Evelina:

Aš manau, kad skiriasi ir labai net ir į moteris labai blogai žiūrima, jeigu jis ten protingesnė pasirodo. Tai jai sunku yra politikoje tarp vyrų, kad ir tu charizmatiška vis tiek, tai tuo labiau, man atrodo, jai blogiau yra. Aš taip galvoju, pas mūsų Lietuvoje.

Tyrėja:

O kodėl taip yra?

Evelina:

Nu, vyrų toks mąstymas, toks žinot tas primityvus, tas tų, nendartaliečių, kad, nu, kai moteris su kiaušais, tai jau baisu, yra čia liaudiškai.

Tyrėja:

Tai moteriai būti charizmatiškai net gali būti kaip tik nepranašumas?

Evelina:

Taip, nes įžeidinėja, silpnesni įžaidinėja, politikoje, aš ypač kalbu. Matos akivaizdžiai, kaip ten elgiasi ir kaip ten visaip belekaip. Taip jau yra.

Tyrėja:

O jeigu kalbant apie, pavyzdžiui, savybes, nu, nes, kaip supratau, moteriai tai ta charizma nepadeda, bet jeigu mes kalbame apie savybes, tai ar galim tais pačiais būdvardžiais apibūdinti charizmatišką tiek vyrą, tiek moterį, ar net ir būdvardžiai apibūdinant būtų kitokie?

Evelina:

Nu gal, moteris iš prigimties aišku kitaip... nu jie vyrai tai racionaliai išneka, moteris dar ta charizma jos turbūt tokia švelnesnė, moteriškesnė, nu vyrai gal racionaliau išneka, moteris dar kitaip iš savo kampo, protingiau man atrodo, net pašneka.

Tyrėja:

Tvarkoj, gerai, ką jums apskritai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimas kaip pilietei? Kiek jums tai yra svarbu turėti tokius politinius lyderius?

Evelina:

Nu aš jais tikiu, jeigu man atitinka mano nuostatas, jeigu nu ne viskas aišku gali atitikti, aš pati ir nežinau, iki galo kaip čia reik valdyti, taigi Dieve, tam jie ir duoti, tai nu tikiu jais.

Tyrėja:

O kaip manot, kiek tai yra svarbu visai visuomenei?

Evelina:

Nelabai tikiu, kad mūsų visuomenei taip jau labai svarbu. Aišku svarbu daliai kažkokiai, bet aišku daug pas mus tokių, kur visiems nuspjaut, kita dalis dar nesupranta kažką tai. Manau mažai visuomenės daliai čia. Ne, nu jie atsirenka gal kokį tai vedlį charizmatišką, kuris daug šneka.

Tyrėja:

Nemažai čia visko paminėjot, bet jeigu reikėtų taip viską apibendrinti ir įvardinti tris pagrindinius dalykus, kurie jums apibrėžia charizmatišką politikę ar politiką. Kas tie trys pagrindiniai dalykai būtų?

Evelina:

Biografija ta, nu jo čia ta biografija nelabai... Nu vat tas tikėjimas ir pasitikėjimas žmogumi, nu ką aš ten galiu sužinoti? Aišku, iš spaudos, kiek skaitai, kiek domėsi ir juo kai įtiki, tai čia mano tas ir pliusas yra juos įtikėti, jų tas kalbas ir jeigu atitinka mano ir jų pasakymai nu sueina viskas, tai... Nežinau, ką daugiau ir pasakyti.

Tyrėja:

Gera, viskas tvarkoj. Tai mano tokie oficialūs interviu klausimai baigėsi, bet aš dar norėčiau paklausti gal dar pokalbio metu kilo kažkokių minčių, kuriu nepavyko išsakyti ir dar norėtumėte kažką papildyti?

Evelina:

Žinot, kas kilo, kodėl aš nepaminėjau, aš labai Gentvilą myliu. Aš labai už šituos liberalus balsuoju, tai aš galvojau, kodėl aš jį palikau už borto, čia Šimonytė, Adamkus su Adamkus, čia, vat, išlindo tokios mintis netyčia. Tai charizmatiškai tai yra, nu taip, tą Žemaitaitį kartais paklausyk, irgi charizmatiškas savaip. Moka pašnekėti, yra ten tų žmonių, bet vis tiek savybes vertini ten jų tą praeitį, kaip jie elgėsi, ateitį, praeitį. Ir būna, kad ir pasimauni vertini, tą žmogų, o supranti, kad ten šaudo gabalas, ir niekas, ir išduoda ir valstybę ir mus ir slidus reikalas politika.

Tyrėja:

O labai įdomu, nes pati pasakėt, kad Gentvilas patinka kaip politikas, bet ar jo tuomet neišskirtumėt kaip charizmatiško?

Evelina:

Jis man toks padūkėlis politikas, kuris nebijantis, taip charizmatiškas, bet jis dar toks man turintis tokio kipšiuko, kuris nebijo su humoru pasako, protingai pasako. Nu, va, čia mano, tai iš tų visų, vienas ladausiai mylimų politikų Gentvilas yra iš tikrųjų. Ir kažkodėl pamiršau. Čia aš jį saugojau nuo interviu, turbūt. Tokios ir patijos, kad nėr dabar į ką žiūrėti baisu, tragedija. Vat tik, vat irgi, žinias žiūrėjau svarbi valanda ir kažkaip žandai užkaista tą politiką pažiūrint. Nu jo, šitie metai tokie pilninaktiniai. Pagalvojau, kad neaugi mes Vengrijos lygį pasieksim. Aš nežinau, čia su tą žiniasklaida, tai čia bus tragedija. Eisim į gatvę, man atrodo, darysim vėl sąjūdį kažkokį. kažką reikės daryti, versti, komunistus reikia versti, ir bus gerai.

Tyrėja:

Ačiū labai už visus atsakymus, informuoju, kad įrašą sustabdau.

Paulius

Tyrėja:

Pirmiausia norėčiau jūsų paklausti, ką jums reiškia apilai žodis charizmą? Kaip apibūdintumėte charizmatišką asmenį?

Paulius:

Charizma, charizma nu savybė patraukti... žmones kitus savo gerom savybėm. Galbūt aš neatsimenu tų visų apibrėžimo sąvokų, bet sakykime, žmogaus.. žmogaus būdo bruožais, charakterio bruožais kurie patraukia... patraukia kitus žmones. Dėmesio... lyderystė...

Tyrėja:

Ar esate, kada nors galvoję, kad politikas ar politikė yra charizmatiškas, charizmatiška?

Paulius:

Taip, esu.

Tyrėja:

Kodėl, dėl kokių priežasčių apie tą žmogų taip galvojate?

Paulius:

Na... Jeigu žmogus turi tą savybę tai tiesiog tai matosi. Susidariai savo nuomonę apie žmogų vistiek.

Tyrėja:

Mhm, o ar manytumėt, kad charizma yra įgimta savybė, ar labiau atsiranda iš tam tikro elgesio, bendravimo būdo?

Paulius:

Aš manau, kad įgimta. Yra kažkiek, sakykim, kažkokių tai charakterio bruožų ir įgyta, bet sakykim, savybes žmogus gimęs gimdamas jau turi tam tikrų bruožo savybių. Jis jau nuo pat pradžių turi tai...

Tyrėja:

Supratau, o galėtumėt pasakyti, kad galima suvaidinti charizmą?

Paulius:

Taip.

Tyrėja:

Kokiu būdu tada tai būtų galima padaryti?

Paulius:

Nu tai yra ta specialybė kaip aktorius. Galima suvaidinti bet kokį parsonažą labai patrauklų ir labai neigiamą. Viskas priklauso nuo tikslų ir... nuo siekiamų tikslų ir savybių, kad tai mokėti tą daryti.

Tyrėja:

Ar galėtumėt pasakyti, kad tiktais aktoriai gebėtų suvaidinti charizmatišką žmogų? Ar vis dėlto gal žinote pastebit atvejų, kur matot, jog ta charizma suvaidinama ir politikoje?

Paulius:

Taip, politika taip pat suvaidinama yra labai stipriai. Netgi kitą kartą stipriau nei aktoriai. Viskas priklauso nuo to kaip stipriai žmogus siekia savo tikslų.

Tyrėja:

Mhm o kokiu būdu galite, pavyzdžiui, atskirti, kad čia yra nenuoširdi charizma, o čia yra suvaidinta charizma?

Paulius:

Nu iš kart neatskirsi. Aš manau po to tik tai galima pamatyti, pastebėti kada... Nu po atliktų darbų, iškart ne įmanomą.

Tyrėja:

O ką būtent atlikti darbai parodo apie žmogaus charizmą?

Paulius:

Kaip žmogus pasiekia, ko siekia, ko pasiekia ir taip toliau.

Tyrėja:

Gerei, jeigu reikėtų žmogų, kuris nežino visiškai Lietuvos politikų apibūdinti kažkurį charizmatišką politiką ar politikę. Kaip apibūdintumėte tą žmogų?

Paulius:

Nu kaip jį apibūdinti jeigu jo nežinai. Turi žinoti, nežinodamas žmogaus. Kaip aš suprantu tą klausimą nežinodamas Lietuvos politikų kaip apibūdinti charizmatišką? Nu... vien tik tai žiūrėdamas, sakykim, televiziją ar iš kitų pasikojimų, nes jeigu tu jį nepažinosi kaip jį glaima apibūdinti.

Tyrėja:

Ar jūs turite omeny, kad jeigu jūs pats asmeniškai nepažįstate, konkretaus politiko, tai nelabai ir galite apibūdinti tuomet to žmogaus ar teisingai suprantu?

Paulius:

Ne, nebūtinai asmeniškai pažinoti. Aišku asmeninės pažintys duoda platesnį vaizdą dar sakykim. Jeigu dabar apie Lietuvos aš galbūt kažką pasakyt reikia žmonės kas paklaustų apibūdink charizmatišką politiką ten kokį nu... Urugvajaus, Ekvadoro aš iš vis nieko negalėčiau pasakyti nes aš jais nesidomiu, aš jų nepažįstų, tame esmė. Nu bent jau turėtum matyt kaip vyksta, kas vyksta, kas dalyvauja tame, bet jeigu nesidomi neapibūdinsi.

Tyrėja:

Supratau, gerai o gal galite prisiminti, kaip jūsų akimis, charizmatiškas politikas ar politikę duoda pranešima spaudai? Ar kalba per debatus ar tiesiog kalba žiniose, nesvarbu, koku formatu, kas iš to žmogaus jums įstrigo labiausiai iš tos kalbos?

Paulius:

Net neįsivaizduoju ar galima pasakyt ar žmogus charizmatiškas iš vieno interviu.

Tyrėja:

Ne, ne iš vienas interviu, bet vis tiek turite galbūt politikus, kuriuos laikote charizmatiškais, jų prisiminęs, kažkokius tai pasisakymus viešus. Ar yra dalykų ir jeigu taip, tai kas konkrečiai įstrigo, patiko, ar gal kaip tik nepatiko?

Paulius:

Tai nėra konkretus atvejis, tai nėra konkretus interviu tai tiesiog visuma. Visuma visko duoda tokį jau supratimą ar jis šitą... iš vieno interviu tikrai nepasakysi gali pasakyt iš interviu ten kažkokį įspūdį apie žmogų, bet ir jis dažniausiai būna klaidingas. Apie žmogų kalba darbai o ne žodžiai.

Tyrėja:

Mhm bet jūs gal nu galvojate, kad Lietuvoje yra ar bent jau buvo charizmatiškų politikų ar politikų?

Paulius:

Lietuvoje buvo charizmatiškų politikų. Jeigu ir yra tai jie bent jau mažai matomi, mažai turintys galimybę bent jau viešai būt matomi. Anksčiau buvo tikrai buvo.

Tyrėja:

Mhm, bet vis tiek matyt, na jeigu ir iš anksčiau buvo prisimenate kažkokius tai jų ar pasisakymus, viešus apie tai ką jie komunikavo, kas vat yra įstrigę jų komunikacijoje, ar yra kažkas įstrigę vat iš jų kalbėsenos manieros, kaip jie reiškia savo mintis?

Paulius:

Ne to tikrai aš negaliu pasakyti, nes yra... Tai tikimybių būtų klausimas toks ar iš jų... Iš jų pasisakymų tikrai negali pasakyti, gali pasakyti kad jis atrodo taip bet negali kas jisai yra toksai. Sakau visa tai parodo jų darbai, jų bendravimas, jų mokėjimas bendrauti su žmonėmis su... Valdyti situaciją, supratimas situacijos ir visa visuma, visa visuma ir taip toliau. Sakykim iš pasisakymų, iš asmeninių bruožų galbūt galim pasakyt, pažįstant asmeniškai žmogų.

Tyrėja:

Mhm o va vis tiek sakote, kad nu tai galima susidaryti iš visumos, kurią sudaro ir kažkoks tai darbų atlikimas, tikslų siekimas. Kas tenais konkrečiai sudaro charizmatiško politiko įspūdį, nes tų tikslų, matyt, visi politikai kažkokių turi vienas geriau sekasi pasiekti, tiems geriau sekasi. Kas konkrečiai su tais tikslais identifikuoja, kad politikas yra charizmatiškas?

Paulius:

Nu vat aš pasakysiu du pavyzdžius... Iš kart vat matysit iš mano požiūrio. Sakykim dabartinis Lietuvos prezidentą aš laikau išvis ne charizmatišku. Turbūt aukštas ir gražus, bet jis tikrai ne charizmatiškas, jisai yra valdomas aukšto rango vadybininkas, bet jis nėra šeimininkas valstybės. O va paimkim Mykolą Brazauską, buvusį prezidentą, nu tai yra charizmatiška asmenybė ir vat su lyginkim it vat iškart matosi skirtumai, labai didžiuliai.

Tyrėja:

Mhm. Tikrai labai 2 skirtingos asmenybės, o gal tada galit prisiminti, kaip jūs pats jautėtės vat kai klausėt ir minėto va charizmatiško politiko. Kokios emocijos užplūsta tuo metu, kai klausotės vat charizmatiško politiko?

Paulius:

Na aš taip stipriai nelendu, nesidomiu politika Lietuvos, nes ten niekas niekada nesikeitė ir nesikeis bent jau į gerą pusę.

Tyrėja:

Supratau.

Paulius:

Kaip pasakyti, visas jų supratimas ateina daug vėliau pamačius žmogaus darbus. Galbūt aš neteisingai suprantu, sakykim, tas charizma žmogaus daugiau tinkama būtų asmeninėm žmogaus savybėm kaip asmenybė, bet ne kaip viešam asmeniui, politikui ir taip toliau, ir taip toliau.

Tyrėja:

Taip gerai, o vat įvardinote Brazauską kaip vat charizmatišką tikrai lyderį. Ar galėtumėte sakyti, kad vertinate jo vertinate jo idėjas teigiamai, kad jomis pats tikėjote?

Paulius:

Ne aš ne apie idėjas kalbu, idėjos tada pas visus vienodos buvo, bet, sakykim padaryti darbai, situacijų valdymas ir visa kita, aš realiai, vertinu teigiamai. Žiūrint atgal tada gal daugiau buvo tikėjimas nei žinojimas, dabar jau gal iš tikėjimo galbūt daugiau yra žinojimas.

Tyrėja:

O kokie dalykai aplamai priverčia patikėti politiko ar politikės išsakytą misiją tikslais kažkokiomis idėjomis?

Paulius:

Tai aš sakau atlikti darbai, padaryti darbai. Sakykim jeigu jūsų klausimai susiję būtent su politika, politiko, apie žmogaus kaip politiko charizmą tai aš manau tikrai darbai, nes čia asmeninės savybės kaip ir nublinksta, jos tik padeda politiko charizmą pasiekti.

Tyrėja:

O ar esate kada nors dėl politiko ar politikės ar jo išsakomų idėjų? Buvęs labiau aplamai, įsitraukę, aktyviau, domėjėsi politika, o gal net ir pakeitę nuomonę apie tam tikrus dalykus?

Paulius:

Nesu. Nesu ypatingai toksai fanatikas Lietuvos politikų, nes nu aš turiu savo asmeninę nuomonę, žiūriu plačiau negu kad sakykim vietiniu matymu. Reikia žiūrėt iš plačiau ir iš aukščiau tada pastebi daug daugiau.

Tyrėja:

O kaip jums atrodo, ar politikas politike gali sukurti vienybes ar bendro tikslo jausmą? Ar pats esate taip patyręs?

Paulius:

Nu taip, gali sukurt bet tai gali būt ir tikras jausmas ir tai gali būti apgaulingas jausmas siekiant sukurti jausmą... Siekiant sukurti kažkokių tai tikslų kurie nesutampa su visuma, bet galima bendrai sukurti, vat tas ir yra aktorystės menas. Galima sukurti kada nuoširdžiai yra daroma ir kada sieki to kuo tiki, ką kalbi.

Tyrėja:

Gal galite labiau prisiminti, kaip vat pats jautėt tą bendrystės vienybės jausmą? Nu kas konkrečiai ar kokios detalios sukėlė tą vienybės jausmą?

Paulius:

Kas sukėlė? Galbūt tikėjimas ateitimi, galvojimas, kad matai, kad žinai, kad tiki, kad dabar bus kitaip, nuovargis nuo... nuo to kaip buvo prieš tai gyventa ir gal žodžiai ir visą kitą sukelią tą vienybę kada yra vienijama. Bet vėlgi pasikartosiu, kad gali būti visa tai ir apgaulinga, savanaudiškais tikslais tai daroma, sukeliamas tas jausmas vienybės.

Tyrėja:

Mhm bet matyt, vis tiek nu tų politikų yra tikrai daug ir vat čia galvojat jūs apie kažkokį tai konkretų atvejį. Ką darė kitaip tuo metu politikai, kad sugebėjo sukelti tą vienybės jausmą. Kas būtent konkrečiu tuo atveju išsiskyrė iš pačių politikų, kad sukėlė tokį vienybės jausmą?

Paulius:

Pradžia, sakykim, buvo ne konkretus politikas, pradžia viso to tai... galbūt taip buvo būrelis žmonių kur pradeda kelti tokias idėjas, kurios užkrečia visuomenę. O po to yra įstumiamas konkretus lyderis, kuris nutempia viską į kitą šoną, bet prisidengdami gražiom taip sakant revoliucijos idėjom. Galbūt galbūt galbūt galbūt va tuo metu vat teisingai konkretiems lyderiam ir pritrūko charizmos, galbūt nebuvo leista tai charizmai pasireikšti? Aš nežinau.

Tyrėja:

Gal jūs galit padetalizuoti, apie kokį čia konkrečiai politikos periodą kalbate?

Paulius:

Nu sakykim koki 1987-1988 metai

Tyrėja:

Ar tenais būtumėt matę politikų, kurie vat galėjo būti charizmatiški, bet kažkaip gal jiems nebuvo suteikiama erdvė pasisakyti ir ir būti lyderiu?

Paulius:

Buvo charizmatiški politikai. Tas pats Mykolas Brazauskas buvo tuo metu politikoj, bet jis tuo metu gal nebuvo tokia charizmatiška asmenybė. Jo visa charizma išaiškėjo daug vėliau, bet tą sakykim, vienas iš charizmatiškiausių lyderių buvo Romualdas Ozolas.

Tyrėja:

Kuo būtent jisai buvo išsiskyrė charizmatiškumu? Kokios jos savybės jums labiausiai signalizuoja, kad tai yra charizmatiškas žmogus?

Paulius:

Žmogus darė. Tikėjo savom idėjom tikėjo visuomene ir darė tai nuoširdžiai, bet jam nebuvo lemta ar leista, vis dėl to siekti pasiekti to ką jis darė.

Tyrėja:

Gera koks, jūsų manymu, politikas ar politikė niekada nebus laikomas charizmatišku? Kokias savybes žmogus turintis niekada negalėtų būti laikomas charizmatišku ir kodėl?

Paulius:

Nu jeigu žmogus nėra charizmatiškas, tiesiog manau jis turėtų būti pilkas, nepastebimas, tiesiog klerkas politikas ir tiek. Bet sakykim gali būti anticharizmatiškas žmogus, bet irgi negali pasakyti ar jisai charizmatiškas ar stipriai charizmatiškas, bet jisai su minuso ženklu.

Tyrėja:

Ar kas konkrečiai jam prideda tą minuso ženklą, jeigu vat, kaip sakot, tas charizmatiškas, bet iš neigiamos pusės, kas būtent jį padaro tuo neigiamu?

Paulius:

Atlikti darbai, savaudiški tikslai, tarnavimas šeimininkui siekiant savanaudiškų tikslų. Atlikti darbai, vėlgi, atrodo turintys labai didelę charizmą, bet paskui išaiškėja, kad ta charizma jinai suvaidinta.

Tyrėja:

Supratau gerai tai kalbėdami čia va dabar va apie tuos charizmatiškus politikus. Tikriausiai na vien kelis ir įvardinote, tikriausiai dar dar kelis įsivaizdavote, bet minėjote tik vyrus. Kai galvojate apie charizmatiškas politikas moteris, kas ateina į galvą, o jeigu tokių nėra, tai kodėl, jūsų manymu, tokių nėra?

Paulius:

Kazimiera Prunskienė. Labai charizmatiška politikė.

Tyrėja:

Taip, o jeigu, jūsų čia nuomone, kaip galėtų skirtis ta charizmatiško vyro ir charizmatiškos moters politikoje suvokimas? Ar galima tuos pačius būdo bruožus taikyti ir vienas, ir kitiems. Ar yra kažkokio tai skirtumai?

Paulius:

Aš manau, kad charizmatiška asmenybė tai gal turi skirtumų tarp vyro ir moters, o charizmatiškas politikas jis neturi skirtumų, neturi lyties. Politikas ar politikė koks skirtumas. Vėlgi daromi darbai, kaip nuoširdžiai daromi darbai ir taip toliau.

Tyrėja:

Taip gerai turiu jau porą paskutinių klausimų tai, ką jums apskritai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimas? Kaip manote, kiek tai yra svarbu visai visuomenei?

Paulius:

Tai labai svarbu. Politinė lyderystė reikalinga.

Tyrėja:

Būtent charizmatiškas lyderis ar svarbus?

Paulius:

Na galbūt galima tada dėti charizmatiškas ir svarbus tų savybių bruožus, bet abiejų savybių bruožai vat tarpusavyje paralelėj vienas su kitu reikalingas politikui. Charizmatiškas bet nebūsi svarbus arba būsi svarbus, bet nebūsi charizmatiškas. Galbūt esant svarbiam, nesant charizmatiškui gal vis dėl to žmogaus padėtis sakykim politikoj būtų biškį didesnė, bet jei jos abi savybės kartu nu tai labai geras dalykas.

Tyrėja:

Ką visuomenė gauna, iš esmės turėdama tuos charizmatiškus svarbius lyderius, kurie ir charizmatiški ir svarbūs?

Paulius:

Na visuomenė tai kaip avių banda, galima prilyginti. Jeigu nėra gero piemenio tai visuomenė tada jinai kaip akla nežino kur eit, ka daryt ir taip toliau, jeigu turi gera piemene tai ji saugi ir soti. Kvailas palyginimas.

Tyrėja:

Viskas tvarkoj, kartais paprasčiausi išsireiškimai geriausiai leidžia suprasti, ką žmogus turi omeny. Dar aš norėjau pasitikslinti, ar jūs galvotumėt, kad vat konkrečiai charizmatiškas lyderis būtų geresnis piemu tas, kuris lydi tas avis negu ne charizmatiškas?

Paulius:

Jeigu mes atmetume tą pirmą bruožą svarbus ir... nu laikytume charizmatiškas ar ne charizmatiškas tai kas be ko charizmatiškas lyderis jisai turi patrauklumo. Paskui charizmatišką lyderį daug daugiau žmonių eis.

Tyrėja:

Gera ir visai tada pabaigai, jeigu reikėtų įvardinti 3 pagrindinius dalykus, kurie jums apibrėžia charizmatišką politiką ar politikę. Kas tai būtų tie 3 dalykai?

Paulius:

Nu pirmiausia pagarba kitiems, laikymasis duoto žodžio ir... nu taip staigiai nesugalvosiu. Galbūt profesionalumas, profesionalumas to ką darai, nes gali būt aukštas ir gražus, bet nesuprasti ką darai. Nu tai profesionalumas svarbus dalykas.

Tyrėja:

Ačiū už visu atsakymus, informuoju, kad įrašą sustabdu.

Brigita

Tyrėja:

Pirmiausia, norėčiau paklausti, ką jums aplanai reiškia žodis charizma, kaip apibūdintumėte charizmatišką asmenį?

Brigita:

Galbūt tas, kuris paveikia nesąmoningai kitus, kuris galbūt patraukia, sudomina kitus kažkuo, kuo tie patys žmonės negali paaiškinti. Turi kažką tokio, dėl ko jo klauso, kodėl jie jam įdomūs. Taip turbūt, suprasčiau.

Tyrėja:

Ar esate kad nors galvojusi, kad politikas ar politikai yra charizmatiškas, charizmatiška?

Brigita:

Tai aš manau, kad nuo specialybės iš viso nepriklauso charizma. Gali būti ir politikai charizmatiški, ir kitų profesijų žmonės. Manau, kad visur gali rasti charizmatiškų žmonių.

Tyrėja:

Ar pati esate pagalvojusi, kad šitas politikas ar politikė yra charizmatiškas?

Brigita:

Galbūt ne. Taip tiesiog, kad pagalvočiau, turbūt ne.

Tyrėja:

O jūsų manymu, ar charizma yra įgimta labiau savybė, ar labiau atsiranda iš tam tikro elgesio bendravimo būdo?

Brigita:

Tai aš manau, kad charizma yra įgimta.

Tyrėja:

Kaip manote, ar galima suvaidinti charizmą?

Brigita:

Manau, kad ne.

Tyrėja:

Galite prisiminti, kaip jūsų akimis charizmatiškas žmogus sako kažkokią tai kalbą, ar per televiziją, ar per kažkokį tai video įrašą? Kas iš to charizmatiško žmogaus pasisakymo jums įstrigo?

Brigita:

Įtaiga gal. Kokia įtaiga turi tas žmogus, sakant tam tikrą kažką, tai kalbą arba dar kažką. Kiek aš juo patikiu, kaip jis pasako, ir galbūt koku būdu jis tai pasako. Nu, turbūt taip.

Tyrėja:

O kokius išskirtumėte svarbiausius charizmatiško žmogaus būdo bruožus?

Brigita:

Pasitikėjimas savimi. Ir gebėjimas, galbūt matyti psichologinės kažkokios tai tiesiog, intuityvios kažkokios tai žinios, matyti žmones ir suprasti, ko jam reikia, ką pasakyti, gal, taip.

Tyrėja:

Ar yra kažkas charizmatiškuose žmonėse, kas jus kaip tik gal atgrąso, nepatinka?

Brigita:

Gal galėtų būti per didelis dominavimas. Turbūt tai... daugiau kažkaip tai, daugiau gal, gal kažkiek pagalvojus dieną kitą kažką pasakyčiau, bet dabar.

Tyrėja:

Viskas gerai. O vat minėjot, kad kai klausot tų charizmatiškų žmonių, vat toks kaip vardiklis yra, kad tikite tais žmonėmis. Tai kokie dalykai priverčia jais aplemti patikėti, tom išsakomo mintim idėjom?

Brigita:

Galbūt kaip, kaip pateikia, ir gal, galbūt pačio, nu galbūt kažkiek ir pažinimas to žmogaus. Arba gebėjimas valdyti kitą žmogų, va tas jo mokėjimas ir sakyti taip, kad tu patikėtum, net nežinau. Nu iš tikrųjų charizma iš viso labai toks labai įdomus dalykas yra. Ir kitą kartą aš galvoju, kad tikrai įgimtą, ir kitą kartą galbūt netgi pats negali paaiškinti, kodėl tavo žmogus atrodo charizmatiškas ir

kuo jis tave paveikia Tai gėdėjimas išskirti iš kitų kažkokių tai ypatingu, kažkoku tai netradiciniu būdu turbūt, ir tuo būdų būtent paveikti savo kalba tuos žmonės, kad jie būtent ir patiki arba nebūtent patiki, arba pasako savo nuomonę, taip, kad tu tiesiog negali neprisiminti.

Tyrėja:

Gera, kaip jūs pati jaučiatės klausydama charizmatiškų žmonių pasisakymų? Kokios emocijos užplūsta, kai girdit kalbančius charizmatiškų žmonių?

Brigita:

Aš manau, man šiaip charizma siejasi su tokiom teigiamom savybėm, ir jeigu man tas žmogus man yra charizmatiškas, nebūtinai kitam, jis gali būti charizmatiškas, bet man charizmatiškas, tai jis man patinka. Nes žiūrint man, jis toks yra, ir man patinka. Tai ką jis sako, ką jis daro.

Tyrėja:

Kas į tą patinką telpa? Gal kažkokios dar emocijos užplūsta, kai išneka charizmatiškas žmogus? Ar tiesiog toks teigiamas vertinimas ir tiek?

Brigita:

Man patinka. Gal būdas, kaip ta charizma atsiskleidžia, kaip jis ištransliuoja, ką jis sako, kokiais būdais.

Tyrėja:

O galvojant labiau apie politikus ir politikas. Ar kadanos dėl politinės ar politiko išsakomų idėjų, minčių, esate buvusi labiau įsitraukusi ar aktyviau domėjusis politika, o gal net ir pakeitus nuomonę apie tam tikrus dalykus?

Brigita:

Ne, ypatingai manęs kažkaip taip labai neveikia. Aš tiesiog politika, tiek kiek domiuosi, tai tiek ir domiuosi tiesiog savaime. Bet kad koks nors politikas savo charizmą kažkaip paveiktų ir aš ypatingiau domėčiausi, tai ne. Bet galbūt labiau įsiklausau į tą žmogų, kuris matau, kad man patinka ir jaučiu jo charizmą. Galbūt tiesiog neperjungiu ten kito kanalo, pavyzdžiui, jeigu žiūriu ten, kaip jis sako savo nuomonę, o tiesiog pabaigiu žiūrėti, ir tai va.

Tyrėja:

Tai kažkokių tai tų vis tiek politinių charizmatiškų figūrų yra ar ne Lietuvoje?

Brigita:

Nu, aš manau, kad yra. Tai jo, aš manau, kad yra. Visą laiką kažkas tai išsiskiria ir didesnė ar mažesnė kažkokia charizma turbūt bent kuriuo laikmečiu galima atrasti turintį politiką, kuris kažkaip tai išsiskiria. Tai aš manau, kad ir dabar yra.

Tyrėja:

Kaip jums atrodo, ar politikas, politikė gali sukurti vienybės arba bendro tikslo jausmą, ar pati esate taip pat patyrusi?

Brigita:

Manau, kad taip. Manau, kad taip gali sukurti, jeigu dar yra prie viso to kažkokia politinė palanki situacija, tai dar paprasčiau, aš manau. Ir šiaip, aš manau, kad taip. Pavyzdžiui, imant net ir patį Hitlerį tam tikru tarpsniu jo charizma kaip paveikė ir įtakojo toliau visus įvykius. Tai aš manau, kad taip galima.

Tyrėja:

Ar sakytumėte, kad charizmatiškumas padeda sukurti vienybės ar bendro tikslo jausmą, ar vis dėl to tai neturi jokio ryšio; bet koks įtaigus politikas ir necharizmatiškas gali sukurti tą jausmą?

Brigita:

Aš manau, kad gali sukurti ne tik charizmatiškas politikas, bet tam reikia daugiau laiko ir įdirbio turbūt; o jeigu yra charizmatiškas žmogus, tai aš manau, kad jis tą gali padaryti greičiau.

Tyrėja:

Gera, o jūsų manymu, koks žmogus niekada nebus laikomas charizmatišku? Na, kokios savybės tiesiog niekaip nedera su charizmatiškumu?

Brigita:

Turi charizmatiška asmenybė pasitikėti savimi. Jeigu žmogus nepasitiki savimi, jis pats savimi netiki; tai aš manau, kad jis ir kitų žmonių tikrai neįtikins niekuo. Ir nebūtinai neįtikins, tiesiog net neišsiskirs, tiesiog bus nepastebimas, toks kaip tas žmogus, kuris pasitiki savim. Aišku, daugiau tų savybių turi turėti turbūt, bet manau, kad didžiausią tokį svorį šita turi.

Tyrėja:

Kai galvojate apie charizmatiškus vyrus politikoje ir charizmatiškas moteris politikoje, jūsų vertinimu. Ar galima tuo pačius būdo bruožas, tas pačias savybės taikyti tiek vienai, tiek kitai lyčiai? Ar vis dėlto, pavyzdžiui, charizmatiška moteris skiriasi nuo charizmatiško vyro?

Brigita:

Ne, aš manau, kad nesiskiria, tuos pačius galim taikyti. Tik tie, kad moteriai turbūt reikia vis dar, labai gailą, bet manau, kad vis dar jis tiek reikia daugiau pastangų, kad būtų matoma ir pastebima jos charizma. Daugiau įdėti gal, daugiau būti, nežinau net kaip dabar, man pati susimaišiau savo mintyse. Bet aš manau, kad moteris ir vyras vis dar nėra toje pačioje lentinėlėje, ir moteriai reikia daugiau pastangų įdėti. Gal ne tiek daug kiek anksčiau, bet vis tik manau, kad reikia, kad jie patikėtų, nors ir ji charizmatiška, bet kad ją pamatytų, reikia daugiau pastangų.

Tyrėja:

Supratau. O kaip jums pačiai, kaip pilietė, ar yra svarbu turėti charizmatiškus politinius lyderius?

Brigita:

Aš manau, kad su charizmatiškais politikais apskritai yra įdomiau, kaip ir su bet kuriuo charizmatišku žmogumi bendraujant arba jį matant. Aš manau, kad ir politikoje, jeigu yra charizmatiška asmenybė, tai tiesiog įdomiau stebėti tą visą politiką. Tai, kas tave vyksta, pasisakymus ir, jeigu, pavyzdžiui, vertinčiau, jeigu, pavyzdžiui, imant kaip ministrą, jeigu jis yra charizmatiškas, tai aš manau, va ypač užsienio reikalų ministras, tai aš manau, kad jis atstovaudamas Lietuvą, tiesiog irgi turėtų kaip plusą savo charizmą. Tiesiog, gal kažkokiais, tai tam tikrais klausimais bendraujant, arba tiesiog palaikant tam tikrus kažkokius, tai draugiškus santykius, charizmą, jam padėtų ir Lietuvai tuo pačiu.

Tyrėja:

Gera, mes čia kalbėjome ir apie charizmatiškus žmones, ir apie charizmatiškus politikus, vyrus, moteris. Jeigu taip reikėtų apibendrinti ir išskirti kažkokias tris esminius pagrindinius dalykus, kurie jums apibrėžia charizmatišką politiką ar politikę. Kas tie trys esminiai dalykai būtų?

Brigita:

Tai galbūt, taip kaip ir minėjau, toli, kažkur nenuėinant nuo tų užsakytų savo minčių, tai aš manau, kad pirmiausiai būtų tikėjimas tuo, ką jis pats sako. Galbūt, kaip jis tą pateikė, kaip jis tą ištransluoja žmonėms, vis tiek apie tą pasitikėjimą savim, kokių būdu jis tai daro. Ir retorika, turbūt, gera. Ir kas dar, nu ir psichologinės, gal kažkokios, nors nebūtinai psichologinės žinios. Nu, va,

labai sunku įvardinti. Kitą kartą jauti, beje, vienam gal charizmatiškas atrodys vienoks žmogus, kitam, kitoks žmogus. Ir supratimas, kiekvieno galbūt labai individualiai, kas ta charizma yra.

Tyrėja:

O irgi minit, kad svarbu yra ta retorika, kaip ta žinutė yra pasakoma. Ar yra kažkokios komunikacijos savybės, kas jums signalizuoja, kad tai yra charizmatiškas žmogus? Čia aš apie jūsų asmeninę visiškai nuomonę klausiu. Kokia kalbos maniera jūs vertinate kaip charizmatišką?

Brigita:

Kai, jeigu apie politikus kalbant, tai nebėgti nuo nepatogių klausimų. Ir visą laiką palaikyti tą ryšį su žmonėmis. Nesvarbu, kokioje situacijoje tas politikas yra, bet visą laiką šneka. Ir ta, pavyzdžiui, humoro jausmas, gal sakyčiau, irgi labai svarbus, nesvarbu net kokią temą šnekant, bet įterpti. Tai žmonės turbūt truputėlį irgi priartina prie tos charizmos. Gebėjimas jausti žmonės, ką pasakyti, kurioje vietoje ką išsiskirti. Bet iš kitų politikų galbūt savo kažkokiam; nežinau, kitą kartą gali net kažkokios frazės būti tokios, kur visi pagauna. Ir atrodo, tam žmogui, tam politikui kažkokios charizmos priduoja, nes visi pasigauna ir kartoja.

Tyrėja:

Gera, tai mano tokie, kaip ir oficialūs, tie interviu klausimai pasibaigė, bet aš dar norėjau paklausti, gal pokalbio metu jums tiesiog kilo minčių, ką dar nepavyko išsakyti, bet norėtumėte išsakyti?

Brigita:

Ne, turbūt. Turbūt viską pasakiau.

Tyrėja:

Tai ačiū, informuoju, kad įrašą sustabdu.

Regina

Tyrėja:

Pirmiausia, norėčiau paklausti, ką jums apilai reiškia žodis charizma, kaip apibūdintumėte charizmatišką asmenį?

Regina:

Manau, kad charizmatiškas žmogus tiesiog traukiantis dėmesį ir patraukintis... Atkreipia į jį dėmesį, taip tikriausiai, nežinau.

Tyrėja:

O ar esate kada nors galvojęs, kad politikas ar politikė yra charizmatiškas, charizmatiška?

Regina:

Manau kad gali būti ir politikas charizmatiškas, traukiantis dėmesį dėl to ir perenkama vis kėlom kadencijom, nes tiesiog žmogus yra charizmatiškas.

Tyrėja:

O jūsų manymu charizma yra įgimta savybė ar labiau atsiranda iš tam tikro eglesio, bendravimo būdo?

Regina:

Manau, kad gali būti ir taip, ir taip. Gali būti ir žmogus šiltas, komunikabilus ir gali tiesiog norėti, kad į jį atkreiptų dėmesį ir taip... Tiesiog net nežinau. Tai tiesiog gali būti ir toks, ir toks, taip.

Tyrėja:

Jeigu reikėtų žmogui kuris visiškai nežino Lietuvos politikų apibūdinti jūsų akimis charizmatišką politiką ar politikę, kaip apibūdintumėte tą žmogų?

Regina:

Čia be pavardės, taip?

Tyrėja:

Taip, galite neįvardinti pavardės, tiesiog apibūdinti jums charizmatišką politiką ar politikę.

Regina:

....

Tyrėja:

Galbūt kokie yra ryškiausi, pavyzdžiui, jo būdo bruožai?

Regina:

Tai yra lyderystė, turi būti išsilavinęs žmogus. Tikriausiai, žiūrint dar, vienas žmogus gali traukti dėmesį labiau šaukdamas, labiau įsiliedamas į minią, kad tie žemesnio išsilavinimo žmonės pritaptų prie jų, ir gali būti, kad tiesiog išsilavinęs žmogus, šiltas, siekintis, nežinau...

Tyrėja:

Gal dabar galite prisiminti, kaip jūsų akimis charizmatiškas politikas ar politikė duoda pranešimą spaudai, ar ten kalba per debatus, arba tiesiog duoda kokį komentarą žinioms. Kas iš to žmogaus pasisakymo jums įstrigo? Ką įsidėmėjote?

Regina:

Žinokit, to tikrai neatsakysiu.

Tyrėja:

O gal, pavyzdžiui, prisimenate, kas patiko, arba kaip tik gal kas atgrasė?

Regina:

Ne žinokit, taip neatsakysiu dabar.

Tyrėja:

Viskas gerai. Gal tuomet galite prisiminti kaip klausotės jūsų akimis charizmatiškų politikų. Kaip jūs pati klausidamasi jų jaučiatės, kokios emocijos jums užplūsta, kuomet girdite kalbančius charizmatiškus politikus?

Regina:

Tiesiog norisi to žmogaus klausytis, įsiklausyti... Nu tiesiog malonu žmogaus klausytis. Ir tiek. Ir sekti jo visas mintis, viską. Ką jisai pasako.

Tyrėja:

Ar galėtumėte pasakyti, kad charizmatiškų politikų idėjos, ir jūs pačią domina, ir jūs labiau įtraukia kažkaip tais? Ar nėra kažkokio išskirtinio momento, kad charizmatiški žmonės labiau įtraukia negu necharizmatiški politikai?

Regina:

Aš manau, kad charizmatiški politikai labiau įtraukia. Taip. Jų yra įdomu klausytis, sekti juos. Manau, kad taip.

Tyrėja:

O gal galite truputį padetalizuoti, kokie dalykai priverčia patikėti charizmatiško politiko ar politikės išsakyta misija, tikslais, idėja? Kas būtent vat patraukia, priverčia patikėti jais?

Regina:

Aš manau, kad kada matai žmogaus lyderystę, kada žmogus išsilavinimą, tas žmogus patraukia.

Tyrėja:

O ar kada nors, vat gal galite prisiminti, ar kada nors esate pakeitusi nuomonę apie tam tikrus dalykus dėl charizmatiško politiko išsakytų minčių?

Regina:

Nežinau, ką atsakyti.

Tyrėja:

Gera, o kaip jums atrodo, ar politikas, politikė gali sukurti vienybės ar bendro tikslo jausmą? Ar pati esate tai pajautusi?

Regina:

Manau, kad gali sukurti vienybės jausmą. Bet pajautusi... Nežinau.

Tyrėja:

O kaip manote, kokiais būdais tas charizmatiškas politikas ar politikė sukuria tą vienybės jausmą? Kokios galbūt jo savybės ar kalbėsena ar maniera. Kas tą vienybės jausmą sukelia?

Regina:

Nežinau, nežinau ką atsakyti.

Tyrėja:

Viskas gerai. Koks jūsų manymu politikas ar politikė niekada negalėtų būti laikomas charizmatišku? Na kokios savybės niekaip negali būti siejamos su charizmatiškumu?

Regina:

...

Tyrėja:

Galbūt galite galvoti ne vien tik apie politikus, bet tiesiog apie žmones, kokie žmonės jūsų aplinkoje niekada negalėtų būti laikomi charizmatiškais jūsų akimis? Kokias savybės jie turi, kad negalėtų būti įvardijami kaip charizmatiški?

Regina:

Nežinau ir ką sakyti. Tiesiog nemalonus žmogus, kada... Man nemalonus žmogus negali būti charizmatiškas, kada neįdomu klausytis. Gal nežinau, aš maišau čia su kažkuo... Tiesiog nežinau.

Tyrėja:

O kaip galvojate ar galima suvaidinti charizmą?

Regina:

Gal nelabai? Gal tu vaidinsi, tau atrodo, kad charizmatiškas, bet aplinkiniam nelabai? Manau, kad ne.

Tyrėja:

Gerai. Kalbėdama dabar apie charizmatiškus politikus, apie juos galvodama tikriausiai ne vieną, ar gal vieną įsivaizdavote. Ar galite pasidalinti, ar galite pasidalinti, kokius politikus įsivaizdavote kai kalbėjote?

Regina:

Kai kalbėjau, manau, kaip pavyzdį.. Čia pavardę dabar pasakyti?

Tyrėja:

Jeigu sutinkate pasidalinti ir įvardinti kokius politikus turėjote galvoje.

Regina:

Na tai politikas Lietuvoje šaukiantis... Gal nesakysiu tada pavardės, bet prieš viską, prieš šeimos tas sąjūdis ar kaip ten vadinasi... Tai vat jisai kai kuriems žmonėms, manau, yra charizmatiškas. Bet ne visiems. Amerikos prezidentas juk irgi yra charizmatiškas, kad ir kaip bebūtų bet jisai atkreipia dėmesį viso pasaulio. Taip.

Tyrėja:

O kai galvojate apie charizmatiškas politikėms, moteris, kas ateina į galvą?

Regina:

Man atrodo Grybauskaitė charizmatiška politikė.

Tyrėja:

O kaip, jūsų nuomone, skiriasi charizmatiško vyro ir charizmatiškos moters politikoje, bent jau jūsų asmeninis vertinimas? Ar galėtume tuos pačius apibūdinimus, būdvardžius priskirti tiek vyrui, tiek moteriai ar kažkiek skiriasi tie apibūdinimai kuomet mes bandome apibūdinti charizmatiškus žmones?

Regina:

Jeigu tai yra politikas, tai nemanau, turėtų kažkokie vienodi bruožai būti.

Tyrėja:

Ką jums apskritai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimas kaip pilietei? Kiek jums tai yra svarbu?

Regina:

Man atrodo, kad svarbu, kad būtų teisingas politikas. Charizma jeigu tiesiog jina bus, jeigu... Nežinau.

Tyrėja:

O kaip manote, kiek tai yra svarbu visai visuomenei?

Regina:

Gal svarbu turėti charizmatišką, taip.

Tyrėja:

Gera, jeigu reikėtų taip apibendrinti savo mintis ir įvardinti tris pagrindinius dalykus, kurie jums apibrėžia charizmatišką politiką ar politikę. Kas tie trys pagrindiniai dalykai būtų?

Regina:

Dabar žinokite, neišskirsiu. Nežinau.

Tyrėja:

Ar reikėtų daugiau laiko pagalvoti?

Regina:

Nu jo gal pasvarstyti. Tiesiog pagalvoti. Trys bruožai charizmatiškam politikui, taip?

Tyrėja:

Taip. Tokius tris pagrindinius dalykus, kurie jums apibrėžia charizmatišką politiką.

Regina:

Tiesiog dėmesio prikaustymas, atkreipimas į save. Manau, kad turi būti išsilavinęs žmogus. Ir tikriausiai šiltas.

Tyrėja:

O dar man labai įdomu apie tą dėmesio prikaustymą. Kaip jūsų akimis charizmatiški politikai, kokiais būdai prikausto dėmesį, ką daro, kad prikaustytų dėmesį? Čia visiškai jūsų asmeninė patirtis, ką pastebit, kas jūsų dėmesį atkreipia, prikausto.

Regina:

Manau, kad aš žmogus lyderis. Kada jisai teisingai šneka, kada jisai atkreipia dėmesį, nu tiesiog... Kažko siekia.

Tyrėja:

Mano tokie oficialūs jau interviu klausimai pasibaigė, bet gal dar jums kilo pokalbio metu kažkokių minčių, kurių neišsakėte, bet dar norėtumėte juomis pasidalinti?

Regina:

Nu, kad ne.

Tyrėja:

Tuomet labai ačiū už skirtą laiką ir informuoju, kad įrašą sustabdu.

Evaldas

Tyrėja:

Tai pirmiausia noriu paklausti, ką jums reiškia žodis charizma? Kaip apibūdintumėte charizmatišką asmenį?

Evaldas:

Apskritai, jeigu kalbėti taip, tai yra visas rinkinys, sakykime, žmogaus tam tikrų dalykinių ir bendrųjų kompetencijų. Tai charizma man visų pirma remiasi į, jeigu kalbėti apie tokias bendrąsias kompetencijas, tai mokėjimą reikšti mintis, sklandžiai, jas išsakyti, kultūringa kalba. Sakykim tam tikras... kiekvienas žmogus turi tam tikrą na, sakykim kažkokį tokį įprastinį, išskirtinį daiktą, kurį labai dažnai naudoja arba, sakykim nešioja, tai gali būti netgi tam tikras atributas. Toksai skiriamasis ženklas. Tai va tokia visuma, sakykime, tiek dalykinės kalbos, tiek sakykim tokių bendrųjų kompetencijų prasme. Man va tai yra charizma.

Tyrėja:

Ar esate kada nors galvojęs, kad politikas ar politika yra charizmatiškas, charizmatiška?

Evaldas:

Taip, esu galvojęs. Todėl, kad pagal tą visumą ir pagal tą mano įsivaizdavimą būtent pagal tai charizmą kiekvienas supranta labai skirtingai, bet pagal tai, pavyzdžiui, kaip aš ją suprantu, tai, sakykime, tikrai esu išskyręs tam tikrus politikus, kurie, mano supratimu, yra charizmatiški su tam tikru savo išskirtinumu. Jeigu dar tiksliau pasakyti tokiu... kasdienine kalba su tam tikru cinkeliu. Jeigu tas cinkelis yra, tai aš jį kažkaip tai pamatau, kur ir prisitaikau sau.

Tyrėja:

Ar, jūsų manymu, charizma yra įgimta savybė, ar labiau atsiranda iš tam tikro elgesio bendravimo būdo?

Evaldas:

Tai gali būti ir įgimta savybė todėl, kad na, kaip pasakyti, labai daug ką reiškia genetika, labai daug ką reiškia šeima, kurioje gimė, ir jeigu, sakykim, vienas iš tėvų turėjo, na, sakykim tą mano įsivaizduojamą charizmatiško žmogaus išskirtinumą tai tikrai labai tikėtina, kad ir gimęs žmogus taip pat perims. Tačiau jeigu tos kompetencijos bus... augama toje tam tikroje aplinkoje šeimoje, matant tam tikrus žmones aš manau, kad tai gali būti ir tiesiog nu pridedama kartu beaugant,

besivystant žmogui nuo vaikystės iki jaunystės ir toliau tai tikrai gali lemti ir tam tikri nu asmeninio tobulėjimo tokie aspektai.

Tyrėja:

Jeigu reiktų žmogui, kuris visiškai nežino Lietuvos politikų apibūdinti kažkurį jūsų pasirinktą, charizmatišką politiką ar politikę. Kaip apibūdintumėte tą žmogų?

Evaldas:

Charizmatiškas žmogus man būtų sakykim, žmogus su tam tikra, vienaip ar kitaip patrauklia išvaizda, nors tai yra labai subjektyvus dalykas, bet vis tiktai pozicionavimas, sakykime, netgi tokios laisvesnės aprangos nebūtinai įstatant į tam tikrus politiko rėmus, tą ką, ką mes įsivaizduojame, jeigu yra vyriškos lyties politikas tai tamsiai juodas kostiumas, pritaikytas kaklaraištis ir taip toliau, yra ta prasme, kad išskirtinę charizmą tikrai demonstruoja kartais asmenys, kurie turi ir išskirtinį aprangos kodą. Tai, sakykim, tokių politikų yra tikrai ir ne vienas. Lygiai taip pat moteriška lytis gali turėti išskirtinumą, jeigu įvardinti geros politikės, sakykim tokį idealą, kad įsivaizduotumėte, tai yra Kaja Kallas Estijos buvusi premjerė vat man tai yra ir laisvumas, ir apranga, ir savęs pozicionavimas, ir taip toliau, va tokių politikų pas mus tikrai yra, ypatingai praeitoj vyriausybėj buvo išskirtinai matyt.

Tyrėja:

O kokie tada tokio politikos svarbiausi būdo bruožai?

Evaldas:

Svarbiausi būdo bruožai - politikas turi mokėti kalbėti, turi mokėti kalbėti ir na mokėti galbūt kabutėse, išsisukti iš tam tikrų nepatogių situacijų ir, svarbiausia, kad turi valdyti valdyti tikrąją informaciją. Tegul nelabai giliai, tegul ne taip, kaip specialistas, bet jisai turi tiesiog atsakyti į kiekvieną klausimą. Politikas negali atsakyti į klausimą aš nežinau, aš pasidomėsiu, tai na, nėra gero politiko, charizmatiško politiko atsakymas.

Tyrėja:

O gal galite prisiminti, kaip jūsų akimis, charizmatiškas politikas ar politikė duoda pranešimą spaudai arba kalba per debatus? Kas jums įstrigo iš tos kalbos?

Evaldas:

Man tai yra labai 2 skirtingi tokie dalykai, priklausomai nuo to, kokiai politinei grupei tuo metu,

tam tikru laiku politikas priklauso. Tai labai priklauso nuo to, ar politikas yra pozicijos atstovas, ar tai yra opozicijos atstovas. Ir šioje vietoje labai keičiasi tam tikra kalba. Paprastai opozicijos atstovai pasirenka labai ženkliai aštresnį toną, sakykime vaizdingus pasakymus, paryškintus tam tikrais epitetais ir taip toliau. Tai vėl tokie politikai irgi turi, kaip pasakyti, teisę būti tie politikai kurie atstovauja poziciją ar ne, šiuo metu turi valdžios galią. Jie paprastai pozicionuoja umm... labai aiškų, labai aiškų situacijos pagrindimą, labai pagrindžia konkrečiais dalykais faktais, nes tame dirba tai, jeigu žiūrėti iš to charizmatiško, ne charizmatiško, kaip kas tam tikrą turinį, kokioje situacijoje naudoja, tai, pagal tai sakykime, galima būtų jau irgi prie charizmos pridėti patį turinio naudojimą kaip turinio ir išraiškos formas, kurias pasirenka tuo metu kalbėti politikas.

Tyrėja:

Ar esate kada nors iš charizmatiško politiko ar politikės girdėjęs kažką, kas jus, kaip tik atgrasė? Kas tai buvo, kai iš kalbos turiu omenį?

Evaldas:

Dabar jeigu kalbėti... Galiu konkrečias pavardes?

Tyrėja:

Galit jeigu norit.

Evaldas:

Dėl atsakymo patiprinimo, galbūt vėl kažkaip taip sakykime, buvusi premjerė Ingrida Šimonytė gaudavo labai daug kritikos dėl savo per didelių, sakykime, emocijų demonstravimo. Sakykime, kai premjerė susinervindavo labai aiškiai matydavosi veide labai susiaurėdavo lūpos. Labai na, tiesiog ta visa būseną, sakykime, nepatogi jį išsireikšdavo emocijomis tam tikromis, kurios taip akivaizdžiai matydavosi. Tai, sakykim mano, šiuo atveju aš visada skaičiau laikiau, kad tas politikas, kuris net ir geba tam tikrose nepatogiose situacijose demonstruoja tam tikras emocijas. Tai yra gerai todėl, kad politikas tai yra žmogus, kuris atstovauja visuomenę, o visuomenę taip pat yra visokia ir ta prasme, kad politikas parodo tokias emocijas tai aš skaitau, kad nėra blogai, niekada nevertinau, kad tai yra blogai. Lygiai taip pat, kaip ir buvusi seimo pirmininkė, nors ženkliai jos kalba būdavo labiau išlaikyta, bet emocijos taip pat matydavosi dažnu atveju. Dabar gi, jeigu kalbėti apie tą kitą tokį būdą, tai žmogus, politikas, kuris kala... nu toks jau išsireikšimas, savo pasakymus kaip žirnius į sieną man nėra tam tikros charizmos turintis žmogus dėl to, kad tai yra neparemta nei emocija, tai nėra paremta nei kokio turiniu tai nėra paremta kažkokiais aiškiais faktais arba jo vidinėmis vertybėmis, kurias jisai norėtų demonstruoti, nes jeigu jau mes

kalbame apie vertybes, žmonės nesiginčia paprastai ane, jeigu tai yra mano aš dėl jų nesiginčysiu, tai yra tiesiog mano ir pokalbyje tikrai nepulsiu įrodinėti, kad tai yra mano kaip politikos vertybė, jeigu tai yra tikrai įsitikinimas, tai tada vyksta tokie dideli drastiški pasakymai. Tai, sakykime, charizmatiška kalba, tai būtų ta, kuri yra rami, nors jeigu politikas parodo tam tikrą emociją tai nėra blogai, nes žmonės tai taip pat priima kaip nu tam tikro tikro žmogaus požymį. Nu neveidmainiaujančio, ne, ne, ne kažką bandančio nuslėpti, tai toksai galbūt būtų atsakymas.

Tyrėja:

Bet ar teisingai suprantu, kad tą emocionalumą kalboj jūs taip siejat pakankamai glaudžiai su charizmo savybe?

Evaldas:

Taip, emocionalumą aš tikrai išėjau su charizmos savybe, tikrai nevertinu, kaip blogąją charizmos pusę.

Tyrėja:

O kaip jūs pats jaučiatės klausydamas aptartų va tų charizmatiškų politikų pasisakymus? Kokios jums emocijos užplūsta?

Evaldas:

Aš kai klausau charizmatiškų politikų tų, kurie mano akyse ar ne yra charizmatiški, tai aš nu pakankamai empatiškai juos priimu, nepriklausomai nu kokios ten mano ar skiriasi nuo mano įsitikinimų, ar nesiskiria. Yra ir tų, kuriem kurių dalykai man yra nepriimtini, bet jų, pavyzdžiui kalba, pozicionavimas argumentavimas man tai nu kelia tikrai didelį įspūdį. Tai aš, kaip kaip čia, tą atsakymą pateikti nu... turinys ir argumentavimas ir pozicionavimas savo tos tiesos man nu, tikrai tiesiog sudaro gero politiko įspūdį.

Tyrėja:

Mhm, jeigu vat politiko charizmatiško kalboje tiek idėjos, tiek mintys sutampa su jūsų mintimis, ar yra kažkokios tai emocijos jausmai, kurie nu sukyla beklausant tokio politiko?

Evaldas:

Dabar aš prisiminsiu trupučiuką savo jaunystę. Kada man kilo, buvo labai didelis virsmas aš buvau jaunas mokytojas ir tuomet vyko prezidento tuometinio Pakso skandalas ir taip, kaip Rolandas Paksas save pozicionavo pradžioje to skandalo aš visą laiką buvau labai ir labai už, man atrodė, kad

jį tikrai neteisėtai labai puola, aišku, ir aš tos patirties dar buvau labai jaunas kokių 23 metų man atrodo, kai visa tai įvyko, čia, Lietuvoj, bet kuo toliau klausydamas labai aiškių faktų, kas yra pateikiama... stebėdamas, sakykime, jo, kaip politiko, nes šuolis buvo labai greitas iš mero į prezidentus ten ir taip toliau ir panašiai, tai buvo tuo metu tai buvo labai didžiulis... nu, kaip pasakyt, nu atrodė, kad labai žmogus nu, kuris tiesiog nu tikrai buvo charizmatiškas visom prasmėm, bet po to, kaip buvo pateikiami vienas po kito, tam tikri nepatogūs, nepatogūs, sakykime, faktai ir tada jau tu stebi, kaip jisai vienoje ir kitoje situacijoje elgėsi, atsakinėjo į klausimus, kada tu jau matai, kad tai yra neužtikrinti atsakymai arba bandymai išsisukinėti va tada aš atsimenu labai gerai, kaip man įvyko, vis tiktai virsmas, bet jis įvyko iš stebėsenos jo, iš jo stebėsenos ir vat tada pamatai, kad na iš tikrųjų nuomonė kardinaliai pasikeitė, reiškiasi ta charizmą ar ne charizmatiško žmogaus sukurtas įvaizdis, kai jau eina, pradeda eiti, kalba apie tam tikrą turinį, apie tam tikrus dalykus, kai tu matai, kad žmogus išsisukinėja, nu tiesiog liaudiškai pasakysiu va tada ir pakeičia tavo požiūrį į patį politiką. Nu, nežinau, ar aš čia gerai nu....

Tyrėja:

Viskas tvarkoj, viskas tvarkoj. Labai, labai smagu, kad pasidalinot va ir kažkokiais tais prisiminimais.

Evaldas:

Man Pakso ta istorija, man tikrai asmeniškai... aš tikrai netgi man atrodo tuo metu magistratūroj studijavau, man artodė aš eisių jį palaikyti pradžioje, bet po to vat toksai jausmas įvyksta kai tu stebi, stebi, stebi ir matai, kad čia kažkas negerai.

Tyrėja:

O kokie dalykai priverčia ar ne patikėti to charizmatiško politiko ar politikės išsakytą misiją, idėją, tikslais? Va sakote ir Pakso atveju, ar ne? Iš pradžių buvo tas patikėjimas, tai iš ko jis kilo tas patikėjimas žmogumi?

Evaldas:

Visų pirma, tai buvo kaip tuo metu man atrodė, atrodė, kad charizmą sukėlė įvaizdis, kad Paksas tuomet reiškiasi pasityraukė berods iš premjerų nepasirašydamas tam tikros strateginės sutarties tai pirmas dalykas, kuris sukėlė labai didelį nu teigiamą požiūrį į jį. Tarsi jisai pasisakė savo veiksmais prieš sisteminius tam tikrus dalykus prieš kažkokius tai išankstinius tarsi susitarimus ir tai na žmones įskaitant ir mane labai užvedė jį palaikyti. Tiesiog žmogus, kuris turi stuburą ir pasakė sistemai ne ir tada nu žmonės šitie dalykai labai paliečia, jiems atrodo, kad vat kažkas pasipriešino

plius žmogus, kuris taip aiškiai įvardina. Tas buvo pasakyta, aš, kaip dabar atsimenu televizijoje viešai reiškiasi kalboje, kodėl jisai to nedarys ir tikrai tas sukelia pasitikėjimą kaip antisisteminio žmogaus, kuris na va tiesiog priešinas sistemai, o bet po to vat tu tiesiog nu suklumpi ant tam tikrų dalykų, nes pamatai, kad tai ir ta tuometinė politiko charizmą yra naudojama labai aiškiam tikslui. Tai yra balso pritraukimui. Apie kitus dalykus jau apie tai nėra kalbos, bet pritraukti tam tikrą balsą apie tai kalba eina.

Tyrėja:

Ir tuomet jau, kai pasimato tas, kad yra siekis na toksai sau pritraukti tų balsų, dingsta tas pozityvus, charizmatiškas įvaizdis ar ne?

Evaldas:

Nu suprantate, tada mes jį išrenkame ir tada prasideda visai kiti dalykai, apie kuriuos niekas nekalbėjo tarp kitko labai panašią situaciją mes ir šiuo metu turime. Tai nieko neturi bendro su charizma, tai turi tikrai su tuo, kad kaip pritraukti bet koku bet koku būdu balsą ir tas veikia, pavyzdžiui, na žemesnio sąmoningumo arba žemesnio išsilavinimo ar intelekto žmonėms, nu jiems tiesiog tai patinka ir jie pagal tai renkasi už ką balsuoti, jie nežiūri į tuos tokius sakykim, charizmos, kas man sudaro, pavyzdžiui viešasis kalbėjimas charizmoje man turi labai didelę įtaką, nu apskritai apibūdinant charizmą, kaip mintys dėstomos, kaip aiškiai yra. Aš, pavyzdžiui, kreipiu dėmesį į kirčius, kiek žmogaus yra intelektualiai kalba, kiek tarptautinių žodžių jisai panaudoja. Jeigu jau kalbėti apie, pavyzdžiui, prezidento rinkimus, kur tikrai aš laikiu, kaip turėtų pasisakyti ir ta kalba na jinai visai yra kitokia, labiau apie žmogų, labiau apie jo vertybes, labiau apie turinį, negu apie tą balso tokį vienetinį pritraukimą, o po to jau ten bus kaip bus.

Tyrėja:

O dar labai įdomu sugrįžtant prie tų va tokių politikų, kurie sukuria vis dėlto tą charizmos jausmą, tą charizmos įspūdį ir tada vat, kaip ir jūs, pats sakot, išrenkami, prasideda darbai, pasimato, kad ta informacija, ta žinia, kurią jie skleidė, nėra nuoširdi. Kas labiau tada nutinka? Ar tada labiau yra supratimas, kad žmogus apsimetinėjo ir ta charizmą kažkokia suvaidinta ir ar jis nėra iš tikrųjų charizmatiškas? Ar vis dėlto galima pasakyt, kad jis ir toliau yra charizmatiškas? Tik jau jis jau jis toks gaunasi su minuso ženklu ir tokia negatyvi ta charizmą gaunasi, ar gal kažkoks 3 dar variantas?

Evaldas:

Kaip čia atsakyt tau į šitą klausimą... kodėl rinko Paksą. Vyriškas, lakūnas, skraido, praskrenda tilta ir taip toliau ir panašiai. Niekas nematė, nežiūrėjo kuo jis ištikrųjų kvėpuoja. Daug kas balsavau, aš

labai gerai atsimenu, už Artūrą Paulauską, kuris tapo seimo pirmininko, po Pakso tapo laikinuoju prezidentu nu ir vidutinio amžiaus moterims tai buvo žmogus, kuris, tiesiog labai imponavo jo ta išvaizda ir panašiai. Zuoką rinko, nes Zuokas darė... Taip labai charizmatiškas, bet kas vežė, vežė tankas, su tanku pervažiauta ne vietoje pastatyta mašina, vežė jo reiškiasi vaikščiojimais pas skirtingus Vilniaus rajonus, kaip paprasto žmogaus ir taip toliau ir panašiai. Bet kai mes ateinam į tam tikrą sprendimą jau į sprendimo priėmimo tam tikrą tikrą laiką, va tada visa tai ir pasimato, vien tik ant charizmos, tu neištrauksi, jeigu tu būsi visiškai be turinio žmogus ir šitoj vietoj turinys, šalia charizmos turinys yra toksai privalomas, privalomas atributas per kurį tu gali toliau vystyti tam tikras kaip politikas tam tikras temas ir pasiekti tam tikrų labai apčiuopiamų tokių rezultatų. Tai vat tas atsakymas toks ir būtų nu kai charizma be turinio, kai turinys lieka... sakykim charizmatiškas žmogus nebeturi turinio, nebeturi tų konkrečių tikslų, kas labai greitai pasimato, nebeturi plano kaip tas pasiekt, nebeturi organizatumo ir taip toliau tada tai nueina į neigiamą dalyką ir politikais kartais tiesiog dėl to pradingsta iš politikos, nėra renkami, turinys dingsta ir pasirodo, kad ant charizmos vienos tu tiesiog negali išjoti.

Tyrėja:

O kaip jums atrodo ar charizmatiškas politikas politike gali sukurti vienybės ar bendro tikslo jausmą visuomenei ir ar pats esate taip patyręs?

Evaldas:

Gali sukurti jausmą, jeigu kalbėti apie jausmo sukūrimą apie telkiančio žmogaus sukūrimą gali sukurti, bet vėlgi, aš į tą patį čia tikrai pasikartosiu. Jeigu nebus turinio, jeigu nebus tam tikro periodinio pozicionavimo apie tam tikrą idėją, kurią eidamas į rinkimus sukūręs jau tą jausmą ane, kad kaip pasitiki, kad žmogumi, politikas, kuriuo galima pasitikėti politikas, kuris atsako už savo žodžius politikos, kuris rodo tam tikrą savo indėlį ir įdirbį, ir tarpinį kažkokį rezultatą. Viskas yra tvarkoj, bet jeigu tu šito nerodysi, nedemonstruosi, vėlgi ant ant tuštybės, nu tiesiog neišplauksi.

Tyrėja:

Pasakytumėt, kad galima šiaip suvaidinti charizmą?

Evaldas:

Nemanau, paprastai aukštesnio intelekto, aukštesnio išsilavinimo žmonės, gal aš čia, kad nesijaustų iš manęs tokia segregacija, bet iš praktikos mano tas yra, tikrai aukštesnio intelekto žmonės tą tikrai pamato, tikrai tą pamato. Jeigu tu minimaliai gali analizuoti kūno kalbą, sakykim, judesius tam tikrus, kai žmogus kalba yra tam tikri dalykai į kuriuos aš atkreipiu dėmesį, kaip slėpimasis už tam

tikros šypsenos, kada tu nu pamatai, tiesiog, kad tai yra nelabai tikra, nelabai įtaigu ir tiesiog tu tą pajauti, bet tu tą pajauti tik dėl to, kad esi nu ne vieną knygą gyvenime perskaitęs, o daugiau domėjęsis na vat šita va puse tam tikra. Tai tikrai tą galima pamatyti ir tą paprastai pamato aukštesnio išsilavinimo, kaip čia pasakyt aukštesnio intelekto žmonės.

Tyrėja:

O koks, jūsų manymu, politikas politike niekada nebus laikomas charizmatišku? Na, kokių savybių neįmanoma sieti su charizmatiškumu?

Evaldas:

Melo, tas irgi sunkiai įžvelgiama kada yra dalinami pažadai, bet jeigu tu vėlgi esi analizuojantis žmogus, tai tu tiesiog arba turi tam tikrų specifinių žinių arba tiesiog sugebi analizuoti tekstą ką sako tas žmogus. Tikrai irgi labai dažnai pasimato, kad tai yra na tiesiog niekuo neparemti sakiniai, turinys ir tokiu būdu nu man tas žmogus toksai nu, mes netgi turim tokį pasakymą iš tuščio į kiaurą, nu ta prasme tai va tą labai greitai pastebi, tai vat tas kalbėjimas be turinio, be pagrindimo, be argumentų tai tas tikrai charizmos nei vienam neduoda. Kitas gi dalykas ta pati ir išvaizda, žmogus gali išskirtinai atrodyti, gali išskirtinai rengtis. Pavyzdžiui, vienas iš tokių man charizmatiškiausių vat asmenų, nors iš tikrųjų kartais žmonėms sukeldavo kartais tokią ir šypseną, jo išvaizda, tai buvo tas britų premjeras Boris Džonsonas, kuris su tais plaukų ten kupeta ir taip toliau, ir panašiai, bet aš, pavyzdžiui, vat į jį žiūrėdavau ir galvodavau nu, jo ar tu išdrįstum taip, bet jam tai buvo... jis buvo toks, koks yra, jis buvo labai natūralus ir, pavyzdžiui, man keldavo labai didelį įspūdį, bet jeigu tai yra žmogus pasiekęs tam tikrą premjero lygmenį ar ne, aukščiausią postą valstybėje nu, žemiau karaliaus, tai šitoje vietoje jisai tą ir išlaikydavo su tokiu savo pozicionavimu. Tai dabar, jeigu tu iš Džonsono atimsi tą tam tikra išvaizda, tai tos charizmos ir nebeliks. Aš manau, kad jisai daug žaidė ir ant savo išvaizdos būtent šitos tokio išskirtinumo, tai čia jau toksai fizinis dalykas, jeigu aš prieš tai kalbėjau apie turinį, argumentus, kitus dalykus, va čia jau yra tam tikras fizinis, tai žmogus vis tiek save turi kažkaip pozicionuoti, vis tiek turi rasti tą išskirtinę detalę kuo jisai yra išskirtinis ne tik kalbomis, bet ir išvaizda.

Tyrėja:

O kaip jūsų nuomonė, skiriasi charizmatiško vyro ir charizmatiškos moters politikoje suvokimas? Ar vis dėlto mes galim taikyti tuos pačius vat apkalbėtus atributus tiek vyrui, tiek moteriai?

Evaldas:

Politikoje tai turėtų būti lygybės ženklas. Tikrai nu čia ne, neišskirčiau aš vyriškos ir moteriškos

giminė šitoj temoj, nes, pavyzdžiui, vėlgi paimkime iš tokių pavyzdžių. Paimkime Ireną Degutienę, kuri buvo Seimo pirmininkė, buvo sveikatos apsaugos ministrė ir taip toliau, ir panašiai, ir jinai buvo moteris, bet jos išvaizda turinys buvo labai išskirtiniai, labai konkretūs su labai tam tikra aiškia žinute apie jos vertybes, kitus dalykus, griežta, aiški, tvarkinga, tiksli ir vat ta išvaizda su visu tuo turiniu, apie ką jinai kalbėdavo, tikrai atitikdavo. Tai lygiai taip pat apie apie vyrišką lytį gali pasakyti. Jeigu tai yra vyras, su tam tikra žinute, aiškia žinute tiek savęs, kaip kaip politiko pozicionavimo su išvaizdos tam tikru išskirtinumu. Taip, nu aš čia vis tikrai neišskirčiau moterų ir vyrų šitoj vietoj.

Tyrėja:

Supratau nu ir mes judame jau prie paskutiniųjų klausimų ir dar norėjau paklausti, ką jums apskritai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimas ar manot na, kiek manot, kaip tai yra svarbu visuomenei?

Evaldas:

Man tai yra svarbu, aš nu tikrai dabar nenorėčiau įvardinti to politiko. Jisai buvo premjeru kažkada, mano toksai buvo vaizdingas pasakymas, kai jį paskyrė premjeru. Tai mano pirma mintis vat sakykime, kaip gyventojų, Lietuvos piliečio buvo, o Dieve mano kaip mes jį išsiųsime į Briuselį kalbėt, nu įsivaizduoji, apie ką aš kalbu, tikrai nenoriu sakyti konkrečiai.

Tyrėja:

Nereikia įvardinti.

Evaldas:

Jo, nereikia įvardinti ir man tada buvo vat kaip piliečiui ane Lietuvos nu man tokios buvo svetimos gėdos jausmas. Galvoju, Jėzus Marija, kaip nu, nes kai tu matai politikus ane ypatingai Briuselio, kaip jie eina, kaip jie save pozicionuoja vyrai, moterys, kaip jie atrodo, tai galvoju, nu mes čia kažkaip tai nuo to nuo tos žagrės kažkokį politiką siunčiam į tokius aukščiausius postus... Tai vat vėlgi grįžtant prie to klausimo. Nu net nežinau kaip, kaip dabar tiksliau dar pasakyti man tai yra labai svarbu. Man yra labai svarbu, kaip Lietuva bus atstovaujama. Sakykime, jau jeigu kalbėti apie Lietuvos piliečio poziciją, kaip mano kaip žmogaus, man yra labai svarbu, kaip tas žmogus vienas ar kitas atrodys.

Tyrėja:

Ir būtent matot, kad charizmatiški politikai gali tą teisingą atstovavimą ar ne pozicionavimą sukurti?

Evaldas:

Tai visų pirma gali sukurti tik dėl to, kad matosi, kad tai jau yra pats pats iš savęs kokioj srity tu bežiūrėtum pats iš savęs jau žmogus yra pakankamai kūrybiškas, kūrybiškas, ta prasme ne iš kūrybos prasmės, bet nu, kad jisai turi savo tą vadinamą, nu, turi savo veidą. Jeigu žmogus turi savo veidą, tikrą suformuotą su aiškia žinute, aš manau, kad nu tokiu žmogum galima pasitikėti, bet kai tu, kai Lietuva siunčia tokius biškį, nors labai atsiprašau, labai gal kritiškai pasakysiu, nu, man nu, kartais už juos būna gėda. Man toks gėdos jausmas apima, nes galvojo, Jėzau, bet čia jau kalbant konkrečiai apie nu vat matai žmogų ir vat matai kalbos manierą, matai kaip mintis dėsto ir galvoju, kaip jis atrodys ar Briuselio tų visų kiečiausių politikų, Europos sąjungos, kiečiausių politikų ir taip toliau.

Tyrėja:

Ir gerai paskutinis toks klausimas visiškai apibendrinant, mes čia labai daug ką palietėm, bet jeigu reikėtų, reikėtų įvardinti 3 pagrindinius dalykus, kurie jums apibrėžia charizmatišką politiką ar politikę. Kas tai būtų tie 3 tokie esminiai momentai?

Evaldas:

Turinys ir kalbos turinys ir politiko aiškus pozicionavimas, ko jisai siekia, kuri siejasi su jo vidinėmis vertybėmis, tai būtų pirmas dalykas. Vis tikrai išorės išvaizdos, tam tikras išskirtinumas, parodant tam tikra detale, kad aš esu išskirtinės kažkuo, ar tai būtų šukuosena, ar tai būtų ta pati varlytė, ar tai būtų... vis tiek tas drabužiai, rūbai, pats vaizdas jis turi būti man... bet čia aš kalbu nuo savęs. Man turi būti kažkuo išskirtinis. Tai būtų 2 dalykas ir 3 dalykas... Na, net nežinau dabar ką čia kaip čia dabar apibūdinti visa kita, nu, sakykim, nepriekaištinga reputacija. Tai būtų tas 3 dalykas, nes jeigu reputacija bus su priekaištais automatiškai didelė charizmos dalis, bent jau mano požiūriu, nukris.

Tyrėja:

Supratau, tai ačiū labai už visus atsakymus, gal dar kažkas pokalbio metu kirbėjo galvoj ką nu dar norėtumėt paminėti iš minčių, kas kirbėjo?

Evaldas:

Man atrodė, kad gal daugiau tų tokių konkretesnių pavyzdžių klausi, bet nu tas, kas kirbėjo nu, nūdienu man labai kirba, nu atvirai pasakius vat aš žiūriu į mūsų premjerę, nu į vyriausybės posėdį ir aš sakau, nu kaip jum patinka mūsų premjerė, sėdinti su maikute.

Tyrėja:

Gal čia jos yra išskirtinis tas išvaizdos elementas?

Evaldas:

Bet jinai man nekelia pasitikėjimo. Man jinai yra kaimynė iš gretimo namo. O aš noriu matyti... nu man nekelia, man kelia pasitikėjimą užtikrintas vaizdas.

Tyrėja:

Tai dar tas elementas išvaizdos kažkaip vistiek turi ne bet koks, jis būtis toks turi parengtas su aiškia pozicionavimo žinute, kad keltų pasitikėjimą, ar ne?

Evaldas:

Kad keltų pasitikėjimą, šiuo metu aš sakau, aš vyriausybės posėdį kartais stebiu ir aš šiek tiek nelabai suprantu, nejaugi nėra patarėjų, kurie nu, bet čia jau patarėjai... Čia jos jau vidiniai reiškiasi.... aš manau, kad yra žmonių, kurie tikrai pataria, profai, bet aš manau, kad jinai taip bando save pozicionuoti, aš nesakau, kad tai yra blogai. Taip, tai yra jos toksai įsivaizdavimas, mano akyse jinai su tokiu savo pozicionavimu nekelia man pasitikėjimo. Aš mačiau ją vieną kartą gyvai, nu man toks buvo jausmas, kad jinai tuo metu nebuvo premjerė, buvo ministrė, man toks jausmas, aš taip nelabai supratau, kad atvažiavo.... Nu man atrodė, kad atvažiavo vat tiesiog maksimos maišus padėjęs žmogus vat, kuris atvažiuoja... jai atrodo, kad jinai taip patrauks, manęs jinai taip nepatraukė, nu ta prasme, bet tai nereiškia, kad mes turim skirtingas vertybes, man labai gražiai, pavyzdžiui, pozicionuoja Remigijus Motūzas ane vyresnio amžiaus žmogus, užsienio reikalų komiteto pirmininkas, kuris yra socialdemokratas, lygiai taip pat ir taip toliau, bet taip, kaip jisai dėlioja mintis taip, kaip jisai atrodo taip, kaip jisai save pozicionuoja. Jisai man, pavyzdžiui, kelia pasitikėjimą, ta, erudicija išprūsimas, išvaizdą. Viskas labai, viskas labai gerai.

Tyrėja:

Čia, matyt, ir parodo, kad gali ir nebūtinai sutapti ar nesutapti kažkokios tai pažiūros, bet nu charizma. Toks visiškai tas atskiras dalykas, kur galima...

Evaldas:

Yra dalykas... jeigu tu rinktumėsi tiktai pagal tam tikrus charizmos dalykus, o man kaip tu jau išgirdai turinys arba jos skleidimas, tikėjimas tam tikra idėja ir taip man tai yra charizmo dalis. Tai bet... Nu sakykime, jeigu reikėtų tik pagal mano charizmos įsivaizdavimą, man tikrai būtų sunku

apsispręsti už ką pasirinkt, nes tokių žmonių, charizmatiškų žmonių taip, kaip aš charizmą įsivaizduoju, tikrai yra visose greičiausiai partijose, tikrai visose partijose, ir tai tiesiog nu man būtų labai sunku, jeigu aš rinkčiausi tik pagal charizmą. Lukas Savickas, visiškai ne mano partija, nu... puikiai. Kalba visa kita užtikrintai, jokių problemų. Monika Navickienė buvo socmino, kai buvo ministrė ane nu po to po skandalo atsistatydino. Vėlgi labai gražiai prisitaikė prie ministerijos, kurią jina atstovavo, apranga neišskirtinė, plaukučiai lygiai sušokuoti. Nieko labai ypatingo be jokių didelių puošalų, bet žmogus matėsi, kad dirba toje temoje, kurioje, kurioje jina tiki, nu tai va tai ir yra tam tikra charizma.

Tyrėja:

Tai ačiū jums labai aš informuoju, kad aš sustabdu mūsų įrašą.

Nepriklausomybės grupės transkriptai

Arnas

Tyrėja:

Tai pirmiausia, norėčiau paklausti, ką tau apamai reiškia žodis charizma. Kaip apibūdintum charizmatišką asmenį?

Arnas:

Manau, čia yra pakankamai platus terminas. Kaip sakyt, kaip aš suvokiu, tai charizma – tai tiesiog žmogus, kuris savo būdo esybe ir visais kitais savo asmeniniais bruožais turbūt pritraukia žmonių dėmesį, jį išlaiko ir sugeba pateikti tam tikrą informaciją didelei grupei prieinamu formatu.

Tyrėja:

Ar esi kada nors galvojęs, kad politikas ar politikė yra charizmatiškas?

Arnas:

Taip, taip.

Tyrėja:

Kodėl, juos laikai charizmatiškais?

Arnas:

Nu, nes jie vis tiek turi šnekėti su savo rinkėjais, su dideliu, skirtingų žmonių spektru ir turi juos sudominti ir išlaikyti jų dėmesį, nes, kaip sakyt, jie, kaip kitaip nebūtų išrenkami arba nedalyvautų politikoje.

Tyrėja:

Ar sakytum, kad visi politikai yra charizmatiški?

Arnas:

Toliai gražu ne.

Tyrėja:

Gera, o tavo manymu, ar charizma yra įgimta savybė, ar labiau atsiranda iš tam tikro elgesio bendravimo būdo?

Arnas:

Ir taip, ir taip. Kaip sakyt, tą raumenuką charizmos, manau, gali treniruoti šiek tiek, bet jeigu, kaip sakyt, esi visiškai intravertas, tai gali būti sudėtinga.

Tyrėja:

Gera, o jeigu reikėtų žmogui, kuris visiškai apskritai nežino Lietuvos politikų, apibūdinti kažkurį tavo akimis charizmatišką politiką ar politikę? Kaip apibūdintum tą žmogų, kokia yra svarbiausi jo būdo bruožai?

Arnas:

Tai, manau, komunikabilumas, empatija ir, nežinau, galbūt net humoro tas pats jausmas.

Tyrėja:

Ar dar kažkokios savybės tokios kertinės ateina į galvą?

Arnas:

Šiuo metu nelabai, bet manau, čia yra pagrindiniai trys tokie aspektai.

Tyrėja:

O gal gali prisiminti, kaip, pavyzdžiui, tavo akimis charizmatiškas politikas ar politikė duoda pranešimą spaudai, ar kalba per debatus, ar duoda kažkokį komentarą žinioms? Kas iš to pasisakymo tau įstrigo? Iš tos kalbos?

Arnas:

Iš tos kalbos, galbūt, kokie nors aštresni komentarai man palieka didesnę įspūdį. Pavyzdys, galbūt, Skvernelio koki išstojimai ar Kaščiūno replikos.

Tyrėja:

Ar čia turi omeny tokią vaizdingą iškalbą, ar čia tu turi omeny tuos pasisakymus tokius, kai į kitus yra kažkas referuojama, na oponentus ar panašiai? Apie ką konkrečiai?

Arnas:

Ir taip, ir taip. Nes yra tam tikrų situacijų, kai, tarkim, situacijų palyginimai tų pačių politikų būna pakankamai aštrūs. Nu, jau nekalbant apie replikas.

Tyrėja:

O tu pats tai vertini teigiamai, tau patinka, ar vis dėlto kaip tik tokį atgrasumo jausmą sukelia, ar gal dar kažkokį kitą jausmą?

Arnas:

Visai, visai patinka.

Tyrėja:

Tas pasikandžiajimas?

Arnas:

Taip, taip.

Tyrėja:

Supratau.

Arnas:

Kai klausaisi, tu aptartų politikų charizmatiškų ar ne, kokios dar emocijos, jausmai užplūsta?

Arnas:

Nežinau, kaip sakyt, įvairių jausmų užplūsta, tiek pats juokas. Nu, nežinau, juokas nėra jausmas, bet, nu, tarkim, net nežinau, kaip čia išsireikšt.

Tyrėja:

O gal, va, pavyzdžiui, vis tiek, sakei, minėjai, kad tų charizmatiškų tokių būna visokių, vieni gal su tais savo pasisakymais kažkaip imponuoja, kiti atgraso, gal taip mažiau patinka. Ar, nu, va, išskirtum, kokios emocijos užplūsta, nu, va, kai patinka ir šneka tau charizmatiškas žmogus, ir kai nepatinkantis charizmatiškas žmogus šneka, ar jausmai viduje kinta, ar, galbūt, iš vis nesukelia jokių emocijų nei vieni, nei kiti?

Arnas:

Tai, žinoma, kad yra visokių, tarkim, populistai, kurie faktus netokius dėlioja, tai, kaip sakyti, nei man patinkančius, nei kurių politinės pažiūros visiškai, tarkim, su mano prasilenkia arba ten kalba visiškai neteisingus faktus. Tai, tada, be abejo, sukelia ir neigiamų emocijų, kad ir tie patys charizmatiški žmonės.

Tyrėja:

O tai kas tai yra labiau, pyktis, nusivylimas, kažkoks tai neteisybės jausmas?

Arnas:

Šiaip dažniausiai, gal, pyktis būtų. Šiaip įvairių būna, ta prasme, dažniausiai pykstu ne ant pačių tokių politikų, bet ant žmonių, kurie jais tiki.

Tyrėja:

Kurie juos išrinko, taip?

Arnas:

Tai, kad taip lengvai pasidavė manipuliacijai, turbūt taip būtų.

Tyrėja:

O kokios charizmatiškų politikų idėjos tave apamai domina? Kokios tau politinės idėjos yra svarbios?

Arnas:

Turbūt inovacijos, įvairių sprendimų, kaip sakyti, įvairių problemų sprendimo ieškojimo būdai, nežinau, galbūt tiek.

Tyrėja:

Ar pats jauti, kad tiki tais charizmatiškų lyderių pasisakymais šitomis temomis, apie tas inovacijas, kažkokias tai idėjas, ar atrandi politikų, su kurių nuomonė sutinki?

Arnas:

Būna visaip, šiaip atrandu, jo, galima sakyti, kad atrandu.

Tyrėja:

Kokie dalykai priverčia patikėti politiko ar politikės išsakyta misija, tikslais, idėjomis?

Arnas:

Turbūt, aiškiai išdėstomi argumentai. Svarbiausias dalykas, kas prisideda prie to patikėjimo, nes be

konkrečių argumentų ir tam tikrų faktų, tada, kaip sakyt, sunku ir patikėti, kad ir koks charizmatiškas bebūtų, bet jeigu tu šneki, kaip sakant, į lankas, tai tada nėra ko tikėti, kaip sakyt, tų tuščių pažadų, kad visiems pakelsim pensijas, o iš kur tu toms pensijoms gausi pinigų, tai vėlgi.

Tyrėja:

Tai dažniausiai į logiką atsiremi?

Arnas:

Taip.

Tyrėja:

Ar esi kada nors dėl politiko ar politikės buvęs labiau įsitraukęs, labiau domėjęsis, galbūt net pakeitęs savo nuomonę apie tam tikrus dalykus?

Arnas:

Pakeitęs nuomonę, taip esu.

Tyrėja:

Kas tai lėmė?

Arnas:

Aiškiai, išdėstyti argumentai. Ir visas, kaip sakyt, į problemą pažiūrėjimas kitu kampu turbūt, nes visada tu galvoji, kad mąstai teisingai, bet tu žiūri iš savo varpinės, bet kai pasižiūri iš kitų žmogų varpinės, tas daro šiek tiek... matai, problemą iš kelių pusių.

Tyrėja:

Ar sakytum, kad tas žmogus, dėl kurio pergalvoji tą savo nuomonę, yra charizmatiškas politikas?

Arnas:

Manychiau, kad taip.

Tyrėja:

Ar buvo tas asmenybės kažkoks faktorius svarbus tavo nuomonės pakeitime, kad kažkaip labiau privertė įsiklausyti į tas mintis, į tas idėjas, ar sakytum, kad tai net jeigu būtų necharizmatiškas žmogus, lygiai turėtų tokį patį poveikį tau?

Arnas:

Manau, kad gal ne, gal ir ne labai turėtų. Jeigu būtų netoks charizmatiškas žmogus, ar tu labai atkreiptum dėmesį į jo argumentus, tai turbūt, kad gal ne.

Tyrėja:

O kuo išsiskiria charizmatiško žmogaus argumentai, kai jis tiesiog komunikuoja?

Arnas:

Jis moka, kaip sakyt, pristatyti tam tikrus dalykus charizmatiškai, įtraukiančiai.

Tyrėja:

Kaip manai ar politikas, politikė gali sukurti vienybės ar bendro tikslo jausmą? Ar esi tai patyręs?

Arnas:

Manau, kad gali. Ar taip pat esu patyręs, tai, žinok, nepasakysiu. Manau, kad esu, bet vėlgi, kaip sakyti, nebūtinai. Manau, kad esu taip patyręs, bet irgi šimtu procentų negaliu garantuoti.

Tyrėja:

O kaip manai, koks politikas ar politikė niekada nebus laikomas charizmatišku? Na, kokios žmogaus savybės niekaip negali būti siejamos su charizmatiškumu?

Arnas:

Neįsivaizduoju, žinok, negaliu atsakyti šitą klausimą.

Tyrėja:

Kaip manai ar galima suvaidinti charizmą?

Arnas:

Charizmos, pačios kaip charizmos, aš nemanau, kad suvaidinsi.

Tyrėja:

O kažką kito galima suvaidinti, nes sakai pačios kaip charizmos nesuvaidinsi?

Arnas:

Tai taip, gali, kaip sakyti, suvaidinti, kad tau įdomus tam tikras dalykas, nors iš tiesų tu į tą net, tarkim, temą nesi labai įsigilinęs. Tai manau, čia irgi politikų labai dažnas dalykas.

Tyrėja:

Ar tai gali tuo metu, bent jau trumpam laikotarpiu, sukurti tą žmogui įspūdį, kad gal čia yra charizmatiškas žmogus?

Arnas:

Manau, jo.

Tyrėja:

Kaip manai, daug mes turim, tokio apsimestinio kažkokio charizmatiškumo Lietuvos politikoje?

Arnas:

Šiuo metu taip.

Tyrėja:

O kaip tau pačiam pavyksta tą vaidybą demaskuoti? Kuomet tu supranti, kad tai nėra nuoširdi charizma, vis dėlto tik vaidyba?

Arnas:

Tai labai pasimato, jeigu užduoti nepatogius klausimus, susijusius su tam tikra tema, tuo metu, nežinau, pradeda kažką labai klausinėti, lyst į detales. Irgi bandai pažiūrėti į tą problemą iš kitų pusių, kad politikas pažiūrėtų, ir tada matosi, kad jiems jau darosi nepatogu kalbėti, nebesinori kalbėti ta tema ir bando nukreipti į kitą pusę.

Tyrėja:

Čia va taip va kalbėdamas apie charizmatiškus politikus, tikriausiai ne vieną įsivaizdavai. Ar gali pasidalinti, kokius politikus turėjai galvoje, kai galvoji apie charizmatiškus politikus?

Arnas:

Kaip ir pradžioje sakiau, tas pats Skvernelis, Kaščiūnas, galbūt iš charizmatiškų galima paminėti, kad ir kaip bebūtų, nesmagu man Žemaitaitis ir panašūs.

Tyrėja:

O jeigu galvoji apie charizmatiškas politikas, kas ateina į galvą? O galbūt tokių nėra, tada kodėl tokių nėra?

Arnas:

Be abejo, yra, man pavyzdžiui pakankamai charizmatiška ir ta pati Šimonytė atrodydavo. Tik tai į galą komunikacija jos buvo nelabai kažką. Visai charizmatiškai Armonaitė atrodydavo, bet vėl į galą kadencijos turbūt nuo darbų kiekio pasidarė, nebe taip faina. Tai yra be abejo, ir moterų.

Tyrėja:

O kai galvoji apie charizmatišką politiką vyrą ir politikę moterį ar jauti kažkokį tai skirtumą, kad kitokie tie būdo bruožai tau yra svarbūs, kai vertini ar moterį, ar vyrą kaip charizmatiškus? Ar galėtum tą patį pritaikyti?

Arnas:

Visiškai tą patį.

Tyrėja:

Gera, ką tau apskritai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimas kaip piliečiui? Ar tau tai yra svarbu?

Arnas:

Aš manau, jeigu nori, kad pasisektų viskas toje politinėje jėgoje, tai be abejo svarbu turėti charizmatišką lyderį. Kaip ir minėjau, charizma patinka daug kam ir žmonės yra politinio kulto lyderiai. Jie turi būti charizmatiški, kad pritrauktų tuos pačius žmones, sekėjus, rėmėjus ir visa kita.

Tyrėja:

O manai, tai yra visai visuomenei irgi taip pat svarbu?

Arnas:

Aš manau, kad rinkimai parodo, kad svarbu tą charizmą turėti.

Tyrėja:

Jeigu reiktų pasakyti tris pagrindinius dalykus kurie apibrėžia charizmatišką politiką ar politikę, kas tie trys pagrindiniai dalykai būtų?

Arnas:

Tai pokalbio pradžioje, kaip ir minėjau, tie charizmatiški... tas aštresnis liežuvis, mokėjimas

įsigilinti turbūt į temas ir mokėjimas ją pateikti plačiai visuomenei. Nežinau, kaip sakiau, humoro, tas pats jausmas.

Tyrėja:

Gera, tai mano tie oficialūs klausimai baigėsi, bet galbūt dar pokalbio metu kilo kažkokių klausimų ar minčių, kurių dar neišsakei ir norėtum paminėti. Ar dar yra tokių momentų?

Arnas:

Žinok, kad nelabai. Atsakinėdamas į klausimus, ką pats atsakiau, tai maždaug ties tuo ir patenkintas.

Tyrėja:

Tai ačiū labai už visus atsakymus. Aš informuoju, kad tą įrašą sustabdu.

Milda

Tyrėja:

Tai pirmiausia norėčiau paklausti, ką tau reiškia žodis charizma, kaip apibūdintum charizmatišką asmenį?

Milda:

Charizmatiškas asmuo tai galbūt spinduliuojantis energija pozityvumu, aišku, ir ta charizma tai tiesiog ta visuma, teigiama emocijų visuma, lyderis, galbūt, lyderis teigiamomis mintimis lyderiaujantis ir nežinau, reiškiantis, kaip pasakyti, sektiną nuomonę, gal netgi taip.

Tyrėja:

Ar esi kada nors galvojusi, kad politikas ar politikės yra charizmatiškas, charizmatiška?

Milda:

Manau, kad taip, yra tokių žmonių, kurie, kaip sakant, turi iš savęs tos charizmos. Tų tokių, galbūt, asmeninių bruožų, kurie jiems padeda būti, tarkim, politikais ir skleisti tą savo ideologiją, užsitikrinti populiarumą ir net nežinau, kas užtikrina... Tos asmens savybės jiems užtikrina galimybę būti populiariais ir tuo pačiu, kaip sakant, skleisti ten kažką tai, politikams yra tinkanti šita savybė.

Tyrėja:

Tavo manymu, ar ši savybė yra įgimta, ar labiau atsiranda iš tam tikro elgesio, bendravimo būdo?

Milda:

Aš manau, kad tai yra įgimta didžioji dauguma nu, tarkim, 70 % nu nežinau, gal taip, bet tu gali tai išsiugdyti. Galbūt stengtis, mokytis kaip ir oratorija, tarkim, tas viešas kalbėjimas. Tai manau, kad ir charizmą norint, stengiantis galima įgyti. Tarkim, bet aišku, turi turėti tą įgimtą savybę irgi, bet ir mokytis, tobulinti ją gali.

Tyrėja:

O, jeigu reikėtų žmogų, kuris absoliučiai nežino Lietuvos politikų apibūdinti kažkurį tavo supratimu charizmatišką politiką ar politikę. Kaip apibūdintum tuomet tą žmogų?

Milda:

Tai tikriausiai tai turėtų būti žmogus, kuris turi ten tą visuomenės palaikymą, nes tai yra kaip ir vienas iš tų rodiklių, visuomenės palaikymas, turėtų būti matomas žmogus, kaip pasakyti, sektinas pavyzdys jo ar na tai, kad populiarus, matomas, galbūt reklama net nežinau, tai žmogus, kaip sakyti, nežinau, kaip apibūdinti, maždaug įsivaizduoju, bet galbūt sunku apibūdinti, bet tas žmogus nu kur, tarkim iškart, kaip tu sakai, charizmatiškas, kad pagalvojus iškart galėtum pasakyti, o tai tas žmogus. Tiesiog gal sunku jį apibūdinti.

Tyrėja:

Mhm, nu o kaip pagalvotum, kokie jo turėtų būti būdo bruožai, kad na tu jį laikai vat charizmatišku politiku?

Milda:

Komunikabilus, išsilavinęs, neišsinokstantis, gebantys suburti komandą ir kitus žmones dėl bendro tikslo, turintis viešą ten, tarkim, nuomonę aktualiais klausimais. Čia gal labiau politikai taikomas ir žmogus ta prasme, kurį tu pamačiusi galėtum iškart... nu ta prasme, kur jau pasitiki, būtent charizma, kuri spinduliuoja.

Tyrėja:

Pasitikėjimą tu turi omeny, kad jisai savimi pasitiki, ar kad tu jautiesi, kad tu gali juo pasitikėti?

Milda:

Kad aš galiu juo pasitikėti. Nes tai yra tas, kai pasitiki savimi tas perauga dažniausiai į aroganciją, kurios neturėtų būti toje, o čia tas, kad taip, kad esantys šalia pasitiki ir jaučiasi saugūs su tuo žmogumi ir galbūt gali būti netgi ir veido bruožai ar dar kažkas pagal veidotyrą, žmogus, kuriuo tu gali pasitikėti, jautiesi kaip čia... išklausytas, patikimas, nežinau...

Tyrėja:

O kas tau pačiai sukelia tą vat nu saugumo jausmą iš charizmatiškų politikų? Kokios jų savybės sukelia tą saugumo jausmą, pasitikėjimo jausmą?

Milda:

Tai gal vienas iš tų dalykų, kad nebūtų, kaip sakant, neturėtų tos blogos reputacijos, kad nebūtų ten, su kokiais čekiukais išgarsėjęs, kaip kažkur apgavęs ką nors, atleidęs nu, tarkim, tokių žmonių, kad nebūtų viešai žinoma, kad, tarkim, ten tam tikra istorija, tarkim, bandė pasipelnyti, pasinaudoti savo pareigomis ar dar kažko, kas čia dar... matomas žmogus greičiausiai, kad gal nelabai jaunas... tas amžius manau, irgi kažkodėl, nežinau kodėl, bet man pasitikėjimas tas ir charizmą ir nu atrodo, kad

tai turėtų būti išmokta. Galbūt ir jeigu asocijuojasi su tuo, kad žmogus pasitiki savimi turi tą auditoriją savo tai galbūt ir tas amžius, kad būtų nežinau, nejauniestis negu nežinau... 40 metų nu čia toks mano manymas, tai amžius, kad nebūtų tos blogos reputacijos ir galbūt, nežinau, geranoriška veikla kažkokia, kad savanoriauja, kad jis užsiima tom iniciatyvomis nu kažkaip va ta charizma, kad būtų taip, na kaip pasakyt dalyvavimas visur ir ne dėl reklamos.

Tyrėja:

O gal gali prisiminti, kaip tavo akimis charizmatiškas politikas ar politikė duoda pranešimą spaudai arba kalba per debatus, ar tiesiog kažkokį tai komentarą duoda žinioms, kas įstrigo iš to pasisakymo?

Milda:

Tylus, ramus tonas, šiltas tas veidas, šypsena galbūt, nu kaip pasakyti... ta maloni... raminantis veidas, kad nebūtų tų ženklų, kaip sakant iš kūno kalbos, kad žmogus, tarkim, nesiblokuotų, kad žiūri į akis, tokie galbūt labiau dalykai nu kaip čia veidotyra, kūno kalba, ramus tonas, galbūt taip.

Tyrėja:

O galbūt kažkas buvo iš kalbos, kas kaip tik nepatiko, atgrasė?

Milda:

Jeigu taip būtų, jeigu kaip ne iš charizmatiškų tų žmonių, kurie nepatinka tai būtent tas tonas, toks pašiepus, pašiepiantis tonas, nežiūri, vengia akių kontakto, negali atsakyti, tarkim, užduodamų, jeigu interviu negali atsakyti į klausimus, nukreipinėja temą. Nu, tokie atrodo elementarūs, bet sukeliantys pasitikėjimą atsakymai ir...

Tyrėja:

O iš charizmatiškų politikų pasisakymo ar būna kažkas, kas vat iš jų kalbos taip vat atgrąsiai veikia ar nepatinka?

Milda:

Net nežinau. Nesugalvoju pavyzdžio iškarto, kad prisiminčiau, kad galėčiau palyginti.

Tyrėja:

Tai viskas tvarkoj, gali ta prasme čia gal ir nebūna tokių momentų. Tuomet man įdomu, kaip tu pati jautiesi klausydama aptartų politikų pasisakymų, tų charizmatiškų politikų. Kokios emocijos

užplūsta?

Milda:

Tu jais pasitiki, tu susidomi situacija visai, kaip sakyti, džiaugiesi, kad, tarkim, jie apšviečia, gali jais pasitikėti išklausei. Jų nuomonę vertinti kaip priimtina arba pradėti vertinti situaciją taip, kaip vertina jie, ir tiesiog toks tas pasitikėjimas toks... pasitikėjimas tuo žmogum, kuris tą pranešimą atlieka ir kaip tai pateikia.

Tyrėja:

Ar yra charizmatiškų lyderių, kurių idėjoms tu nepritari?

Milda:

Galbūt apie tuos lyderius, apie politikus, jeigu, tarkim, žmogus gali būti charizmatiškas šiuo atveju politikas, bet, tarkim, jeigu jis priklauso tam tikrai partijai ir tai, tarkim, ta partija turi ideologijų, kurioms, tarkim, aš nepritariu tai, galbūt tai galėtų kartais šiek tiek kirstis, bet vis tiek tas žmogus jau nuteikia, kad jau kaip ir galbūt tai yra gerai. Bet sakau, tokių įvardinti turbūt negalėčiau, šitų pačių minčių, ar tai kažkokių kam nepritariu, bet būna, nes nu neįmanoma, kad viskas taip 100 procentų.

Tyrėja:

Nu taip o, pavyzdžiui, va tų charizmatiškų politikų idėjoms, kurių... nu kuriems nepritari ar pagrindinis kažkoks tai momentas ir yra, kad jie tiesiog jų nu jie yra ne tavo, kaip čia pasakyti, nu politinių pažiūrų, bet va tu minėjai vis tiek kartais jie geba kažkaip palenkti į savo pusę ar neteisingai supratau?

Milda:

Realiai taip tokie psichologiniai momentai, bet sakau ta charizma, tas nusiteikimas už tą žmogų palaikyti iš karto, kaip pasakyt, leidžia nu, jie priverčia tave pergaltoti situaciją iš naujo ir galbūt patikėti tuo kam tu prieštaravai. Bet nu čia sakau, labai priklauso, kokia ta charizma, kiek tas charizmatiškas politikas, bet tikrai tokių yra. Aš manau, kad jie daug laimi ir savo karjeroj, ir ta prasme prieš rinkėjus čia toks kaip pasakyt... čia menas.

Tyrėja:

O kas vat priverčia patikėti, ar bent jau susimąstyti apie tų politikų mintis, kur va taip originaliai, gal visiškai taip tiesiai šviesiai joms nepritartum kas vat to politiko, nežinau, ar būde ar išraiškoj, ar

kalbėsenoj nu nežinau, bendrojo visumoje priverčia va taip va suklusti ir susimąstyt, kad gal jis vis dėlto yra teisingas?

Milda:

Dažniausiai, manau, atkreipiam dėmesį į tas situacijas, kurios kažką, kaip sakyti, su kuriomis tu susiduri, arba kurios tave tiesiogiai liečia arba liečia tavo tėvus, ar dar kažką, nes nu atrodo ten stengiesi nesidomėti per daug tuo, kas tau neaktualu, bet nori nenori, jeigu tave tai liečiasi, girdi tai artimoje aplinkoje tai yra, kaip pasakyti, labai svarbu ir jeigu dar šneka, kaip sakant, tavo lyderis žmogus, kuriuo tu pasitiki, tai iš karto tu visai kitaip sureaguoji. Jis kaip lyderiaujantis toks, kaip pasakyti ar vedantys, nežinau.

Tyrėja:

O ar esi kada nors buvusi labiau įsitraukusi į politiką ar domėjusis politika būtent dėl kažkokio charizmatiško politiko ar politikės?

Milda

Taip esu buvus. Aš buvau, kaip pasakyti, aš kaip pasakyti ne tai, kad tikėjau, aš dalyvavau rinkimų, kaip šitam organizavime, aš norėjau pažiūrėti, kaip visa tai vyksta. Būtent konkrečiai pakvietė atstovauti vieną iš partijų, tarkim, dėl tam tikro žmogaus. Ir taip aš buvau įsitraukusi ir būtent, tarkim, dėl to žmogaus reklamos, dėl to žmogaus.

Tyrėja:

Ar pats tas žmogus buvo charizmatiškas?

Milda:

Tuo metu taip ir buvo labai didelis pasitikėjimas ir iš visų kitų, ir čia, ir žmonių, ir charizmatiškos tos visos kalbos, ir kvietimas burtis visiems taip, bet tuo metu tai veikia, galbūt aš tuo metu jaunesnė buvau, bet nežinau, kaip... toje pačioje pradžioje labai.

Tyrėja:

O va minėjai, kad vat buvo tas kvietimas burtis, įdomu, kaip tau atrodo, ar politikas gali sukurti tą vienybę ir bendro tikslo jausmą, ar pati esi tai patyrusi?

Milda:

Esu patyrusi, iš pradžių gal tai prasideda nuo mažesnės bendruomenės. Galbūt nu tai orientuoti

kažkokį tikslą, kai tai yra mažesnė grupė žmonių, tai yra paprasčiau su kaip čia su suburti juos ir po to tiesiog tai plečiasi tas tampa, nu po to toks kaip įsitraukimas gaunasi daugiau žmonių, bet tikrai teko ir paskui gal buvau užsikrėtus tuo pavyzdžiu galima taip pasakyti.

Tyrėja:

Ar galėtum pasakyti, na, kas konkrečiai sukūrė tą vienybės, bendro tikslo jausmą?

Milda:

Tuo metu sakau, ten ir buvo tie rinkimai, tai buvo tas raginimas, kad ne nelikti nepasisakius, kad mes turime visi kurti bendrą ateitį. Tas nu kaip, kvietimas nebūti abejingiems, buvo populiari galbūt ta minios psichologija, daug žmonių buvo tame ir gal tiesiog netgi norėjosi tame dalyvaut, bet žmogus mokėjo, tiesiog tinkamu laikui pakviesti buvo tinkamos geros sąlygos ir, kaip sakant, buvo susibūrimai, buvo rengiami susitikimai, skleidžiamos tos idėjos ir atrodė viskas kaip palaipsniui, kaip kokia programa, labai viskas gerai dėlėjosi tai gal, kad tai, kad buvo populiari, mano toj kaip čia bendruomenėj.

Tyrėja:

Mhm, o koks tavo manymu, politikas ar politikė niekada nebus laikomas charizmatišku? Na, su kokiomis savybėmis charizmatiškumas nėra niekaip susietas?

Milda:

Manau, kad iš tos dalies vadina biurokratai tie žmonės, nu čia palyginimas, bet šiaip tie, kur yra turbūt labai tradicinių pažiūrų ir visiškai, kaip čia, nėra orientuoti į pokyčius. Tai, kad neprisileidžia pokyčių, kas dabar mūsų visuomenėj kitaip neįsivaizduojama. Bet manau, kad tie, tarkim, nu, gal negalima diskriminuot dėl amžiaus, bet vyresni žmonės, kurie, tarkim, yra užsibrėžę, tarkim, ok, jie turi savo ten kažkokius įsitikinimus, bet yra visiškai priešiški naujoms idėjoms. Tai aš manau, kad tai stabdo juos nuo charizmatiškumo nuo kaip čia nuo progreso. Net nežinau, tai jos atriboja nuo to manau, kad amžius ir ideologija, nežinau, visa visuma.

Tyrėja:

O tau bet kokiu atveju charizma yra nu asocijuoju tu ją su tokiu pokyčiu, ar ne?

Milda:

Su pokyčiu, tobulėjimu, kaip sakyt, energija, nu tai kas pozityvu, kas padeda, nežinau, telkia tuos žmones augti, nu toks kaip lyderio savybėm.

Tyrėja:

Taip o, kaip manai, ar galima suvaidinti charizmą?

Milda:

Ne, manau, kad tu vis tiek, kaip ir minėjau, kad gali būti jinai įgimta, bet tu turi tai tobulinti, bet suvaidinti, man atrodo, žmonėms nu nebent jau nežinau, labai, labai stengsis, bet netikiu šitais dalykais, nes vis tiek kažkaip manau, kad nesuvaidinami dalykai.

Tyrėja:

Dabar va kalbėdami apie charizmatiškus politikus, tikriausiai ne vieną ir įsivaizdavai, ar gali pasidalinti, kokius politikus turėjai galvoje?

Milda:

Kas viešoje erdvėje ir kas, tarkim, tarkim, moka ten tuos žmones. Tai, kol tu, kaip sakant, ką matai vizualiai, tai nežinau kažkodėl Živilė Pinckuvienė labai visur asocijuojasi, visi ją žino ir visi kažkaip ja... po to, kas iš tų tokių dabar kažkodėl apie merus pagalvojau, nežinau, man patiko liberalas, tas Gailius vardo neatsimenu, jo jisai man jis toks charizmatiškas, toks na, kaip lyderis atrodo, oi, labai platu galvoju nieko neįvardijant. Galbūt vienu momentu buvo, kaip jisai matau akyse pavardės neatsimenu. Konservatorius toks vienas, žodžiu, dar man reikia prisiminti pavardę gal... Žodžiu, va net negaliu...

Tyrėja:

Kaip skiriasi tavo charizmatiško vyro ir charizmatiškos moters politikoje suvokimas?

Milda:

Tarkim bent jau kiek žinau, moteris, kur konkrečiai čia vis yra žinoma, tai jinai tuo ta charizmą, kaip pasakyti, yra irgi didelis įdirbis jinai, kaip pasakyt, manau, kad ir per emocijas, tuo bando sužaisti ir tą publika turi užsitikrinusi ir ta prasme žino, kaip sakant, kaip kiekvienas politikas tas opias problemas ir kaip čia sakant, žino, kaip čia kviečia žmonės informuoja, kad jeigu jūs turėsite kaip bet kada, galite į mane kreiptis į tokį nu psichologinį momentą. Kaip tarkim Gailius yra šitas politikas, kuris, kaip pasakyt irgi, nu aš va būtent lyginant, lyginant 2 merus, jam galbūt nereikia tiek reklamos, jis tiesiog dalinasi tuo, ką daro. Ir tai, kaip pasakyt jau kelio pasitikėjimą, kaip žmogus, kai tu matai jau pasitiki ir kaip, sakyt jam, nereikia tos pompastikos. Tarkim, šiuo atveju moteriai, bet va tą charizmą, kaip kiekvienas nežinau, supranta, bet jie manau, kad abudu yra labai

iš savęs charizmatiškai žmonės, bet tuo pačiu ir skirtingi.

Tyrėja:

Bet sakytum, kad taip universaliai charizmatiška, kad būtų laikoma charizmatiška politike, reikia daugiau tos pompastikos negu vyrui.

Milda:

Manau, kad mūsų visuomenei taip.

Tyrėja:

O kaip manai, kodėl taip yra?

Milda:

Galbūt čia būtent iš mūsų tų požiūrių iš tų pagrindų visų iš tų moters nu, tarkim, tas kad moterų politikoje yra mažiau joms yra sunkiau bent jau Lietuvoje. Tai manau, kad jos tikrai turi dėti daugiau pastangų, kad jomis pasitikėtų ir įvertintų tai, ką jos daro, gaila bet...

Tyrėja:

O kokios savybės tarp lyčių ir universalios ir panašios, ir abiemis tiek vyrams, tiek moterims, kad būtų laikomas žmogus charizmatiškas nu tai būtinos abiemis lytims tos savybės?

Milda:

Ai tai gebėjimas viešai kalbėti, tai galbūt oratorija. Tas tai čia vėl į kalbėjimą įeina ir kaip tu kalbi su žmonėmis, koks yra žvilgsnis, tonas kalbėjimo tiek vyram, tiek moterim ta pati nepriekaištinga reputacija, kad nu nežinotų dauguma, kad tai yra kaip baltas popieriaus lapas, nepriekaištinga reputacija tiek vyrui, tiek moteriai, o daugiau tai net nežinau.

Tyrėja:

Mhm, o ką tau pačiai apskritai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimas? Kaip manai, kiek tai yra svarbu visai visuomenei?

Milda:

Svarbu, tiek, kad nu mes privalome, kaip sakant, turėti žmones, kuriais galim pasitikėti, kurie, tarkim, nes nu kaip visi dabar nusivylę, kad nėra, nes daugumoj politikai asocijuojasi su tais, kurie nu tiesiog politikai tai, kad tik šneka, bet arba, tarkim, neduoda atsakymų, kad politikuoja, meluoja

ir panašiai. Tai tie charizmatiški žmonės norėtųsi tikėti, kad nu, kad bent jau taip įsivaizduoji, kad yra žmonės, kuriais gali pasitikėti, kurie atstovauja tave ir nu mums būtinai reikia tokių žmonių nu sektino pavyzdžio, kuris tiesiog spinduliuotų tuo pasitikėjimu.

Tyrėja:

O gerai, čia jau mes visiškai praeinam prie interviu pabaigos tikrai daug visko įdomaus susakei, bet jeigu taip reikėtų, viską apibendrinti ir įvardinti 3 pagrindinius dalykus, kurie tau apibrėžia charizmatišką politiką ar politikę. Kas tie 3 pagrindiniai dalykai būtų?

Milda:

Žmogus, pasitikintis savimi ir žinantis, ką daro, kuris turi žmonių pasitikėjimą ir kaip sakant, spinduliuoja tuo pasitikėjimu kaip čia, kuris kelia žmonėms, pasitikėjimą.

Tyrėja:

Tai mano klausimai pasibaigė. Aš galvoju, gal dar tiesiog pokalbio metu turėjai kokių nors minčių, kurios kirbėjo, bet jų neišsakei ir dar norėtum pasidalinti šia tema?

Milda:

Nežinau, aš tik prisiminiau tą pavardę konservatoriaus, kur buvo tas skandalas – Majauskas. Su juo viskas buvo labai gerai, paskui buvo tas skandalas, bet jis kaip suprantu vėl grįžo į politiką ir, tikriausiai, vėl kažkoks skandalas jį nugesino. Tarkim tas žmogus kuris atrodė, nors aš jo nepažįstu, nežinau, bet kuris turėjo tą įgytą charizmą, bet galbūt šiuo atveju reputacija sugadino... nu vat kaip svarbu, kad žmonės pasitikėtų.

Tyrėja:

Tai ką ačiū už pokalbį informuoju, kad aš sustabdu mūsų įrašą.

Povilas

Tyrėja:

Pirmiausia, aš norėčiau paklausti, ką tau apilai reiškia žodis charizma, kaip apibūdintum charizmatišką asmenį?

Povilas:

Žmogus gebantis sukaustyti klausytojų dėmesį, pateikti teisingai arba tinkamai reikalingą informaciją ir sugebantis perteikti teisingas emocijas vartodamas kalbą.

Tyrėja:

O ar kada nors esi galvojęs, kad politikas ar politikė yra charizmatiškas, charizmatiška?

Povilas:

Esu.

Tyrėja:

Dėl kokių jų būdo bruožų kilo tos mintys, kad tai yra charizmatiškas žmogus?

Povilas:

Ramybė kalbant priešais žmones, konstruktyvumas, aiškumas ir gebėjimas, pakankamai ramiai pateikti nors ir dideles problemas, be baisulinio streso, kurį dažniausiai žmonės jaučia.

Tyrėja:

Kaip tu manai, ar charizma yra įgimta savybė ar labiau atsiranda iš tam tikro elgesio bendravimo būdo?

Povilas:

Manau, kad abu įeina į šitą faktorių, tai yra dalinai ir gimsti su galimybe būti charizmatišku, bet šiuos sugebėjimus galima išlavinti iki tam tikro lygmens, kur daug didžioji dalis žmonių teiktų, kad tu esi charizmatiškas, nors realybėje pats kaip ir žmogus gali nesijauti.

Tyrėja:

Gera, o dabar pagalvokime apie tokį scenarijų ir vaizduok bendraujant su žmogumi, kuris visiškai nežino Lietuvos politikų, ir tau reikia apibūdinti kažkurį tavo akimis charizmatišką politiką ar politikę.

Povilas:

Apibūdinimas toks pat kaip charizmatiško žmogaus, kaip ir sakiau. Nelabai kaip galėčiau pakeisti.

Tyrėja:

Gera, gal gali prisiminti, kaip tavo akimis charizmatiškas politikas ar politikė duoda pranešimą spaudai, arba kalba per debatus, arba tiesiog duoda komentarą žinioms. Kas labiausiai įstrigo iš pasisakymų, iš tos kalbos?

Povilas:

Ramumas. Gebėjimas dalyvauti diskusijoje arba pokalbėje. Ir išlikti ramiam netgi tada, kai yra bandoma arba ištraukti emocinę reakciją, arba juodinti patį asmenį.

Tyrėja:

Ar buvo, pavyzdžiui, iš tų charizmatiškų lyderių kažkas, kas kaip tik tave atgrasė jų kalboje?

Povilas:

Populistinio stiliaus bendravimas. Daug kas statoma ant emocijų. Noras yra paveikti žmones, noras yra sukelti jiems įtampos arba jaudulio būseną. Siekiant privaryti dūmų į akis. Tikrąją to žodžio prasmę, kad jie negalvotų apie tiesioginę problemą, jie galvotų, kokie didelė ir baisi jina yra.

Tyrėja:

Ar čia taikytum didžiajai daugumai? Ar vis dėlto yra charizmatiškų lyderių, kurie nepasižymi tais negatyviais apibūdinimais?

Povilas:

Dėl to, kad jie yra politikai, mano akimis, kiekvienas iš jų bent truputėlį naudoja taktikas, kurios gali būti pritaikomos populistiniams stiliams. Tačiau vieni tai stumia į maksimumą pusę, kiti bando pridengti labiau kokias nors situacijas tam, kad galėtų suvaldyti visuomenės reakciją ir neprasidėtų visiškai suirutė.

Tyrėja:

O gal gali pats prisiminti, kaip tu pats jautiesi, klausydamas aptartų charizmatiškų politikų pasisakymų, kokios emocijos užplūsta?

Povilas:

Tie, kurie yra natūraliai charizmatiški ir sako tiesą, nesinaudodami savo charizma kaip ginklu arba įrankiu, kad gautų savo. Visiškai suprantama, kodėl jie naudoja kai kuriuos įrankius bendravimo stiliaus. Bet tie, kurie yra linkę į labai stiprų populizmą ir naudoja savo charizmą gąsdinimo tikslais, tai mane juokina, o atvirai kalbant, pykdo.

Tyrėja:

O ta teigiama emocija tų pirmųjų, gal gali išsiplėsti, kas yra ta teigiama emocija, kokie jausmai tuo metu užplūsta?

Povilas:

Ramuma. Pasižiūrėjau iš tos pusės, kad kai žmogus stovėdamas ir kalbėdamas jaučiasi ramus. Nors tau pateikinėja, nors yra didelės arba rimtos problemos, kurias reikia spręsti. Jo vien tik informacijos pateikimas ir jo būtis, teisinga būtis, kalbant apie tas problemas, tai yra rami. Man suteikia suvokimo ir to pačiu neleidžia man pačiam, kaip klausytojui, įeiti iš karto į tą emocinės reakcijos pusę, kuri ir gali man, kaip besidominčiam politika žmogui, sukelti labai daug neteisingų jausmų arba net taip

netgi mane priversti suprasti situaciją. Tai dėl to aš džiaugiuosi, kad jie gali ramiai pateikti informaciją, kad aš galiu ramiai priimti ją vietoj didelių baimių, stresų ir sprogimų, vadinam.

Tyrėja:

O kokias būtent tų charizmatiškų politinių lyderių idėjos tave domina, kokios tavo yra svarbios tos idėjos, į kurias tu įsiklausai?

Povilas:

Bendruomeniškumo. Labai, labai aktualu, tai yra, kad žmonės turi padėti žmonėms. Mes esame kaip tauta, ir mes turime rūpintis vieni kitais. Tuo pačiu apie ekologiją yra aktualu, nes dažniausiai žmonės ramiai kalba, nors tie, kurie žino, jie stengiasi ramiai kalbėti, nes supranta, kad kelti stresą ir baimę yra priešingo rezultato gavimas dažniausiai. Tuo pačiu, nežinau, kokios dar temos.

Ekonomika, jeigu yra ramiai pateikiama, galima iš tikrųjų spręsti tas problemas. Manau, visos problemos yra geros, jeigu apie jas galima ramiai pakalbėti ir iš tikrųjų bandyti siekti sprendimo, o ne kelti šurmulį į šurmulį ir tikėtis, kad visi spręs automatiškai. Kai pats politikas akivaizdžiai mato, kad naudojasi situacija tam, kad galėtų gauti politinių kapitalų.

Tyrėja:

O ar esi pats dėl politiko ar politikės buvęs labiau įsitraukęs, domėjęsis politiką, galbūt net pakeitęs savo nuomonę apie tam tikrus dalykus?

Povilas:

Idėjos gali užkabliuoti ir patraukti, aš dar nesu turėjęs tokios idėjos, jeigu atvirai. Šiuo metu yra bandoma vartytis, o ne spręsti. Bent jau šioje politinėje sferoje, kurią dabar matau. Aktualu buvo Ukrainos karo situacija, tai yra, kaip mūsų politikai reaguoja, kokius sprendimus priima, ką sako. Tai šitie dalykai traukia, bet tai buvo dėl to, nes ramiai buvo kalbama ne per streso prizmę. Nes vos tik buvo paliečiama per streso prizmę, aš automatiškai atsisakydavau domėtis, nes jau, man akimis, yra pradedama kelti bereikalingą įtampą žmonėms. Nors ar mes galime suvokti karo atvejų, pavyzdžiui, kad tai yra baisu, tai yra pavojinga, mes turėtume būti sunerimę dėl esamos situacijos. Tačiau, man akimis, nėra teisinga eiti per baimės prizmę ir visus gąsdinti, o reikia kuo racionaliau, kuo daugiau faktų ir iš tikrųjų paliesti. Mes žinome, kas yra, bet nelyskime į tą pačią paniką ir baimę, kurią turėjome anksčiau, nes tai nevyksta šią sekundę pas mus, mes turėtume priimti teisingus sprendimus, kad padėtume tiems, kuriems jau tai vyksta.

Tyrėja:

O kaip tau atrodo, ar politikas, politikė gali sukurti vienybės ar bendro tikslo jausmą, ar pats esi tai pajautęs?

Povilas:

Faktas, Kennedy, pasižiūrėkime Ameriką, kai Amerika su SSRS konkuravo dėl kosmoso

užkariavimo. Jie visi Kennedy stebėjo ir visos šalys aplinkui jį susibūrė ir buvo labai stiprus ir didelis palaikymas iš visos amerikiečių populiacijos.

Tyrėja:

O pats esi pajautęs tą vienybės ir bendro tikslo jausmą?

Povilas:

Jo, kai Dalia Grybauskaitė buvo prezidentė. Dar iki šios dienos, kai apie ją prisimenami, tai iš karto kažkodėl vienybė, ji asocijavosi su vienybe. Ji yra kažkodėl lyg mūsų, lyg Lietuvos, nežinau, moralinis kodeksas kažkuria prasme.

Tyrėja:

Kaip manai, ką ji tokio turėjo, kad va taip gali išskirti, kad taip ryškiai liko tas vienybės, vienijantis objektas kažkoks?

Povilas:

Konkretumas, aiškumas, tvirtumas, bereikalingai nenaudojama charizma, kurią jinai turi iš tikrųjų. Teisingai vartojami žodžiai, teisingų metų panaudojami teisingos frazės. Vietoj to, kad blevyzgoti, kaip žinomas dabar, vienas iš politikų.

Tyrėja:

O ką tu turi omeny, bereikalingai nenaudojo charizmos. Ar tai yra savybė, tu supranti, kad galima aktyvuoti ir nebeaktyvuoti?

Povilas:

Aš gal neteisingai išsireiškiau, sakydamas... negalvok, kad tai yra aktyvacija ir neaktyvacija, čia aš gal neteisingai išsireiškiau. Labiau tai yra tam tikrų detalių, kaip čia, akcentavimas. Pavyzdžiui, kaip dabar turime, jeigu yra artėja ekonominė krizė. Vieni politikai, kurie norės gauti didesnę politinį kapitalą, kad turėtų galimybę būti išrinkti į kitą kadenciją. Jie gali arba rengtis raminti, arba kelti paniką žmonėms. Kad arba taupykite, arba darykite kažką, arba mąstykite, ir dabar ieškokime būdo kartu. Tai tas, kuris kelia paniką, mano akimis, naudoja neteisingai arba nenaudoja charizmos gerais tikslais. Ir vis šitos perspektyvos aš žiūriu, arba yra gerai panaudojami, tai yra tikslingi ir naudingi panaudojimai charizmos. Arba jie yra skirti žmogaus asmeninio intereso vystymui. Tai yra, kai keliama panika, paėmė jaudulys, nerimas klausytojams, siekiant už atitinkant jausmus ir išskelti patį politiką, kuris tuo metu kalba.

Tyrėja:

O koks tavo manymu politikas ar politikė niekad nebus laikomas charizmatišku? Na kokios savybės niekaip negali būti siejamos su charizmatiškumu?

Povilas:

Butkevičius, Skvernelis, Žemaitaitis, nors jis yra charizmatiškas, bet jis yra tiesiog manipulatorius ir tiek charizmos. Jis naudoja tai, kaip ginklą nuostabiai, bet jis naudoja tai blogiems tikslams

tiesiog. Skvernelis matosi, kad yra sustabarėjęs. Jis neturi laisvumo atėjęs ant podiumo kalbėti. Jis stengiasi pasakyti greitai faktus. Jis stengiasi kuo greičiau pasišalinti, o į dideles diskusijas jis nesileidžia. Tai reiškia, jis parodo, kad neturi pasiruošimo kalbėti apie tą problemą, apie kurią jis pristato, pavyzdžiui. Žemaitaitis čia iš kitos perspektyvos. Jis kito kraštutinumo charizmos. Gerai, kas dar, kas dar, kas dar. Tiesiog sustabarėjimas, baimė, jaudulys, negebėjimas išsakyti konkrečiai minčių. Žodyno nemokėjimas paprasto. Tai yra kalbos kultūros problemos, pavyzdžiui.

Tyrėja:

Kai apie Žemaitaitį sakai, tarsi čia yra kažkokia charizma, bet ji vat kažkokia kitokia. Ar tu manai, kad aplamai galima suvaidinti tą charizmą?

Povilas:

Laisvai.

Tyrėja:

Ir sakytum Žemaitaičio atveju, kad jis tai ir daro? Jis nėra nuoširdiai charizmatiškas, bet jis tai suvaidina?

Povilas:

Ne, ne, ne, aš sakau, kad jis yra natūraliai charizmatiškas, tik kad jis savo charizmą naudoja asmeniniams tikslams. Būdamas politiku, siekdamas posto ir pozicijos valstybėje, ir darbo kaip politiko, kurio pagrindinės tikslas yra tarnauti valstybei ir jos žmonėms, jis renkasi kelti į suirutę ir naudoti savo charizmą tam, kad iškeltų save kaip politiką arba veikėją. Vietoje to, kad galėtų iš tikrųjų kažką naudingo padaryti. Daug žodžių, mažai veiksmo kitaip tariant.

Tyrėja:

O sakei, vis tiek galima suvaidinti charizmą, čia jau atitolstant nuo Žemaitaičio atvejo. Kaip tu įsivaizduoji tą galimą padaryti, tą suvaidinti charizmą?

Povilas:

Tai yra išmokstama. Ta vaidyba yra per praktiką įgaunama, sakyčiau. Kaip yra sakoma, jeigu žmogus lipa ant senos ir nesijaudina, vadinasi, jam nereikėtų lipti ant tos senos. Tai iš tos pačios perspektyvos, mano akimis, ir bet koks kitas žmogus su pakankamai praktikos galėtų atsistoti ant senos, prie podiumo ir pasakyti beveik bet ką, jeigu jis būtų teisingai apmokintas ir jam būtų pasakyta, arba jis būtų išmokęs tai, ką reikia kaip sakyti ir kada sakyti.

Tyrėja:

Kalbėdamas dabar apie charizmatiškus politikus, tikriausiai ne vieną ir įsivaizdavai, čia buvo pora pavyzdžių paminėta labiau gal prie to, kas ten necharizmatiškas, kas charizmatiškas, bet ne visai patinka, gal gali pasidalinti, kokius politikus turėjai galvoje, kai kalbėjai apie tą pozityvų, gerą charizmatiškumą, kuris tau patinka?

Povilas:

Gera, paimkime, Barackas Obama amerikiečių, Kenedys amerikiečių, Grybauskaitė Lietuvos, tada Anglijos karalienė, kai ji kalbėdavo, kai buvo dar gyva. Tokie va žmonės, tikrieji lyderiai, tikraja ta žodžio prasme.

Tyrėja:

O kaip galvoji, kai kalbame apie charizmatišką vyrą ir charizmatišką moterį politikoje. Ar skiriasi tie būdo bruožai, kurių mes ieškome pas vyrą ir moterį, ar vis dėlto galėtume identiškai apibūdinti tiek charizmatišką moterį, tiek charizmatišką vyrą?

Povilas:

Aš manau, kad panašumų labai daug yra tarp vyrų ir moterų, kai kyla klausimas iš charizmos, kai mes vertinam ar charizmatiškas ar ne. Mano asmeniniu atveju, man didelio skirtumo nėra. Aš matau ar vyrą, ar moterį; aš vertinu ne ar vyras, ar moteris, ar kaip jie turėtų pateikti iš lytinės pusės, o labiau aš stebiu asmenį, o ne lytį; iš tos perspektyvos žiūriu.

Tyrėja:

O ką tau apskritai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimas? Kiek tau pačiam tai yra svarbu kaip piliečiui? Kaip, manai, kiek tai svarbu visai visuomenei?

Povilas:

Tai yra vienas iš laužtinių faktorių, kas padaro valstybę vieningą arba ne. Tai yra vienas svarbiausių aspektų, kuris yra pas lyderį, nes lyderis be charizmos yra ne lyderis; jis yra bosas.

Tyrėja:

Gera, daug čia visko paminėjai. Jeigu reikėtų taip apibendrinti ir įvardinti tris pagrindinius dalykus, kurie tau apibrėžia charizmatišką politiką ar politikę, kas tie trys pagrindiniai poliai būtų?

Povilas:

Ramumas, kalbant, pristatant, būnant ant podiumo, arba diskutuojant su kitais politikais arba asmenimis tiesiog. Antras būtų laikysena, tai yra postūra, kaip žmogus iš tikrųjų save atneša, kaip ji save pateikia nuo pat pradžių iki pat galo pokalbio arba situacijos, kurie jais yra. Ir trečias yra, aš sakyčiau, gal netgi kompetentingumas, specifiskai toje srityje, kurioje yra kalbama, arba problema, kurioje yra informuojama, arba bandoma spręsti.

Tyrėja:

Čia buvo toks, kaip ir paskutinis oficialus interviu klausimas, bet galbūt pokalbio metu dar kažkas šmėžavo galvoje, ko neturėjai galimybės pasakyti, ir dar norėtum pasidalinti tą mintimi?

Povilas:

Turėjau, bet užmiršau.

Tyrėja:

Tuomet šiam kartui ačiū už visus atsakymus, informuoju, kad įrašą sustabdu.

Vaiva

Tyrėja:

Taip, pirmiausia, norėčiau paklausti, ką tau apamai reiškia žodis charizma. Kaip apibūdintum charizmatišką asmenį?

Vaiva:

Tokį, kuris prie savęs traukia kitus, kuris atrodo, įkvepiančiai, atrodo taip, kad tu pasitiki tuo žmogumi, kad tu nori šalia jo būti.

Tyrėja:

Ar esi kada nors pagalvojusi, kad politikas ar politikė yra charizmatiški?

Vaiva:

Taip.

Tyrėja:

Kaip jiems pavyko sukurti tą charizmatiškumo jausmą? Kodėl taip jautiesi apie juos?

Vaiva:

Čia gal labiau net ne apie Lietuvos politikus tokių pavyzdžių turiu, bet elgesys, kurį žmonės demonstruoja grupėje, net visa laikysena, šypsena, toks energijos turėjimas. Lietuvoje dabar galvoju mažiau įsivaizduoju, ką taip tiksliai jaučiu, bet grynai labai laikysenos, aiškos kalbos, veido išraiškų net dalykas. Matos, kur žmogus savimi pasitiki ir žino, kad nebe reikalo savimi pasitiki.

Tyrėja:

O kaip tu manai, ar charizma yra įgimta savybė, ar labiau atsiranda iš tam tikro elgesio, bendravimo būdo?

Vaiva:

Aš manau, labiau yra įgimta, bet to galima išmokti.

Tyrėja:

O jeigu, pavyzdžiui, žmogui, kuris visiškai nepažįsta politikos pasaulio ir reikėtų apibūdinti taip konkretų kažkokį tai vieną tau charizmatišką politiką ar politikę. Kaip apibūdintum tą žmogų, kokie yra svarbiausi jo būdo bruožai?

Vaiva:

Drąsa, kad savo tiksliai temom eina, kalba, daro, tada ganėtinai tokio ir paprastumo. Kai politikas nekalba iš to, kad „oi, kaip aš aukščiau“, kalba kaip lygus su lygiais, kaip tiesiog, kadangi paprastas pilietis yra ir elgiasi. Realiai matai kaip vos ne, kaip kokį draugą, pažįstamą, kažką, kuris dar labai daug žino ir labai daug daro, bet tai nėra kažkoks nepasiekiamas žmogus.

Tyrėja:

O gali prisiminti, kaip tavo akimis charizmatiškas politikas ar politikė duoda pranešimą spaudai arba kalba per debatus ar duoda kažkokius komentarus žinioms? Kas iš to pasisakymo tau įstrigo?

Vaiva:

Aš manau, vėl tas pats – drąsiai, užtikrintai kalba ir dar labai dažnai kokius juokelius tokiose skoningose vietose įmeta. Atrodo, kad pats valdo pokalbį, ne žurnalistai ir ne konkurentai.

Tyrėja:

O gal gali prisiminti, kaip tu pati jautiesi, klausydama tų charizmatiškų politikų pasisakymų, kokios emocijos užplūsta?

Vaiva:

Priklauso ar politikas yra mano mėgstamas ar ne.

Tyrėja:

Ir vienu, ir kitu atveju, kokios tos emocijos būna, nes kaip suprantu, skirtingos.

Vaiva:

Jeigu tai yra politikas, kur matau, kad kalba tom pačiom idėjom, kuriom aš tikiu, tai dažniausiai būna labai gera klausyti to žmogaus. Jaučiuosi tada ir pati labiau užtikrinta, nes matau žmogų, kuris pasitikėjimą sukelia ir tokį jaukumo jausmą. Matau, kalbant apie tas idėjas, kuriomis aš tikiu, apie tuos klausimus, kurie man rūpi. Toks ir saugumo, ir įkvėpimo jausmas. Kai yra politikas, kuris kalba klausimais, su kuriais aš nesutikčiau, arba net būtų ir tais, kurie matyčiau, kad eina prieš mane, kaip žmogų, kaip tapatybę, ar dar kažką, aš elementariai jaučiu pyktį ir nusivylimą. Nes matau tokią grėsmę, kaip charizmatiškas žmogus gali aplink save sutraukti žmones. Kai toks žmogus pradeda kalbėti apie seksistines, homofobines idėjas, žmonių teisės laisvės varžančias, kur jau grėsmingai. Kaip elementariai – baimė, pyktis, nepasitikėjimas, nes tada ir galvoju, kaip toksai žmogus, kuris turi daug charizmos, atrodo baimės įkvepiantis, kaip jis gali tokiais dalykais tikėti ir tokius dalykus skleisti.

Tyrėja:

O labai įdomu, kai yra tie nemėgstami, bet ideologiškai kažkaip mintimis idėjomis nesutampančių politikų pasisakymai, ar būtent tą atstūmimo momentą sukelia tos nesutampančios idėjos, ar dar jų kalboje yra kažkas, kas atgraso tave?

Vaiva:

Aš manau, tai susideda į vieną, nes dažniausiai tada ir kalba būna man nepriimtina. Jeigu tas žmogus yra realiai charizmatiškas ir turi tas savybes, kurios man atrodo kaip pritraukiančios, tai tiesiog... matytum šitą, kur kažkas yra ne taip. Atrodo tas yra disonansas, nepasitikėjimas ir ta kalba tada dažniausiai vis tiek jau tie naudojami, vartojami, žodžiai skamba, taip neatitinkančiai ir melagingai, ir būna melagingi, atrodo kažkas kaip AI sukurta.

Tyrėja:

Geras palyginimas. Gerai, o ar kada dėl politiko ar politikės idėjų buvai labiau, aplamai, įsitraukusi į politiką, aktyviau domėjusis ja, o gal net ir pakeitusi nuomonę apie tam tikrus dalykus?

Vaiva:

Nepasakyčiau.

Tyrėja:

Bet šiaip galėtum pasakyti, kad yra tų politikų, kurių idėjomis tiki?

Vaiva:

Tikrai taip.

Tyrėja:

Kas priverčia patikėti to politiko ar politikės idėja, išsakytą misiją, kažkokiais tikslais?

Vaiva:

Tai dažniausiai, kad tai jau yra kažkiek man artima, kur neiškarto į priešingą pusę. O jeigu net nepilnai aš sutikčiau, dažnai matant politiko darbą, argumentaciją, visą šitą nusiteikimą, bendravimą. Yra, kad esu įtikėjęs, kur mažiau būčiau įtikėjęs, vien už tai, kad žmogus savo ir bendravimu, ir darbais, ir atsidavimu, ir visu rodymu, koks svarbus tas klausimas, yra tikrai mane įtikinę.

Tyrėja:

O kaip tau atrodo, ar politikas gali sukurti vienybės ar bendro tikslo jausmą, ar pati esi tai patyrusi?

Vaiva:

Tikrai gali, bet tai ir priklauso nuo situacijos. Nes jeigu jau politikas pats turi charizmos ir atsiranda tokia situacija, kur reikia vienyti žmones, tai geras charizmatiškas politikas labai gerai gali pasinaudoti ir savo pozicija, ir savo charizma tam, kad sukurtų tą vienybę.

Tyrėja:

Pati irgi esi pajautusi, ar ne?

Vaiva:

Taip, prisiminiau atvejų.

Tyrėja:

O gal gali plačiau papasakoti, koks ten buvo tas atvejis, kur pavyko politikui sukurti tą vienybės jausmą, bendro tikslo jausmą?

Vaiva:

Taip, manau, čia toksai labiau tas su vienijimu, ne tai, kad bendro tikslo. Aš dabar pagalvojau irgi, nu, Ukrainos situacijoje, aišku, su Zelenskiu daug ten galvoja, kaip blogai, gerai ar kaip, bet aš kaip su draugais ukrainiečiais bendraujanti ir su mūsų organizacijom, kurios veža paramą į Ukrainą. Tai va, ten jisai, nu, tikrai... pasirodymai, informavimas, kalbėjimas, toks pagrindinis veidas ir kuri yra politikas, nes mes nevyriausybinės ir daugiau bendrauja su nevyriausybinėmis organizacijom, bet labai tikrai tokio teisingo. Ir, kaip sakau, ne vien tik tai, aišku, politika ir situacija yra baisi šalyje,

bet tokio irgi turi šilto priėjimo, šilto bendravimo, bet irgi jo charizma daug susiję, nes jisai visgi iš šou pasaulio atėjęs į politiką. Tai va.

Tyrėja:

Gera, o kaip manai, koks politikas niekada nebus laikomas charizmatišku? Na, kokios savybės absoliučiai negali būti siejamos su charizmatiškumu?

Vaiva:

Nemokėjimas bendrauti. Realiai čia labai jau bendravimo dalykas eina. Jeigu žmogus nejaučia ribų kartais, nes turiu tokių pažįstamų, kurie labai protingi, bet jiems su bendravimu sunku gali būti. Bet ne... dabar galvoju, kur gali būti kažkokie mikčiojimai panašiai, bet ir per šitus visus dalykus žmonės pereina ir tai netrukdo būti charizmatiškiems. Čia labiau yra tiesiog kitų žmonių nejautimas, kas gali sutrukdyti. Situacijos nejautimas.

Tyrėja:

O kaip manai, ar galima suvaidinti charizmą?

Vaiva:

Aš sakiau, manau, jos galima išmokti. Tai reiškia, galima suvaidinti.

Tyrėja:

Daug manai pas mus tos charizmos vaidybos yra?

Vaiva:

Nu, aš manau, kad jeigu ją vieną kartą pavyko kažkur per kažkokį susitikimą suvaidinti, nereiškia, kad šitas dalykas išsilaikys, jeigu žmogus realiai neturi tų gebėjimų ir nėra jų išsiugdęs. Tai manau, kad per daug jos būti negali, nes elementariai per sunku būtų visą laiką vaidinti, arba per tą laiką vaidinant gali ir išmokti.

Tyrėja:

Gal galėtum pasakyti, kokius politikus turėjai galvoje, kai galvojai apie charizmatiškus politikus?

Vaiva:

Tai aš apie Dovilę Šakalienę pagalvojau, pagalvojau apie Ingą Ruginę, dabar užsieny... užkrito man dabar vardai, niekaip neatsimenu, nebent dabar pavyks greitai surasti. Suomijos premjerė, buvo 24-erių. Tačiau ir skandalų visokių buvo, ir visko. Bet jinai tokia, nu, jaunatviška, savim pasitikinti. Ir tada Ispanijos premjeras, kurį neseniai teko gyvai matyti irgi. Pedro Sanchez.

Tyrėja:

Gera. O kaip tu manai, ar skiriasi, na, ar tau pačiai skiriasi charizmatiško vyro ir charizmatiškos moters politikoje tas vertinimas? Kokius būdo bruožus priskirti, ar jie skiriasi, ar jie yra visiškai vienodi?

Vaiva:

Tai, kad moterims išvis politikoje sunku. Vyrams, jeigu jisai charizmatiškas ir viską, tai jisai patiks

ir moterims, ir vyrams, ir visiems ir jau viską. Moteris, jeigu jina turi daugiau charizmos, daugiau to pasitikėjimo savimi, tai jina dažniausiai labiau kaip kokia grėsmė rašoma ir jos ta charizma dažnai ir kuriama kaip kažkokia, nu, nepilnai gera savybė politikoje. Tipo, kad čia jau per daug kažkur daro, tada ir visokiausių dramų suranda, visokiausių skandalų, nes, nu, iš moterų šiaip kitokių dalykų tikisi. Iš moterų tikisi, kad jos bus nuosaikesnės, ramesnės, kad ir kalbės kitaip. Vyrai turi daug daugiau laisvės reikštis.

Tyrėja:

O ko reikėtų moteriai, kad vis dėlto būtų laikoma pozityviai charizmatiška?

Vaiva:

Na, va, gal net nežinau...

Tyrėja:

kaip įvardinai Lietuvos politikės Šakalienę ar Ruginienę, kaip tu manai, ar jų, pavyzdžiui, charizmatiškumas yra vertinamas, ar tu pati galiausiai vertinti pozityviai ar negatyviai jų charizmą?

Vaiva:

Aš jas vertinu pozityviai, bet bendrai paėmus visur labai skirtingai bus ir bus daugiau, kaip atsakiau, visokių skandalų ir tampymų vien už tai, kad moteris. Na, pavyzdžiui, Šakalienės, kaip buvo šitie tankai, ten jau visiškai gyrė, ten tikrai matė, kad vietoj atsidūrė teisingai elgėsi, visas tas jos elgesys, kaip sakiau, jautimas vietos ir aplinkos buvo labai gerai. Tai toj situacijoje dauguma vertino tikrai teigiamai, bet čia tik labai tokia situacija, kurioj pasisekė, bet jeigu tai būtų kur politiniai sprendimai, nu tai tada įvertins tik tos grupės teigiamai, kurios pilnai sutiks su ja ir dar iš tų grupių, kas pilnai sutiks su politiniais sprendimais, dalis nesutiks vien už tai, kad moteris. Moteriai tiesiog nereikia per daug rūpintis kaip jina vertinama ir tiesiog daryti dalykus, nes kitaip nieko nebus.

Tyrėja:

Ar galėtum pasakyti, kad yra kažkokią savybę, nežinau, ar kelios tos savybės, kad jeigu moteris turės, tai bus pozityviai vertinama kaip charizmatiška politikė? Ar nematytum tokių savybių, kad čia realiai yra situacija bei išeities?

Vaiva:

Tada jau žiūri į tokius dar ir fizinius dalykus, elegancija ir išvaizda.

Tyrėja:

Gera. Dar norėjau paklausti, ką tau apskritai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimas? Tau pačiai kaip pilietei, ar tau tai yra svarbu?

Vaiva:

Manau, kad svarbu, nes tai tada vis tiek žmogus, kuris buria aplink save žmones ir savo partiečius, kitus politikus, vis tiek charizma padeda sprendimus įgyvendinti ir priimant.

Tyrėja:

Ar manai, kad visai visuomenei tai yra svarbu? Kiek tai yra svarbu?

Vaiva:

Manau, kad tai yra svarbu, kad būtų tokių lyderių vienijančių ir su charizma, bet nemanau, kad visi galvoja, kad tai labai svarbu.

Tyrėja:

Gera, labai daug įdomių dalykų pašnekėjome. Dabar, jeigu taip vat visas tas bekylančias pokalbio eigoje mintis reikėtų apibendrinti ir įvardinti tris pagrindinius dalykus, kurie tau apibrėžia charizmatišką politiką ar politikę. Kas tie trys pagrindiniai dalykai būtų?

Vaiva:

Aplinkos jautimas, kūno kalba, pasitikėjimas savimi.

Tyrėja:

O gal gali dar detalizuoti tą kūno kalbą. Kokia ta kūno kalba turėtų būti charizmatiško politiko?

Vaiva:

Čia irgi eina su aplinkos jautimu ir pasitikėjimu savimi, bet dažniausiai visas šitas matosi ir iš laikysenos, ir iš šypsenos ir iš judesių, nes žmogus, kuris per daug susikaustęs, jam tada ir su buvimu charizmatišku sunku. Tai toksai balansas tarp laisvumo ir išsilaikymo, kad ir pasitempęs, bet pakankamai laisvas judėti, bendrauti, daryti. Turi būti žmogus nesuvaržytas.

Tyrėja:

Gal tau dar šito pokalbio metu kilo idėjų ar minčių, kurias norėtum išsakyti?

Vaiva:

Nelabai.

Tyrėja:

Gera, tai oficialūs interviu klausimai pasibaigė. Informuoju, kad dabar įrašą sustabdu.

Ugnius

Tyrėja:

Pirmiausia, norėčiau paklausti, ką tau apskritai reiškia žodis charizma, kaip apibūdintum charizmatišką asmenį?

Ugnius:

Visų pirma, charizma man reiškia tam tikrą žavesį, į žmogų, kuris suteikia savaime, ir tas žavesys tam tikras potraukis link to žmogaus, kuris, tiesiog bendraujant, rodant savo kažkokį pavyzdį, savo emocijas, jau traukia savaime žmogų.

Tyrėja:

Ar esi kada nors galvojęs, kad politikas ar politikė yra charizmatiškas, charizmatiška?

Ugnius:

Žinoma, daug kartų, bet atskirčiau truputėlį ant tikrus politikus, nes tam tikri politikai naudojami tuo, ir jeigu tu to nesuvoki, tau tiesiog tas žmogus gali patikti ir automatiškai charizma, tikėtina, gali būti kaip manipuliacinis tam tikras žingsnis, tau įtikti, gauti kažkokią naudą, arba tiesiog girdėti to, ką tu nori girdėti.

Tyrėja:

O kaip, pavyzdžiui, galima būtų, ar tau pavyksta atskirti tuos politikus, kurie pasitelkia charizmą manipuliaciniais tikslais?

Ugnius:

Nu, galiu pavyzdžiui pateikti, kaip ir pavyzdžius, tikru politiku, bet be vardų ir pavardžių gal ir geriau būtų. Tai yra tam tikri politikai, kurie veikia ant emocijų, nors jie charizmatiškai traukia kitus tam tikrus žmones, nes kiekvienas politikas iš dalies yra tam tikras charizmatiškas žmogus, nes jis yra renkamas žmonių. Tai automatiškai jis turi jiems įtikti, ir tikėtina, kad jis kaip ir manipuliuoja tomis masėmis. O kaip atskirti tą žmogų, tai dažniausiai galima sakyti, kad matosi tiesiog, jeigu žmogus vaidina arba netiki tuo, ką sako, tai gal jis ir mažiau charizmatiškas tada išeina, bet visų pirma charizma, turi tikėti apie tai ką sakai. Tai jau čia taip man atskirčiau.

Tyrėja:

Dar noriu pasigilinti, ar turi omeny, kad tais atvejais charizma yra suvaidinama? Ar labiau turi omeny, kad turi tas žmogus charizmos, bet gal tikslai ir užmojai jo yra kitokie?

Ugnius:

Visų pirma tas žmogus turi žinoti, ką jis kalba. Jis turi būti įsigilinęs į tam tikrą temą, apskaitęs. Jis turi turėti tam tikrą žodžių foną, turi turėti tam tikrą pasitikėjimą savimi. Viskas gerai, jis turi tikėti tuom, kad jis eina į liko ir kaip ir kalba. Tai atskirti, man atrodo, kad negalima to suvaidinti, bet charizmą galima išmokti. Tai yra nors ir iš vidaus, bet vis tiek tas elgsysys, tu gali kažkaip tai save ir pripratinti.

Tyrėja:

O jeigu atitolstant nuo neikiamų charizmatiškų lyderių portretų ir reikėtų apibūdinti kokį nors tavo akimis, tau patinkantį, imponuojantį charizmatišką politiką ar politikę. Kaip apibūdintum tą žmogų? Kokie yra jo svarbiausi būdo bruožai?

Ugnius:

Pavyzdžiui, tas pats Barack Obama, Amerikos prezidentas. Jo būdas yra toks, kad jis visada besisypsantis, visada draugiškas, visada bendraujantis, žinantis, ką sako. Ir dėl to jis buvo išrinktas kaip prezidentas Amerikoje. Tai toks geras pavyzdys. O kas iš dar kokių politikų atskirti... Žinau, kad tam tikriems patinka Margaret Thatcher, dėl to, kad jis geležinė premjerė. Tai stiprus žinojimas, kuo tu nori būti, kur tu nori eiti, tikslai pastatyti. Asmeniškai galvoju, aš taip neįskirčiau, kaip tokių mylimiausių politikų, kurie man labiau imponuotų. Man atrodo, kad kiekvienas iš tų žmonių turi kaip ir gerų pusių, taip ir blogų pusių. Iš tų geresnių, tai galvoju, sakant, kad iš tikrųjų panašus yra tam tikros... Tas gal tam tikras stiprumas tų politikų, kad jie žino, kur jie eina, su kuriuo tikslu, tam tikru planu. Tai vat, tas man galiausiai imponuotų.

Tyrėja:

Kai paklausiau apie teigiamus charizmatiškus politikus, atrodo, buvo sunkiau atsakyti. Ar vis dėlto tu pats tą charizmatiškumą politikų sieji su teigiamu dalyku, ar vis dėlto su tuo labiau neigiamu, ir su ta va, kaip mes ir kalbėjom, ta vaidyba ir manipuliacija?

Ugnius:

Aš labiau su tam tikru neutralumo požiūriu. Negaliu taip įvardinti teigiamai ir neigiamai. Kiekvienas iš mūsų turi tam tikrus tikslus. Taip kiekvienas politikas turi tam tikrų tikslų. Galimai netgi pakeisti pasaulį, pataryti jį geresnę. Bet yra ir kitų žmonių, kurie, pavyzdžiui, turi kažkokius asmeninius interesus pagerinti savo gyvenimo būdą, ir jie naudojami vienu ar kitu. Kaip ir gera manipuliacija, tai gali būti ir bloga manipuliacija. Neatskiriant to. Neutraliau labiau, neskiriu kaip blogai ir gerai.

Tyrėja:

O gal gali prisiminti, kaip tavo akimis charizmatiškas politikas ar politikė duoda pranešimą spaudai arba kalba per debatus, ar duoda komentarą žinioms, kas iš to pasisakymo tau įstrigo?

Ugnius:

Dažniausiai iš tokių pasisakymų man įstringa, kaip yra pateikta ta informacija. Ar žmogus yra išgyvenęs problematiką, ar žmogus žino, apie ką kalba. Ar žmogus parodo emocionaliai tam tikrą stabilumą, patrauklumą. Ar per tą informaciją žmogų galima klausytis. Ar ta informacija, kurioje yra pateikiama, yra nu klausomasi. Gal ją klausytas dėl to kad, nors yra kažko ko nesuprantami. Gal taip ir išskirčiau.

Tyrėja:

O kaip pats jautiesi klausydamas aptartų charizmatiškų politikų pasisakymus? Kokios emocijos užplūsta?

Ugnius:

Pozityvios dažniausiai, bet sakau, man kaip veikia tas analitinis mąstymas. Dažniausiai jaučiasi, ar žmogus, kaip ir manipuliuoja, ar nemanipuliuoja. Vis tiek ne vienus politikus girdėjęs. Tai kažkaip tai neįsidėmėčiau kažkokių taip.

Tyrėja:

O kokios charizmatiškų politikų idėjos tave pati domina? Į kurias tu idėjas įsiklausai labiau, atkreipi dėmesį?

Ugnius:

Nu, čia priklauso, nes dažniausiai, jeigu tu gilini esi į politiką, gilini esi į tam tikrus klausimus, tai išskiri politikus į kairiuosius, dešiniuosius. Ir tu pažiūri, kokios tau vertybės yra artimesnės. Tai aš kaip save labiau priskirčiau prie kairių vertybių. Man labiau yra ekonominės, iš ekonominės pusės labiau rūpi tas klausimas, kaip tie žmonės gyvena, ar jie pasiturintys, ar jie gali gauti tam tikrus būtiniausias pagalbą. Ir iš tos pusės ekonominės, iš žmonių teisių pusės, socialinės skirties, kad tai mažėtų. Tai man tas, galbūt kaip iš kairios pusės, tai daugmaž ir politikai, kurie pasisako tais klausimais apie gerbūvį tų žmonių. Tai kažkaip tai tas ir įdomesnis man. Nepriklausomai nuo to, kad aš labai palaukiu apie pliuralizmą, tam tikrą politinį. Man yra įdomu paklausti ir dešiniųjų, ir centro dešiniųjų, ar centro kairiųjų, tiesiog kaip požiūris į gyvenimą ir tada atsiranda tam tikra diskusija, ir galiu klausytis taip kaip ir dešiniųjų požiūrių, taip ir kairių žmonių, nes nenoriu užsidaryti tam tikrą vieną burbulą, kuris galėtų tave tiesiog... tu gyveni tame burbule ir nieko daugiau negirti.

Tyrėja:

O ar esi kada nors dėl politiko ar politikės išsakomų idėjų pats buvęs labiau įsitraukęs, aktyviau domėjęsis politika, ar net pakeitęs savo nuomonę apie tam tikrus dalykus?

Ugnius:

Dėl politiko ar politikės... Ne nebuvo tokio pas mane.

Tyrėja:

O kokie dalykai apskritai priverčia patikėti politiko ar politikės išsakytą ta misiją, tikslais? Kas sukelia pasitikėjimą ir tikėjimą politikų mintimis?

Ugnius:

Dažniausiai, jeigu tai yra gerai išdėstyta ir tam tikrų problemų sprendimas, jeigu yra problema ir politikas pavyzdžiui pateikia, o ta, ta, ta, taip padarysi. Tai, ir tu matai, kad logiškai jau galima taip taip taip tą pakeisti, ir automatiškai tu pradedi tikėti tuo žmogumi, kad jisai galės tai įgyvendinti. Nu

vėliau dažniausiai žiūri, jeigu čia naujas politikas, tai tu gali pamatyti jo idėjas, nežinau, tam tikrų problemų sprendimus. Bet ateityje, jeigu tu jau ne pirmus metus matai, jeigu jau žinai, tai jau žiūri daug maž, ar galima pasitikėti tuo politiku arba ne.

Tyrėja:

Taip. O kaip tau atrodo, ar politikas, politikė gali sukurti vienybės ar bendro tikslo jausmą, ar pats esi tai patyręs?

Ugnius:

Iš dalies galimai vienybės arba bendro jausmo, bet priklauso kur vienybė arba bendro jausmo, kad mes esame kaip tauta, ar tam tikrose problemų sprendime.

Tyrėja:

Bet kokių atveju, ir pirmu, ir antru tavo paminėtu atveju, gali būti tas vienybės jausmas. Klausimas, ar politikai prisideda prie to jausmo sukūrimo?

Ugnius:

Jo dažniausiai prisideda vis tiek, nes jeigu mes tikime demokratine sistema, jeigu mes tikime rinkimų sistema, tai visgi tas politikas, kuris yra išrinktas žmonių, atstovauti tiems žmonėms, reiškia, jisai kaip ir vienija visus tuos žmones ir tos idėjas, kuriomis patikėjo tie žmonės rinkdami tą žmogų, automatiškai turi kažkaip tai išdėstyti... Jisai kaip ir vienija visus tuos žmones.

Tyrėja:

Koks tavo manymu politikas ar politikė niekada nebus laikomas charizmatišku? Na kokios savybės tiesiog niekada negalėtų būti siejamos su charizmatiškumu?

Ugnius:

Nu nežinau, jeigu matosi baimės, tam tikros, jeigu matosi, kad nėra tos stiprybės, besakant kažką. Žinių gal trūkumas, gal kalbėsena, kaip yra statomi sakiniai, kaip yra dėstomos mintys, jeigu žmogus šokinėja nuo vienos temos prie kitos. Tai man atrodo tai irgi nelabai charizmatiška, nu daugmaž kaip aš kalbu dabar, tai va.

Tyrėja:

Gera, kalbėdamas apie charizmatiškus politikus, tikriausiai ne vieną ir įsivaizdavai, porą jų ir paminėjai. Ar kai galvoji apie charizmatiškus politikus, kyla kažkokios tai figūros Lietuvoje iš Lietuvos politikų?

Ugnius:

Charizmatiškas politikas Lietuvoje, pavyzdžiui, nu pavyzdžiu Dalia Grybauskaitė, iš dalies galima sakyti, kad ji buvo tokia charizmatiška. Tai iš tokių politikų man atrodo, daugmaž visi politikai, lyderiai partijų, dažniausiai jie turi tam tikrą charizmą. Ir žiūrint į tą partinę vyriausybę, arba žiūrint į praėjusią vyriausybę, tai daugmaž lyderiai, kurie pasisako prieš kamerą, tai jie turi tam tikrą charizmą.

Tyrėja:

Kaip tau pačiam, ar skiriasi charizmatiško vyro ir charizmatiškos moters politikoje tas vertinimas? Ar tie patys būdo bruožai taikomi tiek charizmatiškam vyrui, tiek charizmatiškai moteriai, ar yra kažkoks tai skirtumas?

Ugnius:

Nu, aš tą skirtumą, žinoma, nenorėčiau matyti. Ir dažniausiai... bet vis tiek, matosi kritikos forma tarp vyrų ir moterų. Jeigu, pavyzdžiui, tarp moterų, tai gal ir sakyt apkaltinti, pavyzdžiui, dėl, nežinau, dėl rūbų kažkokių, tai išvaizdos, kaip atrodo. Taip vyrams kažkaip negirdėjau tokios kritikos. Sutikčiau, kad skiriasi, bet taip nesinorėtų matyti. Vis gi visuomenės požiūris yra skirtingas nuo regionų ištiktųjų.

Tyrėja:

Ar teisingai supratau, kad kritika į moterų pusę yra kuomet charizmatiškumas pasirodo? Tai ar teisingai supratau, kad charizmatiškos moterys Lietuvoje yra kritikuojamos?

Ugnius:

Yra, yra, žinoma, yra.

Tyrėja:

O dėl ko jos konkrečiai kritikuojamos?

Ugnius:

Nu, konkurentas, dažniausiai, konkurencija, vis tiek, tu nori įgelti savo konkurentams, ir netgi jeigu tai yra charizmatiškas žmogus. Tai dėl ko? Dažniausiai, moteris turi daugiau jau pasiekti negu vyras politikoje. Tai reiškia, jina turi būti nepriekaištinga, net retkarčiais, turi paaukoti labai daug savo gyvenimo, ir daug yra moterų politikoje, kurios net vaikų neturi, ir tam tikra šeiminė.... Pas vyrus, kitaip ir yra. Jos turi praeiti didesnę kelią. Taip galiu pasakyti, didesnę kelią taip.

Tyrėja:

Ką tau apskirtai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimas tau kaip piliečiui?

Ugnius:

Atstovavimas daugiau, ir krizinių momentų tam tikras lyderis gal.

Tyrėja:

Ar svarbu turėti tuos charizmatiškus lyderius?

Ugnius:

Taip, svarbu, bet svarbiausia, kad jų ne per daug būtų. Ne visi gali būti lyderiai, tai dažniausiai charizmatiškas žmogus yra lyderis. Jeigu per daug bus lyderių, tai nebus kam vadovauti.

Tyrėja:

Kaip manai, kiek svarbu tuos charizmatiškus politinius lyderius turėti visai visuomenei?

Ugnius:

Kas dešimtas asmuo, jeigu būtų charizmatiškas, jau būtų gerai visuomenei. Kiek tu turėtų būti, negaliu atsakyti. Dažniausiai patys atsiranda žmonės, patys susiranda, patys tampa lyderiais, nori, imasi iniciatyvos. Gal aš čia truputėlį nusišnekėjau, gal dažniausiai gali būti ir daugiau tokių žmonių. Ta charizmai išugdoma, ne kiekvienas nori būti charizmatiškas. Tai čia nuo žmogaus priklausimo.

Tyrėja:

Jeigu reikėtų apibendrinti ir įvardinti tris pagrindinius dalykus, kurie tau apibrėžia charizmatišką politikę, politiką. Kas tie trys pagrindiniai poliai būtų?

Ugnius:

Žinios, kalbėsena ir gal veiksmai, poelgiai kažkokie.

Tyrėja:

Gera. Ar dar pokalbio metu buvo kažkokių kilusių minčių, kurių nepavyko išsakyti ir dar norėtum jomis pasidalinti?

Ugnius:

Kaip ir ne, viskas gerai, viskas gerai.

Tyrėja:

Tai ką, aš dėkoju už visus atsakymus, dabar informuoju, kad įrašą sustabdu

Radvilė

Tyrėja:

Tai pirmiausia, ką tau reiškia žodis charizma? Kaip apibūdintum charizmatišką asmenį?

Radvilė:

Man charizma iškart asocijuojasi su pozityviais žmogaus asmenybės bruožais. Pavyzdžiui charizma – iškarto ekstravertiškumas, vertybinis stuburas, tvirtumas ir drąsa.

Tyrėja:

Ar kada nors esi pagalvojusi, kad politikas ar politikė yra charizmatiškas?

Radvilė:

Jo.

Tyrėja:

Kokiais atvejais, dėl kokių savybių?

Radvilė:

Dėl to, ką išvardinau, kas man tas charizmatiškumas... Tai, sakykime, irgi iškart pasirodė tvirtas politikas, atstovintis savo nuomonę įžvalgus ir nu pakankamai drąsus, kad išreikštų savo nuomonę net ir tada kai dauguma tai nuomonei prieštarauja.

Tyrėja:

O kaip manai ar charizmą yra įgimta savybė, ar labiau atsiranda iš tam tikro elgesio, bendravimo būdo?

Radvilė:

Aš manyčiau, kad charizmą galima įgyti per tam tikrus būdo bruožus, sakykim, galbūt žmogus negimsta charizmatiškas, bet jis turi tos drąsos, jisai turi... jis yra ekstravertiškas, jis yra tvirtas ir vat nori eiti į politiką. Tai jis per tuos būdo bruožus... nu, ugdydamas savo kompetencijas, išsiugdo charizmą.

Tyrėja:

O, jeigu reikėtų žmogų, kuris visiškai nežino Lietuvos politikų apibūdinti kažkurį charizmatišką politiką ar politikę, kaip tą žmogų apibūdintum?

Radvilė:

Visų pirma sakčiau, kad tvirtas. Tai labai tvirtai laikosi savo pozicijos, bendrauja su savo rinkėjais ar apskritai palaikytojais ne tik iki rinkimų, bet ir esant valdančioje pozicijoje. Yra irgi drąsus, drąsiai reiškia tam tikrą poziciją net sakykim kažkoku kriziniu etapu kai pozicija gali susilaukti priešingos reakcijos, bet jis iš esmės eina drąsiai, jo nuomonė irgi nesikeičia kas savaitę, nu iš esmės jisai atstovaus savo poziciją yra drąsus.

Tyrėja:

O gal gali prisiminti, kaip vat tavo akimis charizmatiškas politikas ar politikė duoda pranešimą spaudai arba kalba, pavyzdžiui, per debatus arba per televiziją? Kas tau ten įstrigo labiausiai?

Radvilė:

Tvirtumas ir panašiai, bet sakykim ir profesionalumas nes charizma charizmai nelygu, bet iš esmės tas charizmaiškas asmuo jisai turi tas visas gerąsias savybes ir tokių vat yra tas profesionalumas. Nes, tarkim, jeigu debatai nu tai normalu, jeigu debatuose politikas kalbasi su visiškai priešingos pozicijos politiku, iš esmės išlaiko tvirtumą ir profesionalumą. Nu... jo neišveda iš kantrybes. Jeigu apie debatus tai charizmatiškas asmuo, man va asocijuojasi su ta tokia ramybe ir tuo tvirtumu, kad ir atrodo, kad jis yra tiek tvirtas savo pozicijoje, kad jam net neverta kažkaip irgi remiantis iki to kito politiko lygio.

Tyrėja:

Ar kažkuo išsiskiria tų charizmatiškų politikų kalbėjimo maniera ar nėra taip, kad kažkas konkretaus išsiskiria?

Radvilė:

Aš charizmatiškam politikui iškart noriu prirašyti taisyklingą kalbą, bet ar aš tai noriu prirašyt, ar aš tikrai... kad charizmatiškas asmuo, tai, kai būtinai tvarkingai lietuviškai šnekės, tai negaliu pasakyti.

Tyrėja:

Mhm gerai o kaip pati jautiesi klausydama tų aptartų charizmatiškų politikų pasisakymų, kokios emocijos užplūsta?

Radvilė:

Pirmoj vietoj saugumas, nes vis tiek politikai jie valdo mūsų šalį ir iš esmės sprendžia irgi jos likimą, kaip mes keliausime toliau kaip valstybė. Tai kai charizmatiški asmenys šneka toks saugumas, atrodo, kad jie žino, ką daro ir krizės atveju žinos ką daryti ir kaip elgtis, kad mūsų valstybę išvestų iš krizinės situacijos. Visų pirma, saugumas ateina nu saugumo toks jausmas.

Tyrėja:

Ar yra dar kažkokios emocijos, kurios išplūsta?

Radvilė:

Galbūt toks autoritetas ne tai, kad jausmas, bet nu... tu pradedi žiūrėti labai autoritetingai į tą žmogų, nes nu iš esmės tu supranti, kad kiek jisai daro, kiek reikia drąsos eit ir tą daryt. Tai kažkaip dar ir kai tos vertybės irgi sutampa, kai žmogus charizmatiškas, tai labai taip nu žiūri kaip į autoritetą ir norėtųsi, net jeigu reikėtų tai atrodo galėčiau remtis to charizmatiško politiko žodžiais.

Tyrėja:

O, kas būtent vat sukelia tą ir saugumo jausmą ir tą vat tikėjimą, tuo žodžiu. Kokie dalykai vat sukelia konkrečiai tas emocijas?

Radvilė:

Aš manau, kad visai taip nesąmoningai charizmą nurašau tam, kad atrodo, žmogus žino, ką daro, jeigu jis yra charizmatiškas, aš jį iškart prisiskaitau tos srities profesionalui ir kad jeigu jis profesionalas, jis žino, ką jis daro tai iš to saugumas yra, kad aš žinau, kad jeigu ką jisai sutvarkys, jeigu kokia krizinė situacija, tai va tam gal charizmą prirašau, kad žmogus viską žino.

Tyrėja:

Ar yra charizmatiškų lyderių, kurių idėjoms nepritari?

Radvilė:

Taip.

Tyrėja:

O kuo būtent išsiskiria charizmatiški lyderiai, kurių idėjoms pritari ir kurių idėjoms negali pritarti?

Radvilė:

Aš sakyčiau mano vertybės, nes tie politikai, kurių idėjoms aš nepritariu, jie laikosi kitokių vertybių ir iš esmės jie irgi yra... nu irgi turi tuos būdo bruožus, kad jie yra drąsūs, ekstravertiški, bendrauja su savo visa auditorija, tik jų vertybės man yra netinkamos.

Tyrėja:

O tais politikais, kuriais tiki ar būtent va tas va tavo minėtas profesionalumas ir yra pagrindinė ir vienintelė priežastis, kodėl va tiki va to politiko misija ir tikslais? Ar dar galbūt yra kažkokių tai momentų, kurie sukuria tą tikėjimo politiku jausmą?

Radvilė:

Pirmoje vietoje tai yra tas profesionalumas, aiškumas, nu šitoje vietoje tvirtumas, o 2 vietoje irgi nu irgi sakyčiau, tas vertybių sutarimas nu, nes man vis tiek yra svarbu, kad tas politikas jo idėjos būtų man priimtinos.

Tyrėja:

Ar esi kada nors dėl politiko ar politikės ar jo išsakomų idėjų, buvusi labiau įsitraukusi ir aktyviau domėjusis politika, o gal net ir pakeitus nuomonę apie tam tikrus dalykus?

Radvilė:

Jo, esu.

Tyrėja:

Ar gali papasakoti plačiau?

Radvilė:

Ne kiek vienas politiko, bet iš esmės įsitraukiau pati į labai aktyvų domėjimąsi tuomet, kai buvo išrinktas kultūros ministras, šitų socialdemokratų valdančiųjų ir po šito... Aš tuomet daugiau įsitraukiau apskritai į domėjimąsi, kas vyksta, koks kontekstas ir kodėl tai yra blogai.

Tyrėja:

Ar buvo kažkoks konkretus politikas, kuris na tave labiau paskatino įsitraukti į šią temą?

Radvilė:

Sakykim jo. Dabar atsimenu vieno charizmatiško politiko pranešimą, po kurio irgi ta tema nu paskatino mane labiau pasidomėti.

Tyrėja:

Kaip tau atrodo, ar politikas politike gali sukurti vienybės ar bendrojo tikslo jausmą, ar pati esi taip patyrusi?

Radvilė:

Taip

Tyrėja:

Ar čia yra ta pati situacija, vat ką šnekėjai, kad su kultūros ministru?

Radvilė:

Jo, jo dabar šituo pavyzdžiu rėmuiausi.

Tyrėja:

O nu vat kas labiausiai toje situacijoje sukėlė tą vienybės bendro tikslo jausmą. Ką politikas ar politikė darė, kad sukurtų tą jausmą?

Radvilė:

Iš tiesų tai išsakė mintis. Galbūt, pavyzdžiui, įgarsino mane vienas atvejais, kitais įvedė aiškumą, kur trūko, kodėl čia tikrai yra būtent taip ir ne kitaip jo ir tas 3 tai įgarsino dabar ir tą bendruomenę nu vat šituo konkrečiu atveju tai kultūros bendruomenę įgarsino būtent jos skaudulius ir kultūros bendruomenės sekančius žingsnius, kur iš esmės mačiau irgi tą bendradarbiavimą su ta visuomenės dalimi, kuri šiuo atveju buvo nu nukentėjusioji.

Tyrėja:

O kaip manai, koks politikas politike niekada nebus laikomas charizmatišku, kokios savybės na niekaip nėra suderinamos su charizmatišku politiku?

Radvilė:

Aš galvoju, kad jeigu politikas charizmatiškas, jisai turėtų būti vienaip ar tai nu daugiau ar mažiau žinomas iš esmės tai jeigu yra kažkoks politikas su sakykim sąrašė šitų... partijų sąrašė perskaitau pavardę ir pamatau, kad o aš nelabai kažkaip jį žinau ir tada pasidomėjus irgi neradau informacijos, man automatiškai norisi lipdyti etiketę, kad jis nėra charizmatiškas, nes kažkodėl charizmai atrodo, kad iš karto žmogus tada eina, reiškiasi ir na, sukuria priežasčių, kad apie jį plačiai žinotų.

Tyrėja:

O kaip manai, ar galima suvaidinti charizmą?

Radvilė:

Nebent labai laikinai. Jeigu charizma yra suvaidinta, tai labai greitai tai pasimatys.

Tyrėja:

Bet kaip galima tą laikinai padaryti, kokiais būdais vat galima taip, tavo manymu, apgauti tą auditoriją, kad turi tą charizmą?

Radvilė:

Sakykim einant į spaudos konferenciją, kuriai buvo labai gerai pasiruošta. Galbūt ta spaudos konferencija yra kažkokiais aštriais, jautriais klausimais ir jai buvo pasiruošta, suderinti klausimai ir tuomet atrodo, kad politikas labai drąsiai tvirtai atsakinėja. Bet sakykime vėliau, kai kažkiek eina ne pagal planą arba kažkokiame kitoje situacijoje, politiko ta visa ta drąsa ir ryžtingumas, jisai dingsta. Tai nu, nes iš esmės charizmatiškas žmogus jisai visą laiką yra tvirtas, o ne tik kada, kai tam pasiruošęs.

Tyrėja:

Mhm gerai kalbėdama dabar apie charizmatiškus politikus, tikriausiai kelis ar ne vieną įsivaizdavai, ar gali pasidalinti, kokius politikus įsivaizdavai, kai kalbėjai apie charizmatiškus politikus?

Radvilė:

Dalia Grybauskaitė ir Ingrida Šimonytė.

Tyrėja:

Kai galvojame apie charizmatiškus politikus vyrus, kas ateina į galvą, ar nieks neateina?

Radvilė:

Galbūt Gabrielius Landsbergis.

Tyrėja:

Bet sudėtingiau jau taip su dvejone.

Radvilė:

Jo, jo reikia pasukt galvą kalbant apie vyrus.

Tyrėja:

Kaip manai, kodėl taip yra?

Radvilė:

Nežinau, pirma mintis galbūt yra apskritai nu vis dar yra lyčių nelygybė, mes ties tuo dirbam, bet vis yra dar tas, kad moteriai kartais atrodo, kad reikia nueiti ilgesnį kelią negu vyrai, kad pasiektų tą patį lygį ir tada automatiškai moteris įdeda daugiau pastangų ir politikoje tos pastangos ir labiau matomos. Nes nu kai yra viešas asmuo ir vieši sprendimai, viešos pastangos, tai kažkaip ir tos moterų pastangos labiau atrodo nu, kai jos įdedamos jų daugiau ir tada jau natūraliai jos labiau matosi.

Tyrėja:

Mhm, bet kaip manai, ar skiriasi charizmatiško vyro ir charizmatiškos moters politikoje suvokimas?

Radvilė:

Aš manyčiau, gal ne, nes iš esmės nu vis tiek žmogus turi būt tvirtas, bet koku atveju, nepaisant nu, visi tie būdo bruožai, ką aš prieš tai minėjau, tai jie nu priklauso. Nu, nėra kažkokiai būtent tenai lyčiai būdingi, iš esmės, jeigu politikas yra charizmatiškas, tai nu matysis jo sprendimai jo komunikacijoje, tai aš neprirašyčiau to lyčiai, šitų bruožų.

Tyrėja:

Tai žodžiu, galėtum pasakyti, kad yra universalus tas suvokimas tiek vyrui, tiek moteriai būtų taikomi tie patys būdo bruožo atributai, kad na laikyti jį charizmatišku.

Radvilė:

Taip.

Tyrėja:

Ką tau apskritai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimas? Kaip manai, kiek tai yra svarbu visai visuomenei.

Radvilė:

Aš manau, kad labai yra svarbu, tai tą turėti, nes iš esmės jo žmogus charizma nepasako, kad būtinai jis priims teisingus sprendimus. Bet turėjimas tokio žmogaus, galbūt irgi to vedlio, ar mūsų irgi sakykim politikų, kaip irgi atstovaus komunikacijoj iš esmės, kuris irgi visuomenėj iškomunikuoja irgi tas idėjas, nes manau, kad charizmatiškas žmogus tą sugeba daryt geriau, nes pas jį galbūt yra tie komunikaciniai sugebėjimai geresni. Bendravimo irgi įgūdžiai. Tai aš manau, kad yra labai svarbu, nes jeigu nėra charizmatiško žmogaus, kartais gali atrodyti, kad nu mūsų ten tuometinė išrinkta valdžia yra silpna, nors tiesiog tokiame stipriam įvaizdžiui ir galbūt jeigu irgi vėl vedant iš to, kad charizmatiškam žmogui yra prirašomi tie komunikaciniai gebėjimai irgi stipresni, kiek daug būna kažkokių irgi diplomatinių, ten, sakykim, irgi sprendimų, kurie irgi komunikacijos būdu yra pasiekiami. Tai manau, kad labai svarbu turėti charizmatiškų politikų.

Tyrėja:

Gera o visiškai pabaigai, jeigu reikėtų įvardinti 3 pagrindinius dalykus, kurie tau apibrėžia charizmatišką politiką ar politikę, kas tie dalykai būtų?

Radvilė:

Tvirtumas, profesionalumas ir komunikaciniai įgūdžiai.

Tyrėja:

Mhm o gal dar galėtum truputį išsiplėsti vat, kaip tu supranti, tą būdo tvirtumą ir ką jis tau reiškia?

Radvilė:

Man būdo tvirtumas, kai yra žmogus, kuris... kai jis pasako savo idėją, sakykim, aš žinau, kad tas žmogus yra padaręs tyrimą. Ta prasme yra išsidomėjęs kodėl yra būtent jo tokia idėja, o ne kitokia. Kad jis nuodugnai yra išsidomėjęs, o tai ne paviršutinišku kažkokiu domėjimusi yra su paremta nuomonė. Ir jeigu ateis kitas žmogus ar dar 10 žmonių, ir sakys ne yra taip ar kitaip jisai eis į diskusiją, jisai kalbės, jisai stovės ties savo tą idėją ir savo vertybėmis.

Tyrėja:

Gera, gal dar kilo kažkokių minčių pokalbio metu, kurias nepavyko išsakyti, bet dar norėtum paminėti.

Radvilė:

Kaip ir viską pasakiau.

Tyrėja:

Gerai tai ačiū labai tada ir aš sustabdu įrašą.

Tadas

Tyrėja:

Ir pirmiausia norėčiau paklausti, ką tau reiškia žodis charizmą ir kaip apibūdintum charizmatišką asmenį?

Tadas:

Pasitikintis žmogus savimi, žinantis ką sako, niekada neieškantis žodžio kišenėje ir kaip pasakyt, judesys kartu ar žmonių grupės, ar žmonių su vienodu mąstymu grupės į kažkokią kryptį. Tai va tiek apie tą asmenį charizmatišką.

Tyrėja:

Ar esi kada nors pagalvojęs, kad politikas arba politikė yra charizmatiškas arba charizmatiška, ir jeigu taip, tai tuomet kodėl?

Tadas:

Taip ištiktųjų yra buvę.

Tyrėja:

Kodėl taip galvoji, dėl kokių priežasčių kilo ta mintis?

Tadas:

Viena gal pagrindinių priežasčių tai, kad jie žino ką sako savo sekėjams ir žino, kaip juos nukreipti į savo linkmę, kad tie sekėjai galvotų lygiai taip pat, ką šis žmogus nori jiems pasakyti.

Tyrėja:

O kaip manai, koku būdu jie va būtent perteikia tą momentą, kad žmonės taip pat galvotų kaip ir pats tas politikas galvoja?

Tadas:

Galbūt bandydami perteikti kažkokius realius faktus arba nu kaip šių dienų politikoje turim tokius veikėjus, kurie galbūt išsigalvoja tam tikrus dalykus, bet jie sugeba įtikinamai juos pasakyti, kad žmonių grupė kažkuri patikėtų jais. Tai tiesiog iškalbingumas ir gerų žodžių parinkimas tam tikru metu.

Tyrėja:

Kaip manai ar charizmą yra įgimta savybė, ar labiau atsiranda iš tam tikro elgesio, bendravimo būdo?

Tadas:

Gal labiau būčiau linkęs, kad šioje vietoje labiau įgimta. Nes visgi tie oratoriai, kaip sakyt, giminystės ryšiais susiję.

Tyrėja:

O įsivaizduok, jeigu reikėtų žmogui, kuris visiškai nežino Lietuvos politikų apibūdinti kažkurį

charizmatišką politiką ar politikę, kaip apibūdintum, kokie svarbiausi būtų to žmogaus būdo bruožai?

Tadas:

Tokio kaip politiko teisingo mano akimis, aš nenorėčiau jo apibūdinti, kaip pasakyti užsieniečiui. Turiu omenyje Žemaitaitį, bet galbūt norėčiau aš per tokį ne, nelabai politiką, bet į politiką besikišantį visuomenininką – Andrių Tapiną. Tai konkrečiai dėl jo, aš vat jį gal apibūdinau tokį kaip siekiamybę kiekvieno Lietuvos politiko ir tai su kuo siejasi Lietuvos politika, tai va būtent apie jį.

Tyrėja:

O kaip tuomet vat tam žmogui, kuris nežino, kas yra Andrius Tapinas? Kaip suprantu, tu jį laikai charizmatišku žmogumi, kaip tuomet tu jį apibūdintum?

Tadas:

Visada pateikiantį faktus, visada kaip man pačiam patinka, į viską žvelgti su šiočia tokia ironija ir juoku, tai vat kai šitie abu dalykai yra derinami, bent jau asmeniškai man jie labai žavi. Ir nu aš tikiu tuo, ką jis daro ir norėčiau, kad kiti irgi patiktų juo kartu.

Tyrėja:

O gal gali prisiminti, kada na tavo akimis charizmatiškas politikas ar politikė davė pranešimą spaudai arba kalbėjo, pavyzdžiui, per debatus, kas tuomet tau labiausiai įstrigo toje kalboje?

Tadas:

Na šitoje vietoje gal pasiliksiu, dėl to, kad nelabai ir prisimenu nelabai ir galiu dabar pasakyti. Vėlgi reiktų dabar taikyti kaip suprantu konkrečiai konkretų politiką Lietuvos arba užsienio ne nežinomą, kuris tiksliai šneka, bet mano galvoje vis tiek sukinėjasi tik 2 šitie visuomenininkai. Tai Skirtmantas Malinauskas ir Andrius Tapinas. Gal vieną politikę dabar prisiminiau Šimonytę. Galbūt ji labiau tiktų į šitą charizmatiškų žmonių tipą.

Tyrėja:

Ar tu čia būtent vat kalbi apie tai, kad kažkas iš jos kalbėjimo manieros vat įstrigo kaip charizmatiškas momentas?

Tadas:

Galima ir taip pavadinti, gal ten labiau būtų situacijos, kurios yra, kaip pasakyt, į va šitų Nemuno aušros veikėjų pasisakymus... Tokie faktai neatitinkantys realybės ir panašiai. Nu čia aš sakau tik tai ką galime pamatyti žiniuose...interviu spaudai.

Tyrėja:

Gal pats atsimeni, kaip tu jautiesi, kai girdi tuos charizmatiškus politikus, šnekant, kokios emocijos užplūsta? Kokie jausmai?

Tadas:

Visada kažkaip vieną ir tą pačią emociją turiu tai juoką. Gal biškelį sudėtinga suvokti dabar, bet aš visada turiu tą tokį linksną požiūrį į tai, ką šitie žmonės sako apie kitus politikus, kurie galbūt nusišneka, ar kalba ne į temą arba suklaidinti, kaip sakyti mažesnę grupę Lietuvos žmonių.

Tyrėja:

Ar juokas kyla iš to, kad tu jau ateini pats su tokiu požiūriu, kad nu tuo tokiu nusiteikimu ar būtent tų charizmatiškų politikų pasisakymai kelia juoką?

Tadas:

Ir pasisakymai ir tai, kad aš kartais žinau arba esu domėjęsis tam tikra... nu nusišnekėjimu pavadinkim tų... a... istorija. Ir tie politikai charizmatiški jie galbūt kažką juokingo iš tos pusės pasako ir dėl to vat tas juokas kyla. Ir akivaizdu, nu kadangi aš, kaip pasakyt... Jie būtų mano tie sekamieji politikai tai akivaizdu aš juos palaikau ir tuo ką jie sako aš tikiu ir nu tas juokas, kaip pasakyti, natūralus gaunasi.

Tyrėja:

Mhm, bet tu čia labiau kalbi apie tą juoką, kuomet tau patinkantys politikai pasisako ir kažką pameta į tau nepatinkančių politikų pusę ir tuomet tai kelia juoką? Ar tu čia ir kalbi apie tai, kuomet tau nepatinkantys politikai nu vat kažką pasisako ir tu jau, kaip sakei, esi pasidomėjęs apie tai ir žinai, kad na jie čia dabar kalbės. Ne tai kas sutaptų su tavo žiniomis. Tai, ar čia mes tu kalbi labiau apie tuos, kur tau patinka politikus ar kur labiau kur nepatinka?

Tadas:

Taip, taip... kurie patinka ir kurie komentuoja būtent šitų, kaip pasakyti, nelabai patinkančių politikų kalbas.

Tyrėja:

Supratau. O vat tu irgi užsiminei pradžioj apie Žemaitaitį ir vat sakai vat jo nenorėtum užsieniečiui apibūdinti, bet aš, kaip suprantu, jį vis tiek laikai charizmatišku, ar ne?

Tadas:

Kad ir kaip ten bebūtų, nu jis moka kalbėti savo tai žmonių grupei ir... Šiaip liūdnoka šitoj vietoj...

Tyrėja:

O kokios tada emocijos užplūsta, kai jį girdi kalbant?

Tadas:

Irgi kartais kyla toks juokas, nes žinau dėl tam tikrų situacijų, kad jis biškelį, ne į tą pusę kalbą arba bando suklaidinti savo, galbūt naujus būsimus rinkėjus, sekėjus. Bet šiaip tai tokie kaip pasakyti nelabai geras emocijos, bet tai ir ir... nu sakomas dalykas.

Tyrėja:

Ar be juoko ne juoko dar kažką nu vat galėtum pasakyti, kas viduj kirba klausantis tų politikų ar kaip ir daugiau, nebelabai.

Tadas:

Jeigu bando kažkokias pataisas padaryti dėl įstatymų, kurio, kurie galbūt man, mano akimis, nėra reikalingi ar būtini ar visiškai nesamoningi tada, ir pyktis šitoj vietai kyla.

Tyrėja:

Supratau. Gerai o man dar įdomu, ar, pavyzdžiui, dėl kažkokio tai charizmatiško politiko ar politikės buvo taip, kad pakeitei savo nuomonę ar tiesiog dėl to politiko ar politikės labiau įsitraukia į kažkokią tai temą?

Tadas:

Taip, kad pakeičiau nuomonę negaliu dabar prisiminti nebent labai labai senai tas buvo, o dėl įsitraukimo į tam tikrų temų tai... tikrai yra, tikrai yra.

Tyrėja:

Kas būtent priverčia tuomet įsitraukti į kažkokias tai temas? Kaip politikai jomis šneka.

Tadas:

Galbūt temų kokių aktualumas? Na, kaip pavyzdys, tarkim, nežinau, aš esu vairuotojas ir kažkokių įstatymo pakeitimų komentavimas arba jų absurdiškumas ir panašiai priverčia mane įsitraukti į tą temą ir į ją sekti. Na, čia kaip pavyzdys toks primityvus.

Tyrėja:

O kokie nu vat dalykai priverčia patikėti tuo, ką sako politikas ar politikė, ar netikėti tam tikra to politiko kažkokia tai misija, tikslu?

Tadas:

Galbūt, kaip pasakyt...Jų kaip mano mėgstamų politikų kalbėjimas ta tema ar kaip čia pavadint, nes kol kas nežinau.

Tyrėja:

O dar, pavyzdžiui, kalbant tarp tų charizmatiškų politikų tarp pat tos skirties, kur tau patinka ir nepatinka abi tos grupės vat galėtume įvardinti žmonių yra charizmatiškos. Kas yra didžiausia skirtis tarp jų, kad vieni patinka, o kiti nepatinka. Ar tai yra tik pažiūros, ar tai yra kažkas daugiau dar apie tą žmogų?

Tadas:

Pagrinde tai yra pažiūros. Jeigu, tarkim, patiko politiko, na mėgstamo ar nemėgstamo sutampa ta nuomone, su tuo, ką aš, būdamas politiku, norėčiau pasakyti, ar padaryti tam tikrojo pataiso įstatymu.

Tyrėja:

Tai, jeigu, pavyzdžiui, Žemaitaičio pažiūros sutaptų su tavo pažiūrom tai tu visai matytum, kad tokia asmenybė galėtų tau imponuoti, jeigu tos pažiūros būtų... nu sutaptų.

Tadas:

Nemanau, kad jis kaip visa asmenybė, man patiktų, bet tam tikrojo temoje, jeigu ten kažkur hipotetiškai mes sutinkame, kad taip čia yra kažkur, kur mes norime vienodai judėti jis pateiktų tik man dėl to požiūrio toje temoje, bet tai tikrai nebūtų taip, kad aš palaikyčiau jį kaip politiką ir visose temose kur jis kišasi.

Tyrėja:

Supratu, o kaip tau atrodo, ar politikas politikė gali sukurti vienybes arba bendro tikslo jausmą žmonėms? Ar esi pats pajautęs tokį dalyką?

Tadas:

Yra tokio jausmo, bet jo taip konkrečiai, aš apsakyti, negaliu, jis toks labai sudėtingas. Subtilus kiekvienoje situacijoje.

Tyrėja:

Ar atsimeni, nežinau, ar neatsimeni kažkokį tai vat momentą ar temą, kada buvo tas tarsi susitelkimo jausmas, ar taip konkrečiai net ir negali atsiminti?

Tadas:

Galiu, vieną kol kas populiariausių galbūt temų karo Ukrainoj, tai dėl lėšų, skiriamų iš valstybės biudžeto, dėl aukojimo ir panašiai. Tai šitoje vietoje, mano nuomone, taprasme aš esu irgi linkęs, padėti Ukrainai kuo tik galiu šitoje temoje su ta vienybe tai nu vat Ukrainos, prisiminčiau dabar ant greitųjų kaip sakoma.

Tyrėja:

Taip, ar va taip va prisimenant šitą situaciją? Mintyse išryškėja charizmatiški lyderiai, kurie, kaip ir buvo šitos minties vėliavnešiai ar čia tiesiog kaip tokią bendrą temą labiau prisimeni?

Tadas:

Vėl gi tas Tapinas krenta...

Tyrėja:

Okey, kaip manai, koks politikos politikas ar politikė niekada nebus laikomas charizmatišku, kokias savybes turintis politikas niekada negalėtų būti laikomas charizmatišu?

Tadas:

Labai taip sakyti daug naudojantis tokių “amm..”, “mmm...” ir panašiai ilgai ieškantis tų žodžių, tinkamų įtikti žmonių grupei, dažnai keičiantis nuomones, prisitaikantis prie vieno ar kito, vat toks.

Tyrėja:

Ar manai, kad galima suvaidinti charizmą?

Tadas:

Turi būt charizmatiškas, kad suvadinti charizmą. Ne aš nemanau, kad taip įmanoma.

Tyrėja:

Supratau. Kalbėdamas įvardinai ne vieną charizmatišką politinį lyderį, didžiąją daugumą tokių vardų gal labiausiai įvardinai vyrų, kai mes kalbam apie moteris charizmatiškas politikas, kas ateina į galvą? Nes Šimonytė vieną įvardinai, ar yra daugiau vardų, kurie ateina į galvą ar nelabai?

Tadas:

Grybauksaitė o kol kas be jos kaip ir nėra, nebent kažkas bus užkritę galvoje. Bet tikiu, kad tokių kaip charizmatiškų tikrai dar yra, tiktai negaliu prisiminti.

Tyrėja:

O kaip manai, kuo skirtis galėtų charizmatiško vyro ir charizmatiškos moters politikoje suvokimas? Ar skiriasi? Ar Pavyzdžiui, toms įvardinotoms moterims galėtum priskirti tuos pačius būdo bruožus? Atributus, kaip ir vyrams? Ar yra kažkuo, kuo jos išsiskiria?

Tadas:

Nemanau, kad yra skirtumų konkrečiai vyrų ir moterų charizmatiškų.

Tyrėja:

Gera, ką tau apskritai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimas? Kaip manai, kiek tai yra svarbu visai visuomenei?

Tadas:

Būtina turėti, aš manau, nes jeigu tokie, kaip pasakyt, valstybes kalbantys žmonės, charizmatiškai kalbės visiems, tai greit ir žlugs ta valstybė. Aš manau, tokie teisingi, teisinga linkme einantys politikai charizmatikai tie, oratoriai, jie gali šiek tiek toliau nuvesti valstybę, nei kiti.

Tyrėja:

Ir, jeigu finalui reikėtų įvardinti 3 pagrindinius dalykus, kurie tau apibrėžia charizmatišką politiką ar politikę, kas tai būtų?

Tadas:

Pasitikėjimas, autorystė ir grąža. Galbūt kalbėti tam tikrais dalykais.

Tyrėja:

Gera tai ačiū labai. Tuomet pasibaigia mūsų klausimai. Ačiū tau labai už pokalbį. Aš informuoju, kad įrašą sustabdu.

Rapolas

Tyrėja:

Tai pirmiausia, norėčiau paklausti, ką tau reiškia žodis charizma, kaip apibūdinti charizmatišką asmenį?

Rapolas:

Žodis charizma man reiškia iš dalies žmogaus būdą. Kaip apibūdinčiau charizmatišką asmenį, tai įtikinanti savo retorika, gestais, nu turi omeny... tiek retorika tiek fizinėmis žmogaus išraiškos jam bekalbant. Tai vat negaliu pasakyti, kas konkrečiai, bet šitie du kompononetai esant tam tikri žmogų padaro, verčia apie jį galvoti kaip apie charizmatišką.

Tyrėja:

Ar esi kada nors galvojęs, kad politikas, politinė yra charizmatiškas, charizmatiška? Ir jeigu taip, tai kodėl?

Rapolas:

Esu galvojęs ir kodėl, tai tikriausiai būtent dėl tų paminėtų dalykų - išlavinta retorika sakykim, kūno kalba, išraiškos kažkokios. Ir taip pat neatmesčiau, kad dar tai man gali lemti jog pritariu politikui. Bet ne, nebūtinai, nes sakyčiau yra charizmatiškų politikų, kuriems ir nepritariu, o kaip tik stipriai netgi nepritariu.

Tyrėja:

O kaip manai, ar charizma yra įgimta savybė ar labiau atsiranda iš tam tikro elgesio, bendravimo būdo?

Rapolas:

Aš manau, kad elgesys ir bendravimo būdas yra charizmos išraiška, bet ne tai iš ko tai atsiranda. Ir manyčiau, kad labai didele dalim žmogus, tuos sakykim, duomenis charizmai gimdamas įgauna. Ne gimdamas įgauna, bet sakykim atsineša iš genetikos ir tiesiog gali tą kažkiek nuslopinti arba paaštrinti tą savo charizmą priklausomai nuo determinavusių aplinkybių augant.

Tyrėja:

Gera, o jeigu reikėtų žmogui, kuris visiškai nežino Lietuvos politikų apibūdinti kažkurį charizmatišką politiką, politikę. Kaip apibūdintum tą žmogų?

Rapolas:

Neišvengiamai daug besirodantis eteryje, išraiškingas, turi tą retorikos, oratorystės dovaną. Kalba aiškiai, užtikrintai, visada laikosi savo pozicijos, žino tą poziciją, nepasimetinėja, nepagauna, nėra klausimo, kuris jį išmuštų iš vėžių. Net jeigu neturi to atsakymo, matyt, vis tiek sugeba į tą klausimą atsakyti ir net galbūt pakankamai atvirai, kad pavyzdžiui nežino atsakymo. Matyti nuoširdumas, sąžiningumas prieš save patį. Bet čia aš kalbėjau ir turėjau mintį politiką, kuris man patinka ir yra charizmatiškas, bet yra ir nepatinkančių charizmatiškų. Tai kažkoks bendras vardiklis tarp jų turėtų

būti. Tikriausiai tos griežtos pozicijos turėjimas, būdas, kaip jis kalba, tas oratorystės momentas ir ekspresivumas dar sakyčiau pas abu yra.

Tyrėja:

O kuo vat iš būdo skiriasi tie charizmatiški lyderiai, kurie patinka ir kurie nepatinka? Kokia pagrindinė yra jų skirtis?

Rapolas:

Nu tai atstovaujamos idėjos.

Tyrėja:

Ar tai būtų vienintelė tokia skirtis, tarp tų kur mėgstami charizmatiškai politikai ir kur ne?

Rapolas:

Nu, aš manau, kad taip esmė yra turinys, ką jie kalba, kuris lemia, kad aš mėgstu arba jo nemėgstu.

Tyrėja:

Ne vieną kartą minėjai tą retoriką. Gal gali prisiminti, kaip tavo akimis charizmatiškas politikas ar politikė duoda pranešimą spaudai ar kalba per debatus, tiesiog duoda komentarą žinioms. Kas konkrečiai iš to pasisakymo įstrigo? Kokia ta retorika buvo?

Rapolas:

Labai aiški, konkreti ir struktūrizuota, struktūrizuotas minčių dėstymas. Nepasimetimas ir nu, tikriausiai nėra momento, kuomet įtari, jog galbūt jis nėra užtikrintas savimi kalbėdamas.

Tyrėja:

O kaip tu pats jautiesi, klausydamas tokių charizmatiškų politikų? Kokios emocijas tuo metu užpūsta, kai jie kalba?

Rapolas:

Nu, kai kalba politikas, charizmatiškas politikas, kurio idėjos man patinka, tai tada kelia pozityvias emocijas, stiprias, labai iššaukia palaikymo jausmą. O kai kalba charizmatiškas, kuris nepatinka, irgi sukelia aštrias emocijas, tik ta emocija būna stiprus nepalaikymo jausmas. Bet ką noriu pasakyti, abu iššaukia stiprią emociją, tik viena neigimą, kita teigiamą.

Tyrėjai:

O kokie dalykai priverčia patikėti politiko ar politikės, išsakyti misiją, tikslais?

Rapolas:

Nu tai pirmas dalykas, kad tu šiaip jau pritari tiems tikslams ir taip toliau, kurias politikas transliuoja. O kitas dalykas, tai ta pati charizma, tą, kaip čia pasakyti, sustiprina.

Tyrėja:

Ar yra kažkokie tai konkretūs, gal atsimeni pavyzdžius, kuomet privertė patikėti politikas savo mintimi, misija, tikslais, kokios buvo aplinkybės?

Rapolas:

Neatsiminčiau pavyzdžių, kuris privertė patikėti, nu, reiškiasi netikėjau, išgirdau, ir tada pradėjau tikėti. Tai tokio neatsiminu, bet yra politikų, kurie tiesiog, nu, ir šiaip aš pritariu jų mintim, bet tiesiog vat, tai jisai paaštrinta tą tikėjimą.

Tyrėja:

Ar galėtum išskirti kažką konkrečiai, kas privertžia vat paaštrinti tą tikėjimą, ar taip negalėtum išskirti?

Rapolas:

Nu, taip, mintis šauna į galvą tokia, kad tiesiog tu prijauti tam politikui, bet tikriausiai jo tas charizmatiškumas ir yra tas momentas lemiantis tavo tą prijautimą tam politikui. Tu jautiesi su juo netgi gal turintis ryšį tam tikrą.

Tyrėja:

O ar kada nors dėl politiko ar politikės išsakomų idėjų esi buvęs labiau įsitraukęs, aktyviau domėjęsis, o gal net ir pakeitęs nuomonę apie tam tikrus dalykus?

Rapolas:

Nepasakyčiau. Ne, negaliu prisiminti kažkokio tokio atvejo.

Tyrėja:

O kaip tau atrodo, ar politikas, politikė gali sukurti vienybės ar bendro tikslo jausmą? Ar pats esi tai patyręs?

Rapolas:

Aš manau, kad gali, ir manau, kad esu patyręs.

Tyrėja:

Gali papasakoti plačiau?

Rapolas:

Labai paprastas pavyzdys, man tas charizmatiškas teigimas, politikas yra Kaščūnas, ir kadangi aš dirbu kariuomenėje, kai jis buvo ministru, tai pažiūrėjus jo interviu, tai kažkiek kartais gal net suveikdavo kaip motyvacinis momentas mano darbo atžvilgiu.

Tyrėja:

Ar jausdavosi tas ir kolektyve, ir su kolegomis galėjai tą bendrystę jausti?

Rapolas:

Jausdavosi, ir ne kartą esame aptarę, kad tuo metu ministras krašto apsaugos Kaščūnas turi telkiančių ir motyvuojančių savybių.

Tyrėja:

Supratau. O koks tavo manymu politikas ar politikė niekada nebus laikomas charizmatišku, kokios savybės tiesiog negali būti siejamos su charizmatiškumu?

Rapolas:

Nu, tikriausiai ir ta pati laikyseną, sakykim ten susigūžęs, nedrąsus ir savimi neužtikrintas politikas tikriausiai neturi daug šansų pasirodyti kaip charizmatiškas, kitas dalykas tai galbūt neturintis labai konkrečios politinės linijos, kurią seka. Ta prasme, neturintis kažkokios linijos, kuria pats stipriai tiki. Manau, čia labai svarbus momentas, kad tas politikas iš tikrųjų tikėtų nuoširdžiai savo politiniais tikslais. Ne per savanaudišką prizmę, bet per kažkokių veikslų eigos variantu, kuris jį yra sugalvojęs kažkokiai problemai spręsti. Jeigu politikas tiesiog ateina į darbą, nes reikia ateiti į darbą tai tada nėra tos charizmos kažkaip.

Tyrėja:

Ar manai, kad galima suvaidinti charizmą?

Rapolas:

Manau, kad vienkartinė galima, bet nemanau, kad yra įmanoma ta charizmą su vaidyba tęsti. Ta prasme, pasirodyti charizmatišku daug kartų iš eilės.

Tyrėja:

O kaip būtų galima tą padaryti vieną kartą ar porą kartų?

Rapolas:

Žinant diskusijos, kurioje dalyvausi, ar interviu, žinant klausimus ir jiems labai gerai pasiruošus.

Tyrėja:

O dar pradžioje irgi minėjai, kad tau svarbu, ne tik retorika, bet ir tam tikra išvaizda. Ar galėtum papildyti, kas yra su išvaizda, kokie aspektai tau siejasi su charizmatišku politiku?

Rapolas:

Šiaip aš labiausiai turėjau omeny tikriausiai kūno kalbą, gyvą kūno kalbą, bet išvaizdos momentas, tikriausiai aš jį galėčiau įvardinti tiesiog kaip tvarkingumo, kad žmogus tvarkingas ir susitvarkęs.

Tyrėja:

O kokia kūno kalbą signalizuoja apie charizmatišką politiką?

Rapolas:

Jo, aktyvus gestikulėjimas, jeigu tai yra diskusija, ypač su politiniu oponentu, stiprus žiūrėjimas, jam į akis.

Tyrėja:

Kalbėdamas apie charizmatiškus politikus, tikriausiai ne vieną įsivaizdavai. Paminėjai Kaščiūną, ar dar sukosi galvoje kažkokios tai pavardės, kol kalbėjai?

Rapolas:

Na, tikriausiai Šimonytę galėčiau priskiti, iš neigiamų Žemaitaitis. Nu, galbūt netgi Dvilė Šakalienė, kažkiek link charizmatiško politiko įvaizdžio traukia, bet taip gal per klaustuką.

Tyrėja:

O tavo nuomonę, kaip skiriasi charizmatiško vyro ir charizmatiškos moters politikoje suvokimas, ar jisai skiriasi? Ar tu pats skirtingai vertini vyrus ir moterius politikoje?

Rapolas:

Ne, iš tikrųjų, per charizmos prizmę man sakyčiau tie vardikliai kažkaip vienodi ties vyrais ir ties moterim.

Tyrėja:

Gera. Ką tau apskritai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimas kaip piliečiui?

Rapolas:

Man jisai kažko specifiško nereiškia. Smagu, kai turi charizmatišką politiką, bet tą, kurio idėjoms pritari, ir nelabai smagu, kai turi charizmatišką politiką, kurio idėjoms nepritari. Manai, kad jos politinis veikimas yra kenksmingas, tai tada blogai. Negalėčiau pasakyti, ar tai ir gerai, ar blogai, priklauso nuo kuris čia tas politikas yra charizmatiškas.

Tyrėja:

Kaip manai, kiek tai yra svarbu visai visuomenei?

Rapolas:

Aš manau, kad didelė visuomenės dalis atsakytų, kas svarbu, bet iš tikrųjų, manau, nelabai kažkas apie tai mąsto.

Tyrėja:

O manai, kad mes šiaip daug turim tų charizmatiškų politikų, ar tokią mažumą?

Rapolas:

Ne, aš manyčiau, kad tai mažoji dalis politikų charizmatiški.

Tyrėja:

Jeigu reikėtų apibendrinti visą šitą diskusiją ir įvardinti tris pagrindinius dalykus, kurie tau apibrėžia charizmatišką politiką ar politikę, kas tie trys pagrindiniai dalykai būtų?

Rapolas:

Na, labai aiškos politinės linijos, netgi turiu omeny, jeigu yra kažkokia problema, labai aiškus sprendimų eigos variantų turėjimas. Na, tai trumpai užtikrintumas ties tuo, ką tu darai, tai užtikrintas ir prie to pačio būtų tikėjimas tuo ką tu darai; tada visos ta retorika ir kūno kalba. Šito nepamirėjau, bet tikriausiai, nežinau kaip lietuviškai, bet angliškai būtų posakis down to earth toks politikas

Tyrėja:

Žmogiškas, artimas prie rinkėjų toksai.

Rapolas:

Taip, taip.

Tyrėja:

Gera, tai oficialūs interviu klausimai pasibaigė, dar turiu tokį paskutinį paklausimą: ar buvo minčių per šitą pokalbį, kurios kilo, bet nepavyko jų užsakyti ir dar norėtumėte jas paminėti?

Rapolas:

Gal tiesiog, kad nemanau, kad politikas būtinai turi būti charizmatiškas, šiaip jau bendrai kalbant. Tiesiog, kai kuriems pasisekė, kad jie tokie yra pačiam kaip politikui yra gerai, kad jis charizmatiškas, manau, jam tada lengviau, bet tai nėra būtina sąlyga būti charizmatiškam, kad būt politiku geru.

Tyrėja:

Ar dar kokių minčių yra?

Rapolas:

Ne.

Tyrėja:

Tai ką, tai tada dėkoju už pokalbį ir informuoju, kad įrašą sutabdau.

Rūta

Tyrėja:

Pirmiausia, aš norėčiau sužinoti, ką tau aplemai reiškia žodis charizma? Kaip apibūdintum charizmatišką asmenį?

Rūta:

Aš suprantu charizmatišką kaip labai išraiškingos kalbos žmonių. Kai kalbam apie politikus. Tai aš taip suprantu charizmatišką politiką. Išraiškingą, turiu omeny, tiek išraiškų, prasme, veido išraiškų, tiek intonacija, tiek ir visokį kitokį labai oratoriškos prigimties žmogų. Teatrą gal net kažkiek. Va taip aš suprantu.

Tyrėja:

Ar manai, kad charizma yra įgimta savybė, ar labiau atsiranda iš tam tikro elgesio bendravimo būdo?

Rūta:

Iš elgesio, bendravimo būdo.

Tyrėja:

Jeigu reikėtų žmogui, kuris visiškai nežino Lietuvos politikų, apibūdinti kažkurį charizmatišką politiką ar politikę, kaip apibūdintum tą žmogų?

Rūta:

Išraiškingų akių. Ir gal kiek sarkastiško būdo.

Tyrėja:

Ar dar kažkokie tai bruožai ateina į galvą?

Rūta:

Nu, kaip apgaulingas.. Kaip... Milijonas blogų būdvardžių, žinai, vat tokių va ateina. Ta prasme nieko teigiamo. Turiu omeny, su charizma politikoje aš nieko teigiamo nematau. Išskyrus tam tikrais atvejais, kai tiesiog tai yra naudojamas sarkazmas, bet tie žmonės, nu, tada truputėlį atsiskiria. Žinai, jie juokiasi iš... Iš esamos situacijos, korupcijos ir taip toliau, jie tiesiog garsiai bando pasijuokti.

Tyrėja:

Ar teisingai suprantu, kad sakai, jog yra tų charizmatiškų tokių ir teigiamų asmenybių, bet ir neigiamų asmenybių? Ar tu turi omeny, kad mes politikoje turim tik neigiamas tas asmenybės

Rūta:

Aišku, kad yra ir teigiamų charizmatiškų, tiesiog gal daugiau neigiamų į galvą šauna, nes teigiamų tik porą dabar net prisimanau, tokių, kad labai jau charizmatiškų aš pavadinčiau.

Tyrėja:

Kokia yra pagrindinė skirtis tarp šitų teigiamų ir neigiamų charizmatiškų politikų, kuo jie skiriasi?

Rūta:

Matai, kad ir kokios be būtų mano pažiūros yra korumpuoti politikai ir ne. Tai aš čia labiau apie tai norėjau gal užsiminti.

Tyrėja:

Tai jau tie korumpuoti politikai, kurie yra charizmatiški, tai patenka į neigiamą, o tie, kurie ne, tai tuomet jau turi tą teigiamą charizmatiškumą. Ar teisingai?

Rūta:

Taip, tai čia visiškai nesusijęs su politinėm pažiūrom.

Tyrėja:

Gera, galbūt gali prisiminti, kaip charizmatiškas politikas ar politikė duoda kalbą ar tiesiog pranešimą spaudai, arba kalba per debatus. Kas iš tos kalbos įstrigo?

Rūta:

Daug pauzų, visada daug pauzų. Turbūt ar tas politikas teigiamas ar neigiamas, jie mėgsta tada daryti pauzės.

Tyrėja:

Kas patiko iš kalbos?

Rūta:

Gal tas kolegų ironizavimas, man visai jisai toks simpatiškas visada. Čia irgi nepriklausomai nuo to, ar tas politikas teigiamas ar neigiamas. Nesakau, kad tai yra gerai, paprasčiausiai tai įstringa.

Tyrėja:

O galbūt yra kažkas, kas kaip tik atgrasė tų charizmatiškų lyderių kalboje?

Rūta:

Ryšio su visuomene trūkumas. Irgi turbūt visada nepriklausomai nuo to teigiamas ar neigiamas. Paprasčiausiai...Pranešimai spaudoje, tada jie tokie šaltesni būna visuomenės atžvilgių.

Tyrėja:

O kaip tu pati jautiesi klausydama tų aptartų politikų pasisakymus? Kokios emocijos užplūsta?

Rūta:

Juokas. Nu, juokas. Linksma darosi. Žiūri į politiką kaip į didelį teatrą.

Tyrėja:

Ar dar kažkokių emocijų yra?

Rūta:

Tokį iš Domino teatro. Ta prasme, man tikrai nebūna nei pikta nei liūdna, man labiau juokinga, bet iš.. Nu, nežinau, tiesiog iš to tokio, kaip tas žodis... Neturiu dabar... Sauras mano žodynas. Darosi linksma

Tyrėja:

Gera, bet kas konkrečiai sukelia tą linksmumą, tai minėjai, kad visai smagu, kai pasisako kažkaip kandžiai apie kolegas kitus. Ar dar kažkas sukelia tą linksmumą, juoką?

Rūta:

Nu, aš sakau, man tas atitrukimas gal visuomenės ir politikų, nu, ta prasme, tada politikai tampa ne tokiais žmonių žodį atspindinčiais kažkokiais tai subjektais, bet jie tokie... Nu jie vat tokie patys už save, žinai, išeina visi.

Tyrėja:

Gera, o kokios charizmatiškų politikų idėjos tave domina? Arba, pavyzdžiui, kaip tik atvirkščiai, gal yra charizmatiškų lyderių idėjų, kurioms tu nepritari?

Rūta:

Net nežinau. Nei pritariu, nei nepritariu kažkam. Aš išsitiktyjau į viską, taip žiūriu labai kaip į kažkokį, tai, nu, teatrą, kuris... vyksta šioje žemėje.

Tyrėja:

Ar vis dėlto yra kažkokios tai charizmatiško lyderio mintys, idėjos, kur privertė politikas ar politikė patikėti juo? Ar tokių irgi vėlgi visiškai nėra?

Rūta:

Ne, turbūt. Nežinau, gal nebent kažkas, kai buvo, kad atitinka mano pažiūras, bet tada vis viena, žinai, supranti, kad, nu, that is not real.

Tyrėja:

Ar yra kada nors buvę, kad dėl charizmatiško politiko ar politikės buvai labiau įsitraukusi, į kokią nors temą ar labiau domėjusis politiką?

Rūta:

Ne. Nei daugiau, nei mažiau neveikia.

Tyrėja:

Gera, supratau. Kaip tau atrodo, ar politikas politikė, kuris yra charizmatiškas, gali sukurti vienybės ar bendro tikslo jausmą žmonėms?

Rūta:

Taip.

Tyrėja:

Ar pati esi tai pajautusi?

Rūta:

Savo pažįstamų tarpe, taip.

Tyrėja:

Gal žinai, arba bent jau nutoki, kas konkrečiai jiems sukėlė tą vienybės ir bendro tikslo jausmą?

Rūta:

Viskas kas susiję su pensijų tema, tiek teigiami, tiek neigiami dalykai, vyresnio amžių žmonės žiauriai stipriai veikia. Čia ir iš savo senelių ir iš visų šiaip vyresnio amžių žmonių visą laiką toks iš karto būna, kur čia dabar taip ir anaip. Tai šitas turbūt taip labiausiai, kas įstrigę. Tai čia ne per mane, o per kitus.

Tyrėja:

Kaip tu galvoji, ar čia yra labiau temos aktualumas? Nes, nu, natūralu, kad jeigu tu esi pensinio amžiaus, tau yra įdomi pensijų tema, ar vis dėl to turi įtakos ir žmonės, kurie pasisako šita tema?

Rūta:

Ne. Visada tai susiję nuo žmonių grupės. Nu, čia tas pats kaip ir lygios teisės biseksualams, gėjams ir taip toliau... Tai čia apie tą patį. Nu, ta prasme, kiek tau aktualu, tiek tu ten vieningas jautiesi su kitais ir su politikais.

Tyrėja:

Bet apie lygias teises būna įsitraukia ir žmonės, kurie, na, nepriklauso tai LGBT bendruomenei, bet jie vis tiek įsitraukia į tą temą, tai tada...

Rūta:

Bet jie įprastai turi savo tarpę tokių žmonių, kuriems jie nori padėti. O čia toksai faktas, man atrodo, net. Nes jeigu tu neturi savo tarpę tokių žmonių, ta prasme, kaip... Aplinkui vien tik tais tradicinės šeimos, visi draugai... Tokie žmonės jie nesikiša, jie tiesiog stebi viską šono ramiai, nei už, nei prieš, nei ką. Arba gali būti už tyliai pasirašydami kažkokias tai peticijas, bet jie neina į šitus... mitingus.

Tyrėja:

Koks tavo manymu politikas ar politikė niekada nebus laikomas charizmatišku? Na, kokias savybės turėdamas žmogus niekada negali būti laikomas charizmatišku?

Rūta:

Objektyvus žmogus niekada nebus laikomas charizmatišku. Jeigu jis ateina su kažkokiu tai savo ten tikslu, tiesiog pasako informaciją, o ne referuoja į kolegas, ne kažką tai paneiginėja ar veliasi į kažkokį tai dialogą su kitu, tuomet tas žmogus nu negali būti laikomas charizmatišku.

Tyrėja:

O kodėl taip yra? Mums reikia iš charizmatiško žmogaus kažkokio konflikto?

Rūta:

Aš manau, kad charizmatiškas žmogus politikoje pats išsavęs iš joks toks konfliktas. Dažnų atvejų. Čia mes vis tik kalbam apie politiką, kurią mes matom Lietuvoje, kurią mes matom iki šiandien, o ne apie tai, kas gali būti rytoj. Nu tai iš to, ką mes matom, man atrodo, nėra nei vieno tokio, kuris būtų visiškai kaip nekonfliktinis, nes jisai, net jeigu yra viduje nekonfliktinis, jis ateina su tą savo

charizmą bandydamas pasakyti teisingai ir taip kaip yra, bet in the end jau tada užvažiuoja kažko. Nu, ta prasme, sutrikdo kitus politikus ir tada tampa pretekstu kitiems atsišaudyti.

Tyrėja:

Ar pasakytum, kad tai galioja tiek ten tam teigiamam charizmatiškam asmeniui, tiek neigiamam?

Rūta:

Tikrai taip.

Tyrėja:

Kaip manai, ar galima suvaidinti charizmą?

Rūta:

Taip.

Tyrėja:

Kokiu būdu?

Rūta:

Tai čia apie tą patį turbūt ar įgimta ar ne. Nu, išmoksti, tai oratoriais būt gali išmokyti kiekvienas.

Tyrėja:

Kalbėdama apie charizmatiškus politikus, tikriausiai ne vieną kažkaip įsivaizdavo, ar gali pasidalinti, kokius politikus turėjai galvoje?

Rūta:

Labiausiai krito dabartinė Rūginėnė, Paluckas, kas čia iš dabar.... Šimonytė labai irgi charizmos daug turi. Aš apie šitus tris turbūt dabar daugiausiai galvojau.

Tyrėja:

Kaip manai, ar galėtų skirtis charizmatiško vyro ir charizmatiškos moters politikoje suvokimas? Ar tau jisai skiriasi?

Rūta:

Ne.

Tyrėja:

Ką tau apskritai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimas. Kiek tai yra svarbu visuomenei?

Rūta:

Svarbu visuomenei... Iš visuomenės perspektyvos, nu čia mano nuomonė. Mano nuomonė, charizmatiškas lyderis yra blogai. Aš taip manau.

Tyrėja:

Kodėl?

Rūta:

Todėl, kad tada nėra aiškumo. Ne visi žmonės turi išsilavinimą, ne visi žmonės apskritai turi kažkokį... Išprusimą. Ne visi gilinasi į politiką. Tai sakykime, jeigu žmogus, kuris visiškai

nesigilina į politiką, pasižiūri žinias ir išgirsta charizmatiško politiko pranešimą, kuris tai kažką šiek tiek sarkastiškai, šiek tiek ironiškai, dar kažkaip tiesiog... Kai kurių žmonių intelektas gali ne taip visai išversti tą kalbą, tai žinutė gali būti visiškai neišgirsta. Tai kuo mažiau charizmos, tuo aiškesnė žinutė.

Tyrėja:

Visuomenei reiškia, kad kažkaip charizmatiškas lyderis yra kenksmingas, ar manytum, kad pati visuomenė šiaip jau vaikosi tų charizmatiškų lyderių?

Rūta:

Aš manau, kad visuomenė jų vaikosi, tai čia faktas, tiesiog manau, kad tai yra žalinga.

Tyrėja:

Supratau. Jeigu reikėtų įvardinti tris pagrindinius dalykus, kurie tau apibrėžia charizmatišką politiką ar politikę, kas tai būtų?

Rūta:

Nu tai sarkazmą daug kartų paminėjau, kalbos raišką, raiškingumą, tas kaip oratoriaus pagrindinė savybė. Teatrališkumas. Va trys.

Tyrėja:

Puikiai. Tai gerai, tai mes iš tikrųjų tuos klausimus pabaigėm, gal tau buvo dar kažkokių tai minčių, kurios kilo pokalbio metu, bet jų nespėjai pasakyti, tai gali jomis dar pasidalinti.

Rūta:

Taip greit atsakinėjau, kad nieko daugiau nekilo.

Tyrėja:

Gerai, ačiū už atsakymus. Aš informuoju, kad įrašą sustabdu.

Neringa

Tyrėja:

Tai pirmiausia noriu paklausti, ką tau reiškia žodis charizmą? Kaip apibūdintum charizmatišką asmenį?

Neringa:

Žmogus turi gebėti išsisukti iš bet kokios padėties, kad visų pirma turi būti komunikabilus ir mokėti bendrauti su įvairiais žmonėmis. Sunku apibūdinti šitą žodį ištikrųjų.

Tyrėja:

O gal turi charizmatišką draugą ar šeimos narį, kur vat lengviau būtų susieti tą savybę ?

Neringa:

Mano sesė.

Tyrėja:

Ir kokie kokie atsiranda apibūdinimai. Nu vat kai galvoji, kad nu sesė charizmatiška?

Neringa:

Lyderiaujanti tokia, sakyčiau, iškalbinga beprotiškai ir tiesiog mokanti su kiekvienu žmogum bendrauti ir pagal jo poreikius, ir išsireikšti kaip va tiesiog... mokanti prie bet kokio žmogaus prieiti ir užvesti.

Tyrėja:

Mhm gerai ar kada, nors esi pagalvojusi, kad politikas ar politikė yra charizmatiškas, charizmatiška?

Neringa:

Esu jis atrodo ir toks linksmas ir bendraujantis nors žmogaus nepažįsti.

Tyrėja:

Iš ko tas linksmumas persiduoda vat žmogaus, kurio nepažįsti?

Neringa:

Toks gal gebėjimas, nors ir atrodo per televizijos ekraną, bet gebėjimas šiltai atsakinėti į klausimus, aišku, gal čia toks kaip kaukės užsidėjimas, bet bent jau sudaro įspūdį, kad šiltas žmogus ir gali kreiptis pagalbos į tokį.

Tyrėja:

O kaip tau atrodo, ar charizmą yra įgimta savybė, ar labiau atsiranda iš tam tikro elgesio bendravimo būdo?

Neringa:

Manau, kad iš bendravimo būdo.

Tyrėja:

Jeigu dabar reiktų žmogui, kuris visiškai nežino Lietuvos politikų apibūdinti kažkurį tais charizmatišką politikę ar politikę. Kaip apibūdintum tą žmogų?

Neringa:

Sunkus klausimas.

Tyrėja:

Na, kokie svarbiausi bruožai? Pavyzdžiui, išryškėja, kuomet galvoji apie kažkokią tai charizmatišką politiką ar politikę.

Neringa:

Tai tas gebėjimas bendrauti ir atsakyti į betkokius iškilusius klausimus be jokio išsikavimo be pykčio mokėjimas kartais pažvelgti į situaciją, kitokiu kampu gal šitaip.

Tyrėja:

Mhm kuo konkrečiai, pavyzdžiui, nu, nes mes gi girdim labai daug politikų per įvairiausias kanalus, ar ne? Ir kuo konkrečiai vat tų žmonių kur tu sakytum, kad jie yra charizmatiški tas bendravimas išsiskiria. Ar tai yra tiktais vat pykčio turėjimo neturėjimo momentas, ar yra dar kažkokie tai elementai?

Neringa:

Tai, manau, kad gal to pykčio neturėjimo. Gal čia labiau ir tos kaukės užsidėjimas vis tiek prieš matom dažniausiai televizijos ekranuose politikus tai....

Tyrėja:

Jo gali būt o gal gali prisiminti, kaip, pavyzdžiui, tavo akimis ten charizmatiškas politikas ar politikė duoda pranešimą spaudai ar kalba per debatus, arba galiausiai per tą pačią televiziją kažką komentuoja, kas ten labiausiai įstrigo, kas patiko, galbūt kas galbūt kaip tik nepatiko?

Neringa:

Labiausiai patiko, kad atsižvelgia vis dėlto į Lietuvos žmones, ne tik į save kaip politiko pozicija ir stengiasi, bent jau taip atrodo, kad stengiasi dėl valstybės, ne dėl kitokių paskatų.

Tyrėja:

Kas konkrečiai vat signalizuoja žmogui, kad vis dėl to čia nėra kitokių paskatų ir jis yra na atviras. Ar tie jo siekiai yra tokie vat dėl kitų?

Neringa:

Taip.

Tyrėja:

Kas, kas išduoda apie tai, kad jisai vat nu vat yra nuoširdus?

Neringa:

Tai gal visų pirma šypsena, tas bendravimo stilius, toks šiltas, kaip su sau lygiais. Gal netgi taip pasakysiu, nėra to išsikėlimo. Aišku, gal čia viskas šitas gali būti dirbtinas bet bent jau sudaro įspūdį, kad šiltas žmogus ir neišsikėlęs kažkur į palubes.

Tyrėja:

Taip gerai, o dabar čia aptarėm vis tiek vat jau pradėjom aptarinėti ir tuos politikus kažkas, matyt, kirba galvoje, kaip tu pati jautiesi klausydama aptartų, tų politikų ir girdėdama jų pasisakymus, kokios emocijos užplūsta.

Neringa:

Tai įvairios užplūsta, kartais aišku, gal priklausomai nuo temos, kokią jie ten aptarinėja, bet kartais ir pasijauti priešiška šitiems dalykams, bet šiaip, jeigu kalba būtent tema, kuri yra artima ir sutinka nuomonės su juo, tai toks atrodo šiltas jausmas atsiranda, nes kaip ir pritarti vis viskam, ką ką sako.

Tyrėja:

Ar būna charizmatiškų politikų, kur nepritari tam, ką jie sako?

Neringa:

Kartais tikrai būna.

Tyrėja:

Ir kuo konkrečiai skiriasi tie politikai, kur pritari jų idėjoms, kur nepritari jų idėjoms?

Neringa:

Nežinau, tiesiog toks priešiškus man pačiai atsiranda, kai visiškai atrodo, nesutampa interesai ir jų požiūriui nepritariu tai gal toks ir jausmas atsiranda ir atrodo, nebesinori klausyti ir ką jie sako, nes nežinai, ar tai bus įgyvendinta.

Tyrėja:

Ta konkretnė skirtis tarp charizmatiškų lyderių, kurie, pavyzdžiui, imponuoja ir patinka, ir kurie nepatinka būtent ir susiveda į tai, ar yra tikslai įgyvendinami, ar nėra įgyvendinami, ar yra dar kažkokių tai kitų momentų be tikslų?

Neringa:

Tiesiog tas, kaip minėjau, tas priešiškus atsiranda kur toks tiesiog nei nebetiki, nei žinai, kad kažkas bus įgyvendinta, nes jau praeityje buvo nepadaryti darbai, kurie buvo žadėti padaryti.

Tyrėja:

Istoriškai jau taip ta atmintis yra, kad nieko čia neverta tikėtis, ar ne?

Neringa:

Taip na bandai suteikti šansą, bet ne visada pasiteisino šitas.

Tyrėja:

Taip. Gerai dabar gal apie pozityvesnę mintį, kokie dalykai vis dėlto priverčia patikėti politiko ar politikės išsakyta misija, tikslu idėja?

Neringa:

Galbūt man art artimos temos susijusios su medicina šiek tiek su teise, tai man artimiausios šitos temos ir kiek domiuosi tai ir stengiuosi atrodyti domėtis visais teisiniais aktais viskuo ir pasiklausai, kaip jie kalba tai kartais taip ir nuleidi pažadais, nes žinai, kad greičiausiai nebus įgyvendinta, bet visgi kartais leidžia patikėti, jeigu labai moka įtikinamai kalbėti tai toks atrodo kaip ir pats nusileidi šitam ir leidi patikėti, kad viskas įvyks ir pagerės.

Tyrėja:

Kas konkrečiai tuo momentu įtikino?

Neringa:

Greičiausiai jų kalba tiesiog įtikinamai moka pateikti informaciją ir stovi tiesiog už save ir atsako už savo žodžius, tiesiog jų išvaizda, galbūt netgi ir kalbėjimo pati maniera, kaip jie pateikia visą tą informaciją.

Tyrėja:

Ar galėtume kažkaip konkrečiai apibūdinti, kuo tų žmonių kalbėjimą maniera išsiskiria, ar būtų sunku kažkokius konkrečius momentus įvardinti?

Neringa:

Taip kuom išsiskiriama man nėra, tai tiesiog tas jų gal elementariai šypsena jų paperka, kartais net ne kartais labiausiai, kai jie atrodo šiltai, bendrauja su tiek su kitais debatų dalyviais, tiek su publika tas leidžia kažkaip suminkština širdį.

Tyrėja:

Gera ar kada nors dėl politiko politikės ar jo idėjų buvai labiau įsitraukusi aktyviau domėjusis kažkokia tai politine tema, o gal net ir pakeitus nuomonę apie tam tikrus dalykus?

Neringa:

Buvo prieš rinkimus, kai galvojau vienaip, bet paskui pasikeitė pakalbėjus tiek su draugais su artimais. Kažkaip nuomone, pasikeitė apie tam tikrus politikus.

Tyrėja:

Tai konkrečiai vat tai, ką jie pasakė debatuose privertė pakeisti nuomonę apie juos, ar ne?

Neringa:

Taip, taip. Pakeisti į geresnę pusę nuomonę nei, kaip buvo prieš tai.

Tyrėja:

Ir kas vis dėlto įtikino pakeisti tą nuomonę į pozityviają pusę? Kas per debatus už užkabino.

Neringa:

Greičiausia, kad jų tiesiog pati kalbėjimo manierai ir mūsų bendravimas su artimais žmonėmis tiesiog pakeitė nuomonę mano.

Tyrėja:

Supratau, taip kitas klausimas truputį, gal iš tokios kitos pusės tai yra, kaip tau atrodo? Ar politikas politikė gali sukurti vienybės ar bendro tikslo jausmą, ar esi pati tai patyrusi?

Neringa:

Nesu patyrusi šito jausmo iki galo.

Tyrėja:

Mhm, gerai koks tavo manymu, politikas ar politike niekada nebus laikomas charizmatišku, kokias savybes turintis žmogus na negalėtų niekaip būti laikomas charizmatišku ir kodėl?

Neringa:

Kuris visada eina priešiška prieš visus galbūt ir prieš, ir kartais netgi prieštariauja savo anksčiau išsakytai nuomonei šito, aš niekada kažkaip nesuprasiu kaip kalba vienaip paskui susiklosto aplinkybės kitaip jau jo nuomonė pats sau prieštariauja.

Tyrėja:

O kaip manai, ar galima suvaidinti charizmą ir jeigu taip, tai tuo metu nu kokių būdu tą galima padaryti?

Neringa:

Manau, kad nelabai suvaidinsi šito dalyko, nebent labai esi įgudęs aktorius užsidėti kaukę ir tiesiog apsimesti tuo, kuo esi.

Tyrėja:

Ką įsivaizduotum, kad reikia daryti vat tam apsimestiniam charizmatiškui žmogui, kad sukurti tą charizmos įspūdį?

Neringa:

Galbūt tiesiog sutikti su kolegų nuomone, užsidėti tą apsimestinę šypseną ir bandyti maloniai perteikti visą informaciją ir bendrauti su žmonėmis apsimestina maloniai.

Tyrėja:

Kalbėdama apie tuos visus charizmatiškus politikus, tikriausiai ne vienas kažkaip įsivaizdavo, ar bent turėjai minty, ar galėtum pasidalinti, kokius politikus turėjai galvoje?

Neringa:

Iš laisvės partijos man visai buvo charizmatiška Aušrinė Armonaitė. Jinai man tokia atrodo šilta šilta asmebybė. Kažkada ir Gabrieliūs Lansbergis, bet dabar čia jau mano nuomonė apie jį labai pasikeitus yra. Nebepatinka.

Tyrėja:

Bet ar galėtum vat nebepatinka, bet ar galėtum vis tiek pasakyti, kad tas žmogus nu charizmatiškas yra, nors ir nepatinka?

Neringa:

Taip.

Tyrėja:

Ar čia būtent susiveda į tai, kad jisai kažkokių tai pažadų, savo neištesėjo ar, kuomet tas jau charizmatiškas žmogus jau pasidarė, nebepatinkantis?

Neringa:

Tiesiog pasikeitė nuomonė į jo visą politiką.

Tyrėja:

Ar jis kažką pakeitė ar tiesiog tavo tavo požiūris pasikeitė?

Neringa:

Mano požiūris į jį pasikeitė.

Tyrėja:

Supratau ar dar yra kažkokas, ką nu norėtum įvardinti iš politikų va tokių kas šauna į galvą, kai galvoji apie charizmatiškus politikus ar politikes?

Neringa:

Kol kas ne.

Tyrėja:

Kaip manytum, ar galėtų skirtis charizmatiško vyro ir charizmatiškos moters politikoje suvokimas?

Neringa:

Manau, kad iš esmės tas pats, nesiskiria, vistiek asmenybė turi būti asmenybiniai bruožai, nesvarbu moteris ar vyras.

Tyrėja:

Supratau nu ir dar turiu kelis tokius paskutinius klausimus tai ką tau apskritai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimas, ar manai, kad tai yra svarbu visai visuomenei?

Neringa:

Manau, kad tai yra svarbu, nes tas žmogus turi ne tik išmanyti tai, ką daro, bet ir mokėti ir su visuomene tiek prie jos prieiti, tiek su ja bendrauti ir tiesiog teikti reikiamą pagalbą, jeigu to reikia.

Tyrėja:

Ką visuomenė iš esmės gauna turėdama tokį va charizmatišką lyderį?

Neringa:

Saugumo jausmą. Pasitikėjimą juo, kad gali remtis į jį, kad valstybė bus saugi.

Tyrėja:

Ar pati esi jautusi šiaip va tą saugumo jausmą iš charizmatiško politiko?

Neringa:

Iš pasakytų kalbų esu.

Tyrėja:

Ar yra kažkas konkretaus, dėl ko jauteisi saugi?

Neringa:

Dėl tų pačių pažadų tiesiog sutampa nuomonės su politiko ir jauti, kad taip ir gali būti.

Tyrėja:

Mhm gerai ir pabaigai, jeigu reikėtų įvardinti 3 pagrindinius dalykus, kurie tau apibrėžia charizmatišką politiką ar politikę, kas tai būtų?

Neringa:

Kaip ir pačioj pradžioj sakiau, kad mokėjimas bendrauti su visuomene, šypsena ir įtikinamumas.

Tyrėja:

Gera tai ačiū labai kaip ir pagrindinius klausimus, interviu uždaviau, nebent galbūt kažkas yra ką tu dar norėtum paminėti, ko neišsakei, bet mąstai apie tai ir kirbą galvoj?

Neringa:

Kad kol kas kaip ir ne.

Tyrėja:

Ačiū tau labai už pokalbį, informuoju, kad jau sustabdau mūsų įrašą.

Edvinas

Tyrėja:

Tai pirmiausia, norėčiau paklausti, ką tau reiškia apamai žodis charizma. Kaip apibūdintum charizmatišką asmenį?

Edvinas:

Na, tai charizma iš esmės yra apie patrauklumą ir žavesį. Tai iš esmės politikas, kadangi daugiausiai išreiškia savo mintis verbaliniu būdu. Tai būtent tai, kaip jis perteikia savo mintis, savo idėjas, siekdamas ar tai įtikinti rinkėjus, arba įtikinti savo idėjos ar minties teisingumu, tikrove. Tai toks trumpas atsakymas.

Tyrėja:

O jeigu reiktų žmogų, kuris visiškai nežino Lietuvos politikų, apibūdinti kažkurį tavo akimis charizmatišką politiką ar politiką, kaip apibūdintum tą žmogų? Kokie yra svarbiausi jo būdo bruožai?

Edvinas:

Na, tai pirmiausiai prasideda nuo kalbos. Tai yra įtaigus kalbėjimas. Net nežinau, ar būtų galima išskirti Lietuvos charizmatišką politiką ir kitos šalies charizmatišką politiką, kadangi charizma tai yra būdo savybė žmogaus ir tai yra universali savybė, kuri gali iš esmės būti visur. Tokie žmonės, įprastai, atrodo patrauklūs, spinduliuoja tam tikrą ne tik ramybę, bet ir pasitikėjimą savimi. Būtinai tai turi būti energingas žmogus, pasikartosiu, įtaigiai kalbantis ir su nuotaika, charizmatiškas. Kažkas tokio.

Tyrėja:

O kaip manai, ar charizma yra įgimta savybė, ar labiau atsiranda iš tam tikro elgesio, bendravimo būdo?

Edvinas:

Na, elgesio modeliai yra išmokstami mano nuomone, todėl charizma būtent yra arba būdas, yra pasirenkamas būdas bendravimo tam tikra prasme. Ne visi žmonės tikrai yra charizmatiški, bet ir neturi toki būti. Politikai įprastai linkę mokytis charizmos, tai yra kelias į rinkėjus, jeigu šiuo atveju politikai... įtikinėjimo menas. Tai yra tiesiog politiko darbo dalis iš esmės.

Tyrėja:

Ar tokį išmokimą laikytum tam tikru suvaidinimu charizmos, ar vis dėlto tai yra tiesiog natūralus momentas prisijaukinti tas būdo savybes, kurias spinduliuotų charizmatiškumą?

Edvinas:

Na, tikriausiai necharizmatiškas žmogus nesugebėtų suvaidinti charizmatiško žmogaus. Jis gali natūraliai elgtis kitaip, bet vis tiek, jeigu išmoksta tą dalyką, tai jisai bet koku atveju ir bus

charizmatiškas. Tiesiog tam reikia įdėti pakankamai darbo, o tiesiog savaime jau po to gaunasi ir natūraliai.

Tyrėja:

Gal gali prisiminti, kaip tavo akimis charizmatiškas politikas ar politikė duoda pranešimą spaudai, arba kalba per debatus, arba tiesiog duoda kažkokį komentarą žinioms? Kas iš to pasisakymo įstrigo?

Edvinas:

Geras klausimas. Iš principo dažniausiai atsimeni dėl to, kaip tas žmogus kalbėjo, ne ką kalbėjo. Čia ką eina kalba būtent į įtaigų kalbėjimą. Ir būtent koncentracija sutelkiama yra, kaip žmogus pasakoja, ne ką pasakoja. Tai tikriausiai, na aišku, nebent tavo tema būna aktuali kažkokia. Tai tam tikra prasme, taip, tai yra apie tai, kaip žmogus pasakoja, ne ką pasakoja.

Tyrėja:

O gal gali detalizuoti, ką tu turi omenyje iš to, kaip pasakoja? Koks būtent kalbėjimas užstringa, įsimena?

Edvinas:

Charizmatiškumas, tikriausiai, viena iš tų tokių charizmos, charizmatiškas... Nu, vėlgi, čia tas vėl sinonimas, bet, na, kaip, geras klausimas... Nes grįžtant prie praeito klausimo apie natūralumą ir apie tai, kad žmogus apsimeta charizmatiškas būdamas, tai jeigu tai atrodys nenatūraliai, kitaip tariant žmogus tai darys nenuoširdžiai, neįsijaus į tą vaidmenį, tai atrodys kažkaip netaip. Tai tikriausiai, kad būtent tai, kaip jis įsijaučia, būtent tai, ką jis pasakoja, kaip jis pasakoja, pažinimas tos situacijos, tų žinių turėjimas, bendravimo savybės, kontakto užmezgimas. Atrodo, pasakojai taip, lyg atrodytų, kad ta tema arba tai, ką jis pasakoja, yra svarbu. Pasitikėjimo savimi žinoma reikia, jis nori bendrauti, kuria teigiamus scenarijus, kažkas tokio.

Tyrėja:

Ar yra charizmatiškų politikų kalbose kažkas, kas kaip tik nepatinka, o atgraso? Ar yra tokių dalykų?

Edvinas:

Tai manau, užsimintas nenatūralumas. Tą žmonės labai greit pagauna, kada ta charizma yra apsimestinė ir labai nenatūrali. Nenatūraliai tai atrodo.

Tyrėja:

Gera, o man įdomu, kaip tu pats jautiesi, klausydamas aptartų charizmatiškų politikų pasisakymų? Kokios emocijos tau pačiam užplūsta, kai klausaisi tokių politikų?

Edvinas:

Sukuria pasitikėjimo jausmą tuo žmogumi. Tu tiki tai, ką jis pasakoja, kad tas pokalbis vyksta

natūraliai, jisai mandagus, ir tada automatiškai norėsi su juo bendrauti, suartėti, nebus tokio didėjančio atstumo, nevengsi jo. Tai kažkas tokio.

Tyrėja:

Gerei. O kokios charizmatiškų politikų idėjos tave patį domina? Kokios idėjos tau yra svarbios?

Edvinas:

Na, aš nežinau, čia galbūt ar būtų teisinga tai sakyti, nes charizma tai yra galbūt labiau idėjų perteikimo būdas, bendravimo būdas, kaip tu tas idėjas perteiki. Nesvarbu ką tu sakysi, bet, svarbiausia šiuo atveju, charizma, kaip tu tai sakysi. Čia galėtų būti bet kuri idėja, bet jeigu tu tai apipavidalinsi į charizmos tokį, kaip, nežinau, apsiaustą, ta prasme, kaip tu tai pristatysi, tai net ir prasta idėja gali gerai atrodyti.

Tyrėja:

O yra charizmatiškų lyderių idėjų, kurioms kaip tik nepritari?

Edvinas:

Tikrai yra žmonių, politikų šiuo atveju, kurie būtent pasitelkdami charizmą bando manipuliuoti tam tikra prasme klausytojais, ar tai auditorija, ar rinkėjais, žmonėmis, gyventojais. Būtent siekdami įtikinti idėjos nauda arba išryškindami per charizmą teigiamus idėjos niuansus, argumentus. O iš tikrųjų galbūt idėjos tikslai arba tie neigiami argumentai gali būti stipresni nei tie teigiami išryškinti.

Tyrėja:

Ar kada nors dėl politiko ar politikės idėjų esi buvęs labiau įsitraukęs, aktyviau domėjęsis ar net pakeitęs nuomonę apie tam tikrus dalykus?

Edvinas:

Na, idėjos bendrai, jeigu jos yra tau artimos, liečia tavo gyvenimą arba tavo profesinį interesą ar kažkokios tavo domėjimosi sritis, ir tos idėjos tau yra priimtinos, tai žinoma, kad tikrai skatina įsitraukti, domėtis tomis idėjomis. Galbūt tai pasiūlymus, tai labai individualu iš tikrųjų ir taip iš tikrųjų tos idėjos, jos kad ir kokios bebūtų... Na, jau pasikartosiu, kad jeigu jos yra artimos, tai natūralu, kad pradėsi domėtis, kartais net ir nepaisant to, kaip jos būna perteikiamos.

Tyrėja:

Ar esi turėjęs atvejį, kad dėl kažkokio konkretaus politiko ir dėl išsakytų idėjų intensyviai įsitraukei, domėjaisi kažkokia tai politine tema ar gal net ir pakeitei nuomonę? Ar yra kažkoks ryškus veidas, kuris galvojant apie tai pasirodo prieš akis?

Edvinas:

Ne, asmeniškai ne, iš tikrųjų, bent jau arba šiai minutei tiesiog neatsimenu šito. Manau, kad vis dėl to, vėlgi žinodamas, kaip tai veikia, atsižvelgi į teorinę tos idėjos perspektyvą, turiu omeny matydamas ant popieriaus lapo argumentus, už prieš ir galimas pasvertas naudas ir grėsmes. Tai tokiu atveju įvertini, o kalbėjimas, žinot, kalbėtis politiko darbas.

Tyrėja:

Kaip tau atrodo, ar politikas, politikė gali sukurti vienybės ar bendro tikslo jausmą, ar pats esi tai patyręs?

Edvinas:

Taip, tai vėlgi, grįžtam prie to, kad politiko darbas yra charizmatiškai kalbėti, jeigu jis nori laimėti rinkimus. Tai jis sudaro lyderio vaidmenį, susikuria poziciją, jog jis geba telkti. Tai čia charizmai galbūt yra viena iš tokių savybių, kurios susideda į lyderio portretą. Tai iš tikrųjų, tai gali padėti, bet tai nėra kertinis, kažkoks visiškai ryškus, kuris numuša visas kitas to portreto savybes.

Tyrėja:

Bet mini, kad politiko darbas yra iš esmės būti tuo charizmatišku, kad ar ne laimėti rinkimus, ar galėtum pasakyti, kad visi išrinkti politikai yra iš esmės kažkiek charizmatiški?

Edvinas:

Absoliutinti tikrai negalėčiau, nes tai, suprantant, kaip vyksta rinkimai, kartais yra renkamas geriausias iš blogiausių, tai tikrai nebūtų galima teigti. Bet jeigu žmogus, sakykime, laimi pirmajame ture surinkdamas daugiau negu pusę, tai tokiu atveju reiškia, kad yra tam tikros savybės ir dažniausiai charizma taip pat, kurios būtent priveda prie tos pergalės. Nors turime ir pavyzdžių, kad ne taip ryškiai charizmatiškos asmenybės, bet labiau jautresnės arba ramesnės, profesionalesnės laimėjo rinkimus arba yra ryškesni politikai. Svarbiausia yra tai, kaip tu komunikuoji, kaip išreiški savo idėjas.

Tyrėja:

Paminėjai, kad profesionalesnės kartais gal asmenybės būna išrinkamos. Kokias sąsajas tarp charizmos ir profesionalumo tu vedi?

Edvinas:

Vienas kitą tikrai gali papildyti. Man kažkaip taip įsikalė į galvą, jog charizma tai yra būtent komunikacijos forma, būdas, kaip tu komunikuoji, tai net ir procesai, turėdamas profesionalias idėjas, turėdamas profesionalo patirtį tu gali jas perteikti charizmatiškai ir jos atrodys galbūt netgi dar patraukliau. Nors žinoma, jeigu keliant problemą klausimą, galbūt keliant prielaidą, kad charizma galbūt ir nupigintų tas idėjas. Dėl to, kad jeigu daug politikų naudoja charizmą ir būtent nebūtinai geriems tikslams arba geroms idėjoms, tai gali nupiginti ir sukelti tokį neigiamą atspalvį. Bet čia labai individualiai nuo situacijos gali priklausyti. Bet prielaidą tokią tikrai galima kelti.

Tyrėja:

Bet kai mes kalbame apie tą charizmatišką komunikaciją, kas su ja yra tokio, kaip tu ją matai, kad galėtų gera mintis tapti nupiginta? Kodėl taip galėtų nutikti? Kas ten vyksta su ta charizmatiška komunikacija, kad galėtų gerą idėją nupiginti?

Edvinas:

Na, čia labiau gal mano šitą mintis buvo tokio labai bendro pobūdžio, tokia absoliutinta dabar šiuo metu pokalbio metu mąstant, kad taip galėtų būti. Neturiu konkrečiai kuo pasiremti, kažkokia tai informacija arba patirtimi, arba kažkokiais įvykiais, kad tai galėčiau pagrįsti. Bet kelčiau prielaidą, kad taip galėtų būti, būtent atsižvelgiant į tai, kad charizma būtent taip gali būti naudojama.

Nebūtinai geriems arba tinkamiems tikslams pasiekti.

Tyrėja:

Gera, o koks tavo manymu politikas ar politikė niekada nebus laikomas charizmatišku? Tai yra, kokios savybės niekaip negali būti siejamos su charizmatiškumu?

Edvinas:

Nenatūralumas, čia tas narciziškumas. Narcizai niekada netaps charizmatiškais žmonėmis. Tie, kurie nesišypsos, kurie nenorės bendrauti, savimylės čia į narciziškumą įeina. Tai visa tai, ką aš minėjau prieš tai, tai priešingybės. Jeigu tu nori būti charizmatiškas, tu turi elgtis natūraliai, šypsotis ir norėti bendrauti. Ir čia, jeigu tu taip nesielsi, tai panašu, kad nelabai gausi tvirtą charizmatišką bendravimą iš to žmogaus pusės. Ir kūno kalba be abejo.

Tyrėja:

Gera, kalbėdamas apie charizmatiškus politikus, na, tikriausiai ne vieną ir įsivaizdavai. Ar gali pasidalinti, kokius charizmatiškus politikus įsivaizdavai, kai apie juos kalbėjai?

Edvinas:

Na, nežinau, ar nustebinsiu, bet apie nei vieną politiką nepagalvojau, galvodamas apie charizmatišką politiką. Nes aš labiau gal rėmiausi tai, kaip aš tai įsivaizduoju. Bet jeigu reiktų įvardinti, tai tikrai reiktų pasukti galvą, koks politikas tai galėtų būti, jeigu Lietuvoje. Geras klausimas. Tai tikrai geras klausimas, net nežinau šiai minutei. Jeigu nieko prieš, gal minutę pagalvosiu, kol atsakysiu kitus klausimus ir gal kažką išgeneruosiu.

Tyrėja

Gera, tai šiaip galim ir toliau judėti, galiu ir tiesiog duoti minutę.

Edvinas:

Gera, galiu pagalvoti, gal tai bus patogiau. Na, taip, kas labiausiai pasitiki savimi? Kas elgiasi natūraliai? Nu, kaip, ir tie tokie tvirti žmonės, iš įvairių pusių gali taip būti. Net ir kalbant apie, na, buvusius arba esamus politinių partijų lyderius, kaip tas pats Paluckas arba Laurynas Kaščiūnas. Jie taip moka komunikuoti ir taip rodo pasitikėjimą savimi, bet ir tas pasitikėjimas apie juos eina per pripažinimą, ką jie kalba ir kaip jie tai daro. Tai galbūt čia dvi asmenybės būtų galima išskirti. A, Eugenijus Gentvilas. O, labai gerai... asmenybė, labai moka juokauti. Tai va, nu, gal užteks, kiti pripasakos.

Tyrėja:

Gera, bet man tada dar labai įdomu sugrįžti čia porą minčių atgal, nes mes kaip tik kalbėjom, kad ar ne politikui ta charizma yra viena svarbiausių savybių, norint būti išrinktam ir tuos didelius procentus rinkti rinkimuose. Bet tada, kai reikia atsirinkti, kas čia pas mus Lietuvoje yra charizmatiškas politikas, tampa pakankamai sudėtingas iššūkis. Tai, va, kaip tu pats tai vertini, tai ar vis dėlto visų politikų yra tikslas tapti charizmatiškais, bet taip prastai atliekamas yra šitas darbas, kad taip yra sudėtinga iš tikrųjų charizmatiškų rasti, ar kaip yra?

Edvinas:

Na, čia tikriausiai, kai reikia įvardinti, bet kuriuo kriterijumi, tikriausiai būtų sudėtinga įvardinti. Jeigu, pavyzdžiui, paprašytumėt mane įsivardinti, nežinau, ten protingiausią politiką, arba ten greičiausią, arba dar kažką. Na, bet kuriuo klausimu, reiktų pasukti galvą, kadangi reiktų labai gerai įsigilinti į tų žmonių asmenybes, jie galbūt nėra toki ryškūs, kad juos atsimintum. Labiausiai charizmatiški būna tie lyderiai, partijų lyderiai, arba reitingų viršūnėse esantys, pavyzdžiui Kęstutis Budrys, užsienio reikalų ministras. Tai iš tikrųjų, jo, tiesiog tie žmonės yra tylesni, ne taip reiškiasi ir žmonės nepastebi.

Tyrėja:

Taip. Gera, o dar smalsu, kai galvoji apie charizmatiškas politikas, kas ateina į galvą ar kažkas ateina į galvą?

Edvinas:

Tai reiktų pagalvoti. Reiktų pagalvoti. Na, pavyzdžiui, Viktorija Čmilytė Nilsen visai sakyčiau, kad charizmatiška politikė, jeigu kalbant apie moteris. Na, tam tikra prasme yra Agnė Širinskienė, kodėl gi, ne. Irgi turi savo šarmo, tai čia tikrai būtų galima ir, manau, ir ją prie to paties pridėti.

Tyrėja:

O kai mes kalbam apie charizmatiško vyro ir charizmatiškos moters politikoje tą vertinimą, ar galėtum pasakyti, kad jis kažkiek skiriasi ir vis dėlto mes tų pačių būdo bruožų ieškome tiek charizmatiškoje motery, tiek charizmatiškame vyre?

Edvinas:

Šiaip, tai yra universali savybė, tai natūralu, kad pasižymi tiek vyrai, tiek moterys. Tam tikru charizmos lygiu per tam tikrus būdus. Vienintelis dalykas, kuo skiriasi, bet čia jau absoliutinant problemą, tai visuomenės požiūris šiuo atveju į vyro charizmą ir į moters charizmą. Vis dėlto dar visuomenė teigia, kad vyro charizma yra aukščiau. Vyras turi būti charizmatiškas, apie moters charizmą nelabai yra kalbama, arba netiek ryškiai. Tai čia tik tais visuomenės požiūris, bet iš principo charizmatiškas vyras ar moteris yra apie tą pat.

Tyrėja:

Ką tau apskritai reiškia charizmatiško politinio lyderio turėjimas kaip piliečiui?

Edvinas:

Na, tikriausiai tampa lyderis, dėl to, viena iš priežasčių. Tai čia, aišku, ne kaip taisyklė, bet tai suteikia pluso, kredito taškų. Bet man asmeniškai tai nebūtų kažkoks ryškus prioritetas. Ta prasme, politikas, jeigu taip žiūrint tarnystę valstybei ir tą teorinę perspektyvą, nu nėra apie tai iš tikrųjų. Bet praktiškai, iš tikrųjų, tas dalykas, tą profesiją vadinkim taip, dėliojasi šiek tiek kitaip. Tai žmonėms ta charizma patinka. Tai, bet man asmeniškai, aš to neišryškinčiau kaip kažkokio aiškaus didelio prioriteto.

Tyrėja:

Ir manai, kad visai visuomenei ta charizma yra svarbi ir atneša vis dėlto kažkokią pridėtinę vertę, kuomet politikai turi charizmą?

Edvinas:

Pridėtinė vertę kuria idėjos, kurios pateisina gyventojų lūkesčius, kuria valstybę ir panašiai. Tai pasikartosiu, kad charizma yra kaip tu tą idėją perteiksi. Na, bet vis tiek tikriausiai kartais padeda jinai perteikti tinkamai tą idėją? Ne, tai tinkama komunikacija žinoma, kad prisideda prie to, kad žmonės patiki tavo idėją ir supranta jos argumentus, tai yra vėlgi tai, kaip tu tą idėją perteiksi. Ar tai įtikinsi, ar neįtikinsi. Nes nuo komunikacijos mes žinom, kad daug komunikacinių krizių kyla, ir daug dėl to yra kritusių politikų, ir idėjų, ir partijų, visokių kitokių struktūrų, tik dėl prastos komunikacijos. Tai charizmatiška komunikacija. Žinoma, laiku ir vietoj. Tą labai svarbu akcentuoti. Žinoma, kad padeda.

Tyrėja:

Gera. Na, ačiū labai už visus atsakymus. Dabar gal norisi taip apibendrinti. Tikrai pokalbio metu padiskutavome įdomių momentų. Bet jeigu reikėtų apibendrinti ir įvardinti tris pagrindinius dalykus, kurie tau apibrėžia charizmatišką politiką ar politikę. Kas tie trys esminiai dalykai būtų?

Edvinas:

Na, tai, pirmiausiai mąstantis ir dirbantis su savimi žmogus. Antra, tai yra natūraliai besielgiantis, jautriai bendraujantis, norintis bendrauti. Jo kūno kalba tai parodo. O trečia, tai yra, na, susijęs su antru, tai būti iš esmės empatišku kitų atžvilgiu, atviru, šypsotis, būti atviram.

Tyrėja:

Gera, ačiū labai. Ar dar paskutinį turiu klausimą tokį, ar šio pokalbio metu buvo dar kilusi kažkokių tai minčių, kurių ne iki galo išsakei ir dar kirbėtų jas išsakyti?

Edvinas:

Aš manau, kad kaip ir bent jau šio pokalbio metu, pasakiau, ką lyg ir norėjau pasakyti.

Tyrėja:

Puiku. Tai aš visus reikalingus atsakymus turiu. Dabar informuoju, kad pokalbį sustabdu.

Gintarė

Tyrėja:

Tai pirmiausia norėčiau paklausti, ką tau apskritai reiškia žodis charizma? Kaip apibūdintum charizmatišką asmenį?

Gintarė:

Charizmatišką žmogų tikriausiai apibūdinau tokį, kuris yra mėgiamas daug žmonių, kuris sugeba prie bet kokio pokalbio, kuriame jisai dalyvauja prie to žmogaus, susitapatinti jam padaryt įdomų. Žmogus, kuris sugeba su visokiais žmonėmis bendrauti ir nu jo man tai yra charizma.

Tyrėja:

Ar kada, nors esi pagalvojusi, kad politikas ar politikė yra charizmatiškas, charizmatiška?

Gintarė:

Dėl išvaizdos.

Tyrėja:

O kokia buvo išvaizda, kad tau padiktavo, jog tai charizmatiškas žmogus?

Gintarė:

Garbanoti plaukai.

Tyrėja:

Ar buvo dar kažkokio tai būdo būdo bruožu?

Gintarė:

Gal kad jaunas. Ir, sakyčiau, viskas.

Tyrėja:

Ar manai kad charizma yra įgimta savybė, ar labiau atsiranda iš tam tikro elgesio, bendravimo būdo?

Gintarė:

Aš manau, kad tai gali būti šiek tiek įgimta. Kai kuriems žmonėms gal tiesiog lengviau tas atsiranda, bet daugiau tai yra tikrai manau įgūdis kurį tiesiog galima išlavinti.

Tyrėja:

Mhm, jeigu reiktų žmogui, kuris nežino Lietuvos politikų apibūdinti kažkurį charizmatišką politiką ar politikę, kaip apibūdintum tą žmogų?

Gintarė:

Politikas, kuris tą charizmą galbūt... ta charizma galbūt ateitų iš to, kad jis toks lengvabūdiškas, atrodo. Toks neimantis, negalima sakyti, neimantis visko per rimtai, bet sugebantis juokauti nu čia tvarkyt problemas, bet čia savaime aišku, tai jo, gal tiesiog nu toks lengvabūdiškas, sakyčiau, būtų charizmatiškas.

Tyrėja:

Ką tau reiškia žodis šitas lengvabūdiškas?

Gintarė:

Nu tai va toks, kuris sugeba pajuokauti. Nu jo nu tas toksai nepilnai visą laiką 100 % rimtas.

Tyrėja:

O gal gali prisiminti, kaip tavo akimis charizmatiškas politikas ar charizmatiška politikė duoda pranešimą spaudai arba kalba per debatus arba tiesiog duoda kažkokį tai komentarą žinioms, televizijai, kas iš tos kalbos įstrigo?

Gintarė:

Lengvabūdiškumas.

Tyrėja:

Ar dar kažkas buvo, kas tau konkrečiai patiko?

Gintarė:

Ne.

Tyrėja:

O galbūt buvo, kad kažkas atgrasė kaip tik?

Gintarė:

Tipo aš galiu pasakyti šiaip kas atgraso mane politikuose.

Tyrėja:

Jeigu tai yra charizmatiški politikai.

Gintarė:

Nu man charizmatiškas jeigu... Jeigu jis man kažkiek yra atgrasus, tai jis man nebėra charizmatiškas. Tai negaliu pasakyti, kad charizmatiški politikai man kažkuom at atgrasus. Nu, kai jie tampa atgrasūs, man jie nebecharizmatiškai.

Tyrėja:

Supratau gerai, o kaip tu pati jautiesi klausydama va tų charizmatiškų politikų, pasisakymų, kokios emocijos užplūsta?

Ginatrė:

Susidomėjimas su tuo žmogum tokia, galbūt kaip pasakyt. Toks susidomėjimas, pasitikėjimas padidėja tuo žmogum ir toks... nu jo, sakyčiau, viskas, pasitikėjimas ir susidomėjimas.

Tyrėja:

Kas labiausiai sukelia tą pasitikėjimą ir susidomėjimą?

Ginatrė:

Tiesiog tas, kaip tos savybės... kai galbūt žmogus yra lengvabūdiškas, kažkaip atrodo, kad gal, jeigu nu, kad kažkaip lengviau problemas išspręstų, nėra, kad supanikuotų ten kažkokioj situacijoje ar nu viską, taip ramiai priimtų ir sutvarkytų tai galbūt va šitas irgi dalykas.

Tyrėja:

Ar yra charizmatiškų politikų, kurių idėjoms nepritari?

Ginatrė:

Ne.

Tyrėja:

Supratau, o kokie dalykai priverčia patikėti to charizmatiško politiko ar politikės išsakytą misiją ar tikslais?

Gintarė:

Tai, jeigu jisai, kaip čia pasakyt, gerai dėlioja sakinius, taip atrodo, nemąsto labai daug ką pasako, bet tiesiog jam natūraliai išeina pasakyti tai galbūt... kai savimi pasitiki žmogus, tai tada ir lengva pasitikėti.

Tyrėja:

Ar kada nors dėl politiko, politikės ar jo idėjų buvai labiau įsitraukusi, ar aktyviau domėjusis politika, o gal net pakeitus nuomonę apie tam tikrus dalykus?

Ginatrė:

Aš galbūt esu pakeitus nuomonę, bet aš dabar net neatsimenu to konkretaus atvejo.

Tyrėja:

Kaip tau atrodo ar politikas, politikė gali sukurti vienybės ar bendro tikslo jausmą, ar pati esi tai patyrusi?

Gintarė:

Aš manau, jie gali sukurti tą vienybės jausmą, jeigu jie kalba taip, kaip... ne tai, kad sakyt, kad lengvai suprantama, bet moka... nu ne tai, kad pataikauti, bet pateikti tą informaciją taip, kaip galbūt piliečiai nori ją išgirsti, tai tada nu jo.

Tyrėja:

O kaip manai, kad piliečiai nori išgirsti informaciją?

Gintarė:

Piliečiai vis tiek norėtų, kad nu Seimas ir yra apie valstybės reikalų tvarkymą, sprendimų priėmimą. Tai piliečiai, manau, norėtų išgirsti dalykų ir labiau, kurie jiems yra į naudą kažkaip.

Tyrėja:

Ar yra kažkoks konkretus būdas, kaip nu vat, tos naudos yra iškomunikuojamos ar ką vat labiau tu turi omeny taip sakydama?

Gintarė:

Nu kad sakykime... vat čia pavyzdys toks, sakykime, dabar labai keliai yra tvarkomi ir labai daug žmonių pyksta dėl to ir politikas savo kalboje galėtų labiau fokusuotis ant to fakto, kad tai nėra tik apie kažkokį vat mūsų šalies... čia turistai atvažiuos ir čia bus labai gražu, o labiau kalbėti apie tai, kad šitas dalykas piliečiams eina į naudą ir kad nu tie žmonės, kurie čia gyvena, jiems čia šitie dalykai yra tvarkomi, dėl jų yra daroma, o ne dėl to, kad vat tiesiog šalis gražiau atrodytų.

Tyrėja:

Ar jauti, kad turime charizmatiškų politikų, kurie taip komunikuoja?

Gintarė:

Jo, bet aš neatsimenu vardo.

Tyrėja:

Gerei, koks tavo manymu, politikas ar politikė niekada nebus laikomas charizmatišku, kokių savybių niekada negalėtų susieti su charizmatiškumu?

Gintarė:

Tai galbūt emocijų, nevaldymo, jeigu minčių srautas kalbant yra kažkoks neaiškus, nu atrodo, kad

labai, labai daug mąstyti reikia, kad vat pasakyti kažką, sakiniai ne vientisi. Vat kažkoks didesnis susidomėjimas vat va ta visa idėja šalies, kad čia kažkokius dalykus daryti, o ne susidomėjimas piliečiais.

Tyrėja:

Tai tau labiausiai nu vat koreliuoja ties tikslais, kada politikas domisi būtent piliečiu tokia gerovė, o ne tai, kad tokia globalia iš šalies?

Gintarė:

Jo, bet čia toks galbūt... nu čia yra tam tikra linija. Gal aš sakyčiau, kad daro, pavyzdžiui, tokie dalykai kaip švietimas, taip toliau, tai čia viskas į piliečius, galbūt yra tikrai keli dalykai, kurie ne piliečiams į naudą, bet jo.

Tyrėja:

Ar manai, kad galima suvaidinti charizmą?

Gintarė:

Jo 100 % manau.

Tyrėja:

Kokiu būdu tai galima padaryti?

Gintarė:

Nu tai būtų galima iš esmės, sakykime, kažkokių interviu momentui būt pasiruošus, ne tai, kad pasiruošus atsakymus, bet bent jau pabandyt nuspėti ko klausinės. Ir jeigu būtent apie tą dalyką, tai jau prieš sugalvoti... iš esmės ne tai, kad sugalvoti, bet nu išgryninti, kaip tu, ką tu nori pasakyti, ar ką tu nori pabrėžti ir tada daug lengviau yra kalbėti ir, manau, tada pilnai galima suvaidinti charizmą.

Tyrėja:

Ar yra dar kažkokių tai kitų momentų apart kalbėjimo, kas galėtų sukurti charizmos įspūdį?

Gintarė:

Tai gal su išvaizda dar tada, sakykime, vis tiek tie politikai, kurie yra gražesni, nu nori ar nenori tiesiog natūralu, kad jie tau pasirodys kažkokie fainesni, labiau charizmatiški, labiau patikimi, labiau jų norėsi valdžioje ir taip toliau.

Tyrėja:

Ar čia kalbėti apie veido bruožus ar dar kažkokius tai grožio išvaizdos momentus.

Gintarė:

Ir veido bruožai, bet ir dalykai, kuriuos tu gali kontroliuoti tai nu kaip tu savo plaukus nešioji, kokius tu rūbus dėdiesi, aksesuarai, kaip moterys dažosi, galbūt jeigu turi kažkokius socialinius tinklus, tai kokį įspūdį sukuri, su kuo save asocijuoja tas asmuo, tiesiog ir taip toliau.

Tyrėja:

Kalbėdama apie charizmatiškus politikus, tikriausiai ne vienas įsivaizdavo, ar gali pasidalinti, kokius politikus turėjai galvoje?

Gintarė:

Aš neatsimenu dabar to vardo, bet yra vienas lietuvis ar tai keli lietuviai, politikai, vyrai su garbanuotais plaukais.

Tyrėja:

Tai yra Aušrinė Armonaitė garbanotais plaukais.

Gintarė:

Aš apie vyrą kalbu.

Tyrėja:

Vyras garbanotais plaukais... nežinau Žemaitaitis gal kai buvom ne taip trumpai nusikirpęs ar Vėgelė?

Gintarė:

Žemaitaitis... nemanau. Man Vėgelės net nerodo, nu nežinau...

Tyrėja:

Tuoju, aš dar pasižiūrėsiu gal kažką išmes ką turėčiau mintį... Vėgelės tau nemeta?

Gintarė:

Ne, nors gal ir Žemaitaitis, kai dar nebuvo nusikirpęs tai tada labiau charizmatiškas atrodė.

Tyrėja:

Bet ar čia yra dėl... būtent dėl to momento, kad garbanoti plaukai ar dar ir visos tos kitos, visi tie kiti tavo apibūdinimai prisidėtų?

Gintarė:

Aš manau, kad jo atveju iš esmės tai yra jo plaukai, nes dabar, kai jis nusikirpęs tai ne taip atrodo.

Tyrėja:

Ar yra kažkokių politikų, kur be plaukų, tiesiog dėl savybių yra charizmatiški?

Gintarė:

Ne.

Tyrėja:

Kai galvoji apie charizmatiškas politikas, kas ateina į galvą?

Gintarė:

Visai tokie patys... nors iš tikrųjų moteriai gal pasakiau, kad taip... tas savimi pasitikėjimas vis tiek yra 100 procentų. Sugebėjimas vėl, kad lengvai kalba eitųsi, kad tie interesai būtų aiškūs, kad labiau tiktų piliečiams bet, manau, moteriai politikei galbūt ne tiek reikia to lengvabūdiškumo, kaip atvirkščiai, labai... ne tai, kad būtų susikausčius, bet struktūros nu, kad būtų labai struktūruota kalba ir šiaip ne... nu... nu, kad nesijuokti per daug, kad gal rimtesnei atrodo tiesiog.

Tyrėja:

Kaip manai, kodėl taip yra?

Gintarė:

Aš manau taip yra dėl to, nes natūraliai, galbūt mes pripratę, kad stereotipiškai vyrai yra rimtesni, o moterys yra ne tokios rimtos. Tai galbūt kai tos rolės yra apkeistos labiau pasirodo ta charizma ir kad čia vėl kažkas kitaip ir išskirtinio.

Tyrėja:

Gera ir jau tokie paskutiniai keli klausimai, ką tau apskritai reiškia charizmatiško politiko turėjimas, kaip manai, kiek tai yra svarbu visai visuomenei?

Gintarė:

Aš manau, tai yra labai svarbu visuomenei, dėl to nes čia galima iš dviejų pusių pasakyti. Čia galima sakyti, kad visuomenė... sakykime, visuomenę atskiriant nuo Seimo... Visuomenė turėtų turėti labai stiprias, kaip ir nuomones apie savo politikus ir turėtų savo nuomonę. Iš šitos pusės Seimas yra neišvengiamas dalykas mūsų šalyje ir tuo atveju galbūt geriau turėti kažkokį politiką, kuriuo didžioji dauguma labai pasitiki ir turi... nu tipo jaučia tokį saugumo jausmą.

Tyrėja:

Ir, jeigu reikėtų, tai visą ką mes čia šnekėjome, taip visiškai apibendrinti ir reikėtų įvardinti 3 pagrindinius dalykus, kurie tau apibrėžia charizmatišką politiką ar politikę, kas tai būtų?

Gintarė:

Pasitikėjimas savimi... vat nežinau, ar sakyti lengvabūdiškumas, ar tas struktūrizavimas, ir greitas problemų sprendimas.

Tyrėja:

Ar šito pokalbio metu dar buvo kažkokių tai minčių, ką nepaminėjai ir dar taip norėtusi pasisakyti?

Gintarė:

Ne.

Tyrėja:

Ačiū labai už pokalbį ir informuoju, kad įrašą sustabdu.

Summary

Portraits of Charismatic Political Leaders in Lithuania: a Qualitative Analysis examines the phenomenon of charismatic political leadership in Lithuania, focusing on how charisma is perceived and attributed to political leaders within different historical and cultural contexts. The object of the research is the perception of political charisma, understood as a relational construct emerging from the interaction between political leaders and their followers. The research problem emerges from the historically and culturally contingent nature of political charisma, which makes it a widely invoked yet conceptually ambiguous attribute of political leadership.

Cross-cultural research shows that charismatic and value-based leadership is generally evaluated positively, although its importance varies across regions due to historical, political, and cultural differences. Lithuania represents a particularly relevant case, as its society encompasses generations shaped by substantially different historical realities, following a profound political transformation over the past 35 years. Existing studies indicate that charisma can be a decisive factor for Lithuanian voters, making Lithuania a particularly suitable context for exploring how historical experience influences perceptions of political charisma.

Contemporary leadership theories define charisma through persuasive rhetoric, ideological vision, self-confidence, emotional appeal, and the ability to mobilize followers. Based on these approaches, this study adopts a two-dimensional framework of charisma, encompassing both the leader's communicated image, goals, and behavior, and the followers' emotional, evaluative, and behavioral responses. Charisma is thus understood as a phenomenon that cannot exist without an audience that recognizes and attributes it.

The aim of this thesis is to identify the elements that shape the perception of political leaders as charismatic in Lithuania and to examine how these perceptions differ between individuals who grew up during the Soviet period and those who came of age in independent Lithuania. To achieve this aim, the study seeks to:

1. Construct a theoretical framework through a systematic review of political charisma concepts;
2. Develop a qualitative research methodology based on semi-structured in-depth interviews;
3. Conduct a qualitative analysis with two distinct informant groups;
4. Evaluate the findings within broader political communication and leadership theory, as well as their practical implications.

The research addresses the main question of which characteristics determine the perception of political leaders as charismatic in Lithuania, and a secondary question of whether this perception is universal or historically conditioned. To answer these questions, qualitative in-depth interviews were conducted with informants who reached voting age either during the Soviet era or in independent Lithuania. The study followed an inductive approach, while the theoretical framework guided the interview design and analysis.

The findings demonstrate that perceptions of charismatic leadership are strongly shaped by historical and cultural context. Both groups identified a shared core of charismatic traits, including clear and value-oriented goals, consistency between words and actions, self-confidence, competence, persuasive and understandable communication, distinctive appearance, and the ability to inspire trust and a sense of security. The prominence of security as an emotional effect of charismatic leadership is likely influenced by the current geopolitical context and the war in Ukraine, highlighting the importance of situational threats in charisma attribution.

At the same time, notable differences emerged between the groups. Informants from the Soviet-era group emphasized education, restraint, distance, and the leader's unifying role, reflecting authority patterns shaped by past experiences. In contrast, the independence group valued familiarity, emotional openness, humor, innovation, and a more egalitarian relationship between leader and follower, indicating a shift toward a more personalized and accessible model of charismatic leadership. The study also identified two contrasting yet positively evaluated communication styles - calm and respectful versus confrontational and sharp - suggesting that there is no single dominant charismatic leadership prototype in Lithuania.

The results are significant for political communication and leadership practice. Leaders can enhance their appeal by clearly articulating goals, maintaining consistency between communication and action, fostering a sense of security, and developing a recognizable communication style.